

सत्यमेव जयते

महाराष्ट्र शासन

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२१ - २०२२

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

(कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय)

(व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय)

(महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी)

(महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी)

(अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ मर्यादित)

येरवडा कारागृह मुद्रणालय, पुणे-४११ ००६

२०२१

कार्यक्रम अंदाजपत्रक

२०२१ - २०२२

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाने तयार केलेल्या कार्यक्रम अंदाजपत्रकांची यादी

कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे क्रमांक	कार्यक्रम अंदाजपत्रकाचे नाव
(१)	.. कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता विभाग खुद्द मंत्रालयीन विभागासह
(२)	.. कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय
(३)	.. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय
(४)	.. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी
(५)	.. महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी
(६)	.. अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ मर्यादित

अनुक्रमणिका

संघटनेच्या रचनेचा तक्ता (Organisation Chart / Direction and Administration)	पृष्ठ क्रमांक
१. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग	१
२. संचालन व प्रशासन	१
३. तक्ता १- (दोन) वित्तीय गरजा	६
४. तक्ता २- प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता	१३
५. तक्ता ३- कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातर्फे होणारी विविध कार्ये दर्शविणारा तक्ता	१४
६. विभागीय आयुक्तालयांकडून होणारे मार्गदर्शन व कार्याचे सुसूत्रीकरण	१५
७. तक्ता ४- मुंबई, पुणे, औरंगाबाद, नागपूर, नाशिक आणि अमरावती येथील विभागीय मुख्यालयांबाबतची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता.	१६-१७
८. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे	१८
९. तक्ता ५- (दोन) वित्तीय गरजा	२०
१०. तक्ता ६- नाव नोंदणी व नोकरीस लावलेल्या सर्वसाधारण उमेदवारांची माहिती	२२
११. तक्ता ७- शैक्षणिक पात्रतेप्रमाणे डिसेंबर २०२० या वर्षाअखेर नोंदणी पटावर असणारे सुशिक्षित व अशिक्षित उमेदवारांची माहिती दर्शविणारा तक्ता.	२४
१२. तक्ता ८- जिल्हानिहाय भरण्यात आलेल्या रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र	२६
१३. तक्ता ९- जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षारंभी असलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	२८
१४. तक्ता १०- जिल्हानिहाय नावे नोंदविलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र	३०
१५. तक्ता ११- जिल्हानिहाय नोकरीस लागलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र	३२
१६. तक्ता १२- जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षाअंती असलेल्या मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	३४
१७. तक्ता १३- जिल्हानिहाय अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	३६
१८. तक्ता १४- जिल्हानिहाय अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	३८
१९. तक्ता १५- जिल्हानिहाय विमुक्त जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	४०
२०. तक्ता १६- जिल्हानिहाय भटक्या जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	४२
२१. तक्ता १७- जिल्हानिहाय इतर मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र.	४४
२२. तक्ता १८- जिल्हानिहाय विशेष मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारा तक्ता.	४६

अनुक्रमणिका-- चालू

	पृष्ठ क्रमांक
२३. तक्ता १९- जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०१९ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती.	.. ४८
२४. तक्ता २०- जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२० या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती.	.. ५०
२५. तक्ता २१- १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२० या कालावधीत नोंदणी झालेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती.	.. ५२-५४
२६. तक्ता २२- विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे, मुंबई, पुणे, नागपूर, .. औसंगाबाद, कोल्हापूर आणि अमरावती यांनी व्यवसाय मार्गदर्शनाच्या केलेल्या कार्याची केंद्रनिहाय माहिती.	५६-५७
२७. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे सर्वेक्षण आणि सांख्यिकी (एक)	.. ५८
२८. तक्ता २३-(दोन) वित्तीय गरजा	.. ६०
२९. तक्ता २४-२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय .. मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ६२
३०. तक्ता २५- महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, मार्गदर्शन केंद्राच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या स्त्री उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे कार्यालयनिहाय माहिती ३१ डिसेंबर २०२० अखेर.	६७-६९
३१. तक्ता २६- नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी आस्थापना माहिती- ३१ डिसेंबर २०२० अखेर	.. ७०
३२. तक्ता २७- रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांमध्ये प्राप्त केलेल्या (प्रशिक्षणासाठी) रिक्त पदांची जिल्हानिहाय संख्या .. दर्शविणारे विवरणपत्र.	.. ७१
३३. तक्ता २८- सेवायोजन कार्यालये रिक्त पदे अधिसूचित करणे सक्तीचे अधिनियम, १९५९ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्रांनी केलेल्या कामाची माहिती- जानेवारी २०२० ते डिसेंबर २०२० अखेर.	.. ७२
३४. तक्ता २९- करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे .. विवरणपत्र.	.. ७३
३५. तक्ता ३०- आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेल्या कामाचा तपशील.	.. ७६
३६. तक्ता ३१- पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावे - या योजनेअंतर्गत घेण्यात आलेले रोजगार मेळावे	.. ७८
३७. तक्ता ३२- स्थापन करण्यात आलेल्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्यांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी .. माहिती.	.. ७९
३८. तक्ता ३३- व्यवस्थापकीय अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची वर्षनिहाय सांख्यिकी माहिती	.. ८०
३९. तक्ता ३४- कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग	.. ८२
४०. तक्ता ३५- कर्मचारीविषयक सारांश दर्शविणारा तक्ता कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, .. नवी मुंबई.	.. ८४
४१. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी	.. ८७
४२. महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी	.. ९३

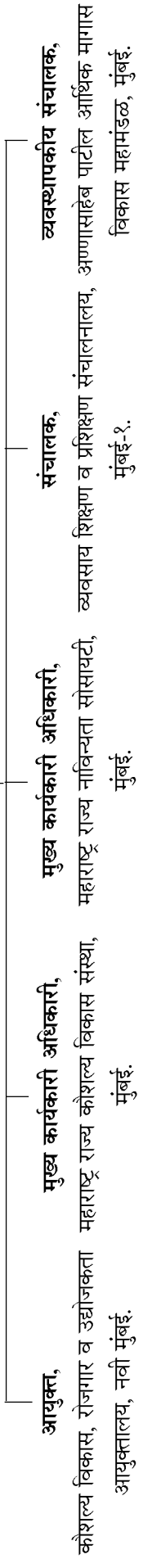
अनुक्रमणिका-- चालू

	पृष्ठ क्रमांक
४३. अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ ९९
४४. संचालन व प्रशासन १०३
४५. तंत्र शाळा १०५
४६. अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व औद्योगिक संस्थांना साहाय्य १२४
४७. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ १३४
४८. शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना १३८
४९. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये राबविण्यात येणाऱ्या योजना १४६
५०. शिल्प कारागिरांचे तथा पर्यवेक्षकांचे प्रशिक्षण १६२
५१. शिकाऊ उमेदवारी योजना १६३
५२. वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद १७८
५३. वैधानिक विकास मंडळनिहाय व महिलांसाठी अर्थसंकल्प १८०
५४. पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र १८२

संरचनात्मक तक्ता

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग,

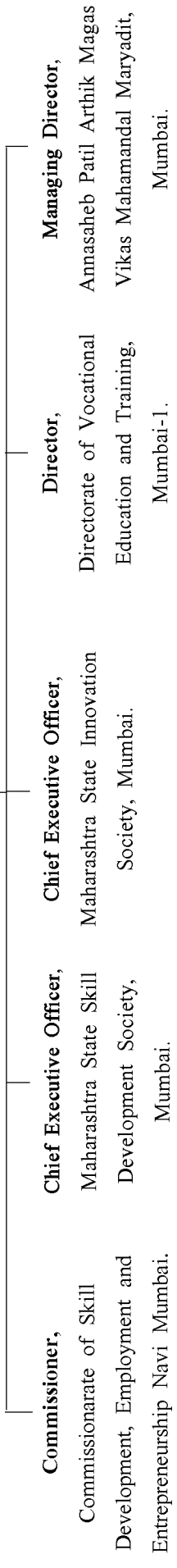
सचिव (कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग)

Organizational Chart

Skill Development, Employment and Entrepreneurship Department

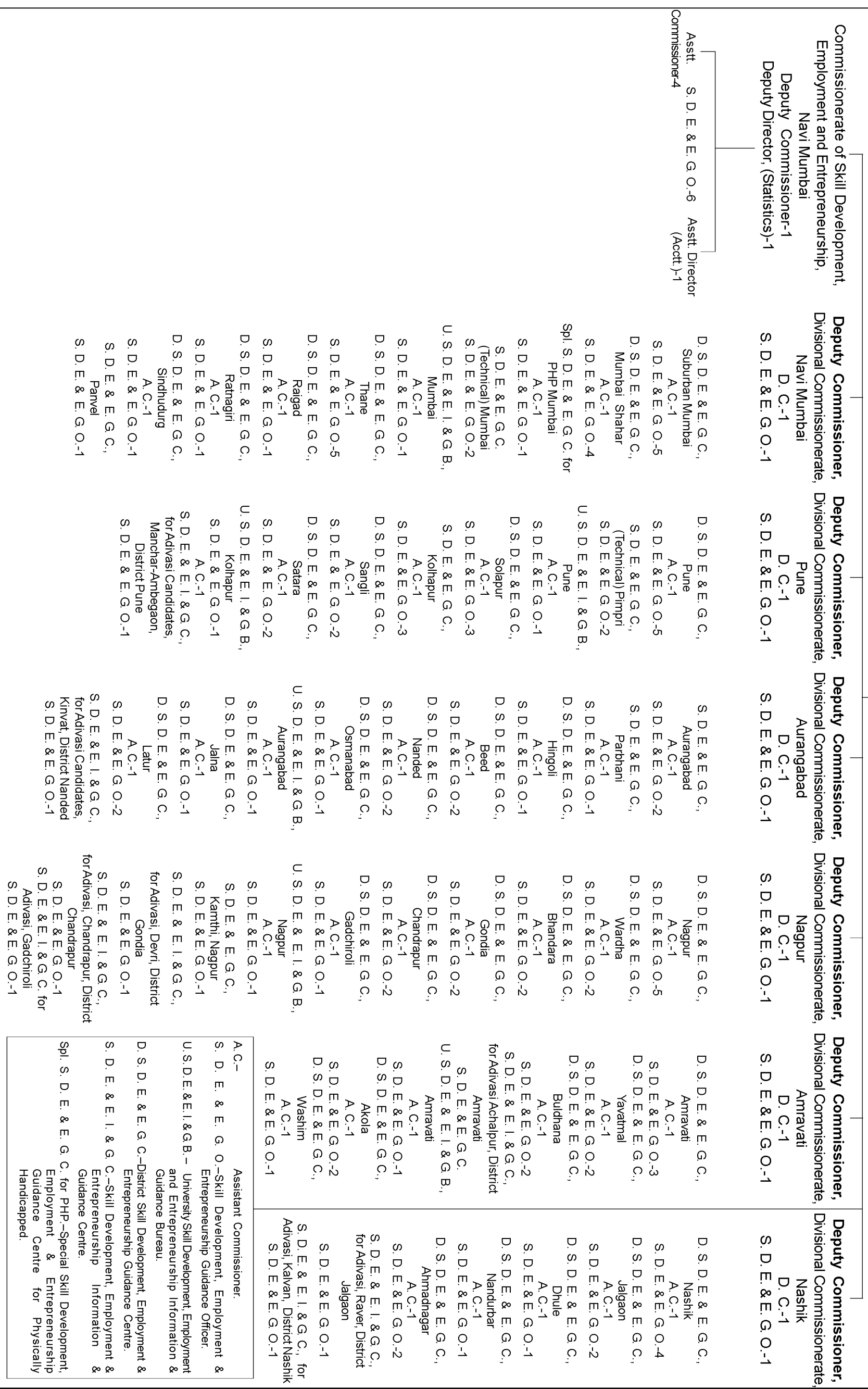
Secretary (Skill Development, Employment and Entrepreneurship Department)

(साल)

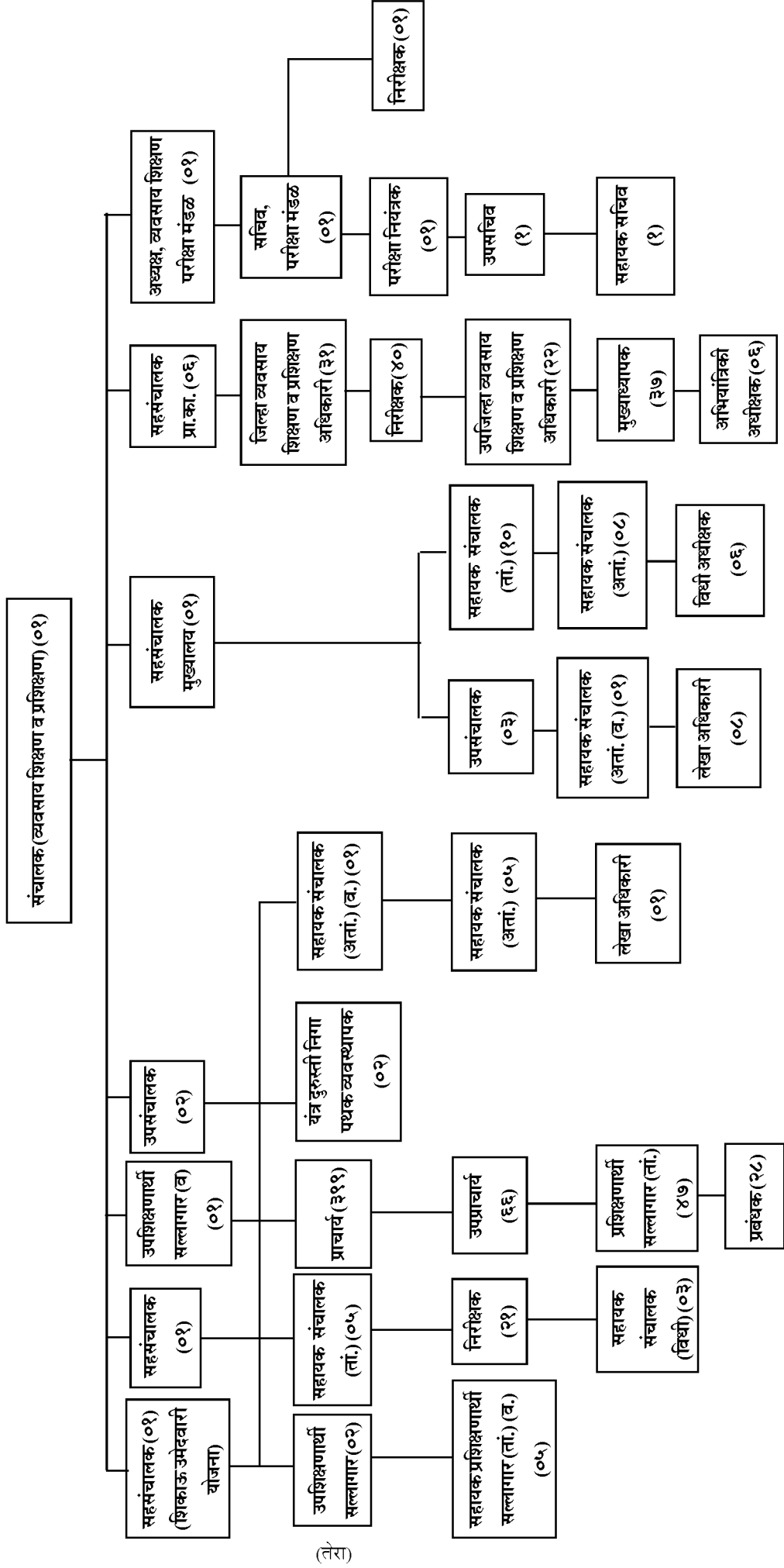
ORGANISATION CHART

COMMISSIONERATE OF SKILL, DEVELOPMENT, EMPLOYMENT AND ENTREPRENEURSHIP, MUMBAI

संरचनात्मक तक्ता

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई.

१. कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

प्रस्तावना

रोजगाराबाबत बदलत्या आंतरराष्ट्रीय व राष्ट्रीय परिस्थितीत कौशल्य विकासावर अधिक भर देण्याची आवश्यकता विचारात घेऊन तसेच कौशल्य विकास व उद्योजकतेस अधिक प्रोत्साहन देण्यासाठी केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्यात कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाची निर्मिती केली असून यापूर्वीच्या रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाचे नामकरण शासन निर्णय क्रमांक एईओ-१०१५/प्र. क्र. ०६/२०१५/दहा, दिनांक १५ जानेवारी २०१५ नुसार कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग करण्याचा निर्णय राज्य शासनाने घेतला. तसेच याकरिता प्रधान सचिवांचे स्वतंत्र पदही निर्माण करण्यात आले आहे.

राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत तसेच महाराष्ट्र शासनाच्या धोरणानुसार राज्यामध्ये रोजगाराभिमुख कौशल्य विकास प्रशिक्षण देण्याच्या उद्दिष्टाने कौशल्य विकास कार्यक्रमाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याकरिता राज्यस्तरीय नोडल संस्था म्हणून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची स्थापना उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक कौ.वि.उ.-२०१०/प्र. क्र. १७७/२०१०/व्यशि-५, दिनांक २९ डिसेंबर २०१० अन्वये करण्यात आली. कौशल्य विकास व उद्योजकतेसंबंधी राज्यातील विविध उपक्रमांचे नियोजन, अंमलबजावणी व सनियंत्रणाची जबाबदारी कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाकडे सोपविण्यात आल्याने कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग शासन निर्णय क्र. कौ.वि.उ. २०१५/प्र. क्र. २१/प्रशा. १, दिनांक ६ एप्रिल २०१५ अन्वये महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ही या विभागाच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखाली आणण्यात आली आहे. तसेच शासन निर्णय क्रमांक कौ.वि.उ. २०१५/प्र.क्र. १९०/प्रशा. १, दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ अन्वये उच्च व तंत्रशिक्षण विभागाच्या अधिपत्याखाली असलेले व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय व त्यांच्या अधिनस्त कार्यालये, संस्था त्यांच्याकरिता मंजूर असलेल्या सर्व पदांसह तसेच कार्यरत असलेल्या अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसह व त्यांच्याद्वारे राबविल्या जाणाऱ्या सर्व योजना कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या नियंत्रणाखाली आणण्यात आलेल्या आहेत.

संचालन व प्रशासन

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संघटना, बेरोजगारांना रोजगार साहाय्य देणे, विद्यार्थी व नोकरीच्छुक उमेदवारांना मार्गदर्शन समुपदेशन, प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे व नियोजन आयोग आणि नियोजन मंडळांना मनुष्यबळाच्या नियोजनासाठी प्रशिक्षण व तांत्रिक शिक्षणासाठी लागणारी अत्यंत उपयुक्त रोजगार क्षेत्र आकडेवारी गोळा करण्याचे व संकलित करण्याचे कार्य करते. वरील महत्त्वाच्या कार्याच्या, विशेषतः प्रस्तुत काळात अनुरोधाने आयुक्तालय अधिपत्याखालील कार्यालयाच्या कार्याचे निरीक्षण व समन्वय करण्याची नितांत आवश्यकता असून वेळोवेळी या कार्यालयांना मार्गदर्शन करण्याचेही कार्य कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय करते. तसेच ही सेवा संबंधितांना अधिक कार्यक्षमतेने व दक्षतेने उपलब्ध करणे तितकेच अत्यावश्यक होय.

महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संघटनेतील संचालन आणि प्रशासनामध्ये खालील कार्यक्रमांचा समावेश होतो :-

- (१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, नवी मुंबई ;
- (२) विभागीय आयुक्तालये ;
- (३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातील अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण.
- (४) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण.

१ एप्रिल १९८२ पासून माजी सैनिकांसाठी असलेल्या राखीव जागा भरतीचे काम जिल्हा सैनिक बोर्डाकडे वर्ग करण्यात आले आहे.

समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग यांचे शासन निर्णय, क्रमांक सकआ-१०९९/प्र. क्र. १५७/आस्था-२, दिनांक ४ ऑक्टोबर २००० नुसार समाजकल्याण विभागाकडील बेरोजगारांची नोंदणी व नोकरीसाठी पाठवणी हे काम तत्कालीन रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेले आहे व त्यानुसार मागासवर्गीय उमेदवारांची सांख्यिकी माहिती त्या त्या जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रनिहाय मागासवर्गीय उमेदवारांसाठी विहित केलेल्या तक्त्यात अंतर्भूत करण्यात आली आहे.

१. महाराष्ट्र शासनाचा बेरोजगारांसाठी सेवा-सोसायट्या स्थापनेचा उपक्रम.

सेवायोजन केंद्रात नोंदणी करण्याची बेरोजगार तरुणांची संख्या दिवसागणिक वाढतच चालली आहे. परंतु बेरोजगार तरुणांना नोकरीच्या संधी त्या प्रमाणात कमी होत आहे. सध्या ही भेडसावणारी समस्या काही प्रमाणात कमी करण्यासाठी बेरोजगारांच्या सेवा-सोसायट्या यांच्यामार्फत ग्रामीण तसेच शहरी जनतेला आणि विविध शासकीय विभागांना दैनंदिन गरजेच्या सेवा उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने बेरोजगारांच्या सेवा-सोसायट्यांना कामाचा मोबदला देण्यात येतो.

राज्यात स्थापन झालेल्या व कार्यरत सेवा-सोसायट्यांच्या मासिक अहवालानुसार वर्षानिहाय स्थापन व कार्यरत सोसायट्या व त्यातील सभासदांची माहिती दर्शविणारा तक्ता पुढीलप्रमाणे आहे.

तसेच जिल्हानिहाय स्थान व कार्यरत सोसायट्यांची माहिती तक्ता ३३ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

वर्ष	स्थापन सेवा- सोसायट्यांची संख्या	स्थापन सेवा- सोसायट्यांतील सभासदांची संख्या	कार्यरत सेवा- सोसायट्यांची संख्या	कार्यरत सेवा- सोसायट्यांतील सभासदांची संख्या
१	२	३	४	५
२०१८-१९	८१२२	१२०३१२	३११९	४८१५५
२०१९-२०	७७७६	११४५६५	२९७१	४४९०२
२०२०-२१	७८५९	११५५२३	२९४२	४२८३४

(डिसेंबर २०२०)

बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थांना आर्थिक साहाय्य

बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा-सोसायट्यांना आर्थिक साहाय्य देण्याबाबत शासनाने ११ फेब्रुवारी २००४ रोजी शासन निर्णय पारित करून सेवा-सोसायट्यांना व्यवस्थापकीय अनुदान म्हणून आर्थिक साहाय्य देण्यास सुरुवात केलेली आहे.

शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या नवीन धोरणांतर्गत बेरोजगारांनी स्थापन केलेल्या सहकारी सेवा संस्थांना त्यांचे कार्यालय स्थापन करणे, कार्यालयासाठी आवश्यक असलेले फर्निचर, दूरध्वनी, विद्युत जोडणी, विविध परवाने मिळविणे, संस्थेचा प्रसार व प्रचार इत्यादी कामे करण्यासाठी येणारा खर्च भागविण्याकरिता सेवा संस्थांना आर्थिक साहाय्य देण्याचा निर्णय घेण्यात आला. सेवा-सोसायट्यांच्या प्रत्येक सदस्यास प्रतिवर्षी रुपये १,२०० प्रमाणे व्यवस्थापकीय अनुदान म्हणून देण्यात येते. सदरचे अनुदान हे तीन वर्षांकरिता असून यातून सेवा सहकारी सोसायटी सक्षम होऊन सेवा-सोसायटीतील सदस्यांना/स्वयंरोजगार प्राप्त व्हावा, हा शासनाचा हेतू आहे.

सेवा-सोसायट्यांना वर्षानिहाय वाटप केलेल्या व्यवस्थापकीय अनुदानाची माहिती तक्ता क्रमांक ३२ मध्ये दर्शविण्यात आलेली आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाचे खालील महत्त्वाचे कार्यक्रम आहेत

- (१) बेरोजगारांची नावे नोंदणी व नोकरीस सहकार्य,
- (२) सेवायोजन क्षेत्र माहिती,
- (३) व्यवसाय मार्गदर्शन,
- (४) रोजगार प्रोत्साहन योजना
- (५) करियर ग्रंथालय सदृश अभ्यासिका
- (६) रोजगार मेळावे
- (७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान

(१) बेरोजगारांची नाव नोंदणी व नोकरीस सहकार्य

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाचे वेबपोर्टल <https://mahaswayam.gov.in> द्वारे राज्यातील नोकरी इच्छुक उमेदवार ऑनलाईन नाव नोंदणी करू शकतात, तसेच याच पोर्टलद्वारे उद्योजक त्यांचेकडील रिक्तपदांची मागणी ऑनलाईन नोंदवून, स्वतःच पात्र उमेदवारांची यादी प्राप्त करून घेऊ शकतात. पोर्टलद्वारे उमेदवारांना रोजगाराच्या संधी, प्रशिक्षणाचा व प्रशिक्षण संस्थांचा तपशील तसेच स्वयंरोजगार योजनांची माहिती उपलब्ध करण्यात आली आहे.

(२) सेवायोजन क्षेत्र माहिती

राज्यातील ३६ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांमध्ये सेवायोजन क्षेत्र माहिती केंद्रे आहेत आणि कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात एक राज्य सेवायोजन क्षेत्र माहिती केंद्र आहे.

राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातील सर्व सेवायोजन क्षेत्र माहिती पथके सेवायोजन क्षेत्रातील माहिती गोळा करतात. ही माहिती सरकारी क्षेत्रातील सर्व आस्थापनांकडून व सर्वसाधारणपणे १० किंवा अधिक कर्मचारी सातत्याने कामावर असणाऱ्या खाजगी क्षेत्रातील आस्थापनांकडून गोळा करण्यात येते. फक्त बृहन्मुंबईमध्ये ही माहिती २५ किंवा त्यापेक्षा अधिक कर्मचारी असणाऱ्या खाजगी क्षेत्रातील आस्थापनेकडून (बिगरशेती व्यवसाय) नियमितपणे दर तिमाहीस गोळा करण्यात येते. सदरहू माहिती वेबपोर्टलवर ऑनलाईन नोंदविण्याची सोय उपलब्ध करण्यात आलेली आहे.

(३) व्यवसाय मार्गदर्शन

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात एक राज्य व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्र असून राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांमध्ये २४ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे कार्य करीत आहेत. या सेवेचे मुख्य कार्य म्हणजे तरुणांना त्यांच्या आवडी, कल, आकांक्षा आणि शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे ते ज्या व्यवसायासाठी जास्तीत जास्त पात्र असतील त्या व्यवसायात पदार्पण करण्याचे त्यांना मार्गदर्शन करणे होय. त्याशिवाय युवकांच्या व्यावसायिक समस्या जाणून घेऊन त्यांची उकल करण्यास साहाय्य करण्याचे व आवडीच्या व्यवसायातील प्रौढ उमेदवारांना इतर व्यवसाय मिळवून देण्याचे साहाय्य करण्याचे कार्यही या सेवेच्या अंतर्गत केले जाते.

(४) रोजगार प्रोत्साहन योजना

(अ) रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम.-केंद्रीय नियोजन मंडळाने आखून दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार सुशिक्षितांची बेरोजगारी दूर करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने ही योजना कार्यान्वित केली आहे.

विविध व्यवसायांच्या प्रत्यक्ष प्रशिक्षणाद्वारे उमेदवारांचे कसब व पात्रता वाढवून त्यांना नियमित रोजगार उपलब्ध करून देणे अथवा प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्यांना स्वतंत्रपणे स्वयंरोजगार सुरू करणे शक्य व्हावे हा या योजनेचा मुख्य हेतू आहे.

प्रशिक्षणाचा कालावधी सहा महिन्यांचा असून शासनातर्फे या कालावधीसाठी उमेदवारांना त्यांच्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार दरमहा ३०० रुपयांपासून १,००० रुपयांपर्यंत पाठ्यवेतन देण्यात येते.

(ब) सुशिक्षित बेरोजगारांना आर्थिक साहाय्य.-सुशिक्षित बेरोजगारांना आर्थिक साहाय्य देण्याची योजना २ ऑक्टोबर १९७८ पासून अंमलात आली आहे. या योजनेत सुधारणा करून शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या नवीन धोरणांतर्गत बेरोजगारांनी स्थापन केलेल्या सहकारी सेवा संस्थांना प्रती सदस्य, प्रती वर्ष रुपये १,२०० याप्रमाणे तीन वर्षांकरिता व्यवस्थापकीय अनुदान देण्याची योजना शासन निर्णय, दिनांक ११ फेब्रुवारी २००४ अन्वये सुरू करण्यात आली आहे.

(५) करियर ग्रंथालयसदृश्य अभ्यासिका

राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयात नोंदणी झालेल्या बेरोजगार उमेदवारांची संख्या ही जवळपास ५० लाख आहे. यापैकी बहुसंख्य उमेदवार हे निव्वळ १० वी, १२ वी अथवा पदवीधर असून कोणतीही व्यावसायिक पात्रता धारण केलेले नाहीत. बहुतेकांना लिपिक, तलाठी, पोलीस, शिपाई अशा स्वरूपाची नोकरी अपेक्षित असते. मा. सर्वोच्च न्यायालय यांच्या दिनांक २२ ऑगस्ट १९९६ च्या निर्णयान्वये शासकीय / निम-शासकीय इत्यादी आस्थापनांमधील रिक्त पदांच्या भरतीसाठी वर्तमानपत्रे, तसेच इतर माध्यमाद्वारे जाहिराती प्रसिद्धी करणे बंधनकारक झालेले आहे. यासाठी रिक्त पदांच्या जाहिराती प्रसिद्ध करून आणि त्यासाठी स्पर्धा परीक्षा घेऊन गुणवत्तेनुसार निवड करण्याची कार्यपद्धती नियोक्त्यांकडून अवलंबिली जात आहे.

सध्याच्या जागतिकीकरणाच्या काळात रोजगाराच्या संधीचे स्वरूप बदलले आहे. रोजगाराच्या नवनवीन संधीबाबत माहिती नसल्याने तथा त्यास अनुसरून पात्रता धारण करीत नसल्याने मोठ्या संख्येने राज्यातील विशेषतः ग्रामीण भागातील उमेदवार हे माहिती व मार्गदर्शनाभावी रोजगारापासून वंचित राहत आहेत. त्यामुळे रोजगारांच्या संधीची माहिती व मार्गदर्शन बेरोजगार उमेदवारांना उपलब्ध होणे गरजेचे आहे. ही वस्तुस्थिती विचारात घेऊन कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात येणाऱ्या बेरोजगारांना विविध व्यवसाय मार्गदर्शन साहित्य स्पर्धा परीक्षांची माहिती देणारी मासिके, पुस्तके इत्यादी उपलब्ध करून देणे ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. यानुसार, शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००७/प्र. क्र. ३०/रोस्वरो-१, दिनांक ३ जानेवारी २००८ अन्वये करियर विषयक साहित्य, अभ्यासिका व वेबसाईट विकास योजना सुरू करण्यात आली. याअंतर्गत राज्यातील ३५ जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे, ६ विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे आणि ८ आदिवासी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन व प्रशिक्षण केंद्रे अशा एकूण ४९ कार्यालयांमध्ये करियर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका सुरू करून यामध्ये स्पर्धा परीक्षेसाठी उपयुक्त पुस्तके,

मासिके, करियर मार्गदर्शनावरील पुस्तके, वर्तमानपत्रे उपलब्ध करून मोफत वाचनाची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. उक्त दिनांक ३ जानेवारी, २००८ च्या शासन निर्णयात आवश्यकतो बदल करून राज्यातील बेरोजगार उमेदवारांना ई-लायब्ररीद्वारे, विभागाच्या वेबसाईटद्वारे तसेच मोबाईल ॲपद्वारे सदर सुविधा उपलब्ध करून देण्याचे सन २०२१-२२ मध्ये विचाराधीन आहे.

(६) पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा

शासन निर्णय क्रमांक कौविउ-२०१८/प्र.क्र. १७५/रोस्वरो-१, दिनांक १ ऑक्टोबर २०१८ अन्वये रोजगार मेळावा या योजनेचे नाव बदलून पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावा असे करण्यात आले आहे.

महाराष्ट्र राज्यात बेरोजगार उमेदवारांला रोजगाराच्या संधी आणि उद्योजकांना योग्य उमेदवारांची निवड करून नोकरी देणे अशी रोजगार मेळावे आयोजित करण्याची कल्पना सन २००६ पासून सुरू झाली आहे. रोजगाराची संधी शोधणाऱ्या आणि उमेदवारांच्या शोधात असणाऱ्या उद्योजकांसाठी एक हक्काचे व्यासपीठ झाले आहे. रोजगार मेळाव्याची आखणी करणे, मेळाव्यासाठी उमेदवार उपलब्ध करून देणे, उद्योजक व उमेदवारांची प्रत्यक्ष भेट घडवून देणे असे बदलत्या काळानुसार काम, रोजगार मेळाव्यामार्फत सुरू केले आहे. रोजगार मेळावे आयोजित केल्यामुळे उमेदवार व उद्योजक एका छताखाली आल्यामुळे वेळ, पैसा व प्रवासाचे श्रम वाचतात, उद्योजकांना क्षमता कौशल्य व कामाची निकड असणारे मनुष्यबळ उपलब्ध होते.

अ. क्र.	वर्ष	मेळाव्यांची संख्या	उपस्थित उद्योजक	उपलब्ध रिक्त पदे	उपस्थित उमेदवार	नोकरीसाठी निवड झालेले उमेदवार
१	२	३	४	५	६	७
१	२००६-०७	६	८५	७,५५१	९,४३५	१,०८२
२	२००७-०८	३८	५१७	२२,१९२	४२,५०९	४,७५३
३	२००८-०९	६०	२५१	१७५७६	३५५३६	४९०४
४	२००९-१०	१३४	७४४	३८१५८	५६२७७	७३९५
५	२०१०-११	१९०	११३९	७०८०३	८९५००	२०९०८
६	२०११-१२	१५९	९८१	६३४८२	६३१८५	२१७६७
७	२०१२-१३	१४५	९०६	५५७२८	६१९८६	१९३१२
८	२०१३-१४	१५५	१०४२	६८९५०	६९८२३	२०८३४
९	२०१४-१५	१५६	८५३	६२७४७	५०९५०	१५६२५
१०	२०१५-१६	२४४	१२२६	९३३२८	८६१९४	२४७४२
११	२०१६-१७	२६६	२०२६	१६२४९४	१९४८४४	५१७२८
१२	२०१७-१८	२६४	३१७७	१५४३२३	१६३५३	६१५२०
१३	२०१८-१९	१७१	२१९०	१५६२६२	१६७६४१	४७४२९
*१४	२०१९-२०	१४८	१६४७	८४८७५	८४६३५	२२८७७
१५	२०२०-२१	१६०	१०४७	८५०३४	९४११२	१३२५८
(डिसेंबर, २०२०)						
राज्यस्तरीय महामेळावा	१	५०६	८२८७५	१६०८२७	५२८१	

* सदरची माहिती डिसेंबर २०२० अखेरपर्यंत नोकरीस लागलेली संख्या ही प्राथमिक निवड झालेली आहे.

वरील योजना कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयामार्फत राबविल्या जातात.

(७) प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान

सद्यःस्थितीत एकीकडे बेरोजगार तरुणांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे शासनासमोर सर्वात मोठे आव्हान आहे तर दुसरीकडे राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये प्रशिक्षित कुशल मनुष्यबळाची गरज दिवसेंदिवस वाढत आहे. तसेच मेक इन इंडिया, डिजिटल इंडिया, स्वच्छ भारत, स्मार्ट शहरे, संसद आदर्श ग्रामयोजना, प्रधानमंत्री जन धन योजना इत्यादी उपक्रमांना राष्ट्रीय प्राधान्य देण्यात आल्याने देखील विविध क्षेत्रातील रोजगाराच्या संधी मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत आहेत. स्थानिक, राष्ट्रीय, -जागतिक पातळीवर विविध क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात निर्माण होत असलेल्या रोजगाराच्या संधीच्या माध्यमातून आपल्या अर्थव्यवस्थेत शाश्वत वृद्धी होण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षित आणि कुशल मनुष्यबळ यासाठी तरुणांना अर्थव्यवस्थेच्या विविध क्षेत्रांमध्ये बदलत्या आधुनिक तंत्रज्ञानानुरूप कौशल्याधारित प्रशिक्षणाद्वारे उत्पादनक्षम बनविण्याच्या दृष्टीने कौशल्य विकास कार्यक्रम सुरू करण्यात आला आहे. या कार्यक्रमांतर्गत सन २०२२ पर्यंत भारतासाठी ५० कोटी कुशल मनुष्यबळ निर्मितीचे तर महाराष्ट्रासाठी सुमारे ४.५० कोटी मनुष्यबळाचे कौशल्य विकसित करण्याचे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले आहे.

माननीय पंतप्रधान यांच्या 'स्किल इंडिया' या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र शासनाने "कुशल महाराष्ट्र, रोजगारयुक्त महाराष्ट्र" हे ध्येय (Vision) समोर ठेवून राज्यात "प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास" अभियान राबविण्याचे ठरविले आहे. या अभियानांतर्गत कार्यप्रणव

वयोगटातील (Working Age Group) १५ ते ४५ या वर्षांपर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांना अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास (Skill Development), कौशल्यवर्धन (Upskilling), व पुनर्कौशल्य विकास (Re-skilling) द्वारे रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५% उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्यात येईल. हे करत असताना समाजातील उपेक्षित घटक जसे की, अनुसूचित जाती, जमाती, महिला, अपंग, अल्पसंख्याक इत्यादींच्या सहभागावर विशेष भर देण्यात येईल.

महाराष्ट्र राज्यात सदर अभियान तसेच कौशल्य विकासासंबंधी प्रशिक्षणाचे विविध कार्यक्रम राबविताना खालील क्षेत्रावर प्रामुख्याने भर देण्यात येऊन आवश्यकतेनुसार इतर विविध क्षेत्रातील रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीनुसार देखील कौशल्य विकासाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येतील.

(१) बांधकाम क्षेत्र (Construction), (२) उत्पादन व निर्माण (Production and Manufacturing), (३) वस्त्रोद्योग (Textile), (४) ऑटोमोबाइल (Automobile), (५) आतिथ्य (Hospitality), (६) आरोग्य देखभाल (Health Care), (७) बँकिंग, वित्त सेवा व विमा (Banking, Financial Services and Insurance), (८) संघटित किरकोळ विक्री (Organized Retail) (९) औषधोत्पादन व रसायने (Pharmaceutical and Chemical), (१०) माहिती तंत्रज्ञान व संलग्न (IT and Ite), (११) कृषि प्रक्रिया (Agro Processing).

तक्ता-१

TABLE-I

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता-१

बाब 1	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actual 2019-2020	अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimates 2020-2021
	योजनेतर Non-Plan 2	योजनेतर Non-Plan 3
(अ) कार्यालयाचे वर्गीकरण-		
(१) सेवायोजन संचालक, मुंबई ००१ (०१) (०१) (२२३०१०७२)	.. 601.00	854.05
एकूण-(अ) स्थूल ..	601.00	854.05

TABLE-I

(रुपये लाखांत/Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022	
योजनेतर Non-Plan 4	योजनेतर Non-Plan 5	Items 1
740.03	773.58	<i>(A) Activity Classification-</i> .. (1) Director of Employment, Mumbai. 001 (01) (01) (22301072)
740.03	773.58	.. Total (A) Gross

(दोन) वित्तीय गरजा/ Financial Requirements

तक्ता १-- चालू

बाब 1	प्रत्यक्ष रकमा २०२०-२०२१ Actual 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimates 2020-2021
	योजनांतर्गत Plan 2	योजनांतर्गत Plan 3
पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना--		
राज्य योजनांतर्गत योजना		
१. (०१) (०२) सेवायोजन संचालनालय कार्यालयाच्या अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण. (२२३०१०८१)	10.64	40.00
२. (०१) (०३) सेवायोजन कार्यालयात ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका निर्माण करणे. (२२३०१५५५)	6.16	34.50
३. (०१) (०४) बेरोजगार उमेदवारांना स्वयंरोजगाराचे प्रशिक्षण देणे (२२३०१४२१)	—	—
४. (०२) (०१) सेवायोजन कार्यालय संगणकीचा पद्धती सुरू करणे (२२३०१०९२)	29.06	90.38
५. रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांतर्गत व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे. (२२३०६०३८)	—	—
६. (०१) (१०) मॉडेल करिअर सेंटर (२२३० ए ०११)	9.83	41.18
एकूण-- (अ) स्थूल ..	55.69	206.06

TABLE I—contd.

(रुपये लाखांत/Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
योजनांतर्गत Plan 4	योजनांतर्गत Plan 5	Items 1	
			<i>Schemes in Five Year Plan— State Plan Scheme—</i>
20.00	40.00	.. 1. (01) (02) Training of Officials of Directorate of Employment. (22301081)	
13.21	10.00	.. 2. (01) (03) Creation of Libraries in Employment and Self Employment Guidance Centres. (22301555)	
—	—	.. 3. (01) (04) To impart Self Employment Training to the unemployed Candidates. (22301421)	
23.22	64.06	.. 4. (02) (01) Computerisation of Employment Exchanges. (22301092)	
—	61.29	.. 5. Establishment of Career Guidance and Counseling Centres. (22306038)	
41.18	24.65	.. 6. (01) (10) Model Career Centre Scheme. (2230 A 011)	
97.61	200.00	.. Total (A) Gross	

(तीन) कार्यक्रम, कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय गरजांचे स्पष्टीकरण

(१) (एक) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय, मुंबई

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाच्या अधिकारक्षेत्राखाली असलेल्या अपंगांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र, मुंबईसह ४० कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे, ६ विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे व आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रे ८ आहेत. त्यांना मार्गदर्शन करणे, त्यांचे निरीक्षण व तपासणी करण्याचे कार्य करावे लागते. याच्या व्यतिरिक्त ३४ रोजगार क्षेत्र माहिती केंद्रे व २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे यांना मार्गदर्शन करणे व त्यांच्या कार्याचे समायोजन करावे लागते. त्याशिवाय कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालयात (१) व्यावसायिक संशोधनाकरिता व्यावसायिक माहिती विभाग, (२) रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमात निरनिराळ्या कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी सुशिक्षित बेरोजगारांना प्रशिक्षणासाठी लावण्याच्या, कार्याची पाहणी करण्यासाठी रोजगार उत्तेजक कार्यक्रम विभाग व सुशिक्षित बेरोजगारांना अंशकालीन नोकऱ्यांसाठी वित्तीय सहाय्य देणाऱ्या योजनेवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी विभाग आहेत.

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यंत्रणेतील अधिकारी/कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण.

(अ) अधिकारी कर्मचारी यांचे प्रशिक्षण योजना

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयांतर्गत यंत्रणेतील अधिकारी / कर्मचारी यांची कार्यक्षमता वाढविण्याच्या दृष्टीने त्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. या उद्देशाने रोजगार व प्रशिक्षण महानिदेशालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत त्यांच्या अधिकार क्षेत्रातील सेंट्रल इन्स्टिट्यूट फॉर रिसर्च अँड ट्रेनिंग इन एम्प्लॉयमेंट सर्व्हिस (केंद्रीय सेवायोजन व संशोधन संस्था), नवी दिल्ली येथे आयोजित प्रशिक्षण व तद्नंतर विविध विषयावरील प्रशिक्षणासाठी अधिकाऱ्यांना पाठविण्यात येते.

तसेच कामकाजामध्ये गतिशीलता व तत्परता येणे, अद्ययावत संगणकीय कार्यपद्धती जाणून घेणे, सकारात्मक सेवा देणे याकरिता यशवंतराव चव्हाण प्रशासन प्रबोधनी, पुणे येथे अधिकारी / कर्मचारी यांना प्रशिक्षण देण्यात येते. तसेच विभागांतर्गत विविध योजना, कार्यक्रम व त्यांची प्रभावी अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने प्रशिक्षण आणि कार्यशाळा आयोजित करण्यात येतात.

(ब) राज्य प्रशिक्षण धोरण योजना

शासन निर्णय क्रमांक टीआरएन-०९/प्र. क्र. ३९/१२-अ, दिनांक २३ सप्टेंबर २०१४ अन्वये राज्य प्रशिक्षण धोरण जाहीर करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार सर्वांसाठी प्रशिक्षण, निरंतर प्रशिक्षण व गरजांवर आधारित प्रशिक्षण देण्याचे बंधनकारक आहे. या धोरणांतर्गत नव्याने रुजू होणारे सर्व अधिकारी/कर्मचारी यांना पायाभूत प्रशिक्षण तसेच प्रशिक्षण धोरणांतर्गत इतर सर्व प्रकारचे म्हणजेच पदोन्नतीनंतरचे प्रशिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण, बदलीनंतरचे प्रशिक्षण व नवीन विषयाची टॉडओळख प्रशिक्षण देण्याचे प्रयोजन आहे.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण.

सन १९८५-८६ मध्ये संगणकीकरणाची योजना अंमलात आली. संगणकीकरणाची योजना सुरुवातीस केंद्रीय पुरस्कृत होती. नंतर १९९३ मध्ये ती राज्य शासनाकडे हस्तांतरित करण्यात आली. सन २००४-०५ अखेरपर्यंत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यंत्रणेतील सर्व ६१ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयांचे संगणकीकरण पूर्ण करण्यात आले असून सर्व कार्यालयांना बीएसएनएलची इंटरनेट कनेक्टिव्हिटी उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे.

शासनाच्या धोरणानुसार ओरेंकल बेस्ड ईईसी (Employment Exchange Computerization) ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअरमधून कामकाज करण्यात येत होते. त्यानंतर एनआयसी, पुणे यांनी विकसित केलेल्या लायनेक्स प्लॅटफॉर्मवरील डीबी-२ मधील रोजगार मित्र ऑनलाईन ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर सर्व ४५ कार्यालयांत स्थापित करण्यात येऊन त्यामधून दैनंदिन कार्यालयीन कामकाज करण्यात येत होते.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाची रोजगार वाहिनी वेबसाईट एनआयसी, पुणे यांनी विकसित केलेली होती. या वेबसाईटचा अॅड्रेस <https://www.maharajgar.gov.in> असा होता. या वेबसाईटद्वारे उमेदवारांकरिता या भागाद्वारे उमेदवारांना नाव नोंदणी, नूतनीकरण, अपडेशन, (स्थलांतर) व ज्येष्ठता पाहणे इत्यादी तर स्वयंरोजगार भागामध्ये योजना, व्यवसाय, प्रशिक्षण इत्यादी माहिती देण्यात आलेली होती. उद्योजकांकरिता या भागामध्ये उद्योजकांच्या आस्थापनांची नोंदणी करणे, योग्य उमेदवारांचा शोध घेणे, रिक्त पदे अधिसूचित करणे इत्यादी सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आल्या होत्या.

तसेच उमेदवारांच्या नावाची शिफारस त्यांच्या पात्रतेप्रमाणे उद्योजक/नियोक्त्यांकडे केल्यास त्या उमेदवाराला एसएमएसद्वारे संदेश देण्याची सुविधा दिनांक १ मे २०११ पासून सुरू करण्यात आली होती. तसेच नूतनीकरण/अभावी अनेक उमेदवारांची नोंदणी रद्द होत असल्यामुळे असे उमेदवार रोजगार संधीपासून वंचित राहतात हे टाळण्यासाठी उमेदवारांना वेळीच नोंदणीचे नूतनीकरण करून घ्यावे यासाठी नूतनीकरण करण्यासाठी त्यांना नूतनीकरण कालावधीत एसएमएसद्वारे स्मरण संदेश देण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यात आलेली होती.

पुढे नव्याने विकसित करण्यात आलेल्या रोजगार मित्र सॉफ्टवेअरशी अनुरूप असे क्लायंट सर्व्हर प्रकारचे आवश्यक हार्डवेअर सन २००४-०५ मध्ये खरेदी करण्यात येऊन तद्नंतर कार्यालयांची गरज विचारात घेऊन सन २००५ पासून २०११ पर्यंत डेस्कटॉप पीसीज, प्रिंटर, युपीएस, सर्व्हर्स, प्रोजेक्टर, लॅपटॉप आवश्यकतेप्रमाणे खरेदी करण्यात येऊन कार्यान्वित करण्यात आलेले आहेत. तसेच सदर यंत्रणेचा विमा उतरविण्यात आला होता.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातून इतर कार्यालयीन कामासाठी येणाऱ्या उमेदवारांना उपयुक्त वेबसाईटवरील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संबंधीची माहिती ऑनलाईन पाहता यावी म्हणून प्रत्येक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये स्वतंत्र यंत्रणा स्थापित झालेली आहे.

सन १९८६ पासून कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांचे संगणकीकरण टप्प्याटप्प्याने करण्यात आलेले आहे. त्यामुळे जुनी, आयुर्मान संपुष्टात आलेली व दुरुस्ती होऊ न शकणारी, कालबाह्य झालेल्या संगणक यंत्रणेच्या निर्लेखनाची कार्यवाही अस्तित्वात असलेल्या नियमांतर्गत वेळोवेळी करण्यात येत आहे.

आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने उमेदवारांना जास्तीत जास्त रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने सर्वकष ई-प्रशासन प्रणाली प्रकल्प हाती घेण्यात आला. या प्रकल्पांतर्गत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयाने, एक नवीन वेब पोर्टल www.maharogjar.gov.in विकसित केले आहे. या वेब पोर्टलमार्फत कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विषयक अनेकविध सेवा, विविध स्टेकहोल्डर्स जसे बेरोजगार उमेदवार, उद्योजक, प्रशिक्षण संस्था वगैरे यांना ऑनलाईन पुरविण्यात येत आहेत. या प्रकल्प विकसनाचे कामकाज दिनांक २ मे २०१२ पासून सुरुवात होऊन दिनांक २८ मार्च २०१३ पासून हे वेब पोर्टल विकसित होऊन कार्यान्वित करण्यात आले आहे.

तसेच, वेब पोर्टलवर नोकरी इच्छुक उमेदवारांची नाव नोंदणी, नियोक्ते नोंदणी, रिक्तपदे अधिसूचित करणे, उमेदवारांची यादी प्राप्त करून घेणे, उमेदवारांना मुलाखतीसाठी बोलविण्याकरिता ऑनलाईन पद्धतीने वेळापत्रक निश्चित करणे इत्यादी सुविधा देण्यात आल्या आहेत. तसेच नोंदणी केलेल्या उमेदवारांना त्यांच्या नोंदणीचे अद्ययावतीकरण करणे, तसेच त्यांच्या पात्रतेप्रमाणे रिक्तपदांची माहिती उपलब्ध होत आहे, नियोक्त्यांना नोंदणी केल्यानंतर विहित कालावधीत ईआर-१ विवरणपत्रे भरणे, मुलाखतीसाठी निवड केल्यानंतर उमेदवारांना योग्य तो एसएमएस मिळणे या सुविधा वेब पोर्टलवरून उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत. याबरोबरच रोजगार मेळावा, व्यवसाय मार्गदर्शन, उमेदवारांची क्षमता चाचणी तसेच समुपदेशनाकरिता नोंदणी इत्यादी सुविधा ऑनलाईन पद्धतीने उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या आहेत, तसेच रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, आदिवासी प्रशिक्षण आणि स्वयंरोजगार सेवा मॉड्यूल उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत.

या वेब पोर्टलद्वारे उमेदवार, त्यांच्यासाठी रोजगाराच्या संधीचा शोध घेऊ शकतील. तसेच विविध प्रशिक्षणाची माहिती, तसेच, प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांचा तपशील, प्रशिक्षण कार्यक्रम वगैरे बाबींची माहिती त्यांना मिळू शकेल. जे उमेदवार स्वयंरोजगार सुरू करण्यास इच्छुक आहेत, त्यांना शासनाच्या विविध स्वयंरोजगार योजनांबाबतची माहिती पोर्टलद्वारे मिळत होती.

कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ च्या “ प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता विकास अभियान ” राबविण्याबाबतच्या शासन निर्णयामध्ये परिच्छेद ३.९ वर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी यांचे पोर्टलसमवेत आयुक्तालयाचे महारोजगार वेबपोर्टल व अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे महास्वयंरोजगार वेबपोर्टल यांची सांगड घालण्यात येईल असे नमूद करण्यात आलेले आहे.

दिनांक ९ मार्च २०१६ रोजी मा. प्रधान सचिव, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग यांचे अध्यक्षतेखाली विभागाच्या संगणकीकरण प्रकल्प अंमलबजावणी समितीची बैठक संपन्न झाली. सदर बैठकीमध्ये तज्ज्ञ सल्लागार नेमून त्यांच्यामार्फत तीनही पोर्टलचा अभ्यास करून प्रकल्प अहवाल तयार करणे, कार्यस्वरूप निश्चित करणे व त्याची अंमलबजावणी करणे याबाबत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था यांनी कार्यवाही करावी यास समितीने सर्वानुमते मान्यता दिलेली आहे.

यास अनुसरून या तीनही पोर्टलच्या इंटरगेशनबाबत अभ्यास व रोडमॅप अहवाल प्राप्त केला असून इंटरगेशनबाबत कार्यवाही सुरू केली आहे. सध्याच्या महारोजगार वेबपोर्टलवरील नोंदणीकृत उमेदवार आणि नियोक्ते यांचा डाटा नवीन प्रणालित मायग्रेट करण्यात आला आहे. प्रथम टप्प्यातील

जॉबसिकर नोंदणी नियोक्ता/उद्योजक नोंदणी, जॉबपोस्टिंग व मॅचींग या सेवा “<https://rojgar.mahaswayam.in>” या वेबपोर्टलवर दिनांक ७ जानेवारी २०१७ पासून उपलब्ध करण्यात आले आहे.

तसेच कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ शासन निर्णयामध्ये परिच्छेद ३.९ वर महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी यांचे पोर्टलसमवेत आयुक्तालयाचे महारोजगार वेबपोर्टल व अण्णासाहेब पाटील आर्थिक विकास मागास महामंडळाचे महास्वयंरोजगार वेबपोर्टल यांची सांगड घालण्यात येईल असे नमूद करण्यात आलेले आहे. या अनुषंगाने महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था यांचेमार्फत तीनही पोर्टलच्या इंटरगेशन व विकसनाबाबत कार्यवाही करण्यात आलेली आहे. या अंतर्गत तीनही वेबपोर्टलचे एकात्मिक वेबपोर्टल तयार करण्यात आले असून त्यास mahaswayam.in महास्वयम् असे नाव देण्यात आलेले आहे. या वेबपोर्टलचे मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे हस्ते दिनांक ३० मे २०१७ रोजी लोकार्पण करण्यात आले आहे.

या महास्वयम् वेबपोर्टलवर महारोजगार वेबपोर्टलवरील सर्व डेटा मायग्रेट करून उमेदवार व नियोक्ते नोंदणी, रिक्तपदे अधिसूचित करणे, रोजगार मेळावा हे मॉड्यूल वेबपोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आले असून, यामधून आता कामकाज करण्यात येत आहे.

“ आता भारत सरकारच्या संकेतस्थळाच्या डोमेन नेमच्या धोरणानुसार “<https://mahaswayam.in>” ह्या वेबपोर्टलचे नाव “<https://mahaswayam.gov.in>” असे करण्यात आले आहे.

महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी केलेल्या उमेदवार/नियोक्ते यांना रोजगार मेळावा, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम, कौशल्य विकास कार्यक्रम इत्यादीबाबतची माहिती होऊन त्यांचा सहभाग वाढविण्यासाठी उमेदवार/नियोक्ते यांना लघु संदेश (SMS) पाठविण्याबाबतची सुविधा प्रत्येक जिल्हा कार्यालयांना वेबपोर्टलवर उपलब्ध करून देण्यात आली आहे.” तसेच, उमेदवारांना विविध वर्तमानपत्रात प्रसिद्ध होणाऱ्या रिक्त पदांच्या जाहिरातींची माहिती होण्यासाठी “ रिक्त पदांच्या जाहिराती ” हा टॅब उपलब्ध करून दिला असून त्यामध्ये रिक्त पदांच्या जाहिराती उमेदवारांना पाहता येतील.

तसेच कामगार व रोजगार मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी राष्ट्रीय स्तरावरील ‘राष्ट्रीय करिअर सेवा (National Career Service) पोर्टल ’ सुरू केले असून विभागाचे वेबपोर्टल एनसीएस वेबपोर्टलशी इंटरगेशन करण्याबाबत मा. उपमहासंचालक, रोजगार व प्रशिक्षण, नवी दिल्ली यांनी कळविले होते. यास अनुसरून विभागाचे महास्वयम् वेबपोर्टलचे राष्ट्रीय करिअर सेवा पोर्टलशी (NCS Portal) इंटरगेशनची कार्यवाही पूर्ण झाली असून महास्वयम् वेबपोर्टलवरील उमेदवारांचा डेटा एनसीएस वेबपोर्टलवर पोर्ट करण्यात आला आहे. ज्या उमेदवारांनी त्यांच्या नोंदणीस आधार लिंक केलेले नाहीत अशा उमेदवारांना आधार लिंक करून प्रोफाइल अद्ययावत करण्याबाबत एसएमएस, ई-मेल तसेच, पत्राद्वारे कळविण्यात येत आहे.

तसेच, ज्या नियोक्ते/उद्योजक यांनी महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी केलेली नाही अशा नियोक्ते/उद्योजक यांना नोंदणी न करता त्यांचेकडे असलेल्या रिक्तपदे अधिसूचित करण्याची सुविधा महास्वयम् वेबपोर्टलवर “ Urgent manpower ” या ऑप्शनमध्ये उपलब्ध केली आहे. प्रथम त्यांनी रिक्तपदे अधिसूचित करताना दिलेल्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार अथवा उच्च पात्रतेच्या फक्त २० उमेदवारांची यादी एक्सेल फॉर्मेटमध्ये उपलब्ध होते. यापेक्षा जास्त उमेदवारांची यादी पाहिजे असल्यास थवा दुसऱ्यांदा रिक्तपदे अधिसूचित करावयाचे असल्यास त्यांना महास्वयम् वेबपोर्टलवर नोंदणी करणे आवश्यक आहे. नियोक्ते/उद्योजक सदरची सुविधा एकदाच वापरू शकता.

महाराष्ट्र राज्यात व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करणे.

या योजनेअंतर्गत राज्यातील सध्याच्या कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राचे व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रामध्ये रुपांतर करून नोंदणी केलेल्या उमेदवारांची त्यांच्या रोजगारानुरुप क्षमतेकरिता मूल्यमापन चाचणी घेण्यात येईल व पुढे आवश्यकता असल्यास उमेदवारांना रोजगार उद्योजकता विषयक कौशल्य आत्मसात करण्याकरिता प्रशिक्षण घेण्याकरिता समुपदेशन करण्यात येईल, जेणेकरून त्यांना रोजगार/स्वयंरोजगार प्राप्त होईल.

यानुसार रोजगार व स्वयंरोजगार विभाग, शासन निर्णय क्र. रोस्वरो-२०१२/प्र.क्र. ३०९/रोस्वरो-१, दिनांक १९ मे २०१४ द्वारे निर्गमित झाला असून या अन्वये राज्यात प्रथम टप्प्यात मुंबई उपनगर, सिंधुदुर्ग, औरंगाबाद, सांगली व नागपूर या जिल्ह्यात कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र स्थापन करण्यास मान्यता प्राप्त झालेली आहे. त्यापैकी औरंगाबाद व नागपूर येथील केंद्रे युएनडीपी यांचेसोबत सामंजस्य कराराद्वारे कार्यन्वित करण्यात आली होती, त्याकरिता कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय व युएनडीपी यांचेमध्ये दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१९ पर्यंत सामंजस्य करार करण्यात आला होता.

सद्यःस्थितीत, व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्र व मॉडेल करिअर सेंटर या दोन्ही योजनेच्या कामाचे स्वरूप यामध्ये साधर्म्य असल्याने व्यवसाय मार्गदर्शन व समुपदेशन केंद्रांचे रुपांतर मॉडेल करिअर सेंटर मध्ये करण्याचे प्रस्तावित आहे.

(५) ई-गव्हर्नन्स

राज्यामध्ये प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास या अभियानांतर्गत कौशल्य विकास कार्यक्रमाशी निगडित विविध बाबी जसे की, उमेदवारांच्या नोंदणीपासून त्यांचे मूल्यमापन समुपदेशन, प्रशिक्षण व प्रमाणिकरण आणि रोजगारोपरांत साहाय्य इत्यादी अनेक बाबींचे सनियंत्रण तसेच कौशल्य विकासासंबंधी सहभागधारकांना कुशल मनुष्यबळ मागणी व पुरवठा याबाबत रोजगार बाजार माहिती प्रणालीद्वारे रोजगार व स्वयंरोजगार व कौशल्य विकासासंबंधी विविध सेवा देण्यासाठी महास्वयंम पोर्टल कार्यन्वित करण्यात आली आहे.

(६) महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास संस्था या विभागाच्या अधिपत्याखाली कार्यरत असून राज्यामध्ये प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास व इतर कौशल्य विकासाशी निगडित कार्यक्रमाचे नियोजन, अंमलबजावणी व सनियंत्रण करण्यासाठी नोडल संस्था म्हणून कार्यरत आहे.

(७) प्रमोद महाजन कौशल्य आणि उद्योजकता विकास अभियान

मा. पंतप्रधान यांच्या “स्किल इंडिया” या संकल्पनेस अनुसरून महाराष्ट्र शासनाने “कुशल महाराष्ट्र रोजगारयुक्त महाराष्ट्र” हे ध्येय समोर ठेवून राज्यात “प्रमोद महाजन कौशल्य आणि उद्योजकता विकास अभियान” राबविण्याचे ठरविले आहे. या अभियानांतर्गत कार्यप्रवण वयोगटातील १५ ते ४५ वर्षांपर्यंतच्या वयोगटातील उमेदवारांना अधिक मागणी असलेल्या क्षेत्राच्या आवश्यकतेनुसार व्यावसायिक कौशल्य विकास, कौशल्यवर्धन व पुनकौशल्य विकासाद्वारे तज्ज्ञ संस्थांमार्फत रोजगारक्षम करून त्यापैकी किमान ७५ टक्के उमेदवारांना प्रत्यक्ष नोकरी किंवा स्वयंरोजगार मिळवून देण्यात येणार आहे.

सदर अभियानांतर्गत विहित कार्यक्रम खालीलप्रमाणे आहेत

(अ) रोजगार केंद्रित कौशल्य प्रशिक्षण योजना

सदर कार्यक्रमांतर्गत उमेदवारांच्या कौशल्य चाचणीच्या आधारे या उमेदवारांचे कल, कौशल्य अभाव व रोजगार क्षमता यांचे मूल्यांकन, समुपदेशन व मार्गदर्शन करून या आधारे प्रशिक्षणाचे क्षेत्र निश्चित करून, सूचीबद्ध प्रशिक्षण संस्थेमार्फत (ज्यामध्ये उद्योग समूहांचाही समावेश राहिल)

बाजारपेठेतील गरजेनुसार तसेच उद्योग व सेवा क्षेत्रातील विशिष्ट मागणीनुसार, सॉफ्ट प्रशिक्षण / हार्ड स्किल किंवा दोन्ही, प्रशिक्षण देऊन प्रशिक्षित उमेदवारांना रोजगार व स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येईल.

(ब) उद्योगकेंद्रित कौशल्य विकास कार्यक्रम

या अंतर्गत उद्योग समूहांना प्रशिक्षण संस्था म्हणून सूचीबद्ध करून त्यांच्या गरजांनुसार त्यांच्यामार्फतच प्रशिक्षण देऊन उमेदवारांना रोजगारात सामावून घेण्याची योजना राबविण्यात येईल.

(क) पारंपरिक किंवा प्रत्यक्ष कामानुभवातून कौशल्य धारण केलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणिकरण व कौशल्य वृद्धी कार्यक्रम

पारंपरिक आणि प्रत्यक्ष कामाच्या व्यावसायिक अनुभवातून कौशल्य धारण करीत असलेल्या परंतु कौशल्याबाबत अर्हतेचे कोणत्याही प्रकारचे प्रमाणपत्र नसलेल्या उमेदवारांच्या कौशल्याचे प्रमाणिकरण व कौशल्य वृद्धी या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून करण्यात येईल.

(ड) व्यावसायिक तज्ज्ञ मनुष्यबळ विकास कार्यक्रम

या अंतर्गत कमी प्रमाणात उपलब्ध असलेल्या शिक्षकांच्या संख्येत आवश्यकतेनुसार वृद्धी करणाऱ्यावर भर देण्यात येऊन त्यांच्यामार्फत प्रशिक्षणाचे कार्यक्रम हाती घेण्यात येईल.

(इ) उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम

या अंतर्गत स्वयंरोजगार व उद्योजकतेसंबंधी प्रशिक्षण व तद्नंतर आवश्यक ते साहाय्य लाभार्थींना करण्याचे नियोजित आहे. याचा भाग म्हणून विविध महामंडळाकडील योजनांच्या अंमलबजावणीमध्ये एकसूत्रीपणा घेण्यासाठी या सर्व योजनांची अंमलबजावणी व सनियंत्रण (mahaswayamrojgar.maharashtra.gov.in) या एकछत्री पोर्टलवरून करणे बंधनकारक करण्यात आले आहे.

(ई) उद्योगसमूहाच्या सहभागातून सेंटर ऑफ एक्सलन्स / बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करणे.

बाजारपेठेतील विविध प्रकारच्या रोजगाराच्या मागणीस अनुसरून उद्योग समूह / खाजगी संस्थांमार्फत आवश्यकतेनुसार सेंटर ऑफ एक्सलन्स स्थापन करण्यात येईल. तसेच एकाच आवारात / छताखाली बाजारपेठेस आवश्यक असलेले कौशल्य निर्माण करून रोजगार / स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने संबंधित उद्योगसमूहाच्या सहकार्याने बहुकौशल्य प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यात येईल.

(फ) “किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजना”

जिल्ह्यातील विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक स्थिती, परंपरागत व्यवसाय, नैसर्गिक संसाधने तथा साधनसामग्री इत्यादींच्या आधारे जिल्ह्यातील रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी अधिक मागणी असलेली क्षेत्रे निश्चित करून या क्षेत्रांच्या कौशल्याच्या मागणीनुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम राबविणे व प्रशिक्षणप्राप्त उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी साहाय्य करणे या उद्दीष्टाकरिता कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या प्रमोद महाजन कौशल्य विकास व उद्योजकता विकास अभियान राबविण्याच्या दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ च्या शासन निर्णयातील अ. क्र. ९.२ नुसार प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियानांतर्गत किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेस शासन निर्णय क्रमांक कौविड-२०१५/प्र.क्र.५६/अभियान-१, दिनांक १६ मार्च २०१७ अन्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आलेली आहे. तसेच या योजनेकरिता जिल्ह्याच्या वार्षिक योजनेसाठी मंजूर केलेल्या नियतव्ययामधून किमान रुपये ३.०० कोटी इतका नियतव्यय राखून ठेवण्याची तरतूद आहे.

तक्ता २ / TABLE II

प्रशिक्षणासाठी पाठविण्यात आलेल्या अधिकाऱ्यांची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता
Information About Officers Sent for Training

कार्य	वर्ष/Year			Activity
	२०१९-२०२०	२०२०-२०२१	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	
(१)	(२)	(३)	(४)	(१)
(१) सदरहू वर्षात प्रशिक्षणासाठी प्रेषित अधिकारी / कर्मचारी..	300	300	300	(1) Number of Officials to be sent for training during the year.
(२) सदरहू वर्षात प्रशिक्षणासाठी प्रेषित व प्रशिक्षण पूर्ण केलेले .. अधिकारी / कर्मचारी.	80	40	300	(2) Number of Officials actually sent for and completed training during the year.
(३) सदरहू वर्षात तदर्थ प्रशिक्षणासाठी प्रेषित व अपेक्षित .. अधिकारी.	112	60	300	(3) Number of Officials Expected to be sent for training during the year.

* आकडेवारी एप्रिल २०२० ते डिसेंबर २०२० पर्यंतची आहे.

तक्ता ३ / TABLE III

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयातर्फे होणारी विविध कार्ये दर्शविणारा तक्ता

Table indicating various functions performed by Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship

कार्य	वर्ष/Year			Activity
	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	
(१)	(२)	(३)	(४)	(१)
(१) खाते चौकश्या--				(1) No. of Departmental Enquiries--
(अ) वर्षारंभी शिल्लक असलेली प्रकरणे	०८	०९	०५	(a) Pending at the beginning of the year
(ब) नव्याने चौकशी सुरू झालेली प्रकरणे	०३	०४	०४	(b) Ordered
(क) चौकशी पूर्ण झालेली प्रकरणे ..	०२	०२	०५	(c) Completed
(ड) वर्ष अखेरीस शिल्लक राहिलेली ..	०९	११	०४	(d) Pending at the end of the year
(२) (अ) उमेदवार/उद्योजक यांच्याकडून आलेल्या तक्रारी	७०४	८३४	९००	(2) (a) No. of complaints received from candidates/ employers.
(ब) निकाली काढलेल्या तक्रारी	६३१	७४०	९००	(b) Number of complaints disposed off

विभागीय आयुक्तालयांकडून होणारे मार्गदर्शन व कार्याचे सुसूत्रीकरण

नागपूर व औरंगाबाद येथे १९७६ वर्षाच्या शेवटी विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यात आली. तसेच १ सप्टेंबर १९७९ पासून पुणे व मुंबई अशी दोन नवीन विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यात आली. नाशिक येथे देखील दिनांक २५ सप्टेंबर १९८५ पासून एका विभागीय आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आलेली आहे. ती उपआयुक्त या हुद्द्याच्या अधिकाऱ्याच्या अधिपत्याखाली कार्य करीत आहेत. दिनांक १२ जानेवारी १९९५ पासून अमरावती येथे विभागीय आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आली आहे. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय यांना असलेल्या प्रशासकीय व वित्तीय शक्तींचे विकेंद्रीकरण करणे हा विभागीय आयुक्तालये स्थापन करण्यामागचा प्रमुख हेतू आहे. विभागातील जिल्हा कार्यालयाचे कार्य वेळेवर आणि कार्यकुशलतेने होण्यासाठी या विकेंद्रीकरणामुळे मदत होणार आहे. बहुसंख्य बेरोजगार उमेदवारांची वेळेवर व्यवस्था करणे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता कार्यालयाची गरजेची बाब आहे.

विभागीय आयुक्तालयाकडे निरीक्षण, तपासणी, मनुष्यबळ, सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदे अधिसूचित करण्याची शक्ती) अधिनियमांच्या तरतुदींची काटेकोर अंमलबजावणी करणे, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांतर्गत विभागीय आयुक्तालयाच्या अधिपत्याखाली येणाऱ्या जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांना देण्यात आलेल्या लक्ष्यांची परिपूर्ती करण्यासाठी योग्य ते मार्गदर्शन करणे, रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम व बेरोजगारांच्या सहकारी सेवा संस्थाना अर्थसाहाय्य देण्याकरिता मंजूर झालेल्या निधीचा योग्य प्रकारे विनिमय करण्यासाठी मार्गदर्शन करणे, जिल्हा कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांच्या दैनंदिन कामकाजात येणाऱ्या अडचणी दूर करणे व त्याबाबत मार्गदर्शन करणे इत्यादी कामे सोपविलेली आहेत.

TABLE IV

मुख्यालयांबाबतची सांख्यिकी माहिती दर्शविणारा तक्ता

Mumbai, Pune, Aurangabad, Nagpur, Nashik and Amravati

विभागीय आयुक्तालय, नागपूर Divisional Commissionerate at Nagpur			विभागीय आयुक्तालय, नाशिक Divisional Commissionerate at Nashik			विभागीय आयुक्तालय, अमरावती Divisional Commissionerate at Amravati			Programme
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	
11	12	13	14	15	16	17	18	19	1
10	6	18	11	5	10	20	20	19	(1) Number of visits paid to sub-ordinate offices in the jurisdiction.
11	10	12	7	15	7	7	7	6	(2) Inspections of sub-ordinate Offices—
5	3	8	5	8	7	7	7	6	(a) Number required as per Directorates roster.
5	2	8	2	--	5	5	5	5	(b) Number actually inspected.
5	10	15	26	12	15	10	10	8	(c) Number of surprise inspections undertaken.
5	10	15	26	12	15	10	10	8	(3) Number of visits paid to employers to obtain vacancies under Employment Promotion Programme.
10	5	15	26	12	15	23	23	20	(4) Number of contacts, established by Deputy Director/Director of Skill Development, Employment & Entrepreneurship Guidance Officer with Establishments for obtaining their manpower requirements.
--	--	--	15	12	15	4	5	5	(5) Number of employers from whom information relating in Employment of Local Persons is not received, visited.
--	--	--	--	12	15	--	--	--	(6) Number of visits paid to employers inconnection with employment of Physically Handicapped Persons and Backward Class Candidates.
90	27	80	90	134	--	15	15	10	(7) (a) Number of complaints received from candidates in the jurisdiction.
96	26	80	90	134	--	--	--	5	(b) Out of 7 (a) aboving number disposed off.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	(8) (a) Number of suggestions received.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	(b) Out of 8 (a) number of (suggestions on whom action taken.)

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे

(एक) प्रास्ताविक

हा कार्यक्रम खालील कार्यात विभागलेला आहे :-

- (१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र
- (२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र (अपंगांसाठी), मुंबई.
- (३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मागासवर्ग शाखेची निर्मिती.
- (४) आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्र.
- (५) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करणे) अधिनियम, १९५९ ची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा.

वरील कार्याचा खुलासा खालील परिच्छेदांतून केला गेला आहे :-

(१) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे.—ह्या कार्याच्या अंतर्गत खालील गोष्टी येतात :-

(अ) ४६ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांकडून बेरोजगार उमेदवारांना रोजगार साहाय्य दिले जाते.

(ब) मुंबई, पुणे, नागपूर, औरंगाबाद, कोल्हापूर व अमरावती विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांकडून बेरोजगार उमेदवारांना रोजगार साहाय्य दिले जाते आणि विद्यार्थी व बेरोजगार उमेदवारांना व्यवसाय मार्गदर्शन केले जाते. १९९२-९३ मध्ये अमरावती येथे एक केंद्र स्थापन करण्यात आले आहे.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात मुख्यत्वे उमेदवारांना रोजगार, स्वयंरोजगार संदर्भात मार्गदर्शन केले जाते. तसेच त्यांना शासनाच्या कौशल्य विकास कार्यक्रमाची व त्या अंतर्गत रोजगार / स्वयंरोजगाराभिमुख प्रशिक्षणाची माहिती दिली जाते.

विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांना सर्व विद्यार्थी, विद्यापीठाचे सर्व स्नातक-नि-विद्यापीठाशी संलग्न असलेल्या महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांना व्यवसाय मार्गदर्शन करण्याचे कार्य करावे लागते. ही विद्यापीठे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रे त्या विभागातील आणि इतर रिक्त पदांची माहिती, शिष्यवृत्त्या व प्रशिक्षणाची माहिती विद्यापीठ स्नातक व इतर विद्यार्थ्यांच्या माहितीसाठी मासिक पत्रके प्रकाशित करून देतात. याशिवाय निरनिराळ्या व्यवसाय व अभ्यासक्रमांसंबंधीचे मार्गदर्शन-नि-प्रशिक्षण व नोकऱ्यांच्या उपलब्धतेची माहिती देणारे साहित्य ही केंद्रे जमा करतात व भेट देणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रसारितही करतात.

(२) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात अपंगांसाठी विशेष कक्ष.— निरनिराळी व्यंगे असलेल्या उमेदवारांना प्रयत्नपूर्वक निवड पध्दतीने नोकरीस लावून देण्याच्या दृष्टिकोनातून कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र (अपंगांसाठी), मुंबई येथे १९ जानेवारी १९५९ पासून सुरू झाले. सध्या अस्थिव्यंग असलेले, बहिरे, मुके, अंध व कर्करोगमुक्त व कुष्ठरोग नास्तित्व उमेदवारांना नोकरीस लावून देण्याचे कार्य, हे कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्र करते. हे कार्य तेथील अधिकारी उद्योजकांना वारंवार भेटून व त्यांच्याशी संपर्क साधून करतात. तसेच या

कार्यालयाला संलग्न असलेल्या वैद्यकीय मंडळ व भारत सरकारच्या व्यावसायिक व पुनर्वसन केंद्राशी समन्वय साधून व्यंगाची जाण करून घेऊन त्यांना योग्य अशा व्यवसायात नेमण्याचा प्रयत्न हे कार्यालय करते.

आता अपंग व्यक्ती (समान संधी, हक्काचे संरक्षण व संपूर्ण सहभाग) अधिनियम हा फेब्रुवारी १९९५ पासून अंमलात आलेला आहे. श्री. भानुदास एस. वाडेकर व इतर यांनी महाराष्ट्र शासनाच्या विरुद्ध ४११७/२००३ या क्रमांकाची याचिका औरंगाबाद येथील उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठासमोर दाखल केली. या याचिकेच्या संदर्भात दिनांक २० जुलै २००४ रोजी झालेल्या सुनावणीच्यावेळी मा. उच्च न्यायालयाने अपंग व्यक्ती अधिनियम, १९९५ नुसार प्रत्येक जिल्ह्यात अपंगांसाठी विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन कार्यालये सुरू करून त्याबाबत व्यापक प्रसिद्धी द्यावी, असे आदेश दिलेले आहेत. यास्तव मुंबई शहर व मुंबई उपनगर ह्या दोन जिल्ह्यांसाठी वरीलप्रमाणे अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना यापूर्वीच झाली असल्यामुळे हे दोन्ही जिल्हे वगळता उर्वरित सर्व ३३ जिल्ह्यांमध्ये नवीन अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००४/ प्र. क्र. ४१/रोस्वरो-१, दिनांक २९ जुलै २००५ नुसार करण्यात आली आहे. शासनाने अपंगांसाठी ३ टक्के जागा शासकीय कार्यालयात, राज्य शासनाचे अंगिकृत व्यवसाय व स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये नोकरीसाठी राखून ठेवल्या आहेत. ह्या उमेदवारांसाठी योग्य व्यवसाय निवडून, त्यात त्यांना नोकरी उपलब्ध करून देणे आवश्यक असते. ह्या कार्यासाठी त्याचप्रमाणे ह्या उमेदवारांसाठी असलेल्या राखीव जागांचे प्रमाण निरनिराळ्या सरकारी आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे राखण्यासाठी अशा अपंगार्थ विशेष कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांची निर्मिती केली आहे.

(३) कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रामध्ये मागासवर्ग शाखेची निर्मिती.— शासनाच्या धोरणानुसार मागासवर्गीय उमेदवारांना ३४ टक्के जागा शासकीय सेवेमध्ये राखीव ठेवल्या जातात. त्यापैकी अनुसूचित जमातीसाठी १३ टक्के, अनुसूचित जमातीसाठी ७ टक्के, विमुक्त व भटक्या जमातीसाठी ४ टक्के व इतर मागासवर्गीय उमेदवारांसाठी १० टक्के जागा राखीव असतात. केंद्र शासन व केंद्र शासनाच्या अंगिकृत व्यवसायात अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीसाठीच राखीव जागा असतात. केंद्र शासन, राज्य शासन केंद्र, शासनाचा अंगिकृत व्यवसाय, राज्य शासनाचा अंगिकृत व्यवसाय, निम-सरकारी व काही खाजगी आस्थापनांकडून वेळोवेळी अशा राखीव जागा याबाबतची माहिती तक्ता क्रमांक ९ ते १२ मध्ये देण्यात आली आहे.

(४) आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्र.— विशेषतः अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांना लाभ मिळण्यासाठी शासनाने रावेर (जिल्हा जळगाव), अचलपूर (जिल्हा अमरावती), कळवण (जिल्हा नाशिक), देवरी (जिल्हा गोंदिया), चंद्रपूर (जिल्हा चंद्रपूर), गडचिरोली (गडचिरोली), मंचर-आंबेगाव (जिल्हा पुणे) व किनवट (जिल्हा नांदेड) येथे आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता प्रशिक्षण मार्गदर्शन केंद्राची स्थापना केली आहे. जानेवारी १९९४ पासून विशेषकृती कार्यक्रमांतर्गत गडचिरोली येथे एका केंद्राची स्थापना केली आहे. *

टीप.—या योजनेची सविस्तर माहिती आदिवासी विभागाकडून प्रसिद्ध होणाऱ्या कार्यक्रमा अंदाजपत्रकात प्रसिद्ध करण्यात येते. आदिवासी उमेदवारांसाठी राज्य शासनाच्या सेवेत ७ टक्क्यांपासून २२ टक्क्यांपर्यंत जागा राखीव असून त्या योग्य उमेदवारांअभावी पूर्णपणे भरल्या जाऊ शकत नाही. अनुशेष रहातो. आदिवासी उमेदवारांची स्पर्धा परीक्षेसाठी तयारी करून घेण्यासाठी सदर केंद्रामार्फत **साडेतीन महिन्यांचे एक** याप्रमाणे दरवर्षी तीन प्रशिक्षण सत्रे चालविली जातात. शासन निर्णय क्रमांक रोस्वरो-२००४/प्र. क्र. ११९/रोस्वरो-१, दिनांक १६ जानेवारी २००६ अन्वये योजनेतील प्रशिक्षणार्थ्यांच्या विद्यावेतन तसेच तज्ज्ञ व्याख्यात्यांच्या मानधनात डिसेंबर २००५ पासून वाढ करण्यात आलेली आहे. प्रशिक्षणाच्या काळात आदिवासी प्रशिक्षणार्थींना दरमहा रुपये १,००० याप्रमाणे विद्यावेतन दिले जाते व व्याख्यात्यांना दर ताशी रुपये १०० प्रमाणे मानधन दिले जाते. तसेच

प्रशिक्षणार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेच्या तयारीसाठी आवश्यक असलेल्या ४ (चार) पुस्तकांचा संच मोफत देण्यात येतो. प्रशिक्षण देण्यासाठी जवळच्या महाविद्यालयातील तज्ज्ञ प्राध्यापकांना तासिका पद्धतीवर नियुक्त केले जाते. तसेच, गरजेनुसार बँक, वित्तीय संस्था, मान्यवर सेवाभावी संस्था यातील अधिकारी, पदाधिकाऱ्यांना व शासनाच्या तज्ज्ञ अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शन देण्यासाठी पाचारण केले जाते. उमेदवारांना विविध रिक्तपदांची, स्पर्धा परीक्षांची माहिती वेळोवेळी पोस्टाने कळविले जाते, फॉर्म्स पाठविले जातात, प्रसंगानुसार खास प्रशिक्षण वर्ग आयोजिले जातात. सध्या आठ ठिकाणी अशी केंद्रे कार्यरत आहेत.

(५) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करणे) अधिनियम, १९५९ ची अंमलबजावणी यंत्रणा.—या योजनेसंबंधी प्रास्ताविक पृष्ठ क्रमांक ५९ वर देण्यात आलेले आहे.

(दोन) वित्तीय गरजा / Financial Requirements

तक्ता ५

बाब 1	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actuals 2019-2020	अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimates 2020-2021
	योजनेतर Non-Plan 2	योजनेतर Non-Plan 3
<i>(अ) कार्याप्रमाणे वर्गीकरण-</i>		
(१) आदिवासी उमेदवारांकरिता शिष्यवृत्ती व विद्यावेतन सेवायोजन कार्यालये (२२३०११६१) १०१ (०१) (०१)	1988.73	3270.01
(२) अधु व्यक्तीकरिता विशेष सेवायोजन कार्यालय, मुंबई .. १०१ (०२) (०१) (२२३०११८१)	71.61	141.91
एकूण--(अ) स्थूल ..	2060.34	3411.92

TABLE V

(रुयले लरखत /Rs. in Lakhs)

सुधरलेले अंदरज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022		
योजनेतर Non-Plan 4	योजनेतर Non-Plan 5		Items 1
1940.08	2927.86	..	(A) Activity Classification– (1) Scholarships and Stipend to Tribal Candidates Employment Exchanges (22301161) 101(01)(01)
124.95	120.18	..	(2) Special Employment for Physically Handicapped, Bombay. 1(02) (01) (22301181)
2065.03	3048.04	..	Total (A)

नाव नोंदणी व नोकरीस लावलेल्या

जिल्हानिहाय उमेदवारांची नावे नोंदणी व त्यांना नोकरीस लावणे यासंबंधी केलेले कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र/

अनुक्रमांक	जिल्हाचे नाव	वर्षारंभी नोंदणीपटावर असलेल्या उमेदवारांची संख्या			वर्षात नाव नोंदविलेल्या उमेदवारांची संख्या				
		No. of candidates on the Live Register at the beginning of the year			No. of candidates registered during the year				
		२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)		
1	2	3	4	5	6	7	8		
१	मुंबई	3,24,672	3,50,608	3,70,954	65,068	58,550	58,600
२	ठाणे / पालघर	2,85,777	3,28,565	3,55,685	60,298	48,490	48,550
३	रायगड	75,763	85,099	92,368	12,350	12,365	12,500
४	रत्नागिरी	54,443	60,057	64,797	7,131	6,316	6,500
५	सिंधुदुर्ग	40,615	44,398	47,359	4,693	3,890	3,900
६	नाशिक	2,24,965	2,52,708	2,74,917	44,937	34,459	34,500
७	धुळे	89,981	98,728	1,03,270	11,763	4,973	4,900
८	नंदुरबार	35,477	41,116	44,545	7,050	3,709	3,800
९	जळगाव	1,79,494	1,99,947	2,12,121	28,529	20,115	20,200
१०	अहमदनगर	1,65,721	1,94,179	2,15,016	34,353	28,460	28,500
११	पुणे	3,70,003	4,17,204	4,47,538	84,462	69,403	69,500
१२	सातारा	1,18,570	1,33,868	1,48,122	22,916	19,465	19,500
१३	सांगली	1,32,471	1,49,729	1,60,691	22,448	16,364	16,400
१४	सोलापूर	1,68,946	1,92,331	2,08,536	28,337	21,223	21,300
१५	कोल्हापूर	1,84,000	2,07,742	2,25,755	32,960	28,237	28,300
१६	औरंगाबाद	2,31,654	2,60,619	2,78,052	37,850	25,493	25,500
१७	जालना	76,927	93,240	1,01,613	17,978	11,012	11,100
१८	परभणी	81,885	99,430	1,06,429	20,495	9,357	9,400
१९	हिंगोली	41,144	48,095	51,348	10,021	5,497	5,500
२०	बीड	1,35,434	1,67,164	1,75,212	34,041	10,378	10,400
२१	नांदेड	1,04,979	1,18,343	1,28,185	13,551	14,740	14,800
२२	उस्मानाबाद	68,831	80,730	86,508	15,038	8,342	8,400
२३	लातूर	1,13,162	1,33,321	1,44,539	22,661	12,556	12,600
२४	बुलढाणा	1,13,904	1,26,676	1,34,788	14,379	9,385	9,400
२५	अकोला	86,022	94,655	1,00,828	10,211	7,900	8,000
२६	वाशीम	45,457	50,993	53,860	6,207	3,575	3,600
२७	अमरावती	1,45,999	1,62,205	1,70,426	18,701	11,814	11,900
२८	यवतमाळ	98,460	1,10,057	1,18,420	13,829	9,888	9,900
२९	वर्धा	68,525	77,080	82,950	9,137	6,504	6,600
३०	नागपूर	2,32,774	2,60,151	2,84,340	30,447	25,337	25,400
३१	भंडारा	81,001	91,000	98,981	10,255	8,103	8,200
३२	गोंदिया	71,268	81,060	87,098	10,017	6,224	6,300
३३	चंद्रपूर	1,14,012	1,27,929	1,35,442	14,647	8,987	8,900
३४	गडचिरोली	41,130	50,990	54,961	9,887	4,012	4,100
एकूण		44,03,466	49,90,017	53,65,654	7,86,647	5,75,123	5,76,950

TABLE VI

सर्वसाधारण उमेदवारांची माहिती

Districtwise Statement showing the number of candidates registered and placed in employment

वर्षात नोकरीस लावलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates placed in employment during the year			वर्षाच्या शेवटी नोंदणीपटावर असलेल्या उमेदवारांची संख्या No. of candidates on the Live Register at the end of the year			Serial. No.	Name of District	
२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)			
9	10	11	12	13	14	1	2	
39,132	38,204	38,300	3,50,608	3,70,954	3,70,900	..	1	Mumbai
17,510	21,370	21,400	3,28,565	3,55,685	3,55,700	..	2	Thane / Palghar
3,014	5,096	5,100	85,099	92,368	92,400	..	3	Raigad
1,517	1,576	1,700	60,057	64,797	64,800	..	4	Ratnagiri
910	929	1,000	44,398	47,359	47,400	..	5	Sindhudurg
17,194	12,250	12,300	2,52,708	2,74,917	2,75,000	..	6	Nashik
3,016	431	500	98,728	1,03,270	1,03,300	..	7	Dhule
1,411	280	300	41,116	44,545	44,600	..	8	Nandurbar
8,076	7,941	8,000	1,99,947	2,12,121	2,12,200	..	9	Jalgaon
5,895	7,623	7,700	1,94,179	2,15,016	2,15,100	..	10	Ahmadnagar
37,261	39,069	39,100	4,17,204	4,47,538	4,47,600	..	11	Pune
7,618	5,211	5,300	1,33,868	1,48,122	1,49,200	..	12	Satara
5,190	5,402	5,500	1,49,729	1,60,691	1,60,700	..	13	Sangli
4,952	5,018	5,100	1,92,331	2,08,536	2,08,600	..	14	Solapur
9,218	10,224	10,300	2,07,742	2,25,755	2,25,800	..	15	Kolhapur
8,885	8,060	8,100	2,60,619	2,78,052	2,79,000	..	16	Aurangabad
1,665	2,639	2,700	93,240	1,01,613	1,01,700	..	17	Jalna
2,950	2,358	2,400	99,430	1,06,429	1,06,500	..	18	Parbhani
3,070	2,244	2,300	48,095	51,348	51,400	..	19	Hingoli
2,311	2,330	2,400	1,67,164	1,75,212	1,75,300	..	20	Beed
187	4,898	4,900	1,18,343	1,28,185	1,28,200	..	21	Nanded
3,139	2,564	2,600	80,730	86,508	86,600	..	22	Osmanabad
2,502	1,338	1,400	1,33,321	1,44,539	1,44,600	..	23	Latur
1,607	1,273	1,300	1,26,676	1,34,788	1,34,800	..	24	Buldhana
1,578	1,727	1,800	94,655	1,00,828	1,00,900	..	25	Akola
671	708	800	50,993	53,860	53,900	..	26	Washim
2,495	3,593	3,600	1,62,205	1,70,426	1,70,500	..	27	Amravati
2,232	1,525	1,600	1,10,057	1,18,420	1,18,500	..	28	Yavatmal
582	634	700	77,080	82,950	83,000	..	29	Wardha
3,070	1,148	1,200	2,60,151	2,84,340	2,84,400	..	30	Nagpur
256	122	200	91,000	98,981	99,000	..	31	Bhandara
225	186	200	81,060	87,098	87,200	..	32	Gondia
730	1,474	1,500	1,27,929	1,35,442	1,35,500	..	33	Chandrapur
27	41	100	50,990	54,961	55,000	..	34	Gadchiroli
2,00,096	1,99,486	2,01,400	49,90,017	53,65,654	53,69,300	..	Total	

शैक्षणिक पात्रतेप्रमाणे डिसेंबर २०२० या वर्षाअखेर नोंदणी पटावर असणारे सुशिक्षित व अशिक्षित उमेदवारांची माहिती दर्शविणारा तक्ता

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	एस. एस. सी. पेक्षा कमी शिकलेले Below S. S. C.	एस. एस. सी. S. S. C.	एच. एस. सी. H. S. C.	पदवीधारक Diploma Holder	आव. टी. आव. I. T. I.	
1	2	3	4	5	6	7	
१	मुंबई	..	78,011	81,098	95,584	10,932	6,823
२	ठाणे / पालघर	..	90,480	71,668	83,118	17,454	7,708
३	रायगड	..	15,676	19,468	21,026	6,795	3,285
४	रत्नागिरी	..	6,219	15,310	18,662	4,416	3,524
५	सिंधुदुर्ग	..	4,042	9,844	15,555	3,816	1,848
६	नाशिक	..	41,088	61,550	73,496	20,250	15,143
७	धुळे	..	18,607	23,220	32,818	6,654	3,207
८	नंदुरबार	..	9,164	7,963	13,086	3,702	1,663
९	जळगाव	..	28,884	56,393	63,140	11,752	14,851
१०	अहमदनगर	..	52,325	41,189	55,192	15,502	7,458
११	पुणे	..	85,230	1,38,336	95,427	15,260	20,336
१२	सातारा	..	26,135	36,923	39,670	7,872	4,124
१३	सांगली	..	30,955	52,845	33,556	7,347	3,641
१४	सोलापूर	..	54,599	48,289	49,275	11,921	5,122
१५	कोल्हापूर	..	58,572	70,673	41,988	10,068	6,356
१६	औरंगाबाद	..	1,25,185	51,843	47,299	8,690	4,607
१७	जालना	..	47,425	18,696	17,589	3,145	2,112
१८	परभणी	..	57,267	14,255	16,668	3,326	1,777
१९	हिंगोली	..	15,629	10,450	13,257	2,899	1,161
२०	बीड	..	77,640	29,063	30,159	7,188	5,063
२१	नांदेड	..	35,172	27,980	28,912	7,574	4,344
२२	उस्मानाबाद	..	20,151	19,238	18,863	5,073	4,114
२३	लातूर	..	57,806	24,787	27,391	6,963	4,126
२४	बुलढाणा	..	29,560	35,935	37,024	6,913	4,444
२५	अकोला	..	16,778	26,427	29,364	4,924	4,227
२६	वाशीम	..	9,082	12,123	17,926	3,138	1,821
२७	अमरावती	..	19,650	45,991	51,857	8,869	9,027
२८	यवतमाळ	..	20,477	31,741	32,615	6,835	5,823
२९	वर्धा	..	16,166	22,385	20,141	5,019	4,039
३०	नागपूर	..	62,516	63,082	70,273	14,114	12,857
३१	भंडारा	..	11,417	30,724	28,349	5,063	6,048
३२	गोंदिया	..	19,573	18,558	26,731	4,851	3,650
३३	चंद्रपूर	..	20,904	35,671	36,268	7,322	9,064
३४	गडचिरोली	..	13,180	13,009	16,259	2,503	2,176
	एकूण	..	12,77,565	12,66,727	12,98,538	2,68,150	1,95,569

TABLE VII

Number of Candidates on Live Register according to level of Education at the End of the Year, December 2020

शिकाऊ कायद्या- खालील प्रशिक्षित	पदवीधर	पदव्युत्तर	एकूण सुशिक्षित	एकूण नोंदणीपट	Serial No.	Name of District
Apprentices Trained	Graduate	Post Graduate	Total Educated	Total Live Register	1	2
8	9	10	11	12	1	2
4,573	83,951	9,982	2,92,943	3,70,954	.. 1	Mumbai
3,740	71,001	8,156	2,63,205	3,55,685	.. 2	Thane / Palghar
1,941	21,646	2,531	76,692	92,368	.. 3	Raigad
1,039	14,338	1,289	58,578	64,797	.. 4	Ratnagiri
472	10,883	899	43,317	47,359	.. 5	Sindhudurg
4,564	49,665	9,161	2,33,829	2,74,917	.. 6	Nashik
665	15,536	2,563	84,663	1,03,270	.. 7	Dhule
234	7,353	1,380	35,381	44,545	.. 8	Nandurbar
2,423	29,104	5,574	1,83,237	2,12,121	.. 9	Jalgaon
1,454	33,717	8,179	1,62,691	2,15,016	.. 10	Ahmadnagar
11,357	62,822	18,770	3,62,308	4,47,538	.. 11	Pune
1,604	27,646	4,148	1,21,987	1,48,122	.. 12	Satara
979	26,376	4,992	1,29,736	1,60,691	.. 13	Sangli
1,222	32,453	5,655	1,53,937	2,08,536	.. 14	Solapur
1,573	32,369	4,156	1,67,183	2,25,755	.. 15	Kolhapur
665	32,767	6,996	1,52,867	2,78,052	.. 16	Aurangabad
220	10,634	1,792	54,188	1,01,613	.. 17	Jalna
377	10,946	1,813	49,162	1,06,429	.. 18	Parbhani
147	6,779	1,026	35,719	51,348	.. 19	Hingoli
830	21,448	3,821	97,572	1,75,212	.. 20	Beed
609	20,553	3,041	93,013	1,28,185	.. 21	Nanded
600	15,892	2,577	66,357	86,508	.. 22	Osmanabad
605	19,532	3,329	86,733	1,44,539	.. 23	Latur
523	18,101	2,288	1,05,228	1,34,788	.. 24	Buldhana
849	15,744	2,515	84,050	1,00,828	.. 25	Akola
230	8,432	1,108	44,778	53,860	.. 26	Washim
1,490	27,771	5,771	1,50,776	1,70,426	.. 27	Amravati
649	17,803	2,477	97,943	1,18,420	.. 28	Yavatmal
600	12,239	2,361	66,784	82,950	.. 29	Wardha
2,949	46,013	12,536	2,21,824	2,84,340	.. 30	Nagpur
988	13,414	2,978	87,564	98,981	.. 31	Bhandara
683	11,252	1,800	67,525	87,098	.. 32	Gondia
2,450	20,155	3,608	1,14,538	1,35,442	.. 33	Chandrapur
191	6,703	940	41,781	54,961	.. 34	Gadchiroli
53,495	8,55,038	1,50,572	40,88,089	53,65,654	..	Total

जिल्हानिहाय भरण्यात आलेल्या रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्हाचे नाव	केंद्र शासन			राज्य शासन			केंद्र शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय			
		Central Government			State Government			Central Government Undertakings			
		२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	मुंबई	..	1,821	907	1000	1,444	1,512	1,600	1,887	0	0
२	ठाणे / पालघर	..	0	0	0	0	2,827	2,900	0	0	0
३	रायगड	..	0	0	0	38	121	150	0	0	0
४	रत्नागिरी	..	0	0	0	371	88	100	17	0	10
५	सिंधुदुर्ग	..	0	0	0	50	94	100	1	6	0
६	नाशिक	..	0	0	0	29	287	300	0	0	0
७	धुळे	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरबार	..	0	0	0	0	60	70	166	0	0
९	जळगाव	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहमदनगर	..	0	90	100	8	47	50	0	0	0
११	पुणे	..	0	0	0	0	6	10	8	0	0
१२	सातारा	..	0	0	0	1	1	5	96	120	130
१३	सांगली	..	0	0	0	54	0	0	0	0	0
१४	सोलापूर	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१५	कोल्हापूर	..	198	0	0	19	3576	3,600	0	0	0
१६	औरंगाबाद	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	..	111	1	10	281	221	300	0	0	0
१८	परभणी	..	0	0	0	1,149	772	800	0	0	0
१९	हिंगोली	..	0	0	0	1,797	180	200	0	0	0
२०	बीड	..	0	0	0	1,161	1,001	1,100	0	776	800
२१	नांदेड	..	0	0	0	0	1,883	1,900	0	0	0
२२	उस्मानाबाद	..	0	22	50	0	1,020	1,050	0	0	0
२३	लातूर	..	0	0	0	510	229	300	0	0	0
२४	बुलढाणा	..	0	0	0	70	611	700	0	0	0
२५	अकोला	..	0	0	0	457	1,612	1,700	0	0	0
२६	वाशीम	..	0	0	0	95	142	150	0	55	60
२७	अमरावती	..	0	0	0	1	93	100	0	0	0
२८	यवतमाळ	..	0	0	0	1,292	485	500	0	0	0
२९	वर्धा	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३१	भंडारा	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	..	0	15	20	0	30	40	0	0	0
३३	चंद्रपूर	..	0	0	0	0	12	20	0	0	0
३४	गडचिरोली	..	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण	..	2,130	1,035	1,180	8,827	16,910	17,745	2,175	957	1,010

TABLE VIII

Districtwise Statement showing the number of Vacancies filled

राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under State Govt.			निमसरकारी Local Bodies			खाजगी क्षेत्र Private Sector			एकूण Total			Serial. No.	Name of District	
२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	1	2	
0	1	2	0	174	180	10,607	35,610	35,700	15,759	38,204	38,482	..	1	Mumbai
0	2	4	0	0	0	0	18,541	18,600	17,510	21,370	21,504	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	432	0	0	2,544	4,975	5,000	3,014	5,096	5,150	..	3	Raigad
0	0	0	0	0	0	1,129	1,488	1,500	1,517	1,576	1,610	..	4	Ratnagiri
255	0	0	0	0	0	605	829	900	911	929	1,010	..	5	Sindhudurg
0	7	10	200	804	900	16,965	11,152	11,200	17,194	12,250	12,410	..	6	Nashik
0	0	0	0	0	0	3,016	431	500	3,016	431	500	..	7	Dhule
199	0	0	0	0	0	1,046	220	300	1,411	280	370	..	8	Nandurbar
239	2	5	0	0	0	7,837	7,939	8,000	8,076	7,941	8,005	..	9	Jalgaon
134	102	110	3	168	170	5,750	7,216	7,300	5,895	7,623	7,730	..	10	Ahmadnagar
0	115	120	0	0	0	37,256	38,948	39,000	37,261	39,069	39,130	..	11	Pune
0	205	210	0	0	0	7,521	4,885	4,900	7,618	5,211	5,245	..	12	Satara
171	97	100	0	0	0	4,965	5,305	5,400	5,190	5,402	5,500	..	13	Sangli
0	5	10	521	763	770	4,431	4,250	4,300	4,952	5,018	5,080	..	14	Solapur
0	175	180	0	41	50	9,001	6,432	6,500	9,218	10,224	10,230	..	15	Kolhapur
0	1	2	0	0	0	8,885	8,059	8,100	8,885	8,060	8,280	..	16	Aurangabad
0	58	60	0	1,597	1,600	1,273	762	800	1,665	2,639	2,712	..	17	Jalna
0	1,250	1,300	35	0	0	1,766	336	400	2,950	2,358	1,260	..	18	Parbhani
0	0	0	662	610	620	611	1,454	1,500	3,070	2,244	3,620	..	19	Hingoli
457	3	5	0	0	0	693	550	600	2,311	2,330	2,500	..	20	Beed
0	3	5	0	105	110	187	2,907	3,000	187	4,898	5,015	..	21	Nanded
18	58	60	2,300	1,091	1,100	821	373	400	3,139	2,564	2,605	..	22	Osmanabad
0	5	10	1,695	0	0	297	1,104	1,200	2,502	1,338	1,560	..	23	Latur
650	0	0	93	0	0	794	662	700	1,607	1,273	1,410	..	24	Buldhana
102	1	2	0	0	0	1,019	114	200	1,578	1,727	1,902	..	25	Akola
102	0	0	289	21	30	185	490	500	671	708	740	..	26	Washim
4	0	0	0	91	100	2,490	3,409	3,500	2,495	3,593	3,700	..	27	Amravati
0	0	0	0	246	300	940	794	800	2,232	1,525	1,600	..	28	Yavatmal
0	0	0	0	70	80	582	564	600	582	634	680	..	29	Wardha
31	1	2	50	0	0	2,989	1,147	1,200	3,070	1,148	1,202	..	30	Nagpur
0	0	0	0	0	0	256	122	200	256	122	200	..	31	Bhandara
0	0	0	0	0	0	225	141	200	225	186	260	..	32	Gondia
20	3	5	0	22	30	710	1,437	1,500	730	1,474	1,555	..	33	Chandrapur
0	0	0	0	0	0	27	41	50	27	41	50	..	34	Gadchiroli
2,382	2,094	2,282	6,280	5,803	6,040	1,78,303	1,72,687	1,74,550	2,00,097	1,99,486	2,02,807	..	Total	

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१
		2019	2020	2021	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	64,912	66,494	70,529	3,372	3,422	3,628
२	ठाणे / पालघर	43,064	45,790	50,066	18,922	21,387	23,960
३	रायगड	8,231	8,629	9,420	1,855	2,023	2,344
४	रत्नागिरी	7,408	7,985	8,409	308	337	351
५	सिंधुदुर्ग	3,943	4,164	4,402	401	430	463
६	नाशिक	30,672	32,281	34,389	27,036	30,064	32,071
७	धुळे	8,116	8,492	8,915	8,941	9,584	10,196
८	नंदुरबार	2,881	3,059	3,288	11,689	13,342	15,086
९	जळगाव	22,387	23,481	24,750	6,606	6,987	1,375
१०	अहमदनगर	20,363	21,824	23,307	4,449	5,124	5,684
११	पुणे	59,799	63,982	68,859	10,606	11,766	12,763
१२	सातारा	14,580	15,662	17,129	414	444	496
१३	सांगली	17,796	19,380	20,679	297	323	346
१४	सोलापूर	25,635	26,793	28,706	854	897	956
१५	कोल्हापूर	23,475	25,266	26,634	422	457	506
१६	औरंगाबाद	33,018	34,805	37,002	2,064	2,266	2,655
१७	जालना	9,105	9,731	10,321	715	791	850
१८	परभणी	10,551	11,241	11,954	753	799	869
१९	हिंगोली	8,761	9,245	9,877	2,371	2,539	2,763
२०	बीड	13,313	14,236	15,030	771	845	891
२१	नांदेड	24,679	26,071	27,727	4,196	4,649	5,085
२२	उस्मानाबाद	10,872	11,631	12,277	686	745	792
२३	लातूर	18,410	19,314	20,405	824	915	1,008
२४	बुलढाणा	21,606	22,902	24,363	1,782	1,937	2,096
२५	अकोला	21,542	22,576	24,371	1,801	1,950	2,118
२६	वाशीम	9,738	10,297	10,987	1,263	1,358	1,489
२७	अमरावती	33,022	35,619	37,489	7,543	8,385	8,851
२८	यवतमाळ	16,897	17,796	18,880	9,617	10,603	11,283
२९	वर्धा	15,616	16,707	17,885	4,076	4,377	4,705
३०	नागपूर	67,715	70,958	75,536	10,136	10,818	11,678
३१	भंडारा	19,555	20,631	21,694	3,188	3,560	3,888
३२	गोंदिया	14,381	14,929	15,496	6,275	6,849	7,198
३३	चंद्रपूर	27,362	28,419	30,065	13,841	14,852	15,723
३४	गडचिरोली	8,358	8,604	9,074	9,714	10,077	10,464
	एकूण	7,37,763	7,78,994	8,29,915	1,77,788	1,94,902	21,06,31

TABLE IX

Backward Class Candidates

मागासवर्गीय उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

belonging to Backward Classes on the Live Register at the beginning of the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१		
2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	1	2
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
16,146	16,259	16,980	2,522	2,510	2,591	49,124	50,358	53,995	7,338	7,487	7,785..	1	Mumbai
10,563	11,124	12,160	5,115	5,431	5,766	63,170	67,090	74,112	6,617	7,045	7,652..	2	Thane/Palghar
3,282	3,489	3,867	536	562	626	32,998	34,700	37,701	2,962	3,088	3,326..	3	Raigad
3,936	4,250	4,522	465	497	529	22,826	25,621	27,776	1,129	1,237	1,337..	4	Ratnagiri
1,975	2,114	2,237	217	229	235	9,625	10,375	11,165	1,078	1,147	1,246..	5	Sindhudurg
19,677	20,883	22,540	2,728	2,913	3,144	58,083	61,568	67,575	1,580	1,665	1,831..	6	Nashik
7,542	7,948	8,335	1,645	1,750	1,839	31,898	33,931	35,942	2,519	2,659	2,761..	7	Dhule
1,941	2,048	2,170	524	567	592	7,939	8,487	9,166	814	888	952..	8	Nandurbar
11,112	11,660	12,268	5,328	5,637	6,062	71,508	75,753	80,570	7,992	8,403	8,837..	9	Jalgaon
21,892	23,377	24,811	3,343	3,565	3,793	29,389	32,038	35,130	3,097	3,268	3,464..	10	Ahmadnagar
24,827	26,817	28,902	7,222	7,818	8,484	50,284	54,362	59,258	4,353	4,630	5,079..	11	Pune
9,942	10,768	11,771	3,068	3,300	3,595	16,824	18,263	20,280	1,223	1,327	1,488..	12	Satara
12,793	14,016	14,865	2,950	3,225	3,408	17,032	18,771	20,037	2,259	2,477	2,648..	13	Sangli
17,489	18,414	19,708	6,050	6,270	6,666	24,398	25,784	27,925	8,088	8,453	9,164..	14	Solapur
9,032	9,740	10,278	2,384	2,548	2,693	21,410	23,371	24,675	3,027	3,253	3,450..	15	Kolhapur
10,621	11,402	12,205	5,328	5,803	6,305	19,421	21,117	22,788	728	795	854..	16	Aurangabad
4,554	4,895	5,195	3,279	3,534	3,764	6,290	6,885	7,363	584	635	675..	17	Jalna
6,195	6,651	7,103	2,067	2,226	2,421	5,544	6,016	6,471	397	441	477..	18	Parbhani
3,591	3,865	4,159	1,560	1,654	1,773	3,783	4,060	4,345	419	442	471..	19	Hingoli
17,920	19,513	20,594	3,353	3,640	3,871	8,852	9,561	10,147	836	881	932..	20	Beed
8,314	8,886	9,552	4,986	5,337	5,700	8,778	9,554	10,379	1,653	1,799	1,913..	21	Nanded
6,067	6,567	6,950	2,380	2,549	2,686	6,614	7,203	7,704	761	816	867..	22	Osmanabad
8,920	9,465	10,066	2,397	2,519	2,719	10,937	11,561	12,373	1,446	1,517	1,603..	23	Latur
8,744	9,326	9,835	3,151	3,377	3,553	42,946	45,654	48,735	1,575	1,660	1,746..	24	Buldhana
5,786	6,106	6,505	2,193	2,290	2,408	27,624	29,136	31,062	1,805	1,902	2,021..	25	Akola
3,819	4,081	4,326	3,677	3,909	4,167	13,797	14,678	15,694	457	482	515..	26	Washim
9,318	10,143	10,642	1,491	1,608	1,686	55,914	60,654	64,079	3,685	3,985	4,169..	27	Amravati
7,159	7,658	8,205	11,311	11,939	12,799	27,802	29,598	31,373	1,937	2,023	2,097..	28	Yavatmal
4,719	5,004	5,293	771	796	836	28,931	30,654	32,943	1,886	1,955	2,026..	29	Wardha
12,568	13,163	14,045	1,041	1,092	1,174	79,064	82,833	89,059	7,592	8,210	8,911..	30	Nagpur
5,421	5,767	6,076	120	124	127	42,867	46,006	48,971	3,312	3,482	3,595..	31	Bhandara
2,937	3,089	3,195	93	96	100	29,988	31,200	32,437	2,552	2,592	2,623..	32	Gondia
9,107	9,511	10,062	906	944	1,009	38,592	40,168	42,738	2,015	2,063	2,216..	33	Chandrapur
3,296	3,400	3,574	135	137	144	11,259	11,645	12,374	1,145	1,171	1,240..	34	Gadchiroli
3,11,205	3,31,399	3,52,996	94,336	1,00,396	1,07,265	9,75,511	10,38,655	11,16,342	88,861	93,878	99,971..	Total	

जिल्हानिहाय नावे नोंदविलेल्या मागासवर्गीय
Districtwise Statement showing No. of Backward

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	2,467	4,245	4,500	156	244	300
२	ठाणे / पालघर	2,921	4,473	4,500	2,670	2,801	3,000
३	रायगड	427	794	900	182	357	500
४	रत्नागिरी	621	448	600	31	14	20
५	सिंधुदुर्ग	244	245	300	29	33	50
६	नाशिक	1,838	2,354	2,500	3,546	2,556	2,700
७	धुळे	425	444	500	729	679	900
८	नंदुरबार	196	232	400	1,767	1,830	2,000
९	जळगाव	1,141	1,321	1,500	403	413	500
१०	अहमदनगर	1,503	1,631	1,700	751	613	700
११	पुणे	4,766	5,839	6,000	1,386	1,327	1,500
१२	सातारा	1,132	1,486	1,500	35	53	100
१३	सांगली	1,701	1,350	1,500	45	37	50
१४	सोलापूर	1,201	1,964	2,000	44	65	100
१५	कोल्हापूर	1,858	1,397	1,500	36	53	100
१६	औरंगाबाद	1,916	2,474	2,500	216	422	500
१७	जालना	654	656	800	79	61	100
१८	परभणी	708	735	900	48	71	100
१९	हिंगोली	509	674	800	176	227	300
२०	बीड	941	826	1,000	74	50	100
२१	नांदेड	1,424	1,774	2,000	462	445	500
२२	उस्मानाबाद	767	675	700	60	51	100
२३	लातूर	921	1,127	1,200	92	96	100
२४	बुलढाणा	1,330	1,556	1,600	163	165	200
२५	अकोला	1,057	1,830	2,000	151	175	200
२६	वाशीम	587	724	900	96	134	200
२७	अमरावती	2,704	1,970	2,000	864	492	500
२८	यवतमाळ	980	1,122	1,300	1,042	708	900
२९	वर्धा	1,136	1,220	1,300	322	349	500
३०	नागपूर	3,330	4,617	5,000	709	884	1,000
३१	भंडारा	1,139	1,094	1,200	386	334	500
३२	गोंदिया	578	589	600	602	375	500
३३	चंद्रपूर	1,163	1,693	1,800	1,090	908	1,000
३४	गडचिरोली	249	475	500	368	397	500
	एकूण	44,534	54,054	58,000	18,810	17,419	20,320

TABLE X

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Classes Candidates Registered during the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	1	2
(Estimated)			(Estimated)			(Estimated)			(Estimated)				
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
529	881	900	111	131	200	2,305	3,876	4,000	247	327	500 ..	1	Mumbai
635	1,067	1,100	380	360	400	4,444	7,696	8,000	454	632	900 ..	2	Thane/Palghar
212	380	500	28	64	100	1,784	3,020	4,000	131	241	300 ..	3	Raigad
333	288	300	40	33	50	3,008	2,559	2,700	114	105	200 ..	4	Ratnagiri
145	126	200	17	6	20	791	808	1,000	70	102	200 ..	5	Sindhudurg
1,396	1,827	2,000	204	250	400	4,104	6,552	7,000	95	176	300 ..	6	Nashik
432	405	500	106	95	200	2,429	2,247	2,500	156	116	200 ..	7	Dhule
115	125	200	45	25	100	595	696	800	78	65	100 ..	8	Nandurbar
588	656	700	325	439	500	4,746	5,143	6,000	433	464	500 ..	9	Jalgaon
1,536	1,578	1,700	230	250	400	2,794	3,386	3,500	180	198	300 ..	10	Ahmadnagar
2,322	2,697	3,000	704	871	900	5,136	6,295	6,500	339	547	700 ..	11	Pune
851	1,017	1,100	238	302	500	1,540	2,044	2,200	105	161	200 ..	12	Satara
1,285	856	900	294	188	200	1,850	1,308	1,500	227	171	200 ..	13	Sangli
949	1,327	1,500	228	403	500	1,408	2,180	2,200	373	722	900 ..	14	Solapur
719	540	600	164	146	200	2,008	1,323	1,500	230	197	300 ..	15	Kolhapur
829	901	1,000	495	550	700	2,092	2,014	2,100	70	66	100 ..	16	Aurangabad
377	340	500	270	244	400	630	540	600	51	45	100 ..	17	Jalna
476	474	500	172	203	400	497	475	500	44	37	100 ..	18	Parbhani
283	309	400	97	126	200	294	299	400	24	31	100 ..	19	Hingoli
1,630	1,134	1,200	304	251	400	736	610	700	47	53	100 ..	20	Beed
591	701	800	363	379	500	811	905	1,000	146	121	200 ..	21	Nanded
508	396	400	169	144	200	602	516	600	57	53	100 ..	22	Osmanabad
562	622	700	138	204	300	655	832	1,000	71	88	100 ..	23	Latur
600	565	600	232	190	300	2,815	3,332	3,500	93	88	100 ..	24	Buldhana
326	408	500	98	122	200	1,551	1,959	2,100	99	122	200 ..	25	Akola
265	255	300	238	271	400	925	1,063	1,200	25	35	100 ..	26	Washim
861	515	600	124	84	100	4,989	3,576	3,700	313	192	200 ..	27	Amravati
527	561	600	678	904	1,000	2,014	1,827	2,000	95	76	100 ..	28	Yavatmal
310	300	400	28	44	100	1,844	2,361	2,500	72	72	100 ..	29	Wardha
626	897	1,000	53	83	100	3,937	6,307	6,500	631	709	800 ..	30	Nagpur
371	326	500	4	3	10	3,279	3,028	3,200	173	118	200 ..	31	Bhandara
160	112	200	5	4	10	1,336	1,300	1,500	48	37	100 ..	32	Gondia
451	575	700	47	69	100	1,910	2,632	2,800	60	157	200 ..	33	Chandrapur
105	178	200	2	7	20	398	742	900	26	69	100 ..	34	Gadchiroli
21,905	23,339	26,300	6,631	7,445	10,110	70,257	83,451	90,200	5,377	6393	8,900 ..	Total	

जिल्हानिहाय नोकरीस लागलेल्या मागासवर्गीय
Districtwise Statement showing No. of Backward

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	८८५	२१०	३००	१०६	३८	४०
२	ठाणे / पालघर	१९५	१९७	२००	२०५	२२८	२३०
३	रायगड	२९	३	१०	१४	३६	४०
४	रत्नागिरी	४४	२४	५०	२	०	०
५	सिंधुदुर्ग	२३	७	१०	०	०	०
६	नाशिक	२२९	२४६	३००	५१८	५४९	५५०
७	धुळे	४९	२१	३०	८६	६७	७०
८	नंदुरबार	१८	३	१०	११४	८६	९०
९	जळगाव	४७	५२	६०	२२	२५	३०
१०	अहमदनगर	४२	१४८	१५०	७६	५३	६०
११	पुणे	५८३	९६२	१,०००	२२६	३३०	३४०
१२	सातारा	५०	१९	२०	५	१	५
१३	सांगली	११७	५१	६०	१९	१४	२०
१४	सोलापूर	४३	५१	६०	१	६	१०
१५	कोल्हापूर	६७	२९	४०	१	४	५
१६	औरंगाबाद	१२९	२७७	३००	१४	३३	४०
१७	जालना	२८	६६	७०	३	२	५
१८	परभणी	१८	२२	३०	२	१	२
१९	हिंगोली	२५	४२	५०	८	३	१०
२०	बीड	१८	३२	४०	०	४	६
२१	नांदेड	३२	११८	१२०	९	९	१०
२२	उस्मानाबाद	८	२९	३०	१	४	५
२३	लातूर	१७	३६	४०	१	३	४
२४	बुलढाणा	३४	९५	१००	८	६	७
२५	अकोला	२३	३५	४०	२	७	८
२६	वाशीम	२८	३४	४०	१	३	४
२७	अमरावती	१०७	१००	११०	२२	२६	३०
२८	यवतमाळ	८१	३८	४०	५६	२८	३०
२९	वर्धा	४५	४२	५०	२१	२१	२०
३०	नागपूर	८७	३९	४०	२७	२४	३०
३१	भंडारा	६३	३१	४०	१४	६	१०
३२	गोंदिया	३०	२२	३०	२८	२६	३०
३३	चंद्रपूर	१०६	४७	५०	७९	३७	४०
३४	गडचिरोली	३	५	१०	५	१०	२०
	एकूण	३,३०३	३,१३३	३,५३०	१,६९६	१,६९०	१,८०१

TABLE XI

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Classes Candidates Placed in employment during the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021		
(Estimated)			(Estimated)			(Estimated)			(Estimated)				
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
416	160	200	123	50	60	1,071	239	300	98	29	50 ..	1	Mumbai
74	31	40	64	25	30	524	674	700	26	25	30 ..	2	Thane/Palghar
5	2	10	2	0	0	82	19	20	5	3	10 ..	3	Raigad
19	16	20	8	1	10	213	404	500	6	5	10 ..	4	Ratnagiri
6	3	10	5	0	0	41	18	20	1	3	5 ..	5	Sindhudurg
190	170	200	19	19	20	619	545	550	10	10	20 ..	6	Nashik
26	18	20	1	6	10	396	236	300	16	14	20 ..	7	Dhule
8	3	10	2	0	0	47	17	50	4	1	5 ..	8	Nandurbar
40	48	50	16	14	20	501	326	400	22	30	40 ..	9	Jalgaon
51	144	200	8	22	30	145	294	300	9	2	10 ..	10	Ahmadnagar
332	612	650	108	205	210	1,058	1,399	1,400	62	98	100 ..	11	Pune
25	14	20	6	7	10	101	27	50	1	0	0 ..	12	Satara
62	7	10	19	5	10	111	42	100	9	0	10 ..	13	Sangli
24	33	40	8	7	10	22	39	50	8	11	20 ..	14	Solapur
11	2	10	0	1	5	47	19	20	4	0	10 ..	15	Kolhapur
48	98	100	20	48	50	396	343	400	3	7	10 ..	16	Aurangabad
36	40	50	15	14	20	35	62	70	0	5	5 ..	17	Jalna
20	22	30	13	8	10	25	20	30	0	1	5 ..	18	Parbhani
9	15	20	3	7	10	17	14	20	1	2	1 ..	19	Hingoli
37	53	60	17	20	30	27	24	30	2	2	3 ..	20	Beed
19	35	40	12	16	20	35	80	100	0	7	10 ..	21	Nanded
8	13	20	0	7	10	13	15	20	2	2	5 ..	22	Osmanabad
17	21	30	16	4	10	31	20	30	0	2	5 ..	23	Latur
18	56	60	6	14	20	107	251	260	8	2	10 ..	24	Buldhana
6	9	10	1	4	10	39	33	40	2	3	5 ..	25	Akola
3	10	20	6	13	20	44	47	50	0	2	5 ..	26	Washim
36	16	20	7	6	10	249	151	160	13	8	20 ..	27	Amravati
28	14	20	50	44	50	218	52	100	9	2	10 ..	28	Yavatmal
25	11	15	3	4	10	121	72	100	3	1	5 ..	29	Wardha
31	15	30	2	1	5	168	81	150	13	8	20 ..	30	Nagpur
25	17	20	0	0	0	140	63	100	3	5	10 ..	31	Bhandara
8	6	10	2	0	0	124	63	80	8	6	10 ..	32	Gondia
47	24	30	9	4	10	334	62	200	12	4	20 ..	33	Chandrapur
1	4	10	0	0	0	12	13	50	0	0	0 ..	34	Gadchiroli
1,711	1,742	2,085	571	576	720	7,113	5,764	6,750	360	300	499 ..	Total	

जिल्हानिहाय नोंदणीपटावर वर्षाअंती असलेल्या मागासवर्गीय
Districtwise Statement showing the No. of Backward Classes

अनुक्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अनुसूचित जाती Scheduled Castes			अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes		
		२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8
१	मुंबई	66,494	70,529	71,000	3,422	3,628	3,700
२	ठाणे / पालघर	45,790	50,066	51,000	21,387	23,960	25,000
३	रायगड	8,629	9,420	9,500	2,023	2,344	2,500
४	रत्नागिरी	7,985	8,409	8,500	337	351	500
५	सिंधुदुर्ग	4,164	4,402	4,500	430	463	600
६	नाशिक	32,281	34,389	35,000	30,064	32,071	33,000
७	धुळे	8,492	8,915	9,000	9,584	10,196	12,000
८	नंदुरबार	3,059	3,288	3,400	13,342	15,086	16,000
९	जळगाव	23,481	24,750	26,000	6,987	7,375	7,500
१०	अहमदनगर	21,824	23,307	25,000	5,124	5,684	5,700
११	पुणे	63,982	68,859	70,000	11,766	12,763	14,000
१२	सातारा	15,662	17,129	18,000	444	496	600
१३	सांगली	19,380	20,679	21,000	323	346	500
१४	सोलापूर	26,793	28,706	30,000	897	956	1,100
१५	कोल्हापूर	25,266	26,634	28,000	457	506	700
१६	औरंगाबाद	34,805	32,002	33,000	2,266	2,655	2,800
१७	जालना	9,731	10,321	11,000	791	850	1,000
१८	परभणी	11,241	11,954	13,000	799	869	1,000
१९	हिंगोली	9,245	9,877	9,900	2,539	2,763	2,800
२०	बीड	14,236	15,030	16,000	845	891	1,000
२१	नांदेड	26,071	27,727	28,000	4,649	5,085	6,000
२२	उस्मानाबाद	11,631	12,277	13,000	745	792	1,000
२३	लातूर	19,314	20,405	21,000	915	1,008	1,200
२४	बुलढाणा	22,902	24,363	25,000	1,937	2,096	2,200
२५	अकोला	22,576	24,371	25,000	1,950	2,118	2,300
२६	वाशीम	10,297	10,987	12,000	1,358	1,489	1,500
२७	अमरावती	35,619	37,489	39,000	8,385	8,851	9,000
२८	यवतमाळ	17,796	18,880	20,000	10,603	11,283	12,000
२९	वर्धा	16,707	17,885	19,000	4,377	4,705	4,800
३०	नागपूर	70,958	75,536	76,000	10,818	11,678	13,000
३१	भंडारा	20,631	21,694	22,000	3,560	3,888	4,000
३२	गोंदिया	14,929	15,496	16,000	6,849	7,198	8,000
३३	चंद्रपूर	28,419	30,065	32,000	14,852	15,723	17,000
३४	गडचिरोली	8,604	9,074	9,200	10,077	10,464	12,000
	एकूण	7,78,994	8,29,915	8,50,000	1,94,902	2,10,631	2,26,000

TABLE XII

उमेदवारांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Candidates on the Live Register at the end of the year

भटक्या जमाती Nomadic Tribes			विमुक्त जाती Denotified Tribes			इतर मागासवर्गीय Other Backward Classes			विशेष मागासप्रवर्ग SBC			Serial No.	Name of District
२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ 2021 (Estimated)		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		
16,259	16,980	18,000	2,510	2,591	2,700	50,358	53,995	55,000	7,487	7,785	7,900 ..	1	Mumbai
11,124	12,160	13,000	5,431	5,766	6,000	67,090	74,112	75,000	7,045	7,652	7,900 ..	2	Thane/Palghar
3,489	3,867	4,000	562	626	700	34,700	37,701	39,000	3,088	3,326	3,500 ..	3	Raigad
4,250	4,522	4,600	497	529	600	25,621	27,776	30,000	1,237	1,337	1,500 ..	4	Ratnagiri
2,114	2,237	2,300	229	235	400	10,375	11,165	12,000	1,147	1,246	1,400 ..	5	Sindhudurg
20,883	22,540	24,000	2,913	3,144	3,200	61,568	67,575	69,000	1,665	1,831	2,000 ..	6	Nashik
7,948	8,335	9,000	1,750	1,839	2,000	33,931	35,942	37,000	2,659	2,761	2,900 ..	7	Dhule
2,048	2,170	2,200	567	592	700	8,487	9,166	9,300	888	952	1,100 ..	8	Nandurbar
11,660	12,268	14,000	5,637	6,062	6,200	75,753	80,570	82,000	8,403	8,837	9,000 ..	9	Jalgaon
23,377	24,811	26,000	3,565	3,793	4,000	32,038	35,130	36,000	3,268	3,464	3,600 ..	10	Ahmadnagar
26,817	28,902	30,000	7,818	8,484	8,600	54,362	59,258	61,000	4,630	5,079	5,200 ..	11	Pune
10,768	11,771	13,000	3,300	3,595	3,600	18,263	20,280	21,000	1,327	1,488	1,600 ..	12	Satara
14,016	14,865	16,000	3,225	3,408	3,600	18,771	20,037	21,000	2,477	2,648	2,800 ..	13	Sangli
18,414	19,708	21,000	6,270	6,666	6,900	25,784	27,925	29,000	8,453	9,164	9,500 ..	14	Solapur
9,740	10,278	11,000	2,548	2,693	2,900	23,371	24,675	25,000	3,253	3,450	3,600 ..	15	Kolhapur
11,402	12,205	14,000	5,803	6,305	6,500	21,117	22,788	24,000	795	854	1,000 ..	16	Aurangabad
4,895	5,195	5,500	3,534	3,764	3,900	6,885	7,363	7,500	635	675	900 ..	17	Jalna
6,651	7,103	7,200	2,226	2,421	2,500	6,016	6,471	6,700	441	477	500 ..	18	Parbhani
3,865	4,159	4,500	1,654	1,773	1,900	4,060	4,345	4,500	442	471	500 ..	19	Hingoli
19,513	20,594	21,000	3,640	3,871	4,000	9,561	10,147	10,500	881	932	1,100 ..	20	Beed
8,886	9,552	9,700	5,337	5,700	6,000	9,554	10,379	10,500	1,799	1,913	2,100 ..	21	Nanded
6,547	6,950	7,100	2,549	2,686	2,900	7,203	7,704	7,900	816	867	1,000 ..	22	Osmanabad
9,465	10,066	11,000	2,519	2,719	2,900	11,561	12,373	12,500	1,517	1,603	1,700 ..	23	Latur
9,326	9,835	9,900	3,377	3,553	3,700	45,854	48,735	49,000	1,660	1,746	1,900 ..	24	Buldhana
6,106	6,505	7,000	2,290	2,408	2,600	29,136	31,062	32,000	1,902	2,021	2,100 ..	25	Akola
4,081	4,326	4,500	3,909	4,167	4,500	14,678	15,694	15,900	482	515	600 ..	26	Washim
10,143	10,642	11,000	1,608	1,686	1,900	60,654	64,079	64,500	3,985	4,169	4,500 ..	27	Amravati
7,658	8,205	8,500	11,939	12,799	14,000	29,598	31,373	31,500	2,023	2,097	2,200 ..	28	Yavatmal
5,004	5,293	5,400	796	836	1,000	30,654	32,943	34,000	1,955	2,026	2,200 ..	29	Wardha
13,163	14,045	15,000	1,092	1,174	1,400	82,833	89,059	90,000	8,210	8,911	9,500 ..	30	Nagpur
5,767	6,076	6,200	124	127	200	46,006	48,971	49,500	3,482	3,595	3,700 ..	31	Bhandara
3,089	3,195	3,400	96	100	200	31,200	32,437	32,900	2,592	2,623	2,700 ..	32	Gondia
9,511	10,062	11,000	944	1,009	1,200	40,168	42,738	43,000	2,063	2,216	2,500 ..	33	Chandrapur
3,400	3,574	3,700	137	144	200	11,645	12,374	12,500	1,171	1,240	1,300 ..	34	Gadchiroli
3,31,399	3,52,996	3,73,700	1,00,396	1,07,265	1,13,600	10,38,655	11,16,342	11,40,200	93,878	99,971	1,05,500 ..	Total	

जिल्हानिहाय अनुसूचित जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन			राज्य शासन			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय		
		Central Government			State Government			Undertaking under Central/State Govt.		
		२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	०	०	०	२२१	१९७	२००	४३८	१	५
२	ठाणे / पालघर	०	०	०	०	३	५	०	०	०
३	रायगड	०	०	०	८	०	०	०	०	०
४	रत्नागिरी	०	०	०	०	०	०	२	०	०
५	सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	नाशिक	०	०	०	०	०	०	०	२	४
७	धुळे	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	नंदुरवार	०	०	०	०	०	०	६	०	०
९	जळगाव	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	अहमदनगर	०	०	०	०	०	०	०	३	५
११	पुणे	०	०	०	०	०	०	१	२७	३०
१२	सातारा	१	०	२	०	०	०	०	०	०
१३	सांगली	०	०	०	०	०	०	०	१	२
१४	सोलापूर	०	०	०	०	०	०	०	३	५
१५	कोल्हापूर	०	०	०	४	०	०	०	०	०
१६	औरंगाबाद	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	जालना	०	०	०	०	०	०	०	१	२
१८	परभणी	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१९	हिंगोली	०	०	०	०	३	५	०	०	०
२०	बीड	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२१	नांदेड	०	०	०	०	०	०	०	१	१
२२	उस्मानाबाद	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२३	लातूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२४	बुलढाणा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२५	अकोला	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२६	वाशिम	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२७	अमरावती	०	०	०	०	८	१०	१	०	०
२८	यवतमाळ	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२९	वर्धा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३०	नागपूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३१	भंडारा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३२	गोंदिया	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३३	चंद्रपूर	०	०	०	०	०	०	९	०	०
३४	गडचिरोली	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	एकूण	१	०	२	२३३	२११	२२०	४५७	३९	५४

TABLE XIII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by Scheduled Castes Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial. No.	Name of District	
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	1	2	
12	13	14	15	16	17	18	19	20			
0	0	0	226	12	20	885	210	225	..	1	Mumbai
0	0	0	195	194	200	195	197	205	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	21	3	10	29	3	10	..	3	Raigad
0	0	0	42	24	30	44	24	30	..	4	Ratnagiri
0	0	0	23	7	10	23	7	10	..	5	Sindhudurg
0	0	0	229	244	300	229	246	304	..	6	Nashik
0	0	0	49	21	30	49	21	30	..	7	Dhule
0	0	0	12	3	10	18	3	10	..	8	Nandurbar
0	0	0	47	52	60	47	52	60	..	9	Jalgaon
0	0	0	42	145	200	42	148	205	..	10	Ahmadnagar
0	0	0	582	935	950	583	962	980	..	11	Pune
0	0	0	50	19	20	50	19	22	..	12	Satara
0	0	0	117	50	60	117	51	62	..	13	Sangli
0	0	0	43	48	50	43	51	55	..	14	Solapur
0	0	0	63	29	30	67	29	30	..	15	Kolhapur
0	0	0	129	277	300	129	277	300	..	16	Aurangabad
0	0	0	28	65	70	28	66	72	..	17	Jalna
0	0	0	18	22	30	18	22	30	..	18	Parbhani
0	0	0	25	39	40	25	42	45	..	19	Hingoli
0	0	0	18	32	40	18	32	40	..	20	Beed
0	0	0	32	117	120	32	118	121	..	21	Nanded
0	0	0	8	29	30	8	29	30	..	22	Osmanabad
0	0	0	17	36	40	17	36	40	..	23	Latur
0	0	0	34	95	100	34	95	100	..	24	Buldhana
0	0	0	23	35	40	23	35	40	..	25	Akola
0	0	0	28	34	40	28	34	40	..	26	Washim
0	0	0	106	92	100	107	100	110	..	27	Amravati
0	0	0	81	38	40	81	38	40	..	28	Yavatmal
0	0	0	45	42	50	45	42	50	..	29	Wardha
0	0	0	87	39	40	87	39	40	..	30	Nagpur
0	0	0	63	31	40	63	31	40	..	31	Bhandara
0	0	0	30	22	30	30	22	30	..	32	Gondia
0	0	0	97	47	50	106	47	50	..	33	Chandrapur
0	0	0	3	5	10	3	5	10	..	34	Gadchiroli
0	0	0	2,613	2,883	3,190	3,303	3,133	3,466	..	Total	

जिल्हानिहाय अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under Central/State Govt.		
		२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१
		2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	०	०	२	३४	३६	४०	३४	०	२
२	ठाणे / पालघर	०	०	२	०	२	५	०	२	५
३	रायगड	०	०	२	४	०	२	०	०	२
४	रत्नागिरी	०	०	२	०	०	२	२	०	२
५	सिंधुदुर्ग	०	०	२	०	०	२	०	०	२
६	नाशिक	०	०	२	०	०	२	०	१	२
७	धुळे	०	०	२	०	०	२	०	०	२
८	नंदुरवार	०	०	२	०	०	२	६	०	२
९	जळगाव	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१०	अहमदनगर	०	०	२	०	०	२	०	१	२
११	पुणे	०	०	२	०	०	२	१	१५	२०
१२	सातारा	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१३	सांगली	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१४	सोलापूर	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१५	कोल्हापूर	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१६	औरंगाबाद	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१७	जालना	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१८	परभणी	०	०	२	०	०	२	०	०	२
१९	हिंगोली	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२०	बीड	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२१	नांदेड	०	०	२	०	०	२	०	१	२
२२	उस्मानाबाद	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२३	लातूर	०	०	२	०	०	२	०	१	२
२४	बुलढाणा	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२५	अकोला	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२६	वाशिम	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२७	अमरावती	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२८	यवतमाळ	०	०	२	०	०	२	०	०	२
२९	वर्धा	०	०	२	०	०	२	०	०	२
३०	नागपूर	०	०	२	०	०	२	०	०	२
३१	भंडारा	०	०	२	०	०	२	०	०	२
३२	गोंदिया	०	०	२	०	०	२	०	०	२
३३	चंद्रपूर	०	०	२	०	०	२	०	०	२
३४	गडचिरोली	०	०	२	०	०	२	०	०	२
	एकूण	०	०	६८	३८	३८	१०९	४३	२१	८९

TABLE XIV

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by Scheduled Tribes Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial. No.	Name of District	
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	1	2	
12	13	14	15	16	17	18	19	20			
0	0	2	38	2	5	106	38	51	..	1	Mumbai
0	0	2	205	224	300	205	228	314	..	2	Thane / Palghar
0	0	2	10	36	50	14	36	58	..	3	Raigad
0	0	2	0	0	2	2	0	10	..	4	Ratnagiri
0	0	2	0	0	2	0	0	10	..	5	Sindhudurg
0	0	2	518	548	600	518	549	608	..	6	Nashik
0	0	2	86	67	100	86	67	108	..	7	Dhule
0	0	2	108	86	100	114	86	108	..	8	Nandurbar
0	0	2	22	25	50	22	25	58	..	9	Jalgaon
0	0	2	76	52	100	76	53	108	..	10	Ahmadnagar
0	0	2	225	315	400	226	330	426	..	11	Pune
0	0	2	5	1	5	5	1	13	..	12	Satara
0	0	2	19	14	20	19	14	28	..	13	Sangli
0	0	2	1	6	10	1	6	18	..	14	Solapur
0	0	2	1	4	10	1	4	18	..	15	Kolhapur
0	0	2	14	33	50	14	33	58	..	16	Aurangabad
0	0	2	3	2	5	3	2	13	..	17	Jalna
0	0	2	2	1	5	2	1	13	..	18	Parbhani
0	0	2	8	3	5	8	3	13	..	19	Hingoli
0	0	2	0	4	10	0	4	18	..	20	Beed
0	0	2	9	8	10	9	9	18	..	21	Nanded
0	0	2	1	4	10	1	4	18	..	22	Osmanabad
0	0	2	1	2	5	1	3	13	..	23	Latur
0	0	2	8	6	10	8	6	18	..	24	Buldhana
0	0	2	2	7	10	2	7	18	..	25	Akola
0	0	2	1	3	5	1	3	13	..	26	Washim
0	0	2	22	26	50	22	26	58	..	27	Amravati
0	0	2	56	28	50	56	28	58	..	28	Yavatmal
0	0	2	21	21	50	21	21	58	..	29	Wardha
0	0	2	27	24	50	27	24	58	..	30	Nagpur
0	0	2	14	6	10	14	6	18	..	31	Bhandara
0	0	2	28	26	50	28	26	58	..	32	Gondia
0	0	2	79	37	50	79	37	58	..	33	Chandrapur
0	0	2	5	10	20	5	10	28	..	34	Gadchiroli
0	0	68	1,615	1,631	2,209	1,696	1,696	2,543	..	Total	

जिल्हानिहाय विमुक्त जातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertakings under Central/State Govt.		
		२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१
		2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	०	०	०	४७	४९	५०	४७	०	०
२	ठाणे / पालघर	०	०	०	०	२	५	०	०	०
३	रायगड	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	रत्नागिरी	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६	नाशिक	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	धुळे	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	नंदुरवार	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९	जळगाव	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	अहमदनगर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११	पुणे	०	०	०	०	०	०	०	४	५
१२	सातारा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१३	सांगली	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१४	सोलापूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	कोल्हापूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१६	औरंगाबाद	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	जालना	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	परभणी	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१९	हिंगोली	०	०	०	०	२	५	०	०	०
२०	बीड	०	०	०	०	०	०	०	१	२
२१	नांदेड	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२२	उस्मानाबाद	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२३	लातूर	०	०	०	०	०	०	०	१	२
२४	बुलढाणा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२५	अकोला	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२६	वाशिम	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२७	अमरावती	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२८	यवतमाळ	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२९	वर्धा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३०	नागपूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३१	भंडारा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३२	गोंदिया	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३३	चंद्रपूर	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३४	गडचिरोली	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	एकूण	०	०	०	०	५३	६०	४७	६	९

TABLE XV

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by V. J. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial. No.	Name of District	
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	1	2	
2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)			
12	13	14	15	16	17	18	19	20			
0	0	0	2	1	2	143	50	52	..	1	Mumbai
0	0	0	58	23	25	58	25	30	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	3	Raigad
0	0	0	1	1	2	1	1	2	..	4	Ratnagiri
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	5	Sindhudurg
0	0	0	29	19	20	29	19	20	..	6	Nashik
0	0	0	8	6	10	8	6	10	..	7	Dhule
2	0	0	1	0	1	3	0	1	..	8	Nandurbar
0	0	0	50	14	20	50	14	20	..	9	Jalgaon
0	0	0	12	22	30	12	22	30	..	10	Ahmadnagar
0	0	0	140	201	210	140	205	215	..	11	Pune
0	0	0	14	7	10	14	7	10	..	12	Satara
0	0	0	15	5	10	15	5	10	..	13	Sangli
0	0	0	27	7	20	27	7	20	..	14	Solapur
0	0	0	0	1	0	0	1	0	..	15	Kolhapur
0	0	0	53	48	50	53	48	50	..	16	Aurangabad
0	0	0	30	14	20	30	14	20	..	17	Jalna
0	0	0	0	8	10	0	8	10	..	18	Parbhani
0	0	0	2	5	10	2	7	15	..	19	Hingoli
0	0	0	3	19	20	3	20	22	..	20	Beed
0	0	0	15	16	20	15	16	20	..	21	Nanded
0	0	0	5	7	10	5	7	10	..	22	Osmanabad
0	0	0	10	3	10	10	4	12	..	23	Latur
0	0	0	11	14	20	11	14	20	..	24	Buldhana
0	0	0	11	4	10	11	4	10	..	25	Akola
0	0	0	11	13	15	12	13	15	..	26	Washim
0	0	0	13	6	10	31	6	10	..	27	Amravati
0	0	0	77	44	50	79	44	50	..	28	Yavatmal
0	0	0	2	4	5	2	4	5	..	29	Wardha
0	0	0	0	1	0	0	1	0	..	30	Nagpur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	31	Bhandara
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	32	Gondia
0	0	0	9	4	5	9	4	5	..	33	Chandrapur
0	0	0	0	0	0	0	0	0	..	34	Gadchiroli
2	0	0	609	517	625	773	576	694	..	Total	

जिल्हानिहाय भटक्या जमातीच्या उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन			राज्य शासन			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय		
		Central Government			State Government			Undertakings under Central/State Govt.		
		२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	मुंबई	०	०	०	१४८	१५७	१६०	१५३	०	१०
२	ठाणे / पालघर	०	०	०	०	२	५	०	०	१
३	रायगड	०	०	०	१	०	१	०	०	०
४	रत्नागिरी	०	०	०	१	०	१	०	०	१
५	सिंधुदुर्ग	०	०	०	०	०	०	०	०	२
६	नाशिक	०	०	०	०	०	१	०	०	१
७	धुळे	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	नंदुरवार	०	०	०	०	०	१	०	०	१
९	जळगाव	०	०	०	०	०	०	०	१	२
१०	अहमदनगर	०	०	०	०	०	१	०	०	०
११	पुणे	०	०	२	०	१	२	०	१४	१५
१२	सातारा	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१३	सांगली	०	०	०	०	०	१	०	०	१
१४	सोलापूर	०	०	०	०	०	०	०	०	१
१५	कोल्हापूर	०	०	१	१	०	१	०	०	०
१६	औरंगाबाद	०	०	०	०	०	०	०	१	२
१७	जालना	०	०	०	०	०	१	०	०	१
१८	परभणी	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१९	हिंगोली	०	०	०	०	२	५	०	०	१
२०	बीड	०	०	०	०	०	०	०	२	५
२१	नांदेड	०	०	०	०	०	१	०	०	०
२२	उस्मानाबाद	०	०	०	०	०	२	०	०	०
२३	लातूर	०	०	०	०	०	१	०	१	२
२४	बुलढाणा	०	०	०	०	०	०	०	०	१
२५	अकोला	०	०	०	०	०	२	०	०	०
२६	वाशिम	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२७	अमरावती	०	०	१	०	०	१	०	०	१
२८	यवतमाळ	०	०	०	०	०	०	०	०	१
२९	वर्धा	०	०	०	०	०	१	०	०	०
३०	नागपूर	०	०	२	०	०	०	०	०	१
३१	भंडारा	०	०	०	०	०	१	०	०	०
३२	गोंदिया	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३३	चंद्रपूर	०	०	०	०	१	२	२	०	०
३४	गडचिरोली	०	०	०	०	०	०	०	०	१
	एकूण	०	०	६	१५१	१६३	१९१	१५५	१९	५१

TABLE XVI*Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by N. T. Candidates*

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District	
२०१९ 2019 12	२०२० 2020 13	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated) 14	२०१९ 2019 15	२०२० 2020 16	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated) 17	२०१९ 2019 18	२०२० 2020 19	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated) 20	1	2	
0	0	0	115	3	10	416	160	180	..	1	Mumbai
0	0	0	74	29	50	74	31	56	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	4	2	5	5	2	6	..	3	Raigad
0	0	0	18	16	20	19	16	22	..	4	Ratnagiri
0	0	0	6	3	10	6	3	12	..	5	Sindhudurg
0	0	0	190	170	200	190	170	202	..	6	Nashik
0	0	0	26	18	25	26	18	25	..	7	Dhule
0	0	0	8	3	10	8	3	12	..	8	Nandurbar
0	0	0	40	47	50	40	48	52	..	9	Jalgaon
0	0	0	51	144	150	51	144	151	..	10	Ahmadnagar
0	0	1	332	597	600	332	612	620	..	11	Pune
0	0	0	25	14	20	25	14	20	..	12	Satara
0	0	0	62	7	10	62	7	12	..	13	Sangli
0	0	0	24	33	40	24	33	41	..	14	Solapur
0	0	0	10	2	10	11	2	12	..	15	Kolhapur
0	0	1	48	97	100	48	98	103	..	16	Aurangabad
0	0	0	36	40	45	36	40	47	..	17	Jalna
0	0	0	20	22	30	20	22	30	..	18	Parbhani
0	0	0	9	13	15	9	15	21	..	19	Hingoli
0	0	0	37	51	60	37	53	65	..	20	Beed
0	0	0	19	35	40	19	35	41	..	21	Nanded
0	0	0	8	13	15	8	13	17	..	22	Osmanabad
0	0	0	17	20	25	17	21	28	..	23	Latur
0	0	0	18	56	60	18	56	62	..	24	Buldhana
0	0	1	6	9	10	6	9	12	..	25	Akola
0	0	0	3	10	15	3	10	15	..	26	Washim
0	0	0	36	16	20	36	16	23	..	27	Amravati
0	0	0	28	14	20	28	14	21	..	28	Yavatmal
0	0	0	25	11	15	25	11	16	..	29	Wardha
0	0	0	31	15	20	31	15	23	..	30	Nagpur
0	0	0	25	17	20	25	17	21	..	31	Bhandara
0	0	0	8	6	10	8	6	10	..	32	Gondia
0	0	1	45	23	30	47	24	33	..	33	Chandrapur
0	0	0	1	4	5	1	4	6	..	34	Gadchiroli
0	0	4	1,405	1,560	1,765	1,711	1,742	2,017	..	Total	

जिल्हानिहाय इतर मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	केंद्र शासन Central Government			राज्य शासन State Government			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय Undertaking under Central/State Govt.				
		२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१		
		2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
१	मुंबई	0	0	2	217	227	250	438	0	2
२	ठाणे / पालघर	0	0	2	0	6	10	0	0	2
३	रायगड	0	0	2	11	0	2	0	0	2
४	रत्नागिरी	0	0	2	6	.0	2	5	0	2
५	सिंधुदुर्ग	0	0	2	0	0	2	1	0	2
६	नाशिक	0	0	2	0	0	2	0	3	5
७	धुळे	0	0	2	0	0	2	0	0	2
८	नंदुरवार	0	0	2	0	0	2	0	0	2
९	जळगाव	0	0	2	0	0	2	0	01	2
१०	अहमदनगर	0	0	2	0	0	2	0	2	5
११	पुणे	0	0	2	0	2	5	2	20	30
१२	सातारा	0	0	2	0	0	2	0	1	2
१३	सांगली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१४	सोलापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१५	कोल्हापूर	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१६	औरंगाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१७	जालना	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१८	परभणी	0	0	2	0	0	2	0	0	2
१९	हिंगोली	0	0	2	0	2	5	0	0	2
२०	बीड	0	0	2	0		2	0	0	2
२१	नांदेड	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२२	उस्मानाबाद	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२३	लातूर	0	0	2	0	0	2	0	2	5
२४	बुलढाणा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२५	अकोला	0	0	2	0	0	2	0	1	2
२६	वाशिम	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२७	अमरावती	0	0	2	1	12	20	3	0	2
२८	यवतमाळ	0	0	2	0	0	2	0	0	2
२९	वर्धा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३०	नागपूर	0	0	2	0	0	2	1	1	2
३१	भंडारा	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३२	गोंदिया	0	0	2	0	0	2	0	0	2
३३	चंद्रपूर	0	0	2	0	3	5	6	0	2
३४	गडचिरोली	0	0	2	0	0	2	0	0	2
	एकूण	..		0	0	68	235	252	351	456	31	105

TABLE XVII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by O. B. C. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District	
२०१९	२०२०	२०२१s (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	1	2	
12	13	14	15	16	17	18	19	20			
0	0	2	416	12	20	1,071	239	276	..	1	Mumbai
0	0	2	524	668	700	524	674	716	..	2	Thane / Palghar
0	0	2	71	19	30	82	19	38	..	3	Raigad
0	0	2	202	404	500	213	404	508	..	4	Ratnagiri
0	0	2	40	18	30	41	18	38	..	5	Sindhudurg
0	0	2	619	542	600	619	545	611	..	6	Nashik
0	0	2	396	236	300	396	236	308	..	7	Dhule
0	0	2	47	17	30	47	17	38	..	8	Nandurbar
0	0	2	501	325	400	501	326	408	..	9	Jalgaon
0	0	2	145	292	400	145	294	411	..	10	Ahmadnagar
0	0	2	1,056	1,377	500	1,058	1,399	539	..	11	Pune
0	0	2	101	26	50	101	27	58	..	12	Satara
0	0	2	111	42	50	111	42	58	..	13	Sangli
0	0	2	22	39	50	22	39	58	..	14	Solapur
0	0	2	47	19	30	47	19	38	..	15	Kolhapur
0	0	2	396	343	500	396	343	508	..	16	Aurangabad
0	0	2	35	62	100	35	62	108	..	17	Jalna
0	0	2	25	20	50	25	20	58	..	18	Parbhani
0	0	2	17	12	20	17	14	31	..	19	Hingoli
0	0	2	27	24	50	27	24	58	..	20	Beed
0	0	2	35	80	100	35	80	108	..	21	Nanded
0	0	2	13	15	20	13	15	28	..	22	Osmanabad
0	0	2	31	18	30	31	20	41	..	23	Latur
0	0	2	107	251	300	107	251	308	..	24	Buldhana
0	0	2	39	32	50	39	33	508	..	25	Akola
0	0	2	44	47	50	44	47	58	..	26	Washim
0	0	2	245	139	200	249	151	226	..	27	Amravati
0	0	2	218	52	100	218	52	108	..	28	Yavatmal
0	0	2	121	72	100	121	72	108	..	29	Wardha
0	0	2	167	80	100	168	81	108	..	30	Nagpur
0	0	2	140	63	100	140	63	108	..	31	Bhandara
0	0	2	124	63	100	124	63	108	..	32	Gondia
0	0	2	328	59	100	334	62	111	..	33	Chandrapur
0	0	2	12	13	50	12	13	58	..	34	Gadchiroli
0	0	68	6,422	5,481	5,810	7,113	5,764	6,402	..	Total	

जिल्हानिहाय विशेष मागासवर्गीय उमेदवारांकडून भरण्यात आलेल्या क्षेत्रनिहाय राखीव रिक्त पदांची संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव		केंद्र शासन			राज्य शासन			केंद्र / राज्य शासनाचे अंगीकृत व्यवसाय			
			Central Government			State Government			Undertaking under Central/State Govt.			
			२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
१	मुंबई	0	0	0	25	28	30	25	0	5
२	ठाणे / पालघर	0	0	0	0	2	5	0	0	0
३	रायगड	0	0	0	2	0	5	0	0	0
४	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
५	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	0	0	0
६	नाशिक	0	0	0	0	0	0	0	0	0
७	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0
८	नंदुरवार	0	0	0	0	0	0	0	0	0
९	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१०	अहमदनगर	0	0	0	0	0	0	0	2	3
११	पुणे	0	0	1	0	0	1	0	1	2
१२	सातारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१३	सांगली	0	0	1	0	0	0	0	0	0
१४	सोलापूर	0	0	0	0	0	2	0	1	2
१५	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१६	औरंगाबाद	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१७	जालना	0	0	1	0	0	0	0	0	0
१८	परभणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0
१९	हिंगोली	0	0	0	0	2	5	0	0	0
२०	बीड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२१	नांदेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२२	उस्मानाबाद	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२३	लातूर	0	0	0	0	0	1	0	0	0
२४	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२५	अकोला	0	0	1	0	0	0	0	0	0
२६	वाशिम	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२७	अमरावती	0	0	0	0	0	1	0	0	0
२८	यवतमाळ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
२९	वर्धा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३०	नागपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३१	भंडारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३२	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	0	0	0
३३	चंद्रपूर	0	0	1	0	1	2	0	0	0
३४	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	एकूण	0	0	5	27	33	52	25	4	12

TABLE XVIII

Districtwise statement showing the number of Sectorwise Reserved Vacancies filled in by S. B. C. Candidates

निमसरकारी Local Bodies			खाजगी Private Sector			एकूण Total			Serial No.	Name of District	
२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१	२०१९	२०२०	२०२१			
2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	2019	2020	(अंदाजित) 2021 (Estimated)	1	2	
12	13	14	15	16	17	18	19	20			
0	0	0	48	1	10	98	29	45	..	1	Mumbai
0	0	0	26	23	30	26	25	35	..	2	Thane / Palghar
0	0	0	3	3	5	5	3	10	..	3	Raigad
0	0	0	6	5	10	6	5	10	..	4	Ratnagiri
0	0	0	1	3	5	1	3	5	..	5	Sindhudurg
0	0	0	10	10	10	10	10	10	..	6	Nashik
0	0	0	16	14	20	16	14	20	..	7	Dhule
0	0	0	4	1	5	4	1	5	..	8	Nandurbar
0	0	0	22	30	35	22	30	35	..	9	Jalgaon
0	0	0	9	0	1	9	2	4	..	10	Ahmadnagar
0	0	1	62	97	100	62	98	105	..	11	Pune
0	0	0	1	0	0	1	0	0	..	12	Satara
0	0	0	9	0	1	9	0	2	..	13	Sangli
0	0	0	8	10	15	8	11	19	..	14	Solapur
0	0	0	4	0	1	4	0	1	..	15	Kolhapur
0	0	0	3	7	10	3	7	10	..	16	Aurangabad
0	0	1	0	5	10	0	5	12	..	17	Jalna
0	0	0	0	1	5	0	1	5	..	18	Parbhani
0	0	0	1	0	1	1	2	6	..	19	Hingoli
0	0	0	2	2	3	2	2	3	..	20	Beed
0	0	0	0	7	10	0	7	10	..	21	Nanded
0	0	1	2	2	5	2	2	6	..	22	Osmanabad
0	0	0	0	2	5	0	2	6	..	23	Latur
0	0	0	8	2	5	8	2	5	..	24	Buldhana
0	0	0	2	3	7	2	3	8	..	25	Akola
0	0	1	0	2	5	0	2	6	..	26	Washim
0	0	0	13	8	10	13	8	11	..	27	Amravati
0	0	0	9	2	5	9	2	5	..	28	Yavatmal
0	0	0	3	1	2	3	1	2	..	29	Wardha
0	0	0	13	8	10	13	8	10	..	30	Nagpur
0	0	1	3	5	10	3	5	11	..	31	Bhandara
0	0	0	8	6	10	8	6	10	..	32	Gondia
0	0	0	12	3	5	12	4	8	..	33	Chandrapur
0	0	0	0	0	1	0	0	1	..	34	Gadchiroli
0	0	5	308	263	367	360	300	441	..	Total	

तक्ता १९ / TABLE XIX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०१९ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

*Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register
from 1st January to 31st December, 2019*

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अंध				मुकबधिर				Serial No.	Name of District		
		Blind				Deaf and Mute							
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2		
१	मुंबई	..	10	20	3	457	14	7	0	912	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	15	0	0	383	44	0	0	623	..	2	Thane / Palghar
३	रायगड	..	2	0	1	123	6	118	0	109	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	3	0	0	100	6	1	0	92	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	4	0	0	111	3	0	0	54	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	2	8	0	313	11	8	0	289	..	6	Nashik
७	धुळे	..	4	0	0	163	2	0	0	129	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	1	0	0	35	6	0	0	42	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	6	0	0	299	2	0	1	288	..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	8	0	0	381	5	0	0	256	..	10	Ahmadnagar
११	पुणे	..	10	242	2	592	22	230	60	570	..	11	Pune
१२	सातारा	..	6	95	0	269	12	95	0	213	..	12	Satara
१३	सांगली	..	8	0	1	223	6	0	1	226	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	3	58	0	235	11	165	0	364	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	9	0	0	315	8	0	0	289	..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	5	0	0	299	9	0	0	260	..	16	Aurangabad
१७	जालना	..	3	0	0	132	0	0	0	57	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	3	0	0	94	3	0	0	82	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	1	0	0	85	0	0	0	37	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	3	0	0	159	7	0	0	264	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	8	0	0	225	5	0	0	174	..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	..	3	0	0	135	4	0	0	110	..	22	Osmanabad
२३	लातूर	..	6	0	0	238	1	0	0	156	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	5	87	0	264	2	87	0	230	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	3	0	0	207	2	0	0	161	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	2	0	0	163	1	0	0	124	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	6	0	0	270	6	0	0	237	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	4	0	0	368	2	0	0	239	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	2	0	0	119	3	0	0	113	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	10	0	0	330	18	8	0	337	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	3	0	0	177	6	0	0	113	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	2	0	0	142	2	0	0	63	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	3	0	0	204	3	0	0	136	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	2	0	0	92	0	0	0	47	..	34	Gadchiroli
	एकूण	..	163	510	7	7,702	232	719	62	7,396	..	Total	

तक्ता १९ / TABLE XIX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०१९ या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

*Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register
from 1st January to 31st December, 2019*

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अस्थिव्यंग				श्वसनरोगी				कुष्ठरोगी				Serial No.	Name of District
		नोंदणी रिक्त पदे	अधिसूचित लागलेले	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट		
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1	2
१	मुंबई	३३	८७	३	२,७१७	८	०	०	२१	०	०	०	६	१	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	८३	०	०	२,४१४	३	०	०	१६	६	०	०	१३	२	Thane/Palghar
३	रायगड	१०	११८	१	७५९	२	०	०	६	३	०	०	४	३	Raigad
४	रत्नागिरी	१५	०	०	४९९	०	०	०	३	०	०	०	०	४	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	७	०	०	३८७	२	०	०	८	१	०	०	२	५	Sindhudurg
६	नाशिक	३६	०	४	१,७७१	४	०	०	११	०	१०	०	३	६	Nashik
७	धुळे	८	०	०	९१९	२	०	०	१०	१	०	०	१	७	Dhule
८	नंदुरबार	९	०	०	३४१	०	०	०	२	०	०	०	०	८	Nandurbar
९	जळगाव	२७	०	१	१,८२७	३	०	०	५	०	०	०	६	९	Jalgaon
१०	अहमदनगर	१८	१८	०	१,२९३	२	०	०	११	१	०	०	२	१०	Ahmadnagar
११	पुणे	४२	३०८	३	२,३५१	३	०	०	१४	१	०	०	४	११	Pune
१२	सातारा	३१	९५	०	१,२१६	६	०	०	१७	०	०	०	२	१२	Satara
१३	सांगली	२९	०	८	९९८	४	०	२	११	०	०	०	४	१३	Sangli
१४	सोलापूर	१८	१३४	०	१,४१७	१	०	०	९	०	०	०	३	१४	Solapur
१५	कोल्हापूर	२६	०	२	१,४०५	३	०	०	७	०	०	०	४	१५	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	२६	०	२	१,४०१	३	०	०	१५	१	०	०	६	१६	Aurangabad
१७	जालना	६	०	०	५३९	०	०	०	२	०	०	०	३	१७	Jalna
१८	परभणी	१०	०	०	४८३	२	०	०	६	०	०	०	२	१८	Parbhani
१९	हिंगोली	५	०	०	३५२	१	०	०	१	०	०	०	१	१९	Hingoli
२०	बीड	१४	०	०	८९१	३	०	०	६	१	०	०	३	२०	Beed
२१	नांदेड	१२	०	०	९६७	३	०	०	७	१	०	०	५	२१	Nanded
२२	उस्मानाबाद	११	०	०	६८१	२	०	०	६	१	०	०	१	२२	Osmanabad
२३	लातूर	२२	०	०	८०२	२	०	०	६	०	०	०	०	२३	Latur
२४	बुलढाणा	१७	८७	०	१,१७१	३	०	०	५	०	०	०	२	२४	Buldhana
२५	अकोला	११	११६	०	८३४	०	०	०	४	०	०	०	०	२५	Akola
२६	वाशीम	११	०	०	५७०	०	०	०	१	१	०	०	३	२६	Washim
२७	अमरावती	२०	०	०	१,२६९	१	०	०	६	१	०	०	३	२७	Amravati
२८	यवतमाळ	५	०	०	९९०	०	०	०	२	१	०	०	३	२८	Yavatmal
२९	वर्धा	९	०	०	४५३	०	०	०	४	०	०	०	०	२९	Wardha
३०	नागपूर	१६	०	१	१,१६१	२	०	०	१०	३	०	०	३	३०	Nagpur
३१	भंडारा	११	०	०	६९६	२	०	०	७	०	०	०	३	३१	Bhandara
३२	गोंदिया	१७	०	०	६०६	०	०	०	२	०	०	०	०	३२	Gondia
३३	चंद्रपूर	८	२७	२	८४०	०	०	०	६	०	०	०	१	३३	Chandrapur
३४	गडचिरोली	२	०	०	३०४	०	०	०	२	०	०	०	०	३४	Gadchiroli
एकूण		६५	९९०	२७	३५,३२६	६७	०	२	२४९	२३	१०	०	९३	..	Total

तक्ता २० / TABLE XX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२० या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register

from 1st January to 31st December 2020

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अंध				मुकबधीर				Serial No.	Name of District		
		Blind				Deaf and Mute							
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी पट				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2		
१	मुंबई	..	8	0	1	464	12	0	0	924	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	14	320	0	397	24	665	0	647	..	2	Thane / Palghar
३	रायगड	..	3	0	0	126	3	0	0	112	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	4	0	0	104	5	0	0	97	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	2	0	0	113	2	0	0	56	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	7	0	0	320	11	0	0	300	..	6	Nashik
७	धुळे	..	2	0	0	165	2	0	0	131	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	0	0	0	35	4	0	0	46	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	6	0	0	305	1	0	0	289	..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	6	0	0	387	5	0	0	261	..	10	Ahmadnagar
११	पुणे	..	13	0	0	605	17	0	0	587	..	11	Pune
१२	सातारा	..	15	0	0	284	9	0	0	222	..	12	Satara
१३	सांगली	..	5	0	0	228	10	0	0	236	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	6	0	0	241	9	0	0	373	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	8	0	0	323	4	0	0	293	..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	3	0	0	302	5	0	0	265	..	16	Aurangabad
१७	जालना	..	2	0	0	134	4	0	0	61	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	2	0	0	96	4	0	0	86	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	4	0	0	89	1	0	0	38	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	0	0	0	159	2	0	0	266	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	6	0	0	231	1	0	0	175	..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	..	3	0	0	138	2	0	0	112	..	22	Osmanabad
२३	लातूर	..	3	0	0	241	3	0	0	159	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	10	0	0	274	5	0	0	235	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	3	0	0	210	1	0	0	162	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	7	0	0	170	5	0	0	129	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	8	0	0	278	3	0	0	240	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	2	0	0	370	2	0	0	241	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	2	0	0	121	0	0	0	113	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	6	0	0	336	9	0	0	346	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	8	0	0	185	4	0	0	117	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	5	0	0	147	2	0	0	65	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	2	0	0	206	4	0	0	140	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	2	0	0	94	0	0	0	47	..	34	Gadchiroli
	एकूण	..	177	320	1	7,878	175	665	0	7,571	..	Total	

तक्ता २० / TABLE XX

जिल्हानिहाय १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर, २०२० या कालावधीत अपंग उमेदवारांची नोंदणी, अधिसूचित रिक्त पदे, नोकरीस लागलेले, नोंदणीपट यांची सांख्यिकी माहिती

Districtwise Statistics of Physically Handicapped Persons Registered, Place & on Live Register

from 1st January to 31st December 2020

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	अस्थिव्यंग			श्वसनरोगी			कुष्ठरोगी			Serial No.	Name of District			
		नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी	नोंदणी	अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी	नोंदणी			अधिसूचित रिक्त पदे	नोकरीस लागलेले	नोंदणी
1	2	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	1	2
१	मुंबई	४६	०	५	२,७५८	३	०	०	२४	१	०	०	७	१	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	७२	६८९	०	२,४८५	४	०	०	२०	१	०	०	१४	२	Thane/Palghar
३	रायगड	१६	०	०	७७५	१	०	०	७	०	०	०	४	३	Raigad
४	रत्नागिरी	७	०	०	५०६	०	०	०	३	०	०	०	०	४	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	५	०	०	३९२	०	०	०	८	०	०	०	२	५	Sindhudurg
६	नाशिक	३०	०	१	१,८००	१	०	०	१२	०	१०	०	३	६	Nashik
७	धुळे	५	०	०	९२४	०	०	०	१०	०	०	०	१	७	Dhule
८	नंदुरबार	३	०	०	३४४	०	०	०	२	०	०	०	०	८	Nandurbar
९	जळगाव	१८	०	०	१,८४५	२	०	०	७	१	०	०	७	९	Jalgaon
१०	अहमदनगर	२८	०	०	१,३२१	०	०	०	११	०	०	०	२	१०	Ahmadnagar
११	पुणे	४३	२६	२	२,३९२	१	०	०	१५	०	०	०	४	११	Pune
१२	सातारा	२७	०	०	१,२४५	०	०	०	१७	०	०	०	२	१२	Satara
१३	सांगली	२२	०	०	१,०२०	३	०	०	१४	०	०	०	४	१३	Sangli
१४	सोलापूर	१९	०	०	१,४३६	०	०	०	९	०	०	०	३	१४	Solapur
१५	कोल्हापूर	२३	०	०	१,४२८	१	०	०	८	०	०	०	४	१५	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	२६	०	१	१,४२६	०	०	०	१५	०	०	०	६	१६	Aurangabad
१७	जालना	१९	०	१	५५७	०	०	०	२	०	०	०	३	१७	Jalna
१८	परभणी	८	०	०	४९१	०	०	०	६	०	०	०	२	१८	Parbhani
१९	हिंगोली	१३	०	०	३६५	०	०	०	१	०	०	०	१	१९	Hingoli
२०	बीड	१७	०	०	९०८	०	०	०	६	०	०	०	३	२०	Beed
२१	नांदेड	२०	०	०	९८७	०	०	०	७	०	०	०	५	२१	Nanded
२२	उस्मानाबाद	१२	०	०	६९३	०	०	०	६	१	०	०	२	२२	Osmanabad
२३	लातूर	१९	०	०	८२१	०	०	०	६	१	०	०	१	२३	Latur
२४	बुलढाणा	११	०	०	१,१८२	०	०	०	५	०	०	०	२	२४	Buldhana
२५	अकोला	१५	०	०	८४९	०	०	०	४	०	०	०	०	२५	Akola
२६	वाशीम	९	०	०	५७९	०	०	०	१	०	०	०	३	२६	Washim
२७	अमरावती	१६	०	१	१,२८४	०	०	०	६	०	०	०	३	२७	Amravati
२८	यवतमाळ	१४	०	०	१,००४	०	०	०	२	०	०	०	३	२८	Yavatmal
२९	वर्धा	८	०	१	४६०	०	०	०	४	१	०	०	१	२९	Wardha
३०	नागपूर	२१	०	०	१,१८२	२	०	०	१२	२	०	०	५	३०	Nagpur
३१	भंडारा	१५	०	०	७११	०	०	०	७	१	०	०	४	३१	Bhandara
३२	गोंदिया	१०	०	०	६१६	१	०	०	३	०	०	०	०	३२	Gondia
३३	चंद्रपूर	१२	०	०	८५२	०	०	०	६	१	०	०	२	३३	Chandrapur
३४	गडचिरोली	६	०	०	३१०	०	०	०	२	०	०	०	०	३४	Gadchiroli
एकूण		६३५	७१५	१२	३५,९४९	१९	०	०	२६८	१९	०	०	२६८	..	Total

तक्ता २१/ TABLE XXI

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२० या कालावधीत नोंदणी झालेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates Registered during 1st January to 31st December 2020

अनु- क्रमांक	जिल्हाचे नाव	वर्षात नोंदणी केलेले उमेदवार							Sr. No.	District
		मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2
१	मुंबई	.. 2,144	232	12	2,109	4	53	4,554	.. 1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	.. 1,473	207	14	2,280	0	35	4,009	.. 2	Thane/Palghar
३	रायगड	.. 359	19	3	474	0	6	861	.. 3	Raigad
४	रत्नागिरी	.. 363	7	0	368	0	8	746	.. 4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	.. 53	37	0	85	0	6	181	.. 5	Sindhudurg
६	नाशिक	.. 3,297	49	5	376	0	51	3,778	.. 6	Nashik
७	धुळे	.. 235	3	2	37	0	16	293	.. 7	Dhule
८	नंदुरबार	.. 141	5	0	16	0	7	169	.. 8	Nandurbar
९	जळगाव	.. 864	8	0	487	0	48	1,407	.. 9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	.. 933	55	5	143	0	60	1,196	.. 10	Ahmadnagar
११	पुणे	.. 1,342	211	16	1,315	2	149	3,035	.. 11	Pune
१२	सातारा	.. 531	4	2	516	0	24	1,077	.. 12	Satara
१३	सांगली	.. 794	28	0	100	0	206	1,128	.. 13	Sangli
१४	सोलापूर	.. 1,275	28	3	91	0	100	1,497	.. 14	Solapur
१५	कोल्हापूर	.. 845	31	1	117	0	314	1,308	.. 15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	.. 1,418	33	2	1,473	2	62	2,990	.. 16	Aurangabad
१७	जालना	.. 287	16	1	362	1	15	682	.. 17	Jalna
१८	परभणी	.. 699	0	1	741	0	8	1,449	.. 18	Parbhani
१९	हिंगोली	.. 167	2	2	544	0	14	729	.. 19	Hingoli
२०	बीड	.. 617	1	0	80	0	15	713	.. 20	Beed
२१	नांदेड	.. 710	10	11	1,227	0	11	1,969	.. 21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	.. 390	1	0	40	0	11	442	.. 22	Osmanabad
२३	लातूर	.. 1,096	4	1	92	0	21	1,214	.. 23	Latur
२४	बुलढाणा	.. 579	8	2	1,208	0	26	1,823	.. 24	Buldhana
२५	अकोला	.. 441	7	0	1,572	0	26	2,046	.. 25	Akola
२६	वाशीम	.. 129	3	1	552	0	35	720	.. 26	Washim
२७	अमरावती	.. 389	8	3	1,625	0	32	2,057	.. 27	Amravati
२८	यवतमाळ	.. 425	9	0	1,104	0	23	1,561	.. 28	Yavatmal
२९	वर्धा	.. 124	8	0	1,234	0	11	1,377	.. 29	Wardha
३०	नागपूर	.. 1,059	58	24	2,844	1	50	4,036	.. 30	Nagpur
३१	भंडारा	.. 124	0	0	259	0	1	384	.. 31	Bhandara
३२	गोंदिया	.. 126	1	3	260	0	2	392	.. 32	Gondia
३३	चंद्रपूर	.. 224	25	10	1,406	0	8	1,673	.. 33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	.. 234	3	2	285	0	0	524	.. 34	Gadchiroli
एकूण		.. 23,887	1,121	126	25,422	10	1,454	52,020	.. Total	

तक्ता २१-चालू / TABLE XXI-contd.

१ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर २०२० या कालावधीत नोकरीस लागलेल्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates Placed during 1st January to 31st December 2020

अनु- क्रमांक	जिल्हाचे नाव	वर्षात नोकरीस लागलेले उमेदवार							Sr. No.	District		
		मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2		
१	मुंबई	..	10	1	0	5	0	0	16	..	1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	..	41	5	1	106	0	0	153	..	2	Thane/Palghar
३	रायगड	..	0	0	0	0	0	0	0	..	3	Raigad
४	रत्नागिरी	..	12	0	0	17	0	0	29	..	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	..	0	6	0	2	0	0	8	..	5	Sindhudurg
६	नाशिक	..	40	2	0	25	0	2	69	..	6	Nashik
७	धुळे	..	4	0	0	1	0	0	5	..	7	Dhule
८	नंदुरबार	..	0	0	0	0	0	0	0	..	8	Nandurbar
९	जळगाव	..	24	1	0	3	0	2	30	..	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	..	51	1	0	10	0	4	66	..	10	Ahmadnagar
११	पुणे	..	209	15	4	150	0	17	395	..	11	Pune
१२	सातारा	..	3	0	0	5	0	0	8	..	12	Satara
१३	सांगली	..	23	9	0	6	0	4	42	..	13	Sangli
१४	सोलापूर	..	11	0	0	0	0	0	11	..	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	..	12	1	0	0	0	4	17	..	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	..	55	1	0	139	0	4	199	..	16	Aurangabad
१७	जालना	..	13	0	0	22	0	0	35	..	17	Jalna
१८	परभणी	..	2	0	0	15	0	0	17	..	18	Parbhani
१९	हिंगोली	..	9	0	0	21	0	0	30	..	19	Hingoli
२०	बीड	..	5	0	0	2	0	0	7	..	20	Beed
२१	नांदेड	..	10	0	0	53	0	0	63	..	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	..	10	0	0	0	0	1	11	..	22	Osmanabad
२३	लातूर	..	3	0	0	2	0	2	7	..	23	Latur
२४	बुलढाणा	..	13	0	0	56	0	1	70	..	24	Buldhana
२५	अकोला	..	5	0	0	25	0	0	30	..	25	Akola
२६	वाशीम	..	2	0	0	16	0	0	18	..	26	Washim
२७	अमरावती	..	8	0	0	57	0	1	66	..	27	Amravati
२८	यवतमाळ	..	2	0	0	22	0	0	24	..	28	Yavatmal
२९	वर्धा	..	0	0	0	29	0	0	29	..	29	Wardha
३०	नागपूर	..	12	0	0	18	0	0	30	..	30	Nagpur
३१	भंडारा	..	0	0	0	5	0	0	5	..	31	Bhandara
३२	गोंदिया	..	0	0	0	6	0	0	6	..	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	..	2	1	0	21	0	0	24	..	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	..	1	0	0	3	0	0	4	..	34	Gadchiroli
एकूण		..	592	43	5	842	0	42	1,524	..	Total	

तक्ता २१-चालू / TABLE XXI-contd.

३१ डिसेंबर २०२० अखेर नोंदणीपटांवर असणाऱ्या अल्पसंख्याकांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती

Districtwise Minority Candidates On Line Registered at the end of 31st December 2020

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	एकूण नोंदणी पटांवर असलेले उमेदवार							Sr. No.	District
		मुस्लिम	ख्रिश्चन	शीख	बौद्ध	झोराष्ट्रीयन	जैन	एकूण		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	2
१	मुंबई	.. 20,664	3,434	181	32,475	37	435	57,226	.. 1	Mumbai
२	ठाणे / पालघर	.. 17,638	2,478	203	18,457	19	337	39,132	.. 2	Thane/Palghar
३	रायगड	.. 3,390	177	39	5,399	2	61	9,068	.. 3	Raigad
४	रत्नागिरी	.. 3,962	50	5	6,235	0	75	10,327	.. 4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	.. 950	560	1	1,547	0	46	3,104	.. 5	Sindhudurg
६	नाशिक	.. 14,353	622	79	2,809	6	408	18,277	.. 6	Nashik
७	धुळे	.. 7,946	40	26	276	2	154	8,444	.. 7	Dhule
८	नंदुरबार	.. 3,753	43	4	57	7	51	3,915	.. 8	Nandurbar
९	जळगाव	.. 14,948	164	27	4,314	7	434	19,894	.. 9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	.. 11,988	906	60	693	5	592	14,244	.. 10	Ahmadnagar
११	पुणे	.. 20,300	2,951	222.	10,176	23	1,381	35,053	.. 11	Pune
१२	सातारा	.. 5,833	113	14	4,974	5	170	11,109	.. 12	Satara
१३	सांगली	.. 10,383	250	20	711	4	3,303	14,671	.. 13	Sangli
१४	सोलापूर	.. 17,243	512	22	381	3	793	18,954	.. 14	Solapur
१५	कोल्हापूर	.. 11,519	570	12	669	2	4,735	17,507	.. 15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	.. 26,178	540	98	23,028	10	623	50,477	.. 16	Aurangabad
१७	जालना	.. 7,337	363	27	4,844	5	139	12,715	.. 17	Jalna
१८	परभणी	.. 18,684	46	20	11,994	3	178	30,925	.. 18	Parbhani
१९	हिंगोली	.. 5,349	21	5	10,053	7	139	15,574	.. 19	Hingoli
२०	बीड	.. 20,619	63	29	917	17	125	21,770	.. 20	Beed
२१	नांदेड	.. 12,762	84	392	19,716	5	129	33,088	.. 21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	.. 7,368	27	3	309	3	146	7,856	.. 22	Osmanabad
२३	लातूर	.. 16,736	35	17	1,159	1	142	18,090	.. 23	Latur
२४	बुलढाणा	.. 10,522	103	37	18,148	5	308	29,123	.. 24	Buldhana
२५	अकोला	.. 10,858	144	34	21,094	10	382	32,522	.. 25	Akola
२६	वाशीम	.. 4,684	41	9	7,421	0	342	12,497	.. 26	Washim
२७	अमरावती	.. 13,918	198	34	25,084	13	286	39,533	.. 27	Amravati
२८	यवतमाळ	.. 7,314	82	20	8,748	2	186	16,352	.. 28	Yavatmal
२९	वर्धा	.. 2,281	78	32	12,121	3	112	14,627	.. 29	Wardha
३०	नागपूर	.. 11,854	1,017	279	23,487	13	329	36,979	.. 30	Nagpur
३१	भंडारा	.. 1,890	62	13	1,785	2	29	3,781	.. 31	Bhandara
३२	गोंदिया	.. 1,809	35	39	2,455	1	31	4,370	.. 32	Gondia
३३	चंद्रपूर	.. 4,720	323	119	19,512	6	74	24,754	.. 33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	.. 1,272	19	6	3,246	0	14	4,557	.. 34	Gadchiroli
एकूण		.. 3,51,025	16,151	2,128	3,04,294	228	16,689	6,90,515	.. Total	

तक्ता २२
TABLE XXII

अनु- क्रमांक	कार्यक्रम	मुंबई / Mumbai			पुणे / Pune			कोल्हापूर / Kolhapur		
		२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९ 2019	२०२० 2020	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
१	व्यक्तिगत मार्गदर्शन केलेल्या उमेदवारांची संख्या.	120	77	85	164	45	50	0	2	05
२	नोंदणीच्या वेळी मार्गदर्शन मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या.	122	94	103	172	60	66	30	2	02
३	व्यक्तिगत माहिती मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या.	130	126	139	125	68	75	39	8	09
४	चालू नोंदवहीतील आढावा घेतलेल्या जुन्या प्रकरणांची संख्या.	0	0	05	0	0	08	0	0	03
५	गटचर्चेमध्ये भाग घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या	26	0	03	95	31	34	0	20	22
६	व्यवसाय मार्गदर्शनास उपस्थित झालेल्या व्यक्तींची संख्या.	23	0	08	80	19	21	0	0	05
७	व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राला भेट देणाऱ्या व्यक्तींची संख्या.	18	0	05	0	57	63	0	0	08
८	मार्गदर्शन करून संधी दिलेल्या व्यक्तींची संख्या.	--	--	--	--	--	--	--	--	--
	(अ) नोकरी	..	0	06	0	0	05	0	1650	1815
	(ब) प्रशिक्षण	..	0	12	0	0	08	0	648	713
	(क) शिकाऊ	..	0	02	0	0	07	0	0	3
९	एकूण सर्व मार्गदर्शन केलेल्या व्यक्तींची संख्या (रकाना १ ते ९).	439	297	368	636	280	336	69	2230	2585
१०	आयोजित केलेल्या गटचर्चा	..	0	07	0	0	05	0	0	6
११	आयोजित केलेल्या व्यवसाय मार्गदर्शनपर चर्चा.	0	0	12	0	0	08	0	0	6
१२	व्यवसाय मार्गदर्शन परिसंवाद याकरिता शाळा/महाविद्यालय यांना देण्यात आलेल्या भेटी.	0	0	18	0	0	12	0	1	14
१३	आस्थापने/महामंडळे इ. ठिकाणी माहिती गोळा करण्यासाठी दिलेल्या भेटी.	0	0	22	0	0	13	0	32	39

TABLE XXII

Vocational Guidance Activities

कोल्हापूर आणि अमरावती यांनी व्यवसाय मार्गदर्शनाच्या केलेल्या कार्याची केंद्रनिहाय माहिती

Information and Guidance Bureau at Mumbai, Pune, Nagpur, Aurangabad, Kolhapur and Amravati

औरंगाबाद / Aurangabad			नागपूर / Nagpur			अमरावती / Amravati			Serial No.	Activity
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	1	2
75	40	44	17	2	2	1021	799	879	1	No. who received individual Guidance.
122	53	58	11	11	12	1005	477	525	2	No. who received registration Guidance.
212	47	52	8	0	04	629	586	645	3	No. who received individual information.
0	0	04	0	0	06	0	0	02	4	No. of old cases received from the Live Register (only those who responded).
66	0	02	0	0	01	317	354	389	5	No. of persons participated in Group Discussions.
0	59	65	0	0	06	298	362	398	6	Number of persons who attended career talks.
0	56	62	0	0	02	0	0	04	7	No. of visitors to the career information room.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	No. of applicants placed in--
0	0	04	0	0	09	0	0	8		(A) Jobs
0	0	06	0	0	10	0	0	4		(B) Training
0	0	04	0	0	05	0	0	6		(C) Apprenticeship
475	255	301	36	13	57	3270	2578	2860	9	Total No. of applicants guided (includes items 1 to 9).
0	2	04	0	0	05	0	244	268	10	No. of Group discussions held
0	2	14	0	0	15	0	168	185	11	No. of career talks held
0	0	11	0	0	15	0	0	09	12	No. of educational institution visited for Promoting Guidance Activities (Activities other than those listed above).
0	10	16	0	0	12	0	0	17	13	No. of establishments/institutions visited for development of Jobs, Training of Apprenticeship / Opportunities for collection of information pertaining to such opportunities.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे सर्वेक्षण व सांख्यिकी (एक)

प्रास्ताविक

या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राकडून विद्यार्थी व नोकरी इच्छुकांस व्यवसाय मार्गदर्शन करण्याचा व सेवायोजन क्षेत्र माहिती गोळा करण्याचा समावेश होतो. तसेच या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रे व विद्यापीठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती व मार्गदर्शन केंद्रांनी सुशिक्षित बेकारांना नोकरीस लावण्याच्या योजनेचा, सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ ची कडक अंमलबजावणी करण्याचा व सुशिक्षित बेकारांना आर्थिक मदत देण्याच्या योजनेचाही समावेश होतो. या कार्यक्रमातील मुख्य कार्ये खालीलप्रमाणे आहेत :-

- (१) युवक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन सेवा आणि सेवायोजन क्षेत्र माहिती ;
- (२) सुशिक्षित बेरोजगारांना नोकऱ्या मिळवून देणेकरिता सहकार्य;
- (३) सेवायोजन कार्यालये (सक्तीने रिक्त पदे, अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ ची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा निर्माण करणे ;
- (४) अभ्यास, सर्वेक्षण व संगणक कक्ष.

या कार्याचा खुलासा खालील परिच्छेदात दिला आहे :-

(१) युवक कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन सेवा व रोजगार व सेवायोजन क्षेत्र माहिती--

(अ) युवक रोजगार सेवा.-महाराष्ट्रात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रे व कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालयात या सर्व केंद्रांच्या कार्याचे समन्वय करणारा राज्य स्तरावर व्यवसाय मार्गदर्शन विभाग आहे. परंतु या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रातील २५ व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्रांचे कार्य दर्शविलेले असून राज्य स्तरावरील व्यवसाय मार्गदर्शन विभागाचे कार्यक्रम (१) संचालन व प्रशासनामध्ये समाविष्ट केलेले आहे. या सेवेचे मुख्य कार्य म्हणजे तरुणांना त्यांच्या आवडी, कल, आकांक्षा आणि शैक्षणिक अर्हतेप्रमाणे ते ज्या व्यवसायासाठी जास्तीत जास्त पात्र असतील त्या व्यवसायात पदार्पण करण्याचे त्यांना मार्गदर्शन करणे होय. त्या शिवाय युवकांच्या व्यावसायिक समस्या जाणून घेऊन त्यांची उकल करण्यास साहाय्य करण्याचे व नावडीच्या व्यवसायांतील प्रौढ उमेदवारांना इतर व्यवसाय मिळवून देण्याचे साहाय्य करण्याचे कार्यही या सेवेच्या अंतर्गत केले जाते.

(ब) सेवायोजन क्षेत्र माहिती.-योजनाबद्ध आर्थिक विकासात निरनिराळे प्रकल्प तयार करण्यासाठी व त्यांची अंमलबजावणी करण्यासाठी त्याचप्रमाणे बेकारीशी सामना देण्याची योजना तयार करण्यासाठी आवश्यक मनुष्यबळाचा अंदाज घेण्याची आवश्यकता असते व या आवश्यक मनुष्यबळाचा अंदाज बांधण्याच्या दृष्टीने विश्वासार्ह सांख्यिकी माहितीची नितांत आवश्यकता असते. त्या दृष्टीने कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता माहिती केंद्रांकडील सांख्यिकी माहिती ही मुख्य उत्पत्तीस्थान म्हणून समजली जाते. परंतु ह्या सांख्यिकी माहितीद्वारे केवळ नोकरी इच्छुकांचीच माहिती उपलब्ध होत असल्यामुळे ती सांख्यिकी कामगार जगताचे अपूर्ण, एकांगी व मर्यादित स्वरूपाचे चित्र दर्शविते. ही उणीव भरून काढण्याच्या दृष्टीने सेवायोजन क्षेत्र माहिती गोळा करण्याचे कार्य सुरू करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे नियुक्त कार्य म्हणजे प्रत्यक्ष आणि संभाव्य रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधीची रचना आणि राज्याच्या निरनिराळ्या भागातील, लोकांच्या व्यावसायिक वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे होय. सेवायोजन क्षेत्र माहिती विभाग कामगारांचा पुरवठा व त्यांच्यासाठी असलेली मागणी यांचे संख्यात्मक आणि गुणात्मकदृष्ट्या मापन करून त्या त्या वेळचे सेवायोजन चित्र सादर करते. त्याचप्रमाणे हा विभाग, निरनिराळ्या व्यवसायात जाणवणाऱ्या कर्मचारी वर्गाच्या कमतरतेची माहितीही सादर करतो. सेवायोजन क्षेत्र माहिती त्रैमासिक गोळा केली जात असल्यामुळे सेवायोजन व बेकारीच्या प्रभावांचा नियमित अभ्यास केला जाऊ शकतो. सेवायोजन क्षेत्र माहितीची सुसंबद्ध संचयन पडताळणी विश्लेषण व अर्थाविष्कार ही नियोजनाची महत्त्वाची साधने आहेत.

ह्या कार्यक्रमात कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांतील ३६ सेवायोजन क्षेत्र माहिती शाखांच्या कार्याची माहिती दिलेली असून राज्य सेवायोजन क्षेत्र माहिती विभागाचे कार्यक्रम (१) संचालन व प्रशासनामध्ये समाविष्ट केलेले आहे.

(२) सुशिक्षित बेरोजगारांना रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमान्वये नोकऱ्या मिळवून देण्याची योजना.-हा कार्यक्रम १९७३-७४ ह्या वर्षापासून राज्य शासनाकडून कार्यान्वित केला जात आहे. सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी असलेल्या रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमाच्या प्रयोजनासाठी सुशिक्षित बेरोजगारांची व्याख्या अशी आहे की, ज्या व्यक्तीचे वय १८ वर्षे पूर्ण असून किमान शिक्षण शालांत परीक्षा उत्तीर्ण अथवा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेची परीक्षा उत्तीर्ण असे आहे. सध्या हा कार्यक्रम खाजगी आस्थापनात व शासनाच्या अंगीकृत व्यवसायात कार्यान्वित करण्यात आलेला आहे.

ह्या कार्यक्रमांतर्गत, उद्योजकांनी अधिसूचित केलेल्या प्रशिक्षणासाठी असलेल्या रिक्त पदांसाठी राज्यातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांच्या नोंदणी पटावरील उमेदवारांची जास्तीत जास्त सहा महिन्यांच्या प्रत्यक्ष व्यवसायातील प्रशिक्षणासाठी पाठवणी करण्यात येते. ह्या कार्यक्रमाचे उद्दिष्ट असे की, उमेदवारांना विनिर्दिष्ट व्यवसायातील प्रशिक्षणाचे कसब प्राप्त व्हावे किंवा वाढावे जेणेकरून प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर ते नियमित नोकरीत योग्य पगारावर नेमण्यासाठी उद्योजकांना सहज स्वीकार्य व्हावे. ह्या कार्यक्रमाचा असाही एक उद्देश आहे की, उमेदवारांनी पगारी नोकरीच्या शोधार्थ राहून निराश न होता प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर त्यांना हिमतीने स्वयंरोजगार सुरू करणे शक्य व्हावे. प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये शासनातर्फे प्रशिक्षणार्थ्यांना त्यांच्या शैक्षणिक पात्रतेनुसार दरमहा रुपये ३०० ते १,००० प्रमाणे विद्यावेतन देण्यात येते. या योजनेच्या अंतर्गत कर्मचारी वर्गासाठी असलेली आर्थिक तरतूद ह्या कार्यक्रमाच्या योजना-१ युवक सेवायोजन सेवा व सेवायोजन क्षेत्र माहितीच्या आर्थिक तरतुदीमध्ये अंतर्भूत केलेली असून विद्यावेतनासाठी असलेली आर्थिक तरतूद ह्या योजनेत अंतर्भूत केलेली आहे.

(३) सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदांची अधिसूचना देणे सक्तीचे) अधिनियम करण्याचा कायदा, १९५९ च्या अंमल-बजावणीसाठी यंत्रणा.-- महाराष्ट्रात सेवायोजन कार्यालये (रिक्त पदे सक्तीने अधिसूचित करण्याचा) कायदा, १९५९ खाली येत असलेल्या ८८,८४५ आस्थापनांचा आतापर्यंत शोध घेण्यात आला आहे. कित्येक अधिक आस्थापनांचा शोध भावी काळात केला जाऊ शकेल. कायद्यातील विविध तरतुदींचे उद्योजकांकडून उल्लंघन होऊ न देण्याच्या दृष्टीने व कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने अधिक कर्मचारीवर्गाची नितांत आवश्यकता आहे.

तक्ता २३
(दोन) वित्तीय गरजा /

बाब 1	प्रत्यक्ष रकमा २०१९-२०२० Actual 2019-2020	अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimates 2020-2021
	योजनेतर Non-Plan 2	योजनेतर Non-Plan 3
(अ) कार्याचे वर्गीकरण--		
००४ संशोधन, सर्वेक्षण व सांख्यिकी--	1010.07	1679.37
(०१) रोजगार उपलब्धतेची माहिती		
(०१) (०१) रोजगार उपलब्धताविषयक माहिती व युवक रोजगार विषयक सेवा. ..		
(२२३०११०७)		
(एकूण)--(अ) ..	1010.07	1679.37

TABLE XXIII

(II) Financial Requirement

(रुपये लाखांत /Rs. in Lakhs)

सुधारलेले अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021	अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022	
योजनेतर Non-Plan 4	योजनेतर Non-Plan 5	Items 1
942.06	1590.36	(A) Activity Classification-- 004 Research, Survey and Statistics-- .. (01) Employment Market Information (01) (01) Employment Market Information and Youth Employment Service. (22301107)
942.06	1590.36	.. Total (A)

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(१) व्यक्तिगत मार्गदर्शन केलेल्या उमेदवारांची संख्या			(२) नोंदणीच्या वेळी मार्गदर्शन मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या			(३) व्यक्तिगत माहिती मिळालेल्या उमेदवारांची संख्या			
		(1) No. of received Individual Guidance			(2) No. who received Registration Guidance			(3) No. who received Individual information			
		२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	
		2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	मुंबई	..	11,594	1,030	1,133	16,288	12,862	14,148	0	0	24
२	ठाणे	..	135	78	86	69	38	42	0	0	28
३	रत्नागिरी	..	106	186	205	2,615	89	98	106	186	205
४	नाशिक	..	0	0	05	388	191	210	2,096	2,244	2,468
५	जळगाव	..	523	296	326	1,605	125	138	1,644	1,084	1,192
६	अहमदनगर	..	36	40	44	19	0	24	13	0	55
७	पुणे	..	1,236	1,083	1,191	1,324	502	552	0	0	16
८	सातारा	..	79	93	102	44	54	59	45	40	44
९	सांगली	..	103	1,260	1,386	79	652	717	89	1,315	1,447
१०	सोलापूर	..	120	110	121	85	181	199	5	0	66
११	कोल्हापूर	..	0	60	12	0	39	43	26	70	77
१२	औरंगाबाद	..	1,552	454	499	1,434	291	320	758	156	172
१३	परभणी	..	59	48	53	0	0	05	0	0	22
१४	नांदेड	..	52	59	65	0	0	04	0	0	13
१५	गडचिरोली	..	297	286	315	187	254	279	340	318	350
१६	अकोला	..	0	0	15	1,003	280	308	130	118	130
१७	अमरावती	..	0	0	18	1,042	1,040	1,144	654	648	713
१८	नागपूर	..	193	371	408	12	79	87	78	328	361
१९	वर्धा	..	214	111	122	172	79	87	0	0	18
२०	भंडारा	..	591	206	227	181	80	88	151	59	65
२१	चंद्रपूर	..	2,983	528	581	2,050	273	300	282	81	89
२२	सिंधुदुर्ग	..	506	434	477	386	213	234	145	0	03
२३	बीड	..	177	88	97	22	0	24	41	0	08
२४	लातूर	..	0	0	17	835	814	895	96	92	101
	एकूण	..	20,556	6,821	7,504	29,840	18,136	20,007	6,699	6,739	7,666

TABLE XXIV

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

(४) चालू नोंदवहीतील आढावा घेतलेल्या जुन्या प्रकरणांची संख्या			(५) गट चर्चेमध्ये भाग घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या			(६) व्यवसाय मार्गदर्शन विषयी माहिती घेतलेल्या व्यक्तींची संख्या			Serial No.	Name of District
(4) No. of old cases Received from the Live Register			(5) No. of Persons participated in Group discussion			(6) No. of persons who attended career talks				
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) 2021 (Estimated)	1	2
12	13	14	15	16	17	18	19	20		
0	0	8	0	0	40	0	0	32	..	1 Mumbai
0	0	9	0	0	22	0	0	06	..	2 Thane
0	0	5	0	0	35	0	0	04	..	3 Ratnagiri
0	0	4	0	0	55	2,440	1,081	1,189	..	4 Nashik
0	0	3	76	320	352	963	1,197	1,317	..	5 Jalgaon
12	0	32	16	0	18	0	0	16	..	6 Ahmadnagar
0	0	24	0	0	29	0	0	24	..	7 Pune
0	0	12	0	0	16	0	0	32	..	8 Satara
159	25	28	81	19	21	293	70	77	..	9 Sangli
155	55	61	85	0	22	2	0	40	..	10 Solapur
0	0	5	0	0	33	0	0	35	..	11 Kolhapur
0	0	4	266	38	42	0	453	498	..	12 Aurangabad
0	0	6	0	0	25	0	0	58	..	13 Parbhani
0	0	7	0	0	14	0	0	65	..	14 Nanded
0	250	275	212	218	240	219	222	244	..	15 Gadchiroli
82	41	45	90	20	22	85	22	24	..	16 Akola
274	260	286	446	448	493	258	256	282	..	17 Amravati
72	0	45	67	185	203	0	65	72	..	18 Nagpur
166	76	84	30	15	18	60	30	33	..	19 Wardha
0	0	03	0	0	11	0	0	33	..	20 Bhandara
23	21	23	0	0	15	0	0	23	..	21 Chandrapur
28	0	6	0	0	18	0	680	748	..	22 Sindhudurg
0	0	6	0	0	22	0	297	327	..	23 Beed
0	0	5	5	1	06	246	519	571	..	24 Latur
971	728	985	1,374	1,264	1,771	4,566	4,892	5,749	..	Total

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(७) व्यवसाय मार्गदर्शन केंद्राला भेट देणाऱ्या व्यक्तींची संख्या			(८) मार्गदर्शन करून संधी देण्यात आलेल्या व्यक्तींची संख्या					
		(7) No. of visitors to the career information room			(8) No. of Guided applicants placed in					
					(अ) नोकरी (A) Jobs			(ब) प्रशिक्षण (B) Training		
		२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)
2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)		
21	22	23	24	25	26	27	28	29		
१	मुंबई	0	0	16	0	0	12	1,235	6,855	7,541
२	ठाणे	0	0	17	0	0	08	0	0	8
३	रत्नागिरी	0	0	12	0	0	07	0	0	7
४	नाशिक	386	0	20	0	319	351	1,964	1,986	2,185
५	जळगाव	575	369	406	0	0	26	0	129	142
६	अहमदनगर	0	0	22	0	0	12	0	0	12
७	पुणे	0	0	18	0	0	34	0	0	34
८	सातारा	1,442	511	562	0	0	12	0	0	12
९	सांगली	63	15	17	0	0	28	0	0	28
१०	सोलापूर	60	0	55	0	0	47	0	0	47
११	कोल्हापूर	4,800	950	1,045	1,230	334	367	0	0	11
१२	औरंगाबाद	0	0	23	251	0	55	309	365	402
१३	परभणी	0	0	44	0	0	14	0	0	14
१४	नांदेड	0	0	25	0	0	18	0	0	18
१५	गडचिरोली	0	0	22	0	0	26	0	0	26
१६	अकोला	52	25	28	0	0	22	0	0	22
१७	अमरावती	690	674	741	0	0	16	0	0	16
१८	नागपूर	133	214	235	0	0	18	0	0	18
१९	वर्धा	15	11	12	0	0	21	0	0	21
२०	भंडारा	0	0	13	0	0	19	0	0	19
२१	चंद्रपूर	0	0	28	0	0	12	0	0	12
२२	सिंधुदुर्ग	0	0	32	0	0	17	0	0	17
२३	बीड	0	0	22	0	0	18	0	0	18
२४	लातूर	0	0	11	0	0	10	0	0	10
	एकूण	8,216	2,769	3,426	1,481	653	9,335	3,508	9,335	10,639

TABLE XXIV--contd.

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

(८) मार्गदर्शन करून संधी देण्यात आलेल्या व्यक्तींची संख्या (8) No. of Guided applicants placed in (क) शिकाऊ उमेदवार (C) Apprenticeship			(९) एकूण सर्व मार्गदर्शन केलेल्या व्यक्तींची संख्या (9) Total No. of applicants guided (includes item 1 to 8)			(१०) आयोजित केलेल्या गट चर्चा (10) No. of Group discussions held			Serial No.	Name of District
२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९	२०२०	२०२१		
2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021		
30	31	32	33	34	35	36	37	38		
0	0	10	29,117	20,747	22,964	0	0	11	.. 1	Mumbai
0	0	2	204	116	228	49	0	01	.. 2	Thane
0	0	3	2,827	461	580	12	16	18	.. 3	Ratnagiri
0	0	2	7,274	5,821	6,489	0	0	8	.. 4	Nashik
0	0	1	5,386	3,520	3,902	1	0	5	.. 5	Jalgaon
0	0	4	96	40	239	0	3	4	.. 6	Ahmadnagar
0	0	6	2,560	1,585	1,929	0	0	11	.. 7	Pune
0	0	8	1,610	698	860	0	0	9	.. 8	Satara
0	0	5	867	3,356	3,753	0	0	6	.. 9	Sangli
0	0	3	512	346	661	6	0	6	.. 10	Solapur
0	0	2	6,056	1,453	1,630	0	0	4	.. 11	Kolhapur
0	0	1	4,570	1,757	2,016	6	8	9	.. 12	Aurangabad
0	0	4	59	48	245	0	0	3	.. 13	Parbhani
0	0	5	52	59	234	0	0	5	.. 14	Nanded
0	0	6	1,255	1,548	1,783	49	42	46	.. 15	Gadchiroli
0	0	2	1,442	506	618	4	2	2	.. 16	Akola
0	0	8	3,364	3,326	3,717	9	12	13	.. 17	Amravati
0	0	2	555	1,242	1,449	0	4	21	.. 18	Nagpur
0	0	1	657	322	417	0	0	04	.. 19	Wardha
0	0	4	923	345	482	0	0	03	.. 20	Bhandara
0	0	3	5,338	903	1,086	32	24	26	.. 21	Chandrapur
0	0	2	1,065	1,327	1,555	1	0	06	.. 22	Sindhudurga
0	0	4	240	385	546	0	0	04	.. 23	Beed
0	0	6	1,182	1,426	1,633	6	2	02	.. 24	Latur
0	0	94	77,211	51,337	59,011	175	113	228	..	Total

तक्ता २४--TABLE XXIV--contd.

२४ जिल्ह्यांतील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेले व्यवसाय मार्गदर्शनाचे कार्य दर्शविणारे विवरणपत्र

Statement showing Vocational Guidance Activities carried out at S. D. E. & E. Guidance Centre in 24 Districts

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	(११) आयोजित केलेल्या मार्गदर्शनपर चर्चा (11) No. of career talks held			(१२) व्यवसाय मार्गदर्शन परिसंवाद यासाठी शाळा / महाविद्यालयांना देण्यात आलेल्या भेटी. (12) No. of educational institutions visited for promoting Guidance Activity.			(१३) महामंडळांना कामाच्या संधी, प्रशिक्षण सुविधा इत्यादी माहिती गोळा करण्यासाठी दिलेल्या भेटी. (13) No. of establishment institutions visited for development of Jobs, Training, apprenticeship for collection of information pertaining to such opportunity.		
		२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)	२०१९	२०२०	२०२१ (अंदाजित)
		2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)	2019	2020	2021 (Estimated)
		39	40	41	42	43	44	45	46	47
१	मुंबई	०	०	०८	०	०	३३	०	०	२८
२	ठाणे	०	०	०२	०	०	१६	०	०	१९
३	रत्नागिरी	११	०	०४	११	०	०२	२	३	०३
४	नाशिक	३	३	०३	६	०	०३	४४२	१९२	२११
५	जळगाव	१३	११	१२	१	०	०६	४३	७८	८६
६	अहमदनगर	०	१	०४	०	०	०८	०	०	१६
७	पुणे	०	०	०८	६७०	०	०४	०	०	३८
८	सातारा	०	०	०३	११	११	१२	५१	२२	२४
९	सांगली	०	०	०२	०	०	१४	०	०	२१
१०	सोलापूर	०	०	०९	३०	२	०२	३०	२३	२५
११	कोल्हापूर	०	४	०७	७	९	१०	१०	०	४८
१२	औरंगाबाद	९	९	१०	०	०	६२	०	४४	७९
१३	परभणी	०	०	०४	०	०	१६	०	०	२६
१४	नांदेड	०	०	०७	०	०	१४	०	०	२४
१५	गडचिरोली	०	०	०५	६६	६९	७६	५६	५९	६५
१६	अकोला	५	२	०२	८	३	०३	१०	६	०८
१७	अमरावती	१८	२१	२३	१५	१२	१३	७५	७५	८३
१८	नागपूर	०	२	१४	७	७	०८	७	१५	१८
१९	वर्धा	०	०	०९	०	०	११	०	०	२३
२०	भंडारा	०	०	०८	०	०	१४	०	०	२९
२१	चंद्रपूर	५८	१८	०७	०	०	१९	०	०	३२
२२	सिंधुदुर्ग	०	६	०७	०	३	१२	०	०	२५
२३	बीड	०	०	०६	०	०	०८	०	०	१८
२४	लातूर	४	१	०५	३	२	०२	०	०	३४
	एकूण	१२१	७८	१६९	८३५	११८	३६९	७२६	५१७	९८४

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्राच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या स्त्री उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे
कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२० अखेर

District and Agewise Information of Female candidates at the end of 31st December 2020

अनु- क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	स्त्री						एकूण
		१९ वर्षापर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	3041	57534	29938	5875	405	62	96855
२	ठाणे / पालघर	3616	45008	22269	4319	667	180	76059
३	रायगड	673	12342	5471	1067	136	64	19753
४	रत्नागिरी	1247	11686	4069	1015	107	2	18126
५	सिंधुदुर्ग	606	10160	3177	716	69	6	14734
	मुंबई विभाग	9183	136730	64924	12992	1384	314	225527
६	नाशिक	4987	34831	13322	2305	202	20	55667
७	धुळे	1062	9136	4146	1003	93	14	15454
८	नंदुरवार	382	4173	2071	445	75	32	7178
९	जळगाव	2569	16344	7160	1553	131	19	27776
१०	अहमदनगर	2322	19980	8932	2220	544	191	34189
	नाशिक विभाग	11322	84464	35631	7526	1045	276	140264
११	पुणे	10625	51621	28882	6288	600	82	98098
१२	सातारा	3040	19628	7725	1599	151	17	32160
१३	सांगली	6812	16011	7693	1908	188	19	32631
१४	सोलापूर	3788	19469	8167	1788	193	15	33420
१५	कोल्हापूर	11650	22146	10239	2835	645	130	47645
	पुणे विभाग	35915	128875	62706	14418	1777	263	243954
१६	औरंगाबाद	3215	20008	10787	2776	241	21	37048
१७	जालना	621	4677	2347	611	52	8	8316
१८	परभणी	563	5108	2974	777	79	20	9521
१९	हिंगोली	268	3201	1483	370	47	11	5380
२०	बीड	911	8798	4509	1001	103	25	15347
२१	नांदेड	1114	12159	6399	1774	137	13	21596
२२	उस्मानाबाद	837	7999	3865	948	113	20	13782
२३	लातूर	897	11825	6118	1248	84	17	20189
	औरंगाबाद विभाग	8426	73775	38482	9505	856	135	131179
२४	बुलढाणा	2790	14337	4260	1157	86	9	22639
२५	अकोला	1847	13526	6154	1853	174	14	23568
२६	वाशिम	662	5210	1872	581	41	4	8370
२७	अमरावती	3868	29552	11754	3241	349	29	48793
२८	यवतमाळ	1319	14900	6337	1908	227	45	24736
	अमरावती विभाग	10486	77525	30377	8740	877	101	128106
२९	वर्धा	2192	11282	5757	1925	243	7	21406
३०	नागपूर	8028	40245	22242	6405	809	66	77795
३१	भंडारा	4484	15897	5815	1717	182	17	28112
३२	गोंदिया	1081	12524	4806	1515	127	8	20061
३३	चंद्रपूर	2260	20300	8273	2261	228	31	33353
३४	गडचिरोली	911	8961	2892	641	78	3	13486
	नागपूर विभाग	18956	109209	49785	14464	1667	132	194213
	एकूण	94288	610578	281905	67645	7606	1221	1063243

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयांच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या पुरुष उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे
कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२० अखेर

District and Age-wise Information of Male Candidates at the end of 31st December 2020

अनु- क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	पुरुष						एकूण
		१९ वर्षांपर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	6805	139840	103678	21213	2064	499	274099
२	ठाणे / पालघर	11676	156497	92139	14045	3581	1688	279626
३	रायगड	2937	40432	21453	4819	1985	989	72615
४	रत्नागिरी	3000	29497	11510	2343	300	21	46671
५	सिंधुदुर्ग	1426	19975	8972	2032	211	9	32625
	मुंबई विभाग	25844	386241	237752	44452	8141	3206	705636
६	नाशिक	11011	135696	65040	6709	699	95	219250
७	धुळे	3664	52396	27414	3731	547	64	87816
८	नंदुरवार	1162	22773	11941	1298	162	31	37367
९	जळगाव	9370	114893	53602	5778	653	49	184345
१०	अहमदनगर	7806	107674	57613	6616	978	140	180827
	नाशिक विभाग	33013	433432	215610	24132	3039	379	709605
११	पुणे	29341	196044	106507	15324	1942	282	349440
१२	सातारा	7827	70752	32069	4724	539	51	115962
१३	सांगली	17754	71966	33528	4270	489	53	128060
१४	सोलापूर	11390	104181	52861	5917	711	56	175116
१५	कोल्हापूर	18907	98361	52373	7362	988	119	178110
	पुणे विभाग	85219	541304	277338	37597	4669	561	946688
१६	औरंगाबाद	7693	131987	90477	9431	1312	104	241004
१७	जालना	2303	52074	34986	3492	391	51	93297
१८	परभणी	1652	51310	39869	3597	428	52	96908
१९	हिंगोली	1023	26822	15382	2375	328	38	45968
२०	बीड	4121	88586	61745	4863	491	59	159865
२१	नांदेड	2742	57826	37542	7514	884	81	106589
२२	उस्मानाबाद	2967	41325	23752	3953	621	108	72726
२३	लातूर	3015	69620	46612	4539	508	56	124350
	औरंगाबाद विभाग	25516	519550	350365	39764	4963	549	940707
२४	बुलढाणा	5738	67135	33651	4923	623	79	112149
२५	अकोला	3104	44029	24455	4943	681	48	77260
२६	वाशिम	1590	26921	13892	2723	344	20	45490
२७	अमरावती	6324	70395	36949	6996	900	69	121633
२८	यवतमाळ	2642	53789	30964	5542	699	48	93684
	अमरावती विभाग	19398	262269	139911	25127	3247	264	450216
२९	वर्धा	2600	34056	20506	3849	502	31	61544
३०	नागपूर	8677	113230	73123	10180	1198	137	206545
३१	भंडारा	4758	40760	20335	4332	632	52	70869
३२	गोंदिया	1925	37704	22369	4284	739	16	67037
३३	चंद्रपूर	3377	58160	34448	5508	564	32	102089
३४	गडचिरोली	953	24395	14612	1416	96	3	41475
	नागपूर विभाग	22290	308305	185393	29569	3731	271	549559
	एकूण	211280	2451101	1406369	200641	27790	5230	4302411

तक्ता २५ / TABLE XXV

महाराष्ट्रातील सेवायोजन कार्यालयाच्या नोंदणीपटावर असणाऱ्या उमेदवारांची वयोगटाप्रमाणे
कार्यालयनिहाय माहिती - ३१ डिसेंबर २०२० अखेर

District and Age-wise Information of Candidates at the end of 31st December 2020

अनु- क्रमांक	कार्यालयाचे नाव	एकूण						एकूण
		१९ वर्षापर्यंत	२० ते २९	३० ते ३९	४० ते ४९	५० ते ५९	६० वर्षांपुढील	
१	२	३	४	५	६	७	८	९
१	मुंबई	9846	197374	133616	27088	2469	561	370954
२	ठाणे / पालघर	15292	201505	114408	18364	4248	1868	355685
३	रायगड	3610	52774	26924	5886	2121	1053	92368
४	रत्नागिरी	4247	41183	15579	3358	407	23	64797
५	सिंधुदुर्ग	2032	30135	12149	2748	280	15	47359
	मुंबई विभाग	35027	522971	302676	57444	9525	3520	931163
६	नाशिक	15998	170527	78362	9014	901	115	274917
७	धुळे	4726	61532	31560	4734	640	78	103270
८	नंदुरवार	1544	26946	14012	1743	237	63	44545
९	जळगाव	11939	131237	60762	7331	784	68	212121
१०	अहमदनगर	10128	127654	66545	8836	1522	331	215016
	नाशिक विभाग	44335	517896	251241	31658	4084	655	849869
११	पुणे	39966	247665	135389	21612	2542	364	447538
१२	सातारा	10867	90380	39794	6323	690	68	148122
१३	सांगली	24566	87977	41221	6178	677	72	160691
१४	सोलापूर	15178	123650	61028	7705	904	71	208536
१५	कोल्हापूर	30557	120507	62612	10197	1633	249	225755
	पुणे विभाग	121134	670179	340044	52015	6446	824	1190642
१६	औरंगाबाद	10908	151995	101264	12207	1553	125	278052
१७	जालना	2924	56751	37333	4103	443	59	101613
१८	परभणी	2215	56418	42843	4374	507	72	106429
१९	हिंगोली	1291	30023	16865	2745	375	49	51348
२०	बीड	5032	97384	66254	5864	594	84	175212
२१	नांदेड	3856	69985	43941	9288	1021	94	128185
२२	उस्मानाबाद	3804	49324	27617	4901	734	128	86508
२३	लातूर	3912	81445	52730	5787	592	73	144539
	औरंगाबाद विभाग	33942	593325	388847	49269	5819	684	1071886
२४	बुलढाणा	8528	81472	37911	6080	709	88	134788
२५	अकोला	4951	57555	30609	6796	855	62	100828
२६	वाशिम	2252	32131	15764	3304	385	24	53860
२७	अमरावती	10192	99947	48703	10237	1249	98	170426
२८	बवतमाळ	3961	68689	37301	7450	926	93	118420
	अमरावती विभाग	29884	339794	170288	33867	4124	365	578322
२९	वर्धा	4792	45338	26263	5774	745	38	82950
३०	नागपूर	16705	153475	95365	16585	2007	203	284340
३१	भंडारा	9242	56657	26150	6049	814	69	98981
३२	गोंदिया	3006	50228	27175	5799	866	24	87098
३३	चंद्रपूर	5637	78460	42721	7769	792	63	135442
३४	गडचिरोली	1864	33356	17504	2057	174	6	54961
	नागपूर विभाग	41246	417514	235178	44033	5398	403	743772
	एकूण	305568	3061679	1688274	268286	35396	6451	5365654

तक्ता २६ / TABLE XXVI

नोंदणीकृत सार्वजनिक व खाजगी आस्थापना माहिती-३१ डिसेंबर २०२० अखेर

Registered Public and Private Sector Establishments at the end of 31st December 2020

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव District Name	सार्वजनिक आस्थापना / Public Sector				स्थानिक स्वराज्य संस्था L.B.S.	खाजगी आस्थापना / Private Sector		एकूण बेरीज Total
		केंद्रशासन Central Govt.	राज्यशासन State Govt.	केंद्रशासन अंगीकृत C.G.Q.	राज्यशासन अंगीकृत S.G.Q.		२५ पेक्षा जास्त कर्मचारी असणाऱ्या आस्थापना Establishments employing more than 25 employees	२५ पेक्षा कमी कर्मचारी असणाऱ्या आस्थापना Employers having less than 25 employees	
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	मुंबई	504	715	603	243	121	4538	2084	8808
२	ठाणे / पालघर	103	461	320	64	89	1894	1744	4675
३	रावगड	27	114	126	24	40	502	409	1242
४	रत्नागिरी	31	165	145	27	38	227	663	1296
५	सिंधुदुर्ग	4	115	135	22	18	88	309	691
	मुंबई विभाग	669	1570	1329	380	306	7249	5209	16712
६	नाशिक	112	893	257	81	86	1408	1916	4753
७	धुळे	28	209	109	36	472	318	1175	2347
८	नंदुरवार	4	357	60	13	154	176	494	1258
९	जळगाव	61	443	103	46	65	562	2103	3383
१०	अहमदनगर	39	352	172	42	59	775	2052	3491
	नाशिक विभाग	244	2254	701	218	836	3239	7740	15232
११	पुणे	395	1080	199	187	105	6722	5382	14070
१२	सातारा	9	184	117	39	40	565	1461	2415
१३	सांगली	32	399	149	49	70	528	2613	3840
१४	सोलापूर	50	269	115	38	71	460	2152	3155
१५	कोल्हापूर	43	515	154	53	98	1055	3006	4924
	पुणे विभाग	529	2447	734	366	384	9330	14614	28404
१६	औरंगाबाद	31	507	104	76	29	662	779	2188
१७	जालना	13	278	33	26	48	179	613	1190
१८	परभणी	13	247	51	35	61	156	626	1189
१९	हिंगोली	9	229	24	29	69	58	316	734
२०	बीड	20	345	66	38	92	204	617	1382
२१	नांदेड	14	416	55	35	53	192	1098	1863
२२	उस्मानाबाद	10	231	74	29	46	132	851	1373
२३	लातूर	22	347	73	51	56	264	1521	2334
	औरंगाबाद विभाग	132	2600	480	319	454	1847	6421	12253
२४	बुलढाणा	12	172	90	31	47	199	694	1245
२५	अकोला	29	280	62	44	47	159	598	1219
२६	वाशिम	27	182	42	24	28	82	422	807
२७	अमरावती	16	641	184	42	72	256	1389	2600
२८	यवतमाळ	26	407	137	59	86	235	1233	2183
	अमरावती विभाग	110	1682	515	200	280	931	4336	8054
२९	वर्धा	23	289	109	42	51	180	478	1172
३०	नागपूर	82	711	53	26	65	722	1325	2984
३१	भंडारा	51	270	73	48	54	193	608	1297
३२	गोंदिया	18	153	66	14	28	148	294	721
३३	चंद्रपूर	14	170	38	18	28	169	453	890
३४	गडचिरोली	14	342	61	42	93	150	424	1126
	नागपूर विभाग	202	1935	400	190	319	1562	3582	8190
	एकूण	1886	12488	4159	1673	2579	24158	41902	88845

तक्ता २७ / TABLE XXVII

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम (योजना) / Employment Promotion Programme (Scheme)

रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांमध्ये प्राप्त केलेल्या (प्रशिक्षणासाठी) रिक्त पदांची जिल्हानिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र

Districtwise statement showing No. of Vacancies (Training Slots) obtained under EPP and filled

अनु- क्रमांक	जिल्हाचे नाव	रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांमध्ये प्रशिक्षणासाठी असलेली रिक्त पदे भरण्यासंबंधी शासनाने नेमून दिलेले खालील वर्षातील लक्ष्य The target figures of placements (Training Slots) given by the Government for the year			रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमात प्रशिक्षणासाठी असलेली खालील वर्षात प्राप्त केलेली रिक्त पदे Number of Vacancies (Training Slots) obtained under the programme during the year			रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रमांमध्ये प्रशिक्षणासाठी निवड झालेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Candidates selected under the programme during the year			Serial No.	Name of District
		२०१९- २०२० 2019- 2020	२०२०- २०२१ 2020- 2021	२०२१-२२ (अंदाजित) 2021-22 (Estimated)	२०१९- २०२० 2019- 2020	२०२०- २०२१ 2020- 2021	२०२१-२२ (अंदाजित) 2021-22 (Estimated)	२०१९- २०२० 2019- 2020	२०२०- २०२१ 2020- 2021	२०२१-२२ (अंदाजित) 2021-22 (Estimated)		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	1	2
१	मुंबई शहर	९५०	९५०	१०४५	८१९	२७	८२९	८१९	२७	८२९	१	Mumbai City
२	मुंबई उपनगर	१५२०	१५२०	१६७२	२१२६	९१५	२१३६	२१२२	९१५	२१३६	२	Mumbai Sub-urban
३	ठाणे / पालघर	१७००	१७००	१८७०	२३८५	१०८१	२३९५	२३८५	१०८१	२३९५	३	Thane / Palghar
४	रायगड	२६०	२६०	२८६	३३६	४२	३४६	३६६	४२	३४६	४	Raigad
५	रत्नागिरी	३३०	३३०	३६३	५०९	३९१	५१९	५०९	३९१	५१९	५	Ratnagiri
६	सिंधुदुर्ग	९०	९०	९९	१५९	३८	१६९	१५७	३७	१६९	६	Sindhudurg
७	नाशिक	१९५०	१९५०	२१४५	४११६	१२७६	४१२६	२१५६	१२७६	४१२६	७	Nashik
८	धुळे	४००	४००	४४०	६८४	१५८	६९४	६८४	१५८	६९४	८	Dhule
९	नंदुरबार	१५०	१५०	१६५	७१	४१	८१	२४४	४७	८१	९	Nandurbar
१०	जळगाव	५००	५००	५५०	१०८४	३१६	१०९४	१०८४	३१६	१०९४	१०	Jalgaon
११	अहमदनगर	४५०	४५०	४९५	२७८९	१०७९	२७९९	७२७	८९८	२७९९	११	Ahmadnagar
१२	पुणे	५०२५	५०२५	५५२७	१३४१८	५७०८	१३४२८	५४३१	४९६७	१३४२८	१२	Pune
१३	सातारा	८००	८००	८८०	५१९	४०	५२९	५१९	४०	५२९	१३	Satara
१४	सांगली	७५०	७५०	८२५	७६४	१९३	७७४	६४५	१२५	७७४	१४	Sangli
१५	सोलापूर	७००	७००	७७०	७५५	८७	७६५	७५५	८७	७६५	१५	Solapur
१६	कोल्हापूर	१३२५	१३२५	१४५७	१३३१	१५४	१३४१	१३३१	१५४	१३४१	१६	Kolhapur
१७	औरंगाबाद	११९५	१९९५	१३१४	८२४९	९८३६	८२५९	१००१	११४६	८२५९	१७	Aurangabad
१८	जालना	२२०	२२०	२४२	३१६	१९७	३२६	३१६	२७१	३२६	१८	Jalna
१९	परभणी	२४०	२४०	२६४	११४	४८	१२४	१२७	७१	१२४	१९	Parbhani
२०	हिंगोली	९०	९०	९९	९०	४७	१००	९०	४७	१००	२०	Hingoli
२१	बीड	१२५	१२५	१३७	१८९	१०८	१९९	१८९	१०८	१९९	२१	Beed
२२	नांदेड	२६०	२६०	२८६	२२९	३१३	२३९	२२९	३१३	२३९	२२	Nanded
२३	उस्मानाबाद	२१०	२१०	२३१	९६	८८	१०६	१६३	१२१	१०६	२३	Osmanabad
२४	लातूर	२१०	२१०	२३१	२३१	६२	२४१	२३१	६२	२४१	२४	Latur
२५	बुलढाणा	३५०	३५०	३८५	३१७	४४९	३२७	३१७	३१८	३२७	२५	Buldhana
२६	अकोला	३५०	३५०	३८५	१७०	५३	१८०	१२३	४४	१८०	२६	Akola
२७	वाशिम	१५०	१५०	१६५	१००	६२	११०	१२४	६२	११०	२७	Washim
२८	अमरावती	५५०	५५०	६०५	७०८	१०२	७१८	५८३	१०३	७१८	२८	Amravati
२९	यवतमाळ	३५०	३५०	३८५	५०६	१००	५१६	५०२	८९	५१६	२९	Yavatmal
३०	वर्धा	४५०	४५०	४९५	३०१	१७३	३११	२११	११५	३११	३०	Wardha
३१	नागपूर	१७५०	१७५०	१९२५	२२२६	१५९	२२३६	२२२६	१२०	२२३६	३१	Nagpur
३२	भंडारा	६५०	६५०	७११५	३६१	६८	३७१	३६१	३४	३७१	३२	Bhandara
३३	गोंदिया	२००	२००	२२०	१८३	१८	१९३	१८३	३३	१९३	३३	Gondia
३४	चंद्रपूर	६५०	६५०	७१५	६९९	२२	७०९	६९९	५२	७०९	३४	Chandrapur
३५	गडचिरोली	४००	४००	४४०	२५१	३	२६१	२५१	१३	२६१	३५	Gadchiroli
एकूण		२५३००	२५३००	२७८३०	४७२०१	२३४५४	४७५५१	२७८६०	१३६८३	४७५५१	Total	

तक्ता २८ / TABLE XXVIII

सेवायोजन कार्यालये रिक्त पदे अधिसूचित करणे सक्तीचे अधिनियम, १९५९ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील
कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता केंद्रांनी केलेल्या कामाची माहिती-जानेवारी २०२० ते डिसेंबर २०२० अखेर

Work done Under S. D. E. and E. (CNV) Act, 1959 during January 2020 to December 2020

		जानेवारी २०२० ते डिसेंबर २०२०				
अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	नवीन आस्थापनांचा शोध	दफ्तर तपासणी केलेल्या आस्थापनांची संख्या	पाठविलेल्या कारणे दाखवा नोटिशींची संख्या	कोर्टात दाखल केलेली प्रकरणे	
१	२	३	४	५	६	
१	मुंबई	321	43	966	0
२	ठाणे / पालघर	299	51	38	0
३	रायगड	88	25	499	0
४	रत्नागिरी	43	18	1148	0
५	सिंधुदुर्ग	30	18	44	0
	वि. मु., मुंबई एकूण	781	155	2695	0
६	नाशिक	271	48	125	0
७	धुळे	500	12	15	0
८	नंदुरबार	17	5	11	0
९	जळगाव	192	12	31	0
१०	अहमदनगर	160	23	33	0
	वि. मु., नाशिक एकूण	1140	100	215	0
११	पुणे	913	75	819	0
१२	सातारा	101	27	453	0
१३	सांगली	252	27	578	0
१४	सोलापूर	145	10	141	0
१५	कोल्हापूर	354	42	444	0
	वि. मु., पुणे एकूण	1765	181	2435	0
१६	औरंगाबाद	102	45	42	0
१७	जालना	26	20	7	0
१८	परभणी	68	17	26	0
१९	हिंगोली	50	15	0	0
२०	बीड	39	15	0	0
२१	नांदेड	84	25	0	0
२२	उस्मानाबाद	66	15	0	0
२३	लातूर	55	15	77	0
	वि. मु., औरंगाबाद एकूण	490	167	152	0
२४	बुलढाणा	47	13	0	0
२५	अकोला	64	13	6	0
२६	वाशिम	41	25	48	0
२७	अमरावती	70	56	78	0
२८	यवतमाळ	53	13	0	0
	वि. मु., अमरावती एकूण	275	120	132	0
२९	वर्धा	34	13	622	0
३०	नागपूर	754	45	700	0
३१	भंडारा	41	21	648	0
३२	गोंदिया	18	20	445	0
३३	चंद्रपूर	60	52	651	0
३४	गडचिरोली	19	32	242	0
	वि. मु., नागपूर एकूण	926	183	3308	0
	महाराष्ट्र एकूण		5377	906	8937	0

तक्ता २९ / TABLE XXIX

करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र
Career Library-cum-Study Centrewise Statement Showing the Number of Beneficiaries

अनु- क्रमांक	करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका केंद्र	लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Beneficiaries Candidates			Sr. No.	Name of Career Library-cum-Study Centre
		२०१९-२०२० 2019-2020	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022 (December, 20 End) (Estimated)		
1	2	3	4	5	1	2
१	जिकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई उपनगर	०	०	१००	१	DSDE & EGC, Mumbai Sub-urban
२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई शहर	८	०	१००	२	DSDE & EGC, Mumbai City
३	विकौविरो व उमाकेंद्र, मुंबई	६७	२७	२००	३	USDE & EI & GC, Mumbai
४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, ठाणे	१२९३	२१४	२०००	४	DSDE & EGC, Thane
५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अलिबाग	३१	१०	१००	५	DSDE & EGC, Alibaug
६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, रत्नागिरी	१६५	८९	३००	६	DSDE & EGC, Ratnagiri
७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सिंधुदुर्ग	८६	०१	१००	७	DSDE & EGC, Sindhudurg
	मुंबई विभाग	१६५०	३४१	२९००		Mumbai Division
८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, पुणे	९२२	१४४	१५००	८	DSDE & EGC, Pune
९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, कोल्हापूर	३२४६	१२५	४०००	९	DSDE & EGC, Kolhapur
१०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सोलापूर	८३७	१०३	१०००	१०	DSDE & EGC, Solapur
११	विकौविरो व उमाकेंद्र, कोल्हापूर	८३६	०	१०००	११	USDE & EI & GC, Kolhapur
१२	विकौविरो व उमाकेंद्र, पुणे	५८	३५	३००	१२	USDE & EI & GC, Pune
१३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सांगली	४०९	०	५००	१३	DSDE & EGC, Sangli
१४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, सातारा	९८०	१६०	१०००	१४	DSDE & EGC, Satara
१५	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, मंचर	२३३	०	५००	१५	TCSDE & EI & GC, Manchar
	पुणे विभाग	७५२१	५६७	९८००		Pune Division
१६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नाशिक	२६७	०	३००	१६	DSDE & EGC, Nashik
१७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, जळगाव	५८	०	१००	१७	DSDE & EGC, Jalgaon
१८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, धुळे	१०१	४२	१५०	१८	DSDE & EGC, Dhule
१९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अहमदनगर	४६	०	१००	१९	DSDE & EGC, Ahmadnagar
२०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नंदुरबार	२५	४	१००	२०	DSDE & EGC, Nandurbar
२१	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, कळवण	२६६	०	३००	२१	TCSDE & EI & GC, Kalwan
२२	आदि.उमे.कौविरो व उमावमाकेंद्र, रावेर	२८	०	१००	२२	TCSDE & EI & GC, Raver
	नाशिक विभाग	७९१	४६	११५०		Nashik Division
२३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, औरंगाबाद	८८	६१	१००	२३	DSDE & EGC, Aurangabad
२४	विकौविरो व उमाकेंद्र, औरंगाबाद	८३७	१७०	१०००	२४	USDE & EI & GC, Aurangabad
२५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नांदेड	१४१	६	२००	२५	DSDE & EGC, Nanded
२६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, जालना	४६	६	१००	२६	DSDE & EGC, Jalna
२७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, परभणी	११७	०	२००	२७	DSDE & EGC, Parbhani
२८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, बीड	१६	२३	१००	२८	DSDE & EGC, Beed
२९	जिकौविरो व उमाकेंद्र, उस्मानाबाद	२१५	१	३००	२९	DSDE & EGC, Osmanabad
३०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, लातूर	२३८	६	३००	३०	DSDE & EGC, Latur
३१	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, किन्नवट	७४६	०	१०००	३१	TCSDE & EI & GC, Kinvat
३२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, हिंगोली	४५	०	१००	३२	DSDE & EGC, Hingoli
	औरंगाबाद विभाग	२४८९	२७३	३४००		Aurangabad Division

तक्ता २९ / TABLE XXIX—contd.

करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिकेमधून लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची केंद्रनिहाय संख्या दर्शविणारे विवरणपत्र
Career Library-cum-Study Centrewise Statement Showing the Number of Beneficiaries

अनु- क्रमांक	करिअर ग्रंथालयसदृश अभ्यासिका केंद्र	लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची संख्या Number of Beneficiaries Candidates			Sr. No.	Name of Career Library-cum-Study Centre
		२०१९-२०२० 2019-2020	२०२०-२०२१ 2020-2021	२०२१-२०२२ 2021-2022 (अंदाजित) (Estimated)		
1	2	3	4	5	1	2
३३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अमरावती	.. 223	0	300	33	DSDE & EGC, Amravati
३४	विकौविरो व उमावमाकेंद्र, अमरावती	.. 209	0	300	34	USDE & EI & GC, Amravati
३५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, बुलढाणा	.. 159	0	200	35	DSDE & EGC, Buldhana
३६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, अकोला	.. 248	0	300	36	DSDE & EGC, Akola
३७	जिकौविरो व उमाकेंद्र, यवतमाळ	.. 50	0	100	37	DSDE & EGC, Yavatmal
३८	जिकौविरो व उमाकेंद्र, वाशिम	.. 15	0	100	38	DSDE & EGC, Washim
३९	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, अचलपूर	.. 205	0	300	39	TCSDE & EI & GC, Achalpur
अमरावती विभाग		.. 1109	0	1600	Amravati Division	
४०	जिकौविरो व उमाकेंद्र, नागपूर	.. 684	138	800	40	DSDE & EGC, Nagpur
४१	विकौविरो व उमावमाकेंद्र, नागपूर	.. 478	79	600	41	UEIGB, Nagpur
४२	जिकौविरो व उमाकेंद्र, चंद्रपूर	.. 855	44	1000	42	DSDE & EGC, Chandrapur
४३	जिकौविरो व उमाकेंद्र, गडचिरोली	.. 85	5	100	43	DSDE & EGC, Gadchiroli
४४	जिकौविरो व उमाकेंद्र, वर्धा	.. 291	40	400	44	DSDE & EGC, Wardha
४५	जिकौविरो व उमाकेंद्र, भंडारा	.. 322	0	400	45	DSDE & EGC, Bhandara
४६	जिकौविरो व उमाकेंद्र, गोंदिया	.. 145	18	200	46	DSDE & EGC, Gondiya
४७	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, देवरी	.. 194	0	300	47	TCSDE & EI & GC, Devri
४८	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, चंद्रपूर	.. 350	0	500	48	TCSDE & EI & GC, Chandrapur
४९	आदि.उमे. कौविरो व उमावमाकेंद्र, गडचिरोली	.. 383	0	500	49	TCSDE & EI & GC, Gadchiroli
नागपूर विभाग		.. 3787	324	4800	Nagpur Division	
राज्य एकूण		.. 17347	1551	23650	State Total	

तक्ता ३०
TABLE XXX

आदिवासी उमेदवारांसाठी कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता, प्रशिक्षण व मार्गदर्शन केंद्रांनी केलेल्या कामाचा तपशील

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	प्रवेश दिलेले उमेदवार			प्रशिक्षण पूर्ण केलेले उमेदवार			प्रशिक्षणानंतर नोकरीस लागलेले उमेदवार			
		No. of Candidates admitted			No. of Candidates who completed Training			No. of Candidates placed in Employment			
		२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२ (अंदाजित)	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२ (अंदाजित)	२०१९-२०	२०२०-२१	२०२१-२२ (अंदाजित)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	गडचिरोली (गडचिरोली)	..	125	0	130	106	0	110	14	3	20
२	अमरावती (अचलपूर)	..	129	0	130	102	0	105	0	0	5
३	जळगाव (रावेर)	..	98	0	100	31	0	35	0	0	5
४	नाशिक (कळवण)	..	180	0	185	120	0	125	7	0	10
५	पुणे (मंचर)	..	126	0	130	83	0	90	11	0	15
६	नांदेड (किनवट)	..	133	0	135	97	0	100	1	0	5
७	चंद्रपूर (चंद्रपूर)	..	120	0	125	102	0	110	26	0	30
८	गोंदिया (देवरी)	..	121	0	130	99	0	105	5	25	10
एकूण		..	1032	0	1065	740	0	780	64	28	100

आकडेवारी एप्रिल २०२० ते डिसेंबर २०२० पर्यंतची आहे.

* सन २०२०-२१ मध्ये राज्यात कोविड विषाणूच्या साथीमुळे यावर्षी अनुदान प्राप्त झालेले नाही.

TABLE XXX

Table showing the work done by the Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Information and Guidance Centres for Tribal Areas

आर्थिक तरतूद Budget Provision (Rs. in Lacks)			एकूण खर्च Total Expenditure (Rs. in Lacks)			Serial No.	Name of District
२०१९-२० 2019-20 12	२०२०-२१ 2020-21 13	२०२१-२२ (अंदाजित) 2021-22 (Estimated) 14	२०१९-२० 2019-20 15	२०२०-२१ 2020-21 16	२०२१-२२ (अंदाजित) 2021-22 (Estimated) 17	1	2
5.20	0	5.30	4.21	0	5.30	...	1 Gadchiroli (Gadchiroli)
10.00	0	10.10	6.04	0	10.10	...	2 Amravati (Achalpur)
3.60	0	3.70	1.76	0	3.70	...	3 Jalgaon (Raver)
6.00	0	6.10	4.02	0	6.10	...	4 Nashik (Kalvan)
5.25	0	5.35	3.88	0	5.35	...	5 Pune (Manchar)
5.35	0	5.45	5.09	0	5.45	...	6 Nanded (Kinvat)
5.10	0	5.20	4.12	0	5.20	...	7 Chandrapur (Chandrapur)
4.25	0	4.35	3.67	0	4.35	...	8 Gondia (Devri)
44.75	0	45.55	32.79	0	45.55	..	Total

Figures are included from April 2020 to December 2020.

* सन २०२०-२१ मध्ये राज्यात कोविड विषाणूच्या साथीमुळे यावर्षी अनुदान प्राप्त झालेले नाही.

तक्ता ३१ / TABLE XXXI

पंडित दीनदयाळ उपाध्याय रोजगार मेळावे - या योजनेतर्गत घेण्यात आलेले रोजगार मेळावे
*Statement showing the Pandit Deendayal Upadhyaya
 Number of Organised Job Fairs*

अनु. क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	२०१९-२०२०	२०२०-२०२१	२०२१-२०२२ (अंदाजित)	Serial No.	Name of District
1	2	2019-2020	2020-2021	2021-2022 (Estimated)	1	2
१	मुंबई / मुंबई उपनगर	12	11	12	1	Mumbai/Mumbai Sub-urban
२	ठाणे / पालघर	8	13	14	2	Thane / Palghar
३	रायगड	4	5	5	3	Raigad
४	रत्नागिरी	3	5	5	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	4	4	4	5	Sindhudurg
६	नाशिक	5	8	9	6	Nashik
७	धुळे	3	3	3	7	Dhule
८	नंदुरबार	3	3	3	8	Nandurbar
९	जळगाव	4	6	6	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर	4	4	4	10	Ahmadnagar
११	पुणे	7	8	9	11	Pune
१२	सातारा	2	4	4	12	Satara
१३	सांगली	4	4	4	13	Sangli
१४	सोलापूर	3	3	3	14	Solapur
१५	कोल्हापूर	5	5	6	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद	5	4	5	16	Aurangabad
१७	जालना	3	6	6	17	Jalna
१८	परभणी	6	3	4	18	Parbhani
१९	हिंगोली	3	2	2	19	Hingoli
२०	बीड	4	4	4	20	Beed
२१	नांदेड	3	3	3	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद	4	8	8	22	Osmanabad
२३	लातूर	3	4	4	23	Latur
२४	बुलढाणा	4	4	4	24	Buldhana
२५	अकोला	4	4	4	25	Akola
२६	वाशिम	3	3	3	26	Washim
२७	अमरावती	4	5	5	27	Amravati
२८	यवतमाळ	5	4	5	28	Yavatmal
२९	वर्धा	5	2	3	29	Wardha
३०	नागपूर	5	5	6	30	Nagpur
३१	भंडारा	5	4	5	31	Bhandara
३२	गोंदिया	3	3	3	32	Gondia
३३	चंद्रपूर	4	3	3	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली	4	3	3	34	Gadchiroli
	एकूण	148	160	175	..	Total

* आकडेवारी एप्रिल २०२० ते डिसेंबर २०२० पर्यंतची आहे.

* Figures are included from April 2020 to December 2020.

तक्ता ३२ / TABLE XXXII

स्थापन करण्यात आलेल्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्यांची जिल्हानिहाय सांख्यिकी माहिती
Districtwise statement showing the No. of Seva Societies Established and Working Seva Societies

अनु- क्रमांक	जिल्ह्याचे नाव	स्थापन करण्यात आलेल्या सेवा सोसायट्या No. of Seva Societies Established			कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्या No. of Working Seva Societies			Serial No.	Name of District
		२०१९-२०२० 2019-2020	२०२०-२०२१ [@] 2020-2021	२०२१-२०२२ (अंदाजित) (Estimated)	२०१९-२०२० 2019-2020	२०२०-२०२१ [@] 2020-2021	२०२१-२०२२ (अंदाजित) (Estimated)		
1	2	3	** 4	5	6	** 7	8	1	2
१	मुंबईमुंबई उपनगर ..	368	367	367	236	206	206	1	Mumbai/Mumbai Sub-urban
२	ठाणे/पालघर ..	127	127	127	116	116	116	2	Thane / Palghar
३	रायगड ..	118	119	120	47	48	49	3	Raigad
४	रत्नागिरी ..	21	21	21	21	21	21	4	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्गा ..	88	88	88	62	64	66	5	Sindhudurg
६	नाशिक ..	101	101	101	101	101	101	6	Nashik
७	धुळे ..	92	92	92	71	71	71	7	Dhule
८	नंदुरबार ..	61	61	61	16	16	16	8	Nandurbar
९	जळगाव ..	228	228	228	106	106	106	9	Jalgaon
१०	अहमदनगर ..	81	81	81	23	23	23	10	Ahmadnagar
११	पुणे ..	782	782	782	155	155	155	11	Pune
१२	सातारा ..	201	201	201	26	26	26	12	Satara
१३	सांगली ..	422	422	422	69	69	69	13	Sangli
१४	सोलापूर ..	199	201	203	73	22	22	14	Solapur
१५	कोल्हापूर ..	272	274	274	51	51	51	15	Kolhapur
१६	औरंगाबाद ..	331	332	332	299	300	300	16	Aurangabad
१७	जालना ..	319	319	319	117	109	109	17	Jalna
१८	परभणी ..	136	136	136	88	88	88	18	Parbhani
१९	हिंगोली ..	66	68	68	20	32	32	19	Hingoli
२०	बीड ..	130	130	130	29	29	29	20	Beed
२१	नांदेड ..	366	366	366	172	172	172	21	Nanded
२२	उस्मानाबाद ..	51	53	54	33	35	35	22	Osmanabad
२३	लातूर ..	334	334	334	98	98	98	23	Latur
२४	बुलढाणा ..	226	226	226	61	61	61	24	Buldhana
२५	अकोला ..	210	210	210	93	93	93	25	Akola
२६	वाशिम ..	136	136	136	55	55	55	26	Washim
२७	अमरावती ..	277	278	278	120	120	120	27	Amravati
२८	यवतमाळ ..	515	515	515	186	150	150	28	Yavatmal
२९	वर्धा ..	143	143	143	46	46	46	29	Wardha
३०	नागपूर ..	408	409	410	193	193	193	30	Nagpur
३१	भंडारा ..	182	247	247	53	126	126	31	Bhandara
३२	गोंदिया ..	385	387	387	66	68	68	32	Gondia
३३	चंद्रपूर ..	317	320	320	133	136	136	33	Chandrapur
३४	गडचिरोली ..	83	85	85	16	16	16	34	Gadchiroli
एकूण ..		7776	7859	7854	2971	2942	3025	..	Total

* आकडेवारी एप्रिल २०२० ते डिसेंबर २०२० पर्यंतची आहे.

@ Figures are included from April 2020 to December 2020.

** मागील वर्षातील स्थापन केलेल्या सेवा सोसायट्या व कार्यरत असलेल्या सेवा सोसायट्या समाविष्ट आहेत.

व्यवस्थापकीय अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची वर्षनिहाय सांख्यिकी माहिती

अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year	मंजूर अनुदान (रुपये लाखात) Budget Grant (Rs. in Lakhs)	पहिला हप्ता 1st Instalment			दुसरा हप्ता 2nd Instalment		
			अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co- operative Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in Lakhs)	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in Lakhs)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2003-04	.. 133.00	827	9,683	115.33	--	--	--
2	2004-05	.. 327.32	1,493	20,557	246.48	150	2,439	29.27
3	2005-06	.. 503.63	1,321	20,866	249.62	336	7,189	86.27
4	2006-07	.. 400.03	870	13,186	158.23	156	3,835	46.03
5	2007-08	.. 662.24	14	177	2.12	212	3,117	37.73
6	2008-09	.. 801.00	--	--	--	93	1,239	12.96
7	2009-10	.. 689.01	--	--	--	104	1,719	20.65
8	2010-11	.. 692.18	--	--	--	17	507	6.08
9	2011-12	.. 564.00	--	--	--	--	--	--
10	2012-13	.. 547.93	--	--	--	4	80	0.96
11	2013-14	.. 326.93	--	--	--	--	--	--
12	2014-15	.. 290.17	--	--	--	4	50	0.60
13	2015-16	.. 229.72	--	--	--	1	14	0.17
14	2016-17	.. 292.32	0	0	0	0	0	0
15	2017-18	.. 310.58	0	0	0	0	0	0
16	2018-19	.. 326.10	0	0	0	0	0	0
17	2019-20*	342.40	0	0	0	0	0	0
18	2020-21 (Dec. 2020)	00,00	0	0	0	0	0	0
Total		..						

* आकडेवारी एप्रिल २०२० ते डिसेंबर २०२० अखेरपर्यंतची आहे.

सन २०२०-२१ करिता मंजूर अनुदान रोजगार प्रोत्साहन कार्यक्रम/रोजगार मेळावे, सेवा सोसायटी या तीन योजनांकरिता एकत्रित दर्शविण्यात आले आहे.

* सन २०२०-२१ मध्ये राज्यात कोविड विषाणूच्या साथीमुळे यावर्षी अनुदान प्राप्त झालेले नाही.

TABLE XXXIII

Statement showing the Financial Assistance to Co-operative Service Societies

तिसरा हप्ता 3rd Instalment			एकूण Total			अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year
अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co- operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in lakhs)	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायट्यांची संख्या No. of Co-operative Service Society to whom assistance is distribute	अनुदान वाटप केलेल्या सेवा सोसायटीतील सदस्य संख्या No. of Members in Co-operative Service Society	वाटप केलेल्या अनुदानाची रक्कम (रु. लाखात) Amount of Subsidy Allotted (Rs. in lakhs)		
10	11	12	13	14	15	1	2
--	--	--	827	9,683	115.33	.. 1	2003-04
--	--	--	1,643	22,996	275.75	.. 2	2004-05
31	592	7.10	1,688	28,647	342.99	.. 3	2005-06
51	1,921	23.05	1,077	18,942	227.31	.. 4	2006-07
55	1,357	16.28	281	4,651	56.13	.. 5	2007-08
30	787	9.44	123	2,026	22.40	.. 6	2008-09
64	1,695	20.35	168	3,414	41.00	.. 7	2009-10
39	1,083	13.00	56	1,590	19.08	.. 8	2010-11
4	46	0.55	4	46	0.55	.. 9	2011-12
2	24	0.29	6	104	1.25	.. 10	2012-13
5	144	1.73	5	144	1.73	.. 11	2013-14
3	62	0.74	7	112	1.34	.. 12	2014-15
0	0	0	1	14	0.17	.. 13	2015-16
0	0	0	0	0	0	.. 14	2016-17
0	0	0	0	0	0	.. 15	2017-18
0	0	0	0	0	0	.. 16	2018-19
0	0	0	0	0	0	.. 17	2019-20*
0	0	0	0	0	0	.. 18	2020-21
							(Dec. 2020)
						.. Total	

* Figures are included given for the period April 2020 to December 2020.

तक्ता ३४ / TABLE XXXIV

कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता विभाग / Skill Development Employment and Entrepreneurship Department

अनु- क्रमांक Sr. No. 1	पदनाम Designation 2	वेतन बँड Pay Band 3	पदसंख्या No. of posts			Designation 2	
			2019-20 4	2020-21 5	2021-22 (अंदाजित) Estimated 6		
१. राजपत्रित							
वर्ग १ (गट-अ)							
1. Gazetted							
Class-I (Group-A)							
१	अ. म. सचिव/प्र. सचिव/सचिव ..	संवर्ग पद	..	1	1	1	Principal Secretary*
२	स. स. सचिव ..	78,800-2,09,200	..	3	3	3	Deputy Secretary
३	विशेष कार्य अधिकारी ..	67,700-2,08,700	..	2	2	2	Special Executive Officer
४	अवर सचिव ..	67,700-2,08,700	..	3	3	3	Under Secretary
			एकूण ..	9	9	9	Total
२. वर्ग २ (गट-ब)							
Class-II (Group-B)							
५	वरिष्ठ स्वीय सहायक ..	67,700-2,08,700	..	1	1	1	Senior Personal Assistant
६	कक्ष अधिकारी ..	47,600-1,47,100	..	7	7	7	Desk Officer/Section Officer
७	कक्ष अधिकारी .. (४ वर्षांच्या नियमित सेवेनंतर)	56,100-1,77,500	..	1	1	1	Desk Officer/Section Officer
			एकूण ..	9	9	9	Total
३. अराजपत्रित वर्ग-२/३							
2. Non-Gazetted Class-II/III							
८	निवड श्रेणी लघुलेखक ..	67,700-2,08,700	..	1	1	1	Selection Grade Stenographer
९	उच्च श्रेणी लघुलेखक ** ..	41,800-1,32,300	..	2	2	2	Higher Grade Stenographer**
१०	निम्न श्रेणी लघुलेखक ..	38,000-1,22,800	..	3	3	3	Lower Grade Stenographer
११	संगणक सहायक ..	38,000-1,22,800	..	3	3	3	Computer Assistant
१२	सहायक कक्ष अधिकारी ..	38,000-1,22,800	..	9	9	9	Assistant Desk Officer
१३	सहायक कक्ष अधिकारी ..	47,600-1,47,100	..	7	7	7	Assistant Desk Officer
१४	लघु टंकलेखक ..	25,500-81,100	..	1	1	2	Steno Typist
१५	देयक लिपिक ..	19,900-63,200	..	1	1	1	Bill Clerk
१६	रोखपाल ..	19,900-63,200	..	1	1	1	Cashier
१७	लिपिक टंकलेखक ..	19,900-63,200	..	12	12	12	Clerk Typist
१८	लिपिक टंकलेखक ..	38,600-1,22,800	..	1	1	1	Clerk Typist
१९	वाहन चालक * ..	19,900-63,200	..	1	1	1	Driver *
२०	वाहन चालक ..	19,900-63,200	..	1	1	1	Driver
* १ पद बाह्ययंत्रणेद्वारे							
			एकूण ..	43	43	43	Total
४. अराजपत्रित वर्ग-४							
3. Non-Gazetted Class-IV							
२१	शिपाई ** ..	16,600-52,400	..	6	6	6	Peon **
* २ पद बाह्ययंत्रणेद्वारे							
			एकूण ..	6	7	6	Total
			एकूण बेरीज ..	67	67	67	Grand Total

- (१) * कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक कौविउ - २०१५/प्र.क्र. ०७/प्रशा-१, दिनांक ११ जून २०१५ अन्वये विभागाच्या आस्थापनेवर १४ पदे नव्याने निर्माण करण्यात आली आहेत.
- (२) उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, शासन निर्णय क्रमांक इएसटी-४४१५/प्र.क्र. ३५४/आस्था-१, दिनांक १९ सप्टेंबर २०१५ अन्वये विभागातील २२ पदे दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ (मपू) पासून कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागात वर्ग करण्यात आली आहेत.
- (३) कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्रमांक कौविउ - २०१५/प्र.क्र. १९६/प्रशा-१, दिनांक २४ फेब्रुवारी २०१६ अन्वये वि. का. अ. (उपसचिव दर्जा गट अ) - २ पदे व लघुलेखक (नि.श्रे.गट क)-२ पदे निर्माण करण्यात आली.
- (४) ** कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, शासन निर्णय क्र. कौविउ - २०१६/प्र.क्र. ३६०/प्रशा-१, दिनांक १८ ऑक्टोबर २०१६ अन्वये शिपाई -१ पद निरसित करण्यात आले आहे.
- (५) महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण भाग चार -अ, बुधवार, ऑक्टोबर २८,२०२० च्या अधिसूचनेद्वारे विभागाचे नाव “ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग ” तथा इंग्रजीमध्ये “ Skill Development, Employment and Entrepreneurship Department ” असे झालेले आहे.

तक्ता ३५ / TABLE XXXV

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता आयुक्तालय

Commissionerate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship

अनु- क्रमांक Sr. No. 1	पदनाम Designation 2	सुधारित वेतन मॅट्रीक्समधील वेतन स्तर Pay level in Received Pay Matrix 3	पदसंख्या No. of posts			Designation 2
			2019-20 4	2020-21 5	2021-22 (अंदाजित) Estimated 6	
१. राजपत्रित (गट-अ)						
१	आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	.. Cader Post ..	1	1	1	1. Gazetted (Group-A) Commissioner Skill Development, Employment and Entrepreneurship.
२	उप आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	.. S-23 : 67700-208700 ..	7	7	7	Dy. Commissioner, Skill Development, Employment and Entrepreneurship.
३	उपसंचालक (सांख्यिकी)	.. S-20 : 56100-177500 ..	1	1	1	Deputy Director (Statistics)
४	सहायक संचालक (लेखा)	.. S-20 : 56100-177500 ..	1	1	1	Assistant Director (Accounts)
५	सहायक आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता.	.. S-18 : 49100-155800 ..	46	46	46	Assistant Commissioner, Skill Development Employment and Entrepreneurship
२. राजपत्रित (गट-ब)						
६	कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी.	.. S-15 : 41800-132300 ..	111	111	111	Gazetted (Group-B) S. D. E. and E. G. O.
७	सहायक लेखा अधिकारी (गट ब)	.. S-15 : 41800-132300 ..	3	3	3	Asstt. Accounts Officer (Group B)
एकूण ..			170	170	170	Total
३. अराजपत्रित (गट-ब)						
८	लघुलेखक (उच्च श्रेणी) (गट ब)	.. S-15 : 41800-132300 ..	1	1	1	2. Non-Gazetted (Group B) Stenographer (Higher Grade) (Group B)
९	लघुलेखक (निम्न श्रेणी) (गट ब)	.. S-14 : 38600-122800 ..	1	1	1	Stenographer (Lower Grade) (Group B)
एकूण ..			2	2	2	Total
४. अराजपत्रित (गट-क)						
१०	कनिष्ठ कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन अधिकारी. (गट-क).	S-13 : 35400-112400 ..	138	138	138	3. Non-Gazetted (Group C) Jr. S. D. E. and E. G. O. (Group C).
११	लघु टंकलेखक	.. S-8 : 25500-81100 ..	22	22	22	Steno-Typist
१२	वरिष्ठ लिपिक	.. S-8 : 25500-81100 ..	171	171	171	Senior Clerk
१३	लिपिक-टंकलेखक	.. S-6 : 19900-63200 ..	278	278	278	Clerk-Typist
१४	वाहन चालक	.. S-6 : 19900-63200 ..	11	11	11	Driver
एकूण ..			620	620	620	Total
५. अराजपत्रित (गट-ड)						
१५	दफ्तरी	.. S-3 : 16600-52400 ..	1	1	1	3. Non-Gazetted (Group D) Daftary
१६	नाईक	.. S-3 : 16600-52400 ..	1	1	1	Naik
१७	शिपाई	.. S-1 : 15000-47600 ..	141	141	141	Peon
१८	चौकीदार	.. S-1 : 15000-47600 ..	4	4	4	Watchman
१९	चौकीदार-नि-सफाईगार	.. S-1 : 15000-47600 ..	6	6	6	Watchman-cum-Sweeper
एकूण ..			153	153	153	Total

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

(महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी)

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी

- रोजगाराबाबत बदलत्या राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिस्थिती कौशल्य विकास व उद्योजकता अधिक प्रोत्साहन देण्याच्या उद्देशाने केंद्र शासनाच्या धर्तीवर राज्य शासनाने दिनांक १५ जानेवारी २०१५ रोजी स्वतंत्र कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाची स्थापना करण्यात आली.
- केंद्र व राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांची प्रभावी अंमलबजावणीकरिता राज्यस्तरावर संस्था रजिस्ट्रेशन ॲक्ट, १८६० अंतर्गत महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी दिनांक १५ फेब्रुवारी २०११ रोजी स्थापना करण्यात आली.
- केंद्र व राज्य शासनाच्या विविध कौशल्य विकास योजना राज्य शासनाच्या विविध विभागाकडून राबविण्यात येतात. परिणामी त्यात एकसूत्रता यावी तसेच, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकताविषयक राष्ट्रीय व राज्यपातळीवर धोरणांचे संनियंत्रण, नियोजन व प्रभावी अंमलबजावणी व्हावी या दृष्टीने कौशल्य विकास संबंधित सर्व योजना महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी या नोडल संस्थेमार्फत राबविण्याचे निश्चित करण्यात आले आहे. त्यानुषंगाने, राज्यातील कौशल्य विकास योजनेकरिता ही सोसायटी नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे.

१. धोरण व उद्दिष्टे :

- उद्योग नोकरी पुरविणाऱ्या कंपन्या, यांचेशी समन्वय साधून उद्योगांच्या आवश्यकतेनुसार कुशल मनुष्यबळ निर्माण करणे.
- कौशल्य विकास कार्यक्रमाकरिता केंद्रीय पोर्टल तयार करून सर्व औद्योगिक आस्थापना, त्यामधील रिक्त पदे, रोजगार जाहिरात, सर्व कौशल्य विकास प्रशिक्षण संस्था, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, प्रशिक्षित युवकांची माहिती एकत्रित करून राज्य तसेच, राष्ट्रीय स्तरावरील कुशल मनुष्यबळाची मागणी व पूर्तता या नुसार महाराष्ट्रातील युवकांना जोडणे.

२. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीची रचना :

राज्यातील कौशल्य विकास योजनेकरिता ही सोसायटी नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे. आयुक्त, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता यांच्याकडे या सोसायटीच्या समन्वयाचे कामकाज सोपविण्यात आलेले असून महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीचे ते पदसिद्ध “ मुख्य कार्यकारी अधिकारी ” म्हणून कामकाज पाहत आहेत.

३. संकेतस्थळ :

कौशल्य विकास प्रशिक्षणासंबंधित संपूर्ण कामकाज उदा. प्रशिक्षण संस्था नोंदणी, उमेदवारांची नोंदणी, प्रशिक्षण तुकड्या तयार करणे, प्रशिक्षणाचे संनियंत्रण करणे, संबंधित प्रशिक्षण शुल्क अदा करणे इत्यादी सर्व बाबी <https://kaushalya.mahaswayam.gov.in/> या सोसायटीच्या वेबासईटवर ऑनलाईन पद्धतीने करण्यात येते.

या सोबतच महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणारे उपक्रम सोशल मिडीयावरही उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहेत.

<http://twitter.com/MSSDSociety>

<http://www.facebook.com/MSSDSociety>

४. व्यावसायिक अभ्यासक्रम :

National Skills Qualification Framework (NSQF) अन्वये स्थापित मानकांनुसार National Skill Development Corporation (NSDC) मार्फत संलग्नता असलेल्या २२१८ आणि National Council for Vocational Training-NCVT मार्फत २४७ अशा एकूण २४६५ व्यावसायिक अभ्यासक्रमाचे संबंधित प्रशिक्षण संस्थामार्फत उमेदवारांना कौशल्य प्रशिक्षण देण्यात येते. प्रशिक्षण तुकडीमध्ये

किमान २० आणि कमाल ३० इतकी उमेदवारांची संख्या असते. सदर उमेदवारांची नोंदणी ही AADHAR क्रमांकावर आधारित असून प्रशिक्षणाचे संनियंत्रण बायोमेट्रीक उपस्थिती प्रणालीद्वारे करण्यात येते.

५. व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्था :

महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या योजनांतर्गत अल्पमुदतीचे व्यावसायिक प्रशिक्षण प्रदान करण्यासाठी इच्छुक प्रशिक्षण संस्थांना National Skill Development Corporation (NSDC) च्या Skill India Portal वर नोंदणी करणे आवश्यक आहे.

सद्यःस्थितीत राज्यामध्ये Skill India Portal वर नोंदणी केलेल्या प्रशिक्षण संस्थांची प्रशिक्षण क्षमतेसह आकडेवारी खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	तपशील	प्रशिक्षण संस्था
१.	Skill India Portal वर नोंदणी केलेल्या शासकीय प्रशिक्षण संस्था	५१६
२.	Skill India Portal वर नोंदणी केलेल्या खाजगी प्रशिक्षण संस्था	२००३
एकूण		२५१९

तदनंतर Skill India Portal वर स्टार रेटिंग प्राप्त असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांना कार्यादेश देण्यापूर्वी संबंधित संस्थेकडे अभ्यासक्रमांकरिता आवश्यक पायाभूत सुविधा, प्रशिक्षणार्थिना उपलब्ध करून दिलेला रोजगार अथवा स्वयंरोजगार, रोजगाराकरिता विविध औद्योगिक आस्थापनांसमवेत केलेली भागीदारी, स्वयंरोजगाराकरिता अर्थसहाय्य करणाऱ्या संस्थांसमवेत करार इत्यादीबाबी तपासल्या जातील. केंद्र व राज्य शासनमार्फत केलेल्या स्कील गॅप स्टडीच्या धर्तीवर तसेच, बाजारपेठेमध्ये उपलब्ध असलेल्या कुशल मनुष्यबळाची मागणी विचारात घेऊन सेक्टरची निवड करण्यात येईल. तसेच व्यावसायिक अभ्यासक्रमांच्या निकषांची पूर्तता करणारे अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रनिकेतन संस्था, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, परिचारिका महाविद्यालये यासारख्या शासकीय संस्थांना सूचीबद्ध करण्याची प्रक्रिया प्रगतीपर आहे.

६. मूल्यमापन व प्रमाणिकरण :

उमेदवारांचे मूल्यमापन हे केंद्र शासनाच्या National Skill Development Corporation (NSDC) आणि Sector Skill Councils (SSC) कडील मान्यताप्राप्त मूल्यमापन संस्था (Assessing Body) मार्फत करण्यात येते तसेच, प्रमाणिकरण (Certification) हे National Council for Vocational Training-NCVT, Sector Skill Councils (SSC) तसेच, Maharashtra State Council on Vocational Training-MSCVT यांचेमार्फत करण्यात येते.

७. प्रशिक्षण शुल्क निकष :

प्रशिक्षण शुल्काचे निकष हे केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्यमशीलता मंत्रालयाद्वारे Common Cost Norm Policy अन्वये निर्धारित करण्यात आलेले आहेत. सोसायटीकडे सूचीबद्ध असलेल्या प्रशिक्षण संस्थांना प्रती उमेदवार प्रती तास याप्रमाणे Pro-rata तत्वावर प्रशिक्षण शुल्क ऑनलाईन पद्धतीने अदा करण्यात येते.

८. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजना :

८.१ केंद्र शासन पुरस्कृत

- प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना (PMKVY २.०) केंद्र पुरस्कृत राज्य व्यवस्थापित राज्यात सप्टेंबर, २०१७ पासून सदर योजनेची अंमलबजावणी सुरू करण्यात आली आहे. सदर योजना १००% केंद्र शासनामार्फत अनुदानित आहे. सदर योजनेतर्गत मार्च २०२० पर्यंत १,२८,७२८ उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्याचे उद्दिष्ट होते.
- प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना (PMKVY) २.० विशेष कृषी प्रकल्प : सदर प्रकल्प केंद्र शासन पुरस्कृत असून प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना २.० (PMKVY २.०) अंतर्गत कृषी क्षेत्रासाठी विशेष प्रकल्प म्हणून राज्य स्तरावर कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागामार्फत राबविण्यात येत आहे. सदर कार्यक्रमाचा उद्देश ग्रामीण भागात कौशल्य आणि उद्योजकता विकासाला चालना देणे हा आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्यावतीने राज्यात महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) ही संस्था कार्यक्रम अंमलबजावणी संस्था (PIA) म्हणून काम पाहत आहे.

➤ **Recognition to Prior Learning / RPL (गटशेती प्रशिक्षण : Mass Skilling)**

सदर योजनेंतर्गत मार्च २०२० पर्यंत २,८२,००० उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्याचे उद्दिष्ट होते. त्यानुसार ३,३४,०३९ उमेदवारांची नोंदणी करण्यात आली आहे. त्यापैकी प्रशिक्षणाअंती २,६०,०४५ उमेदवार प्रमाणित झाले आहेत.

➤ **वैयक्तिक कौशल्य प्रशिक्षण (Individual Training)**

या कार्यक्रमांतर्गत राज्यातील १४,७६१ ग्रामीण बेरोजगार युवक युवतींना रोजगारक्षम तसेच उद्योजकता विकास विषयक कृषीविषयक ९ विविध अभ्यासक्रमांचे प्रशिक्षण लक्ष्य निर्धारित करण्यात आले आहे. सद्यःस्थितीत ३७२० उमेदवार नोंदणीकृत असून प्रशिक्षण / मूल्यमापन सुरू आहे.

● **दीनदयाल अंत्योदय योजना- राष्ट्रीय नागरी उपजीविका अभियान (DAY-NULM)**

कौशल्य विकास कार्यक्रमाद्वारे रोजगार उपलब्धता हा घटक राबविण्यासाठी राज्यात महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी ही नोडल एजन्सी म्हणून कार्यरत आहे. या घटकांतर्गत १५ ते ४५ वयोगटातील शहरी भागातील दारिद्र्यरेषेखालील आणि अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, अल्पसंख्यांक, दिव्यांग त्याचप्रमाणे महिला प्रवर्गातील उमेदवारांच्या सक्षमीकरणासाठी कौशल्य प्रशिक्षण प्रदान करून रोजगार / स्वयंरोजगारच्या संधी उपलब्ध करून देण्यात येते. सदर योजना केंद्र व राज्य-शासनामार्फत ६०% - ४०% या प्रमाणात अनुदानित आहे.

● **उपजिविकेसाठी कौशल्य संपादन व ज्ञान जागरूकता अभियान (Skill Acquisition and Knowledge Awareness for Livelihood Promotion-SANKALP)**

केंद्र शासनाच्या कौशल्य व उद्योजकता मंत्रालयामार्फत National Skill Development Mission अंतर्गत राबविण्यात येणारा उपजिविकेसाठी कौशल्य संपादन व ज्ञान जागरूकता अभियान (Skill Acquisition and Knowledge Awareness for Livelihood Promotion-SANKALP) प्रकल्प राज्यामध्ये राबविण्यासाठी दिनांक ३० ऑक्टोबर २०१९ रोजी शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात आलेली आहे.

○ सदर प्रकल्पाचा कालावधी ६ वर्षांचा राहिल.

○ सदर प्रकल्पांतर्गत होणाऱ्या खर्चाचा केंद्र व राज्य शासनाचा हिस्सा ६०:४० प्रमाणात राहिल.

● पहिल्या टप्प्यात संकल्प योजनेंतर्गत एकूण १० जिल्ह्यांमध्ये कार्यक्रम राबविण्यात येणार असून यामध्ये केंद्र शासनमार्फत नाशिक, नागपूर, पुणे, औरंगाबाद, सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, वाशिम, गडचिरोली, नंदुरबार आणि उस्मानाबाद या १० जिल्ह्यांची निवड करण्यात आली आहे.

८.२ राज्य शासन पुरस्कृत :

● प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान (PMKUVA) माहे सप्टेंबर २०१५ मध्ये “ प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान ” या योजनेची सुरुवात “ कुशल महाराष्ट्र - रोजगारयुक्त महाराष्ट्र ” या ध्येयपूर्तीसाठी करण्यात आली. या योजनेअंतर्गत राज्यातील १५ ते ४५ वयोगटातील उमेदवारांना कौशल्य विकास प्रशिक्षण देऊन रोजगार / स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यात येतो. सदर योजना १००% राज्य शासनामार्फत अनुदानित आहे.

८.३ जिल्हा पुरस्कृत योजना :

● **किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम--जिल्हा नियोजन समिती**

महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यातील विशिष्ट भौगोलिक तथा सामाजिक स्थिती, परंपरागत व्यवसाय, नैसर्गिक संसाधन तथा साधनसमाग्री इत्यादींच्या आधारे जिल्ह्यातील रोजगार / स्वयंरोजगारासाठी अधिक मागणी असलेली क्षेत्रे निश्चित करून या क्षेत्रांच्या कौशल्याच्या मागणीनुसार विशिष्ट अभ्यासक्रम राबविणे तसेच प्रशिक्षण प्राप्त उमेदवारांना रोजगार/स्वयंरोजगारासाठी सहाय्य करणे या उद्दिष्टाकरिता “ किमान कौशल्य विकास कार्यक्रम ” या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेची अंमलबजावणी माहे मार्च २०१७ पासून सुरुवात करण्यात आली आहे.

१. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजनांतर्गत साध्यासह माहितीप्रगतीपर --

अ.क्र.	योजना	नोंदणी केलेले उमेदवार	प्रमाणित झालेले उमेदवार	प्रमाणित उमेदवारांचे प्रमाण	रोजगार / स्वयंरोजगार प्राप्त उमेदवार	रोजगार / स्वयंरोजगार प्राप्त उमेदवारांचे प्रमाण
१	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना PMKVY २.० CSSM.	६१,४०८	१८,१५०	२९.५६ %	४,७०९	२५.९४ %
२	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना विशेष वैयक्तिक प्रशिक्षण PMKVY २.० Special Project Individual Skilling.	३,७२०	११४४	३०.७५ %	०*	०.०० %
३	दीनदयाल अंत्योदय योजना - राष्ट्रीय नागरी उपजिविका अभियान.	२,५२,७४१	१,८५,९२१	७३.५६ %	१,१२,८०१	६०.६७ %
४	प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान - PMKUVA.	१,७४,७०४	१,३३,२१०	७६.२५ %	८५.४६०	६४.१५ %
५	किमान कौशल्य विकास योजना DPC	४४,१९९	२२,०९९	५०.०० %	११,५०२	५२.०५ %
एकूण		५,३६,७७२	३,६०,१६३	६७.०९ %	२,१४,४७२	५९.६८ %
६	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना विशेष प्रकल्प, PMKVY २.० Special Project RPL.	३,३४,०३९	२,६०,०४५	७७.८५ %	लागू नाही	लागू नाही

* प्रशिक्षण प्रगतीपर.

१० शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य व उद्योजकता विकास योजनांचे एकसूत्रीकरण (Convergence) :

- राज्य शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या कौशल्य व उद्योजकता प्रशिक्षण तसेच क्षमता वृद्धिंगत (Capacity Building) करण्यासंदर्भातील योजना / कार्यक्रम राबविण्यात दिनांक २० ऑगस्ट २०१९ रोजी शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात आली आहे.
- संबंधित विभाग कौशल्य प्रशिक्षण विषयक कार्यक्रम राबविणार असल्यास प्रशिक्षणाचे व्यवस्थापन महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) च्या एकात्मिक वेबपोर्टलद्वारे करणे बंधनकारक राहिल.

वर्षानिहाय वित्तीय अहवाल मागील तीन वर्षांचे

(रुपये लाखात)

अ.क्र.	योजनेचे नाव	सन २०१८-१९			सन २०१९-२०			सन २०२०-२१		
		प्राप्त निधी	खर्च निधी	शिल्लक निधी	प्राप्त निधी	खर्च निधी	शिल्लक निधी	प्राप्त निधी	खर्च निधी	शिल्लक निधी
१	प्रमोद महाजन कौशल्य व उद्योजकता विकास अभियान (PMKUVA)	४८.००	७६८७.८५	५४५२.७२	७२००	३७२५.००	७१८.९८	०.००	१२.७८	७०६.२०
						Sureder Amt. ७३१७.१९				
२	राष्ट्रीय नागरी उप-जिविका अभियान (NULM)	११७५०.५४	९९९१.७७	१८९७.६०	११५६९.३८	१२७५६.५९	७१०.३९	११००	१७५५.२७	५५.१२
३	प्रधानमंत्री कौशल्य विकास योजना २.०	०.००	१०१.२८	१७६८.६०	--	१६१९.०४	१४९.५६	--	६७.०४	८२.५२
४	PMKVY २.० विशेष प्रकल्प (कृषी क्षेत्र)	३११५.४२	१७२१.९४	१४५७.८४	५२४६.३२	६१२४.२६	५७९.०	१२०६.६१	१५६१.२३	२२५.२८

**कौशल्य विकास, रोजगार व
उद्योजकता विभाग**

(महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी)

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी

महाराष्ट्र शासनाने कौशल्य विकास, रोजगार आणि उद्योजकता विभागाच्या अंतर्गत फेब्रुवारी २०१८ मध्ये महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण २०१८ धोरण जाहीर केले. या धोरणाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी आणि स्टार्टअप ईकोसिस्टीमच्या अध्ययन आणि विकसनासाठी ऑगस्ट २०१८ मध्ये महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीची स्थापना करण्यात आली.

भारत सरकारच्या उद्योग आणि अंतर्गत व्यापार संवर्धन विभागाद्वारे (डीपीआयआयटी) मान्यता प्राप्त बहुतांश स्टार्टअप्स महाराष्ट्रातील आहेत.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यपूर्ण स्टार्टअप धोरण २०१८ ची अंमलबजावणी :

१. महाराष्ट्रामध्ये अनुकूल व्यावसायिक वातावरण निर्मिती करून नवकल्पनांना प्रोत्साहन देण्यासाठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे.
२. महाराष्ट्राच्या आर्थिक विकासात महत्त्वपूर्ण योगदान देण्यासाठी आणि नवीन रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी स्टार्टअप्सना सक्षम करणे.
३. नियामक रचना सुलभ करणे व मजबूत पायाभूत सुविधांना चालना देऊन स्टार्टअप ईकोसिस्टीमला विकसित करणे.

संस्था संरचना :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचे ३६ सदस्यांचे एक सर्वसाधारण मंडळ (GB) आहे. मा. मंत्री कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग, मा. राज्यमंत्री, कौशल्य विकास व उद्योजकता विभाग व ज्येष्ठ वैज्ञानिक डॉक्टर रघुनाथ माशेलकर हे या सर्वसाधारण मंडळाचे सह-अध्यक्ष आहेत.

सर्वसाधारण मंडळाच्या नियमानुसार, नाविन्यता सोसायटीच्या दैनंदिन कामकाजाचे संचालन नियामक परिषदे (GC) द्वारे केले जाते. नियामक परिषदेमध्ये १५ सदस्यांचा समावेश असून मा. सचिव, कौशल्य विकास, रोजगार आणि उद्योजकता विभाग, नियामक परिषदेच्या अध्यक्ष आहेत.

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभागाचे आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत.

मुख्य कामगिरी :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने आतापर्यंत राबविलेले नाविन्यपूर्ण उपक्रम :

१. महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक :

स्टार्टअप्सना शासनासोबत काम करण्याची संधी देण्यासाठी हा एक प्रमुख उपक्रम आहे. या अंतर्गत कृषी, आरोग्य सेवा, टिकाऊ (स्वच्छ ऊर्जा, पाणी आणि कचरा व्यवस्थापन), स्मार्ट पायाभूत सुविधा आणि गतिशीलता, प्रशासन आणि आर्थिक समावेशन, शिक्षण आणि कौशल्य या क्षेत्रांचा समावेश आहे.

जून २०१८, जानेवारी २०१९ आणि ऑगस्ट २०२० मध्ये या उपक्रमाच्या तीन आवृत्त्या आयोजित केल्या गेल्या असून विजेत्या स्टार्टअप्सच्या उत्पादन / सेवेच्या प्रकल्पांची प्रायोजिक तत्वावर अंमलबजावणी महाराष्ट्र शासनाच्या विविध विभागांबरोबर सुरू आहे. विजेत्या ७२ स्टार्टअप्सना प्रत्येकी रुपये १५ लाखांची कार्यादेश (एकूण रुपये १०.८ कोटी) मिळालेले / मिळणार आहेत.

२. इनक्यूबेटर्सची स्थापना :

आर्थिक विकासासाठी आणि रोजगार निर्मितीसाठी प्रारंभिक टप्प्यामधील स्टार्टअप्सना पाठबळ देण्यासाठी इनक्यूबेशन सेंटर्सना अर्थसहाय्य आणि अन्य मदत करून त्यांना पुढे आणण्याचं काम महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी करत आहे.

इनक्यूबेटर्सची स्थापना करण्यासाठी उद्योग आणि शैक्षणिक संस्थांच्या सहकार्याने इनक्यूबेटर्सचे राज्यव्यापी जाळे निर्माण करून प्रभावी स्टार्टअप इकोसिस्टम तयार करण्याच्या उद्देशाने, महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीतर्फे १६ संस्थांची निवड करण्यात आली आहे.

या इनक्यूबेशन सेंटर्सना ५ वर्षांच्या कालावधीमध्ये ५ कोटी रुपयांचा निधी देण्यात येणार आहे. ही सेंटर्स नाशिक, औरंगाबाद, सातारा, अकोला आणि नागपूर इत्यादी ठिकाणी आहेत. या सेंटर्समध्ये शासकीय आणि खाजगी विद्यापीठे, संशोधन, केंद्र आणि खाजगी उद्योग यांचा समावेश असून या इनक्यूबेशन सेंटर्सच्या स्थापनेमुळे प्रारंभिक टप्प्यामधील स्टार्टअपना त्यांच्या कल्पनांना विकसित करण्याकरिता आवश्यक तो सल्ला आणि तांत्रिक मार्गदर्शन देण्यात येते.

३. स्टार्टअप इंडिया महाराष्ट्र यात्रा :

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने स्टार्टअप इंडियाच्या भागीदारीबरोबर टायर २ आणि टायर ३ शहरांमध्ये नाविन्यपूर्ण कल्पना व योजना प्रोत्साहित करण्यासाठी **स्टार्टअप यात्रा** या उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. ही यात्रा भारतात २० राज्यांमध्ये आयोजित करण्यात आली असून महाराष्ट्रामध्ये ऑक्टोबर २०१८ मध्ये या यात्रेचे आयोजन करण्यात आले होते.

या यात्रेसाठी एका खास पद्धतीने डिझाईन केलेली व्हॅन वापरण्यात आली होती. भारतातील आणि महाराष्ट्रातील स्टार्टअप्ससाठी विविध प्रकारच्या योजना आणि लाभ याबाबत जनजागृती करण्यासाठी या यात्रेने संपूर्ण महाराष्ट्रामध्ये भ्रमण केले. नवीन उद्योजकांना प्रोत्साहन देण्यासाठी महाविद्यालयांमधून एक दिवसीय शिबिरांचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये सहभागी होणाऱ्या विद्यार्थ्यांना थेट परिक्षकांच्या मंडळासमोर आपल्या कल्पना मांडण्याची संधी मिळाली. प्रत्येक जिल्ह्यामधून निवडल्या गेलेल्या सर्वोत्कृष्ट कल्पनेला नागपूरमध्ये होणाऱ्या भव्य अंतिम फेरीमध्ये सहभागी होण्याची संधी मिळणार होती. स्टार्टअप इंडिया महाराष्ट्र यात्रेचा भाग म्हणून या व्हॅनने महाराष्ट्रातील २३ जिल्ह्यांमध्ये प्रवास केला. त्यापैकी १४ जिल्ह्यांमध्ये एकदिवसीय शिबिरांचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये बारामती, सोलापूर, बीड, नंदूरबार, चंद्रपूर, गडचिरोली, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, नाशिक इत्यादी जिल्ह्यांचा समावेश होतो. या शिबिरांमध्ये १००० पेक्षा जास्त उद्योजकांनी आणि नाविन्यपूर्ण संशोधन करणाऱ्या संशोधकांनी एकत्रितरीत्या सहभाग घेतला होता. त्यापैकी १९ जणांना रोख पारितोषिक आणि प्री-इनक्यूबेशन ऑफर्स देण्यात आल्या.

महाराष्ट्राच्या ग्रामीण भागातील उद्योजकांमध्ये आणि सर्जक संशोधकांमध्ये झालेल्या जागृतीमुळे स्टार्टअप इंडिया महाराष्ट्र यात्रेला अभूतपूर्व यश मिळाले. संपूर्ण व्यवस्थेमध्ये एका वेगळ्याच चैतन्याचा संचार झाला. संपूर्ण महाराष्ट्रभर पसरलेल्या १६ इनक्यूबेटर्सच्या माध्यमातून महाराष्ट्रातील स्टार्टअप क्षेत्राला आधिक चांगल्याप्रकारे बळकटी मिळाली.

स्टार्टअप यात्रा सहभाग :

- एकूण नोंदणी : ३००० +
- एकूण सादरीकरण : ~ १०००
- अंतिम टप्प्यातील सदस्य : ३१० (IIT-Bombay च्या इ समिट करता विशेष प्राधान्य)

स्टार्टअप यात्रा विजेते :

- रोख पारितोषिक विजेत्यांची संस्था : १९
- रोख पारितोषिक एकूण रक्कम : रुपये ९.७५ लाख

४. हिरकणी महाराष्ट्राची :

महाराष्ट्रातील स्वयं सहायता महिला बचतगटांमध्ये उद्योजकता आणि नवकल्पना प्रोत्साहित करण्याच्या हेतूने “ हिरकणी नवउद्योजक महाराष्ट्राची ” ही योजना सुरू करण्यात आली.

महिला बचत गटांच्या नाविन्यपूर्ण संकल्पनांना प्रोत्साहित करण्यासाठी, त्यांना आवश्यक ते मार्गदर्शन करणे, तालुका व जिल्हास्तरावर मंच उपलब्ध करून देणे व उत्कृष्ट संकल्पनांना अर्थसहाय्य करणे हा या योजनेचा प्रमुख उद्देश आहे. योजनेच्या अंतर्गत, प्रत्येक तालुक्यात १० उत्कृष्ट कल्पना असणाऱ्या बचत गटांना प्रत्येकी रुपये ५०,००० ची बक्षीस रक्कम दिली जाते. त्यानंतर, प्रत्येक जिल्ह्यातून १० सर्वोत्कृष्ट

बचत गटांना रुपये २,००,००० ची बक्षीस रक्कम दिली जाते. सन २०१८-१९ मध्ये, सदर योजनेच्या अंमलबजावणीकरिता महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी व महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान (MSRLM) यामध्ये सामंजस्य करार करण्यात आला होता. महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान (MSRLM) ने दिलेल्या माहितीनुसार सदर योजना १५ जिल्ह्यांमध्ये राबविण्यात आली.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने मार्गदर्शक तत्त्वे तयार केली असून प्रत्येक जिल्ह्यातील, जिल्हा नाविन्यता परिषदेकडे ही योजना राबविण्यासाठीचे अधिकार देण्यात आले आहेत.

५. जिल्हा व्यवसाय योजना स्पर्धा :

जिल्हास्तरावरील नाविन्यपूर्ण कल्पनांना उत्तेजन देण्यासाठी आणि त्या कल्पनांची स्थानिक स्तरावरील शासकीय यंत्रणेमध्ये तत्काळ अंमलबजावणी करण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटीने जिल्हास्तरीय व्यवसाय स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. या स्पर्धेच्या माध्यमातून नाविन्यपूर्ण बिझनेस प्लॅन्स असणाऱ्या स्टार्टअप्सना या कल्पनांच्या अंमलबजावणीसाठी जिल्हाधिकारी कार्यालयातून रुपये ५ लाखांचे कार्यालयीन आदेश देण्यात आले. सध्या ही योजना महाराष्ट्रातील सर्व जिल्ह्यात राबवली जात आहे.

२०२०-२१ मध्ये वरील उद्दिष्टे गाठण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी पुढील बाबींवर लक्ष केंद्रित करत आहे :

१. नवीन आणि जागतिक दर्जाच्या इनक्युबेटर्सला प्रोत्साहन देणे.
२. बैबिक मालमत्ता आणि प्रारंभिक टप्प्यातील स्टार्टअप्सना गुणवत्ता चाचणी शुल्कासाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करणे.
३. स्टार्टअप वीक विजेत्यांना कार्यालयीन आदेशाची अंमलबजावणी करणे.
४. महाराष्ट्र व्हर्च्युअल इनक्युबेटर्सचा विकास करणे.
५. विविध सरकारी विभागाच्या सहकार्याने ग्रँड चॅलेंज सारख्या स्पर्धा आयोजित करणे.
६. व्यवसाय योजना स्पर्धेसारख्या जिल्हास्तरीय कार्यक्रमांचे आयोजन करणे.
७. कार्यशाळा आणि इतर संवादांद्वारे या धोरणाबद्दल जिल्ह्यांमध्ये जनजागृती करणे.
८. स्टार्टअप यात्रा.

महाराष्ट्र राज्य नाविन्यता सोसायटी अंतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या योजना

अ.क्र.	योजनेचे नाव	केंद्र शासन / राज्य शासनाचा विभाग	लाभार्थी गट
१	महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक	महाराष्ट्र शासन, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग.	DPIIT नोंदणीकृत स्टार्टअप्स
२	इन्क्युबेटर्सची स्थापना	महाराष्ट्र शासन, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग.	स्टार्टअप्सना समर्थन देणारे इन्क्युबेटर्स
३	स्टार्टअप इंडिया महाराष्ट्र यात्रा	महाराष्ट्र / केंद्र शासन, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग.	सर्व नागरिक
४	हिरकणी महाराष्ट्राची	महाराष्ट्र शासन, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग.	NRLM, NULM, MSRLM व MAVIM अंतर्गत स्थापन करण्यात आलेले बचत गट.
५	जिल्हा व्यवसाय योजना स्पर्धा	महाराष्ट्र / केंद्र शासन, कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग.	सर्व नागरिक

१. महाराष्ट्र स्टार्टअप वीक

अ.क्र.	तपशील	२०१८-१९	२०१९-२०	२०२०-२१
१	स्टार्टअप विजेते-१५ लाखांपर्यंत कार्यालयीन आदेश मिळण्यास पात्र असलेले.	२४	२४	२४

२. इनक्युबेटर्सची स्थापना

अ.क्र.	इनक्युबेटर्स	नोंदणीकृत इनक्युबेटर्स	वितरित केलेला निधी
१	१७	१४	३,५०,००,०००/-

३. स्टार्टअप इंडिया महाराष्ट्र यात्रा २०१८

अ.क्र.	जिल्हे	रोख पारितोषिक विजेत्यांची संख्या
१	१४	१९

४. हिरकणी महाराष्ट्राची

तपशील	एकूण विजेते	अर्थसहाय्य
एकूण तालुके - ३५८	१०	५०,०००
एकूण जिल्हे - ३६	१०	२,००,०००
प्रोत्साहन भत्ता	(२५००*३५८०)	२५००

५. जिल्हा व्यवसाय योजन स्पर्धा

अ.क्र.	योजना राबविण्यात आलेल्या जिल्हांची संख्या
१	२

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

(अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ)

अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ

(१) अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ मर्यादित

मागासवर्गीयांच्या कल्याणासाठी राज्यात राज्य शासनातर्फे शैक्षणिक, आर्थिक उन्नती व सामाजिक प्रगतीसाठी समाजातील वेगवेगळ्या प्रवर्गासाठी विकास महामंडळाची स्थापना करण्यात आली आहे. राज्यात आर्थिकदृष्ट्या मागास असलेल्या घटकांची संख्या मोठ्या प्रमाणात आहे. या समाजाचा सामाजिक विकास करणे, विशेष करून या समाजातील बेरोजगार तरुणांकरिता रोजगार व स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याकरिता व आर्थिकदृष्ट्या मागासलेल्या गटातील युवकांना स्वयंरोजगारासाठी अर्थसाहाय्य व स्वयंरोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने महाराष्ट्र शासनाने दिनांक २७ नोव्हेंबर १९९८ रोजी कंपनी कायद्याखाली नोंदणी करून अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळाची स्थापना करून भागभांडवल उपलब्ध करून दिले आहे. शासन निर्णय क्रमांक अपाम-२०१६/प्र. क्र. १८७/रोस्वरो-१, दिनांक ३१ मार्च २०१७ अन्वये महामंडळाचे भागभांडवल रुपये ४०० कोटीपर्यंत वाढविण्यासाठी मान्यता प्रदान करण्यात आलेली आहे. शासन निर्णय क्र. अपाम-२०१६/प्र.क्र.१८७/रोस्वरो-१, दि. ९ ऑक्टोबर २०१८ अन्वये महामंडळाला रुपये ७० कोटींचा निधी प्राप्त झाला आहे.

(१) बीज भांडवल कर्ज योजना.- सदर कर्ज योजनेस शासन निर्णय क्रमांक इडब्ल्यूएस १६९९/प्र. क्र. ३६/रोस्वरो-१, दिनांक १६ मार्च २००० अन्वये मंजूरी देण्यात आली होती. या योजनेअंतर्गत अर्जदारास ५ लाखांपर्यंतचे कर्ज उपलब्ध करून दिले जाते, ज्यात राष्ट्रीयीकृत बँकेचा सहभाग ६० टक्के असून महामंडळाचा ३५ टक्के सहभाग आहे व अर्जदारास ५ टक्के रक्कम स्वतःचा सहभाग म्हणून भरावयाची आहे. सदर महामंडळाच्या ३५ टक्के रकमेवर द.सा.द.शे. ४ टक्के व्याज आकारण्यात येते व परतफेडीचा कालावधी जास्तीत जास्त ५ वर्षांचा असतो.

टीप .- शासन निर्णय दिनांक २१ नोव्हेंबर २०१७ अन्वये सदर योजनांचे नवीन अर्ज १ डिसेंबर २०१७ पासून बंद केले आहे.

वर्ष	उद्दिष्ट		साध्य	
	प्रकल्पाची संख्या	वितरित करावयाचे बीज भांडवल (रुपये लाखांत)	प्रकल्पाची संख्या	वितरित करावयाचे बीज भांडवल (रुपये लाखांत)
१	२	३	४	५
२०१४-१५	१०००४	१७५०७	१४	२०.१२
२०१५-१६	३८३०	६७०२.५	७५	१०४.३८
२०१६-१७	४०००	७०००.००	१०२	१३२.५८
२०१७-१८	४०००	७०००.००	२८	४१.२६
२०१८-१९	--	--	१८	२५.७८

(डिसेंबर २०१८)

(२) गट प्रकल्प कर्ज योजना.-महाराष्ट्र शासनाच्या रोजगार व स्वयंरोजगार विभागाचे शासन निर्णय क्रमांक अपाम-२००५/प्र.क्र. ९७/प्रशा-१, दिनांक ६ ऑक्टोबर २००६ अन्वये गट कर्ज योजना राबविण्यासाठी सुरुवात झाली. गट कर्ज योजनेअंतर्गत स्वयंसहाय्य बचत गटांना नोंदणीकृत स्वयंसेवी संस्थेमार्फत कर्ज उपलब्ध करून दिले जाते व त्या कर्जाची वसुली त्याच स्वयंसेवी संस्थेमार्फत केली जात होती. बचत गटांना स्वयंसेवी संस्थेमार्फत बचतीच्या १० पट किंवा रुपये १५ लाखांपर्यंतचे यापैकी जे कमी असेल ते कर्ज म्हणून देण्यात येत होते.

टीप .- शासन निर्णय क्रमांक अपाम-२०१७/प्र. क्र. १८९/रोस्वरो, दिनांक २१ नोव्हेंबर २०१७ अन्वये सदर योजनांचे नवीन अर्ज १ डिसेंबर २०१७ पासून स्वीकारणे बंद करून नवीन तीन सुधारित योजना राबविण्यासाठी मान्यता देण्यात आलेली आहे. सदर मान्यतेनुसार या सुधारित योजनांची अंमलबजावणी दिनांक २ फेब्रुवारी २०१८ रोजी www.udyog.mahaswayam.gov.in या वेबपोर्टलद्वारे पूर्णपणे ऑनलाईन पद्धतीने सुरू करणेत आलेली आहे.

१. वैयक्तिक कर्ज व्याज परतावा योजना (IR-I) .-- बँकेने रुपये १०.०० लाखांपर्यंतच्या मर्यादित वैयक्तिक कर्जावरील व्याजाची रक्कम (१२ टक्केच्या मर्यादित) उमेदवाराच्या बँक खात्यात जमा करण्याची तरतूद आहे.

२. गट कर्ज व्याज परतावा योजना (IR-II) .-- योजनेअंतर्गत जास्तीत जास्त रुपये ५०.०० लाखांपर्यंतच्या गटाच्या कर्जावरील व्याजाची रक्कम (१२ टक्के व्याज किंवा रुपये १५ लाख) ५ वर्षांच्या मर्यादित गटाच्या बँक खात्यात जमा करण्याची तरतूद आहे.

३. गट प्रकल्प कर्ज योजना (GL-I) .-- सदर योजनेअंतर्गत, शेतकरी उत्पादक (FPO) गटांना रुपये १०.०० लाखांपर्यंत बिनव्याजी कर्ज रक्कम उपलब्ध करून देण्याची तरतूद आहे.

महामंडळाच्या नवीन योजनांची सद्यःस्थिती

१. वैयक्तिक कर्ज व्याज परतावा योजना (IR-I)

योजनेची सद्यःस्थिती (दिनांक १३ जानेवारी २०२० पर्यंत)

वर्ष	पात्रता	बँकेमार्फत	वाटप	महामंडळामार्फत व्याज	
	प्रमाणपत्रधारक	लाभार्थी संख्या	वाटप रक्कम	परतावा	व्याज
				क्लेम	दिलेल्या परताव्याची
				लाभार्थ्यांची	रक्कम
				संख्या	
२०२०-२१	४३,०८५	८,५८६	६,४३,०५,७४,६५७	६,७५६	३६,१९,६०,४१८

२. गट कर्ज व्याज परतावा योजना (IR-I)

योजनेची सद्यःस्थिती (दिनांक ३१ जानेवारी २०२० पर्यंत)

वर्ष	पात्रता	बँकेमार्फत	वाटप	महामंडळामार्फत व्याज	
	प्रमाणपत्रधारक	लाभार्थी संख्या	वाटप रक्कम	परतावा	व्याज
				क्लेम	दिलेल्या परताव्याची
				लाभार्थ्यांची	रक्कम
				संख्या	
२०२०-२१	३३२	०	०	१०	११,२९,९४५

३. गट प्रकल्प कर्ज योजना (GL-I)

योजनेची सद्यःस्थिती (दिनांक ३१ जानेवारी २०२० पर्यंत)

वर्ष	मंजूरीकरिता	प्राप्त	लाभार्थी	महामंडळामार्फत मंजूर कर्ज	
	गट संख्या	गट संख्या	गटांची संख्या	गट मंजूरी संख्या	कर्ज वाटप रक्कम
२०२०-२१	२०	६	६०,१०,०००		

कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता विभाग

(व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय)

१. संचालन व प्रशासन

प्रस्तावना

महाराष्ट्र राज्यात सर्व स्तरांवर तांत्रिक शिक्षण देण्याची जबाबदारी एकत्रितरित्या सोपविण्याच्या दृष्टीने १९४८ साली तंत्रशिक्षण संचालनालयाची स्थापना करण्यात आली व या संचालनालयाकडे अभियांत्रिकी महाविद्यालये, तंत्रशास्त्र विद्यालये, तंत्रनिकेतने, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औद्योगिक शाळा, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक प्रशाळा / केंद्रे व इतर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सोपविण्यात आले. याशिवाय अन्य तऱ्हेचे पदव्युत्तर अभ्यासक्रम व संशोधन इत्यादी सर्व प्रकारचे तंत्रशिक्षणाचे कामसुद्धा या संचालनालयाकडे सोपविण्यात आले.

गेल्या ४ दशकांमध्ये राज्यात औद्योगिक उत्पादनाच्या घटक रचनेत लक्षणीय बदल झाल्यामुळे या औद्योगिक घटकांना निरनिराळ्या स्तरांवर लागणारे तांत्रिक प्रशिक्षित मनुष्यबळ व त्यांच्याकरिता पुनर्प्रशिक्षणाच्या सोयी उपलब्ध करण्याच्या दृष्टीने राज्यात प्रशिक्षणाच्या सोयीमध्ये प्रचंड वेगाने वाढ झाली. या विविध कार्यक्रमांचे संचालन व प्रशासन यांची सर्वांगीण प्रगती होण्याच्या दृष्टीने तंत्रशिक्षण संचालनालयाचे विभाजन करून तंत्रशिक्षण संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय अशी दोन संचालनालये निर्माण करण्यात आली. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाकडे शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना (औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था), शिकाऊ उमेदवारी योजना, औद्योगिक शाळा, शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा, + २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तांत्रिक विद्यालय / केंद्र व इतर प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या वेगवेगळ्या योजनांची जबाबदारी सोपविण्यात आलेली आहे.

तंत्रशिक्षणाचा उद्देश केवळ तांत्रिक कुशल कारागीर किंवा प्रशिक्षित तंत्रज्ञ तयार करणे एवढाच नसून, अशा तंत्रशिक्षणाद्वारे समाजास उपयुक्त असे मनुष्यबळ निर्माण करणे हासुद्धा आहे. वाढत्या औद्योगिकीकरणामुळे सतत वाढत असलेली प्रशिक्षित मनुष्यबळाची गरज पुरविणे व त्याद्वारे राष्ट्राचा समतोल विकास घडवून आणणे ही तंत्रप्रशिक्षणाची मुख्य अंगे असून, तंत्रशिक्षणावर केलेला खर्च व त्यासाठी केलेली आर्थिक गुंतवणूक ही पर्यायाने राष्ट्रीय विकासासाठी केलेली गुंतवणूक आहे. निरनिराळ्या स्तरांवर प्रशिक्षित होणाऱ्या व्यक्तींमुळेच राष्ट्राच्या उत्पादन वाढीस मदत होते व त्यामुळे एकूण विकासाचा वेगही वाढविला जाऊ शकतो. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाखाली येणाऱ्या निरनिराळ्या योजनांमधून कुशल व निमकुशल कारागीर निर्माण केले जातात. एवढेच नव्हे तर कारखान्यातील कुशल / निमकुशल कारागिरांचे कौशल्य वाढविण्यासाठी प्रगत स्वरूपाचे प्रशिक्षण कार्यक्रम राबवून कारखान्यांना पर्यवेक्षकीय स्तरावरील मनुष्यबळ मिळविण्यासही मदत होते.

१९८४ साली तंत्रशिक्षणाच्या विस्तारासाठी सर्व स्तरांतील समन्वय साधण्यासाठी शासनाने व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाची स्थापना केली. व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे कार्यक्रम खाली दर्शविल्याप्रमाणे आहेत :-

- (१) माध्यमिक स्तरावरील पूर्व व्यावसायिक अभ्यासक्रम,
- (२) उच्च माध्यमिक स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम,
- (३) + २ स्तरावरील द्विलक्षी अभ्यासक्रम,
- (४) MSBVE चे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम,
- (५) शिल्प कारागीर प्रशिक्षण व्यवसाय योजना,
- (६) शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कायदान्वये उमेदवारी प्रशिक्षण पाठ्यक्रम,
- (७) शासकीय तांत्रिक विद्यालय केंद्र तथा औद्योगिक शाळा,
- (८) प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती.
- (९) High Tech (हायटेक)

१९८८-८९ सालापासून केंद्र शासन पुरस्कृत योजनेअंतर्गत + २ स्तरांवर व्यवसाय अभ्यासक्रम (पूर्वीचे नाव एमसीव्हीसी) राज्यात सुरू करण्यात आले आहेत. आता अभ्यासक्रमातील संस्थांची वाढती संख्या लक्षात घेऊन व योजना राबविण्यासाठी प्रभावी नियंत्रण आणण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयामार्फत २ संचालकांची पदे अनुक्रमे (१) संचालक, व्यवसाय व प्रशिक्षण व (२) संचालक, व्यवसाय शिक्षण मार्च, १९९८ पासून निर्माण करण्यात आलेली आहेत. कौशल्य विकास कार्यक्रमाचे समन्वय करण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण हे

आयुक्त, रोजगार व स्वयंरोजगार कौशल्य विकास यांच्या पर्यवेक्षकीय नियंत्रणाखाली देण्यात आले आहेत व त्याबाबतचे आदेश शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग क्रमांक संकीर्ण-१००७/५४६/१८/(र. व का.), दिनांक ८ सप्टेंबर २०१० अन्वये निर्गमित केला आहे. कौशल्य विकास व उद्योजकता कार्यक्रमास अधिक गती देण्यासाठी व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय शा. नि. कौ. वि. उ. वि. क्र. कौविउ-२०१५/प्र. क्र. १९०/प्रशा-१, दिनांक २ सप्टेंबर २०१५ अन्वये कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाच्या अधिपत्याखाली आणण्यात आला आहे.

१. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण -

- (१) शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना,
 - (२) शिकाऊ उमेदवारी योजना,
 - (३) प्रगत व्यवसाय शिक्षण पद्धती,
 - (४) औद्योगिक शासकीय प्रशिक्षण कर्मशाळा,
 - (५) प्रशिक्षणाच्या अनुषंगाने सध्या राबविण्यात येणाऱ्या नवीन योजना --
 - (अ) लोकसेवा केंद्र,
 - (ब) मागेल त्याला प्रशिक्षण,
 - (क) आर्टिझन टू टेक्नोक्रेट,
 - (ड) प्रोजेक्ट युनाईटअंतर्गत अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांसाठी व्यवसायाभिमुख व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण,
 - (इ) उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना,
 - (ई) एम. ई. एस. योजना (मॉड्युलर एम्प्लॉयबल स्किल).
 - (६) माध्यमिक स्तरावरील तंत्रशिक्षण,
 - (७) + २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण (द्विलक्षी),
 - (८) उच्च माध्यमिक व्यवसाय शिक्षण (एच. एस. सी.),
 - (९) व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम.
-

२. तंत्र शाळा

प्रस्तावना (माध्यमिक स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण)

इयत्ता ९ वी ते १० वी पर्यंतच्या माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांना तंत्र शिक्षणाचा लाभ घेता येतो. तांत्रिक विषय घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांस प्रात्यक्षिक अनुभव मिळत असल्याने कार्यानुभवाचा विषय घ्यावा लागत नाही. शासकीय स्तरावर राज्यामध्ये हे शिक्षण देण्यासाठी ६ स्वयंपूर्ण माध्यमिक विद्यालये असून, या विद्यालयांमधून तांत्रिक व इतरही विषय शिकविले जातात. याशिवाय फक्त तांत्रिक विषयांचे शिक्षण देण्यासाठी राज्यामध्ये एकूण १६९ तांत्रिक विद्यालय केंद्रे सध्या कार्यरत आहेत. केंद्रांच्या परिसरामध्ये असलेल्या अशासकीय माध्यमिक शाळांमध्ये शिक्षण घेणारे विद्यार्थी या केंद्रांमध्ये तांत्रिक शिक्षण घेण्यासाठी आठवड्यामध्ये एक किंवा दोन दिवस येतात. त्यापैकी जिल्हा परिषदेतर्फे ३ तांत्रिक शाळा चालविण्यात येतात. अशारीतीने राज्यामध्ये सन २०१७-२०१८ या सत्रापर्यंत १६९ शासकीय संस्थांमधून २५,४३० विद्यार्थ्यांना तांत्रिक शिक्षण देण्याची सुविधा उपलब्ध आहे. शिवाय राज्यात एकूण २२४ + २ अशासकीय संस्था कार्यरत असून, १९,५९० विद्यार्थ्यांना तांत्रिक शिक्षण देण्याची सुविधा उपलब्ध आहे.

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार महाराष्ट्र राज्यात शैक्षणिक वर्ष १९९६-९७ पासून इयत्ता ८ वीमध्ये अभियांत्रिकी शास्त्राची मूलतत्त्वे हा तांत्रिक विषय आणि इयत्ता ९ वी आणि १० वीमध्ये (१) एलिमेंट्स ऑफ मेकॅनिकल इंजिनिअरिंग, (२) एलिमेंट्स ऑफ इलेक्ट्रिकल अँड इलेक्ट्रॉनिक्स इंजिनिअरिंग, (४) इन्ट्रोड्युक्शन टू बेसिक टेक्नॉलॉजी हे तांत्रिक विषय अंतर्भूत करण्यात आले होते. २०१४-२०१५ सत्रापासून एनव्हीइक्यूएफ/एनव्हीक्यूएफ स्तराप्रमाणे स्तर १-९ वी व स्तर २-१० वीकरिता, उपरोक्त ४ अभ्यासक्रम सुधारित करण्यात आले आहेत. याच बरोबर रिटेल, हेल्थ केअर, सिव्युरिटी, आयटी, अॅटोमोबाईल सेक्टरमधील ५ नवीन अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आलेले आहेत.

तंत्र विद्यालयांचे उद्दिष्ट व ध्येय -

- (१) स्वतःचे कर्तृत्वाबद्दल आत्मसंशोधन, क्रियाशीलता, दक्षता व आवड इत्यादी विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण करणे,
- (२) दैनंदिन जीवनातील आर्थिक व सामाजिक बाबतीत आणि औद्योगिक क्षेत्रातील सखोल ज्ञानाची व उत्पादनाच्या पद्धतीची माहिती मिळविणे,
- (३) मौल्यवान वस्तू तयार करून समाधान व स्वयं-अभिव्यक्ती निर्माण करणे,
- (४) तयार केलेल्या वस्तूंमधील चांगली कारागिरी व चांगले संकल्पन यांचा गुणगौरव करणे,
- (५) फावल्या वेळात घरी सुटसुटीतपणे यंत्रसामग्रीचा उपयोग करण्याची व प्रक्रियेची समर्थता विद्यार्थ्यांनी मिळविणे,
- (६) निर्मित वस्तूंची निवड करणे, खरेदी करणे, वापर करणे, निगा राखणे व घरगुती आणि व्यावसायिक जीवनात त्यांचा वापर करण्याबद्दल माहिती मिळविणे,
- (७) स्वतः अथवा इतरांच्या सहकार्याने सांघिकरित्या काम करण्याचा विश्वास व जबाबदारीच्या जाणिवेची वाढ करणे,
- (८) शाळेतील, घरातील व बाहेरील कामे सुरक्षितपणे पार पाडण्यात प्रगती करणे.

जे विद्यार्थी तांत्रिक शिक्षण शाळेतर्फे माध्यमिक शालान्त परीक्षा उत्तीर्ण होतात, ते खाली दर्शविलेल्या सवलतीसाठी पात्र ठरतात :-

- (अ) तांत्रिक विषय घेऊन माध्यमिक शालान्त परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांसाठी शेकडा ४५ व त्यापेक्षा जास्त गुण मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये व्यवसायनिहाय २५ टक्केपर्यंत जागा राखून ठेवण्यात येतात, त्यात मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी राखीव जागांचा समावेश आहे.

व्यवसाय शिक्षण

+ २ स्तरावरील द्विलक्षी अभ्यासक्रम -

(१) **द्विलक्षी अभ्यासक्रम-** डॉ. कोटारी आयोगाच्या शिफारशीनुसार + २ स्तरावर व्यवसाय शिक्षणाची जोड देऊन अधिकाधिक विद्यार्थ्यांना व्यावसायिक प्रशिक्षण द्यावे व रोजगार / स्वयंरोजगार करण्यास प्रवृत्त करावे, जेणेकरून महाविद्यालयीन शिक्षणाकडे जाणारा लोंढा थांबवावा या उद्देशाने राज्यात शैक्षणिक वर्ष १९७८-७९ पासून शासन निर्णय क्रमांक Education and Youth Service Department Resolution No. VOC/XXXVIII, dated 9th August 1978 अन्वये द्विलक्षी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आले आहेत. इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांनी स्वयंरोजगार करावा व ते शक्य नसल्यास पुढील शिक्षण सुरू ठेवावे असा दुहेरी हेतू या योजनेमध्ये आहे म्हणून या योजनेस द्विलक्षी अभ्यासक्रम असे संबोधण्यात येते.

- * तांत्रिक, वाणिज्य, कृषी व मत्स्य अशा चार गटांमधून १३ द्विलक्षी अभ्यासक्रम सन २०१५-२०१६ पासून कार्यरत करण्यात आले आहेत.
- * इयत्ता ११ वी व १२ वीमध्ये आवश्यक ६ विषयांपैकी एक भाषा व एक विज्ञान शाखेतील विषयात सूट देऊन त्याऐवजी ३३ टक्के व्याप्ती असलेला २०० गुणांचा एक व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविण्यात येतो.
- * इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांना महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाच्या ठराविक प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांना थेट बसण्याची मुभा आहे.

राज्यात सन २०१५-२०१६ या सत्रापर्यंत शासकीय ४९, अशासकीय अनुदानित १२८ व अशासकीय विनाअनुदानित ८५० (एकूण संस्था १,३९९) संस्थांमधून व्यवसाय शिक्षणाचे द्विलक्षी अभ्यासक्रम सध्या शिकवले जात असून, एकूण १,५०,२०० विद्यार्थ्यांसाठी व्यवसाय शिक्षणाच्या सुविधा उपलब्ध आहेत

(एच. एस. सी.) Vocational

(२) उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम.- केंद्र शासनाने १९८६ मध्ये नवीन शैक्षणिक धोरण जाहीर केले होते. त्या अंतर्गत असे मत प्रदर्शित केले होते की + २ स्तरावरील उच्च माध्यमिक शिक्षणाचे व्यावसायिकरण करण्यावर भर देण्यात यावा व त्यादृष्टीने देशभर राष्ट्रीय शैक्षणिक अनुसंधान व प्रशिक्षण परिषदेने तयार केलेल्या विविध व्यवसाय अभ्यासक्रमांच्या धर्तीवर कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम योजना राबविण्यात यावी. राज्य शासनाने या धोरणानुसार १९८८-८९ ह्या शालेय वर्षापासून राज्यामध्ये किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रमांच्या सुविधा राज्यातील १,०८८ संस्थांमध्ये मंजूर करण्यात आल्या असून या योजनेखाली २०१५-२०१६ पर्यंत ७०,७९० विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षणाच्या सोयी निर्माण करण्यात आल्या आहेत. प्रत्यक्षात हे अभ्यासक्रम ५३ शासकीय, ९०९ अशासकीय अनुदानित व १८१ अशासकीय विनाअनुदानित संस्थांमध्ये कार्यरत आहेत. ३० व्यवसाय अभ्यासक्रमांचे पाठ्यक्रम महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाने तयार केले आहेत. २०१५-१६ पासून कमी मागणीचे पाठ्यक्रम बंद करून अधिक मागणीचे सुधारित २० पाठ्यक्रम तयार करण्यात आले.

या योजनेखाली २००२ सालापर्यंत कनिष्ठ महाविद्यालयातील विद्यार्थी संख्येच्या २५ टक्के विद्यार्थ्यांना समाविष्ट करण्याचे उद्दिष्ट केंद्र शासनाने ठरवून दिलेले होते. सध्या या योजनेखाली ४ टक्के विद्यार्थ्यांचा समावेश झाला आहे.

किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षणार्थी कायदा, १९६१ खाली प्रशिक्षणाच्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यात येत आहेत. त्याचप्रमाणे हे अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर, उमेदवार रोजगाराच्या दृष्टीने स्वयंपूर्ण होऊ शकतातच पण त्याचबरोबर स्वयंरोजगार मिळविण्याच्या दृष्टीनेसुद्धा त्यांना मिळालेले शिक्षण उपयोगात आणता येणार आहे.

व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये शिकविण्यात येणाऱ्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांव्यतिरिक्त व्यवसायातील स्थानिक गरजा लक्षात घेऊन सुरू करणे आवश्यक असते. अशा प्रकारच्या तंत्र व्यवसायाच्या क्षेत्रात प्रशिक्षणाच्या सोयी/सुविधा पुरविण्याच्या दृष्टीने विविध व्यावसायिक/तांत्रिक प्रमाणपत्र पाठ्यक्रम व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयातर्फे चालविले जातात. हे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम सर्वसाधारणपणे ६ महिने ते दोन वर्षे मुदतीचे असून, अभ्यासक्रमांच्या अंतिम परीक्षा व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, बांद्रा-५१, महाराष्ट्र राज्य यांचेमार्फत घेण्यात येऊन, यशस्वी उमेदवारांना आवश्यक ते व्यवसाय प्रमाणपत्र देण्यात येते. सदर अभ्यासक्रम प्रामुख्याने ज्यांची शैक्षणिक अर्हता कमी आहे अशा उमेदवारांसाठी निरनिराळ्या व्यवसायातील स्थानिक गरजा भागविण्याच्या दृष्टीने तयार केलेले असून, असे अभ्यासक्रम पूर्ण करणारे प्रशिक्षणार्थी अल्प भांडवलावर लघुव्यवसाय सुरू करू शकतात व त्यामुळे स्वयंरोजगारास चालना मिळू शकते. यशस्वी विद्यार्थ्यांना स्थानिक पातळीवरून मध्यम व लघुउद्योगांमधून रोजगाराच्या संधीसुद्धा उपलब्ध होऊ शकतात.

व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाच्या नियंत्रणाखाली राज्याच्या निरनिराळ्या भागात वर उल्लेखिलेल्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांचे प्रशिक्षण देणाऱ्या सन २०१४-२०१५ या सत्रातील सुमारे २,८०१ शासनमान्य व्यवसाय शिक्षण संस्था असून, त्यांची एकूण प्रवेशक्षमता सुमारे १,४०,३८५ इतकी आहे.

व्यवसाय परीक्षा मंडळ, महाराष्ट्र राज्य यांनी आखलेल्या व्यावसायिक अभ्यासक्रमांपैकी काही अभ्यासक्रम शासकीय संस्थांमधून चालविले जातात. राज्यात सन २०१५-२०१६ या सत्रापर्यंत २५ शासकीय संस्था असून, त्यामधून व्यवसाय परीक्षा मंडळाचे निरनिराळे मान्यताप्राप्त अभ्यासक्रम चालविले जातात, विद्यार्थ्यांना शिकविण्याची व्यवस्था केली जाते.

तक्ता

TABLE

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद,

वैधानिक विकास मंडळनिहाय अर्थसंकल्प	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२० Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२१ Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
	1	2	3	4	5	6
विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ ..	२५७९६९६	२०८४५	२६००५४१	३२५१९७३	५०१८०	३३०२१५३
मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ ..	२२९३०६३	२००४३	२३१३१०६	२८९४२९६	४८२५०	२९४२५४६
उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ ..	४६८१६७१	३९२८९	४७२०९६०	५९०७९४९	९४५७०	६००२५१९
एकूण ..	९५५४४३०	८०१७४	९६३४६०४	१२०५४२९८	१९३०००	१२२४७२९८
वर्गीकरण न केलेले ..	०	०	०	०	०	०
एकूण महाराष्ट्र ..	९५५४४३०	८०१७४	९६३४६०४	१२०५४२९८	१९३०००	१२२४७२९८

सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरण पत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१			अर्थसंकल्प २०२१-२२			Item
Revised Budget Estimates 2020-2021			Budget Estimates 2021-2022			
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
२३३९००२	३५२८३	२३७४२८५	३२६२०१	४८८५४	३३११०५५	
२०८२४८७	३३९२६	२११६४१३	२९०३३८७	४६९७५	२९५०३६२	
४२५०६००	६६४९७	४३१७०९७	५९२६५११	९२०७१	६०१८५८२	
८६७२०८९	१३५७०६	८८०७७९५	९१५६०९९	१८७९००	१२२७९९९९	
०	०	०	०	०	०	
८६७२०८९	१३५७०६	८८०७७९५	९१५६०९९	१८७९००	१२२७९९९९	

राज्यात एकूण १६९ शासकीय तंत्र माध्यमिक विद्यालये असून, महिलांसाठी प्रवेशाकरिता ३० टक्के जागा आरक्षित असून, त्याची

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२०			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१		
	Actuals 2019-2020			Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
१६९ शासकीय तंत्र माध्यमिक विद्यालय ..	३३०९६२	३१६५८	३६२६२०	४५९१५१	८२५०२	५४१६५३

अर्थसंकल्प

एकूण प्रवेशक्षमता ७५६४ इतकी आहे. सदर संस्थांवर प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय अंदाज व सुधारित अंदाज या बाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१			अर्थसंकल्प २०२१-२२			Item
Revised Budget Estimates 2020-2021			Budget Estimates 2021-2022			
योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	योजनेतर	योजनांतर्गत	एकूण	1
Non-Plan	Plan	Total	Non-Plan	Plan	Total	
8	9	10	11	12	13	
--	३५००	३५००	५२०८२१	४५००	५२५३२१	

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२०२०			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१		
	Actuals 2019-2020			Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण-						
००१ (०१) (०१) व (२२०३३३७१)						
१. संचालन व प्रशासन						
वेतन	.. 366939	...	366939	460600	...	460600
वेतनेतर	.. 8482	...	8482	18490	...	18490
भारीत
१०३ (०१) (०३)						
१०३ (०१) (०१) व (२२०३३३९१)						
२. शासकीय तांत्रिक विद्यालये-						
वेतन
वेतनेतर	.. 1027845	...	1027845	1412748	...	1412748
३. ७८९ (०१) (०१)	75360	...	75360	117755	...	117755
+ २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण बिगर केंद्र सहाय्यित अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३३५२२).
वेतन
वेतनेतर
४. १०३ (०१) (०३)
आदर्श व्यवसाय शाळा स्थापन करणे- (२२०३३४९८)
वेतन	1000	1000
वेतनेतर	6000	6000
५. १०३ (०१) (०१)
कर्मचारी वर्गाचे प्रशिक्षण- (२२०३३४७१)
वेतन	342317	...	5000
वेतनेतर	..	2228	2228	16416	5000	...
६. १०३ (०१) (०३)
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयाचे बळकटीकरण करणे (२२०३३४६२)
वेतन
वेतनेतर
७. १०३ (०१) (०४)	...	3653	..	53000
व्यवसाय विद्यापीठाची स्थापना- (२२०३३५०४)
वेतन
वेतनेतर
८. १०३ (०१) (०५)
व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयांतर्गत विविध योजनांसाठी पदनिर्मिती- (२२०३३५१३)
वेतन	..	61190	61190	...	110000	110000
वेतनेतर	..	13100	13100	...	25000	25000
९. १०३ (०२) (०१)
शासकीय औद्योगिक शाळा- (२२०३३३३५)	6617	...	6617	9508	...	9508
	44	...	44	364	...	364
१०. (०२) (०१)
शासकीय औद्योगिक शाळा-
अनुसूचित जातीसाठी (२२०३३५३१)

(ii) Financial Requirements**TABLE I**

(रुपये हजारोंत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२१-२०२२ Revised Budget Estimates 2021-2022			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022			Item
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	1
446400	...	446400	490165	...	490165	A. Activitiwise Classification-
15801	...	15801	26806	...	26806	001 (01) (01) and (22033371)
...	(1) Direction and Administration
...	516971	...	516971	103 (01) (03)
1073114	...	1073114	1501603	...	1501603	(2) 103 (01) (01) and (22033391)
99403	...	99403	117789	...	117789	Government Technical High Schools
...	1619392	...	1619392	Other Expenditure (Charges)
...	(3) 103 (01) (03)
...	Vocationalisation of Education at + 2 Stage (Non CSP) Special component Plan for Schedule Castes
...	(4) 103 (01) (03)
...	Establishment of Modern Vocational School
...	1	1	(5) 103 (01) (01) Training of Employees
...	6	6	
32000	20000	(6) Salary
...	20000	20000	Non-Salary
...	3500	3500	...	4500	4500	
...	
...	
...	(7) 103 (01) (04) Establishment of Vocational University
...	101331	101331	
...	81352	81352	...	70500	70500	(8) 103 (01) (05)
...	18854	18854	...	171831	171831	Creation of post for verious Schemes Under the Vocational Education & Trg.
8815	...	8815	9991	...	9991	
303	...	303	365	...	365	(9) 103 (02) (01) & (02) (01) Government Industrial Schools.
...	(10) (02) (01) Government Industrial Schools Special Component Plan for Schedule Castes.

बाब	प्रत्यक्ष खर्च Actuals 2019-2020			अर्थसंकल्प Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
	2	3	4	5	6	7
११. ७८९ (०१) (०१)						
+ २ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण बिगर केंद्र साहाय्यित अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३ ३५२२)
वेतन
वेतनेतर
१२. ७८९ (०२) (०१)						
माध्यमिक शालान्त परीक्षापूर्व तांत्रिक शिक्षणाचा विकास अनुसूचित जातीसाठी विशेष घटक योजना (२२०३ ३५३१)
वेतन
वेतनेतर
१३. १०४ (०१) (०१) व (२२०३३३४४)						
अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व संस्थांना साहाय्य						
तंत्र व औद्योगिक शाळा
वेतन	..	8045964	8045964	9976078	...	9976078
वेतनेतर	..	2825	2825	21186	...	21186
१४. १०७ (००) (०१) (२२०३३३६२)						
शिष्यवृत्त्या-तंत्र व औद्योगिक शाळा-
वेतन	15	...	15
वेतनेतर
१५. १०८ (०१) (०१) (२२०३३३५३)						
व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ -
वेतन	..	20190	20190	36557	...	36557
वेतनेतर	..	165	165	896	...	896

(ii) Financial Requirements**TABLE I—Contd.**

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज Revised Budget Estimates 2019-2020			अर्थसंकल्प Budget Estimates 2020-2021			Item
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	
...	(10) 789 (01) (01) Vocationalisation of Education at + 2 Stage (Non CSP) Special Component Plan for Schedule Castes
...	
...	
...	(11) 103 (02) (05) Development of Facilities in Pre S. S. C. Vocational Education Special Component Plan for Schedule Castes
...	
...	
7028238	...	7028238	9996875	...	9996875	(12) 104 (01) (01) and (01) (02) Assistance to Non-Government Technical Colleges and Institutes Technical and Industrial Schools
17120	...	17120	20974	...	20974	
7011118	...	7011118	10017849	...	10017849	
0	0	0	0	0	0	(13) 107 (00) (01) Scholarships-Technical and Industrial Schools
15	--	15	0	--	0	
15	--	15	17	--	17	
23922	...	23922	38932	...	38932	(14) 108 (02) (01) Board of Vocational Examination
811	...	811	905	...	905	
24733	...	24733	39837	...	39837	

महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय तांत्रिक शाळा/केंद्र यांमधील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च दर्शविणारा तक्ता

तक्ता २

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०१९-२०२० पर्यंत No. of Institutions upto 2019-2020	इयत्ता ९ वीची प्रवेश क्षमता २०१९-२०२० Intake capacity of Standard IX 2019-2020	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०१९-२०२० Actual admissions effected 2019-2020	इयत्ता ९ वीची प्रवेशक्षमता Strength of Standard IX		एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०१९-२०२० Result of S. S. C. 2019-2020		
					अंदाजे २०२०-२०२१ Anticipated 2020-2021	अपेक्षित २०२१-२०२२ Estimated 2021-2022	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले विद्यार्थी No. of Students actually appeared for examination	उत्तीर्ण विद्यार्थी Students passed	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
१	मुंबई	..	25	3972	3089	3718	3702	2757	2752
२	पुणे	..	12	1945	1602	1926	1950	1409	1407
३	नाशिक	..	38	6060	444	1570	5680	3796	3751
४	औरंगाबाद	..	40	5220	4497	5220	5220	3630	3561
५	अमरावती	..	26	3480	3367	3600	3600	2453	2402
६	नागपूर	..	32	4200	3883	4180	4090	3311	3294
	एकूण	..	173	24877	16882	20214	24242	17356	17167

Statement showing Intake capacity, Students on roll, Result and Expenditure of Government Technical High Schools

TABLE II

(रुपये हजारत / Rs. in thousands)

२०१९-२०२० या वर्षातील हजेरीपटावरील एकूण प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या Recurring (2019-2020)			एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत (२०२०-२०२१) Total Expenditure for 2020-2021			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च (२०१९- २०२०) (स्तंभ क्र. ११ ÷ १० ड) Per Capita expenditure on per Student (Col. No. 11 ÷ 10d) (2019-2020)	या योजनेपासून २०१९-२०२० या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इ.) Actual revenue accrued to Government during 2019-2020 from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.	Name of the Regional Office
इ. ९ वी Std. IX	इ. १० वी Std. X	एकूण (स्तंभ १० अ + १० ब + १० क) (Col. No. 10a + 10b + 10c)	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non- recurring	एकूण Total	14	15	2
10a	10b	10c	11	12	13	14	15	2
3203	2853	6060	91803	15940	107966	15	17	.. Mumbai
1483	1368	2851	78873	12565	91438	--	--	.. Pune
4428	3924	8352	36293	20806	570989	4	35	.. Nashik
4435	3753	8188	76185	2204	78393	9	131	.. Aurangabad
3125	2552	5677	89886	379	90265	16	3060	.. Amravati
3988	3475	7463	100422	4761	105183	13	1051	.. Nagpur
20662	17925	38591	473462	56655	1044234	57	4294	.. Total

महाराष्ट्र राज्यातील + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विदक्षी) शिकविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता
तक्ता ३

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०१९-२०२० No. of Institutions District upto 2019-2020	प्रवेश क्षमता २०१९-२०२० (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2019-2020	प्रथम वर्षातील (इ. ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०१९-२०२० Actual strength of students in 1st year studying groupwise during 2019-2020							एकूण Total
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com- merce	शेती Agricul- ture	अन्न तंत्रशास्त्र Food Techno- logy	मत्स्य- व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	मुंबई / Mumbai	..	8	1340	661	0	0	0	0	0	661
२	पुणे / Pune	..	6	1100	535	0	0	0	0	286	821
३	नाशिक / Nashik	..	8	1750	766	0	0	0	0	0	766
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	15	1550	1136	0	0	0	0	0	1136
५	अमरावती / Amravati	..	4	550	155	0	0	0	0	101	245
६	नागपूर / Nagpur	..	7	1050	441	0	0	0	0	0	441
	एकूण /Total	..	48	7340	3694	0	0	0	0	387	4070

Statement showing Intake capacity, Students on roll, Result and Expenditure of Government Institutes at + 2 stage (Bi-focal) in the States

TABLE III

(रुपये हजारत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गांतील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०१९-२०२० Total Strength of Standard XI and XII of all Institutes in District 2019-2020	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०१९-२०२० Total Plan and Non-plan Expenditure 2019-2020			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure on per student 2019-2020 (Col. No. 17÷12)	या योजनेपासून २०१९-२०२० या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क, इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during 2019-2020 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of Students actually appeared for examination	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२०-२०२१ Expected 2020-2021	अंदाजे २०२१-२०२२ Estimated 2021-2022	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
894	623	613	1213	1300	21930	38	21969	25	163
1130	602	599	1100	1100	37251	284	37535	32	356
1469	678	678	1432	1460	11620	50000	11671	--	28
1900	804	798	1500	1500	6890	--	6890	36	--
285	110	107	550	550	35554	1098	26652	101	372
748	377	364	1115	1120	29547	1042	30590	40	74306
6426	3194	3159	6910	7030	148792	52462	135307	234	75225

महाराष्ट्र राज्यातील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ४

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०१९-२०२० पर्यंत No. of Institutes upto 2019-2020	प्रवेशक्षमता २०१९-२०२० (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2019-2020	प्रथम वर्षातील (इ. ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०१९-२०२० Actual Strength of students in 1st year studying groupwise during 2019-2020							एकूण Total
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com- merce	शेती Agricul- ture	अन्न- तंत्रशास्त्र Food Techno- logy	मत्स्य- व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	मुंबई / Mumbai	..	10	950	544	-	-	-	-	-	544
२	पुणे / Pune	..	6	525	227	-	-	0	-	118	345
३	नाशिक / Nashik	..	9	810	180	-	-	-	-	-	180
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	13	1110	503	4	0	0	0	0	507
५	अमरावती / Amravati	..	5	450	200	-	-	-	-	49	234
६	नागपूर / Nagpur	..	10	900	303	0	-	-	-	-	303
एकूण / Total		..	53	4745	1957	4	0	0	0	167	2113

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure in the respect of Institutes in the Maharashtra State teaching vocational subjects under the Centrally Sponsored Scheme at H. S. C. Vocational.

TABLE IV

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

प्रादेशिक विभागातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०१९-२०२० Total Strength of Standard XI and XII of all Institutes in District 2019-2020	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेशक्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०१९-२०२० Total Plan and Non-plan Expenditure 2019-2020			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure on per Student 2019-2020 (Col. No. 17÷12)	या योजनेपासून २०१९-२०२० या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during 2019-2020 (from Tuition fees, Hostel fees, Cost of applications etc.)
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of Students actually appeared for examina- tion	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२०-२०२१ Anticipated 2020-2021	अंदाजे २०२१-२०२२ Estimated 2021-2022	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non- Recurring	एकूण Total		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1076	561	466	863	930	52502	643	53145	49	204
531	318	218	525	525	32406	1560	33966	246	251
508	265	218	810	810	56063	438	56501	110	954
961	526	396	1110	1110	64190	--	64190	67	156
339	135	87	435	435	31882	1377	33259	66	524
665	375	293	820	835	45853	1383	87236	69	796
4080	2180	1678	4563	4645	282896	5401	328297	607	2885

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय संस्थांतील प्रवेशक्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या,
निकाल व खर्च याबाबत माहिती दर्शविणारा तक्ता
तक्ता ५

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या	इयत्ता ८ वीची	प्रत्यक्ष प्रवेश	प्रवेशक्षमता	
		२०१९-२०२०	प्रवेशक्षमता	संख्या	Intake capacity	
		पर्यंत No. of Institutes 2019-2020	२०१९-२०२० Intake capacity of Std. VIII 2019-2020	२०१९-२०२० Actual admissions effected 2019-2020	अपेक्षित २०२०-२०२१ Anticipated 2020-2021	अंदाजे २०२१-२०२२ Estimated 2021-2022
1	2	3	4	5	6	7
१	मुंबई / Mumbai . .	3	125	97	55	55
२	पुणे / Pune . .	5	280	144	255	255
३	नाशिक / Nashik . .	--	--	--	--	--
४	औरंगाबाद / Aurangabad . .	8	575	261	375	375
५	अमरावती / Amravati . .	27	1650	928	1650	1650
६	नागपूर / Nagpur . .	--	--	--	--	--
एकूण / Total ..		43	2630	1430	2335	2335

Statement showing intake capacity, students on roll, result and expenditure of Government Institutes teaching certificate courses

TABLE V

(रुपये हजारत/Rs. in thousands)

अंतिम परीक्षेचा निकाल २०१९-२०२० Result of Final Examination 2019-2020		२०१९-२०२० या वर्षातील हजेरी पटावरील एकूण विद्यार्थी संख्या Students actually on roll during 2019-2020	एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत २०१९-२०२० Total expenditure Plan and Non-Plan 2019-2020			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० (स्तंभ क्रमांक ११ ÷ १०) Per capita expenditure per student 2019-2020 (Col. No. 11 ÷ 10)	या योजनेपासून २०१९- २०२० वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government during the year 2019-2020 (from Tuition fees, Hostel fees, Cost of applications etc.)
परीक्षेस प्रत्यक्ष बसलेले विद्यार्थी No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण विद्यार्थी Students passed	10	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total	14	15
8	9	10	11	12	13	14	15
16	8	44	222	0	222	5	4
130	97	144	3119	6	3125	48	217
--	--	--	--	--	--	--	--
213	204	237	3463	--	3463	15	--
0	0	928	--	--	--	--	0
--	--	--	--	--	--	--	--
359	309	1353	6804	6	6810	68	221

३. अशासकीय तंत्र महाविद्यालये व औद्योगिक संस्थांना साहाय्य

(एक) प्रस्तावनात्मक

१. तांत्रिक विद्यालये.- अशासकीय अनुदानित तांत्रिक शाळांना खाली दिलेल्या सूत्रानुसार परिरक्षण अनुदान दिले जाते.

(अ) (१) मंजूर दराप्रमाणे वेतन व भत्यावरचा त्या वर्षाचा अंदाज, संपूर्ण खर्च व मंजूर दराप्रमाणे शाळेच्या व्यवस्थापनाचा राज्य भविष्य निर्वाह निधीचा शिक्षक व कर्मचारी वर्गावरचा हिस्सा.

अधिक

(२) माध्यमिक शाळांच्या अनुदानाच्या प्रचलित व अद्ययावत संहितेप्रमाणे मागच्या वर्षाच्या भाड्यावरील संपूर्ण खर्च.

अधिक

(३) भाडे व कर्मचारी वर्गावरचा खर्च खाली दिलेल्या (१) बाबीवरचा खर्च वगळता अनुज्ञेय बाबीवरचा मागच्या वर्षाचा संपूर्ण खर्च किंवा खाली दिलेल्या (२) बाबीवरचा खर्च वजा जाता मागील वर्षाच्या पूर्ण खर्चाच्या १२ टक्के, यापैकी जो कमी असेल तो.

अधिक

(४) दरडोई रुपये ४० प्रतिवर्षाप्रमाणे कर्मशाळा आवर्ती अनुदान किंवा अशा बाबीवरचा प्रत्यक्ष खर्च, जो कमी असेल तो.

अधिक

(५) मागच्या वर्षी १ मार्च रोजी संस्थेच्या हजेरी पटावरील विद्यार्थ्यांच्या संख्येनुसार प्रतिवर्षी दरडोई रुपये १ प्रमाणे अनुदान.

वजा

(ब) (१) मागील वर्षी, मागील वर्षाच्या महिन्याच्या फी देणाऱ्या विद्यार्थ्यांकडून वसूल करावयाचे मंजूर असलेले संपूर्ण शिक्षण शुल्क.

अधिक

(२) शाळेच्या व्यवस्थापनाकडून देय असणारा हिस्सा मागच्या वर्षाच्या अनुज्ञेय असलेल्या संपूर्ण खर्चाच्या १/२ टक्क्याप्रमाणे अजमावून म्हणजे (अ) (१), (२), (३) व (४) वर दिलेल्या बाबींवर.

तांत्रिक शाळांना परिरक्षण अनुदान वेतन मासिक व इतर खर्चावर षण्मासिक दिले जाते.

अशासकीय माध्यमिक विद्यालयांना तांत्रिक विषय शिकविण्यास विनाअनुदान तत्त्वावर परवानगी देण्याचे धोरण सन १९८१-८२ वर्षापासून ठरविले व त्याप्रमाणे शैक्षणिक सत्र १९८१-८२ पासून तंत्र विषय विनाअनुदान तत्त्वावर सुरू करण्यास परवानगी देण्यात आली होती. या विना-अनुदानित तंत्र व माध्यमिक शाळांना इतर माध्यमिक शाळांप्रमाणे सन १९९०-९१ पासून विहित निकषानुसार तसेच सूत्रानुसार टप्प्याटप्प्याने अनुदान देण्याचे शासनाने मान्य केलेले आहे.

२. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकवीत असलेल्या काही विश्वस्त पंजीकृत संस्थांना परिरक्षण अनुदान, मागील वर्षाच्या फक्त शिक्षकवर्गाच्या खर्चाच्या आधारावर दिले जाते.

३. + २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी)

पहिल्या आणि दुसऱ्या वर्षाचा अभ्यासक्रम चालविणारी कनिष्ठ महाविद्यालये, शिक्षण व युवक सेवा विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक एचएससी-१०७६/४१९/२१, दिनांक ६ मे १९७६ च्या अन्वये नमूद केलेल्या अनुदान संहितेच्या सूत्राप्रमाणे जादा अनुदान मिळण्यास पात्र ठरतात. व्यावसायिक विषयांचे शिक्षण देणाऱ्या संस्था आर्थिक वर्षात खालीलप्रमाणे अनुदान मिळण्यास पात्र ठरतील :-

(१) शिक्षक, अधीक्षक व पाहुणे अधिव्याख्याते यांच्या वेतन व भत्यांवरील वर्षातील संपूर्ण खर्च व व्यवस्थापनाकडील भविष्यनिर्वाह निधीसाठी हिस्सा व मंजूर दराने मानधन.

अधिक

(२) त्या वर्षात संस्थेने खालील बाबींवर केलेल्या संपूर्ण वर्षाच्या खर्चावर ८० टक्के रक्कम.

(अ) व्यावसायिक विषयांच्या शिक्षणाचे संदर्भात वापरल्या जाणाऱ्या साधनसामग्रीच्या खरेदीसाठी.

(ब) विशिष्ट लांब सुद्धीत प्रत्यक्ष कामाच्या उत्पादनासाठी कारखाने, कार्यालये, अन्य संस्थांच्या कामाचे जागी विद्यार्थ्यांच्या भेटीगाठी ; व

(क) संचालक, व्यवसाय शिक्षण यांनी मान्य केलेल्या अन्य कोणत्याही बाबींवर खर्चासाठी.

अनुबंधित करण्यात येते की, कच्च्या व खपणाच्या मालाच्या खरेदीसाठी अनुज्ञेय असणारा खर्च प्रत्येक विद्यार्थ्यामागे एका विद्यावर्षात रुपये ८० पेक्षा अधिक नसणाऱ्या रकमेइतकाच असेल, तसेच तो क्षेत्रीय भेटीसाठी योजलेल्या खर्चाच्या बाबतीत प्रत्येक विद्यार्थ्यामागे रुपये २० पेक्षा अधिक असणार नाही.

वरील (अ) व (ब) मधील अनुदान संस्थेने वर्षात अंदाजलेल्या खर्चाचे आधाराने आगाऊ उपलब्ध करून देण्यात येईल आणि मागील वर्षातील तपासलेल्या हिशोबाचे आधाराने येणाऱ्या वर्षात अंतिम समायोजन करण्यात येईल.

संस्थांना आपल्या अनावर्ती खर्चाच्या बाबींमधील साधनसामग्री खरेदीसाठी व कर्मशाळेच्या उभारणीसाठी कराव्या लागणाऱ्या खर्चासाठी आवश्यक ती उपाययोजना व्यवसाय शिक्षणासाठी निवडलेल्या संस्थांनी स्वतः उपलब्ध करावी, अशी अपेक्षा आहे.

१९७९-८० सालापासून अनावर्ती खर्चावर अनुदान देण्याचे शासनाने बंद केले आहे.

४. + २ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम

नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार किमान कौशल्यावर आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या अशासकीय संस्थांना खालील सूत्रानुसार अनुदान अनुज्ञेय आहे :-

- (१) **वेतन अनुदान.**— शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांचे वेतन.
- (२) **कच्चा माल.**— प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी ठरवून दिल्याप्रमाणे प्रति विद्यार्थी रक्कम (केंद्र शासनाने दर्शविल्याप्रमाणे) ही रक्कम रुपये २०० किमान, तर काही अभ्यासक्रमासाठी रुपये ५०० अशी आहे. प्रति विद्यार्थी दरवर्षी रुपये ३०० प्रमाणे सरासरी.
- (३) **आकस्मिक खर्च अनुदान.**— रुपये १५० प्रति विद्यार्थी प्रतिवर्षी किंवा मान्यताप्राप्त बाबींवर संस्थेने केलेल्या खर्चापैकी, जी कमी असेल ती.
- (४) **यंत्रसामग्री व इमारत खर्चासाठी साहाय्य.**— केंद्र शासनाने मंजूर केलेल्या साहाय्याएवढे.
- (५) **अनुदानात करावयाची कपात.**— (अ) विद्यार्थ्यांकडून जमा झालेले शिक्षण शुल्क.
(ब) संस्थेत तयार झालेल्या वस्तूंच्या विक्रीमुळे मिळालेले उत्पन्न.
(क) वर उल्लेख न केलेल्या बाबींमधून व्यवसाय शिक्षणातून मिळालेले इतर उत्पन्न.

महाराष्ट्र राज्यातील अनुदानित अशासकीय तांत्रिक शाळांतील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या,
निकाल खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता
तक्ता ६

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०१९-२०२० पर्यंत No. of Institutions upto 2019-2020	इयत्ता ९ वी ची प्रवेश क्षमता २०१९-२०२० Intake capacity of Standard IX 2019-2020	प्रत्यक्ष प्रवेश संख्या २०१९-२०२० Actual admissions effected 2019-2020	इयत्ता ९ वी ची प्रवेश क्षमता Stength of Standard IX		एस. एस. सी. परीक्षेचा निकाल २०१९-२०२० Result of S. S. C. 2019-2020	
					अपेक्षित २०२०- २०२१ Anticipated 2020-2021	अंदाजे २०२१- २०२२ Estimated 2021-2022	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले विद्यार्थी No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी Students passed
1	2	3	4	5	6	7	8	9
१	मुंबई / Mumbai	.. 38	3660	3052	3301	3248	2934	2905
२	पुणे / Pune	.. 106	9120	8582	8935	9230	7462	7369
३	नाशिक / Nashik	.. 43	3960	3827	3960	3960	3823	3811
४	औरंगाबाद / Aurangabad	.. 16	1620	1513	1620	1620	1408	1403
५	अमरावती / Amravati	.. 18	1680	1217	1680	1680	1244	1195
६	नागपूर / Nagpur	.. 3	240	123	160	180	173	173
एकूण / Total		.. 225	20280	18314	19656	19918	17044	16856

Statement showing intake capacity, students on roll, result and expenditure of Aided Non-Government Technical High Schools

TABLE VI

(रूपये हजारोंत / Rs. in thousands)

२०१९-२०२० या वर्षातील हजेरी पटावरील एकूण प्रत्यक्ष विद्यार्थी Students actually on roll during 2019-2020			एकूण खर्च योजनेतर व योजनांतर्गत २०१९-२०२० Total Expenditure Plan and Non-plan 2019-2020			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०१९- २०२० (रकाना क्रमांक ११ ÷ १०-ड) Per capita expenditure per student 2019-2020 (Col. No. 11 ÷ 10-d)	या योजनेपासून २०१९-२०२० या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत व परीक्षा शुल्क इत्यादी) Actual revenue accrued to Government from this scheme during 2019-2020 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)	संस्थांना २०१९- २०२० या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grant paid during 2019-2020 to institutes
इयत्ता ९ वी Standard IX	इयत्ता १० वी Standard X	एकूण (स्तंभ क्रमांक १०- अ + १०-ब + १०-क) Total (Col. No. 10-a + 10-b + 10-c)	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non- Recurring	एकूण Total			
10-a	10-b	11	12	13	14	15	16	17
3055	2843	5898	171556	1173	172729	29	530	166487
8419	7670	15889	394745	0	394745	24	--	13409
3787	3903	7690	128884	1802	130686	16	2	39774
1539	1472	3011	62818	--	62818	21	--	62818
1255	1254	2479	91516	--	91516	53	--	40195
139	153	312	5728	258	5956	18	--	--
18194	17295	35279	855247	3233	858450	161	532	322683

महाराष्ट्र राज्यातील २ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम (द्विलक्षी) शिकविणाऱ्या अशासकीय अनुदानित संस्थातील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ७

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०१९-२०२० पर्यंत No. of Institutions upto 2019-2020	प्रवेश क्षमता २०१९-२०२० (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2019-2020	प्रथम वर्षातील अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०१९-२०२० Actual Strength of Students in 1st year studying groupwise during 2019-2020							एकूण Total
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com- merce	शेती Agricul- ture	अन्न- तंत्रशास्त्र Food Techno- logy	मत्स्य- व्यवसाय Fishery	अर्थ वैद्यकीय Para Medical		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	मुंबई / Mumbai	..	21	2010	812	390	50	0	50	0	1302
२	पुणे / Pune	..	27	2050	957	548	50	50	150	390	2145
३	नाशिक / Nashik	..	18	1500	793	50	202	0	0	0	1045
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	19	1600	604	368	133	64	70	88	1327
५	अमरावती / Amravati	..	20	1800	450	144	166	0	0	191	816
६	नागपूर / Nagpur	..	23	1700	426	514	201	0	50	0	1191
एकूण / Total		..	128	10660	4042	2014	802	114	320	669	7826

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure in respect of aided institutes in the Maharashtra State Teaching Vocational Courses (Bifocal)

TABLE VII

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०१९-२०२० Total strength of Standard XI and XII of all Institutes in district 2019-2020	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०१९-२०२० Total Plan and Non-Plan Expenditure 2019-2020			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure per student (Col. No. 17 ÷ 12) 2019-2020	या योजनेपासून २०१९-२०२० या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश अर्जांची किंमत इत्यादीपासून) Actual revenue accrued to Government from the scheme during 2019-2020 (from Tuition fees, Hostel fees, cost of applications etc.)	संस्थांना २०१९-२०२० या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grant paid during 2019-2020 to institutes
	अपेक्षित २०२०-२०२१ Anticipated 2020-2021	अंदाजे २०२१-२०२२ Estimated 2021-2022	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total	२०	२१	२२		
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
2560	1294	1265	1985	1985	95513	1122	96635	37	228	85585
3339	1574	1567	2180	2180	82918	0	82918	24	267	6654883
2108	1040	1019	1500	1500	54306	7172	61478	25	68	17671
2446	1136	1036	1600	1600	51530	0	51530	21	0	61630
1492	725	630	1800	1575	42084	0	42084	29	0	31770
2292	1066	1010	1700	1700	108600	7240	10837	29	1621	10821
14237	6835	6527	10765	10540	434951	15534	345482	165	2184	686236

महाराष्ट्र राज्यातील उच्च माध्यमिक व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम शिकविणाऱ्या अशासकीय अनुदानित संस्थांतील प्रवेश क्षमता, पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या, निकाल व खर्च इत्यादी दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ७-अ

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of the Regional Office	संस्थांची संख्या २०१९-२०२० पर्यंत No. of Institutes in District upto 2019-2020	प्रवेश क्षमता २०१९- २०२० (सर्व विषयक गटांची एकत्रित) Intake capacity including all groups 2019-2020	प्रथम वर्षातील (इयत्ता ११ वी) अभ्यासक्रमाच्या गटवार पटावरील प्रत्यक्ष विद्यार्थी संख्या २०१९-२०२० Actual strength of Students on roll of Standard XI during 2019-2020							एकूण Total
				तांत्रिक Technical	वाणिज्य Com- merce	शेती Agricul- ture	अन्न- तंत्रशास्त्र Food Techno- logy	मत्स्य- व्यवसाय Fishery	अर्ध वैद्यकीय Para Medical		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
१	मुंबई / Mumbai	..	88	7823	2192	2375	226	85	47	569	5420
२	पुणे / Pune	..	211	21235	8506	3175	1110	252	22	2333	15398
३	नाशिक / Nashik	..	128	13430	3936	2866	483	177	19	345	7826
४	औरंगाबाद / Aurangabad	..	154	13005	5610	2895	1403	381	85	898	11172
५	अमरावती / Amravati	..	199	20800	5701	2271	1414	513	70	4084	11476
६	नागपूर / Nagpur	..	139	14170	4379	2346	922	227	208	166	8148
एकूण / Total		..	919	90463	30324	15928	5558	1635	451	8395	59440

Statement showing intake capacity, students on roll, result and Expenditure of aided Non-Government Institutes teaching centrally sponsored vocational courses in the Maharashtra State

TABLE VII-A

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

जिल्ह्यातील सर्व संस्थांतील दोन्ही वर्गातील (इयत्ता ११ वी व १२ वी) विद्यार्थ्यांची पटावरील एकूण संख्या २०१९-२०२० Total strength of Standard XI and XII of all Institutes in district 2019-2020	उच्च माध्यमिक (इयत्ता १२ वी) परीक्षेचे विद्यार्थी No. of students of Standard XII		प्रवेश क्षमता Intake Capacity		योजनेतर व योजनांतर्गत एकूण खर्च २०१९-२०२० Total Plan and Non-Plan Expenditure 2019-2020			विद्यार्थ्यांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० (स्तंभ क्रमांक १७ ÷ १२) Per capita expenditure per student (Col. No. 17 ÷ 12) 2019-2020	या योजनेपासून २०१९-२०२० या वर्षात शासनास मिळालेले प्रत्यक्ष महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, वसतिगृह शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश अर्जाची किंमत इत्यादीपासून) Actual revenue accrued to Government from this scheme during 2019-2020 (from tuition fees, hostel fees, cost of application etc.)	संस्थांना २०१८-२०१९ या वर्षात देण्यात आलेले अनुदान Grants paid during 2018-2019 to Institutes
	प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेले No. of students actually appeared for examination	उत्तीर्ण Pass	अपेक्षित २०२०-२०२१ Anticipated 2020-2021	अंदाजे २०२१-२०२२ Estimated 2021-2022	आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non-Recurring	एकूण Total			
			15	16	17	18	19			
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
10463	5035	4722	7054	7004	543180	3677	57995	52	10588	441791
26261	12221	11207	19467	19510	1665800	0	1665800	63	--	37541431
15524	7121	6068	13115	13115	724602	11690	726384	46	994	40207090
19817	8712	7330	15620	15620	1222589	--	1222589	62	--	1222589
21163	10539	8109	19763	19763	14798	--	14798	69	--	1143240
8500	3996	3383	6677	6688	476598	541	893724	53	738445	660612
101728	47624	40819	81696	81700	4647657	15908	4581290	345	750027	81216753

(४) कार्यभाराचा सारांश व वित्तीय आवश्यकतांचे स्पष्टीकरण
महाराष्ट्र राज्यातील शासकीय तंत्र संस्था आणि औद्योगिक शाळा यामध्ये उपलब्ध असलेल्या शिष्यवृत्त्या दर्शविणारा तक्ता

तक्ता ८

अनु- क्रमांक Sr. No.	जिल्ह्याचे नाव Name of District	संस्थेचे नाव २०१७-२०१८ पर्यंत Name of Institutes in District upto 2017-2018	शिष्यवृत्त्यांचे दर (दरमहा) Rate of Stipend (per month)	शिष्यवृत्त्यांची संख्या No. of Stipends	
1	2	3	4	5	
१	बृहन्मुंबई	शासकीय चर्मकला विद्यालय, वांद्रे-५१	..	50	75
२	ठाणे	--	..	-	-
३	रायगड	--	..	-	-
४	रत्नागिरी	--	..	-	-
५	सिंधुदुर्ग	--	..	-	-
६	नाशिक	--	..	-	-
७	धुळे	--	..	-	-
८	जळगाव	--	..	-	-
९	अहमदनगर	--	..	-	-
१०	पुणे	--	..	-	-
११	सातारा	--	..	-	-
१२	सांगली-कवठेमहाकाळ	--	..	-	15
१३	सोलापूर	(१) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक विद्यालय, सोलापूर	..	50	80
		-	-
१४	कोल्हापूर	--	..	-	-
१५	औरंगाबाद	--	..	-	-
१६	जालना	--	..	-	-
१७	परभणी	--	..	-	-
१८	बीड	--	..	-	-
१९	नांदेड	--	..	-	-
२०	उस्मानाबाद	--	..	-	-
२१	लातूर	--	..	-	-
२२	बुलढाणा	--	..	-	-
२३	अकोला	--	..	-	-
२४	अमरावती	--	..	-	-
२५	यवतमाळ	--	..	-	-
२६	वर्धा	--	..	-	-
२७	नागपूर	--	..	-	-
२८	भंडारा	--	..	-	-
२९	चंद्रपूर	--	..	-	-
३०	गडचिरोली	--	..	-	-
		एकूण	..	100	200

४. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ

प्रस्तावना

तंत्र शिक्षणाच्या वाढत्या लोकप्रियतेमुळे व प्रसारामुळे पूर्वीच्या तंत्र शिक्षण संचालनालयाची विभागणी दोन स्वतंत्र विभागात डिसेंबर, १९८४ मध्ये करण्यात आली. तंत्र शिक्षणासाठी स्वतंत्र संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षणासाठी स्वतंत्र संचालनालय अशी विभागणी करण्यात आली. त्यानुसार परीक्षांबाबतची योग्य अशी व्यवस्था करणे आवश्यक होते.

राज्य स्तरावरील पदविका व प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांची संपूर्ण जबाबदारी तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळ सांभाळीत असे. तथापि, सातत्याने होणारा अभ्यासक्रमातील बदल, संस्थांची व विद्यार्थ्यांची वाढती संख्या यामुळे दोन स्वतंत्र विभाग झाल्यामुळे महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, जानेवारी, १९८६ पासून स्थापन करण्यात आले. सदर मंडळास कामाचे स्वरूप सामान्यतः पूर्वीच्या तंत्र शिक्षण परीक्षा मंडळासारखे आहे. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ मंजूर केलेल्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या परीक्षा घेते.

परीक्षा मंडळाचे कार्य मुख्यत्वे पुढीलप्रमाणे आहे --

- (१) मंडळाकडे सोपविलेल्या निरनिराळ्या प्रमाणपत्र परीक्षा व व्यवसाय परीक्षा यासाठी अभ्यासक्रम ठरविणे व त्यानुसार परीक्षा घेणे.
- (२) परीक्षा घेण्यासाठी आवश्यक ती सर्व व्यवस्था करणे.
- (३) परीक्षेचे निकाल जाहीर करून अंतिम परीक्षेतील यशस्वी विद्यार्थ्यांना शासनाच्यावतीने प्रमाणपत्र प्रदान करणे.
- (४) मंडळाने ठरविलेले अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी इच्छुक संस्थांना मान्यता देणे.
- (५) विविध व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांसाठी पाठ्यपुस्तके/संदर्भ पुस्तके/दृकश्राव्य साधने ठरविणे, साधने व उपकरणे यांची यादी तयार करणे, अभ्यासक्रम शिकविण्यासाठी नेमावयाच्या शिक्षकांची किमान शैक्षणिक अर्हता, कार्यभार व अनुभव ठरविणे.
- (६) विविध व्यवसाय अभ्यासक्रमांचे आवश्यकतेनुसार पाठ्यक्रम तयार करणे, त्यात सुधारणा करणे आणि उपरोक्त प्रकरणी आवश्यक त्या शिफारशी करण्यासाठी अभ्यास मंडळे व आवश्यकतेनुसार उपसमित्या नेमून योग्य ती कार्यवाही करणे.

राज्यस्तरावरील अल्पमुदतीचे अंतिम स्वरूपाचे व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

महाराष्ट्र राज्यामध्ये औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतून व शिकाऊ उमेदवारी योजनेतून अनेक प्रकारचे एक व दोन वर्षे मुदतीचे व्यवसाय अभ्यासक्रम शिकविण्यात येतात. या सर्व अभ्यासक्रमांची परीक्षा केंद्रशासन स्तरावर घेण्यात येते. त्यांचे नियोजनदेखील केंद्र शासनमार्फत करण्यात येते. परंतु महाराष्ट्रामध्ये अनेक लघु, मध्यम व मोठ्या स्तरावर कारखान्यांची वाढ झाल्यामुळे निरनिराळ्या स्तरावर कामगारांची गरज निर्माण झाली आहे. याचबरोबर स्वयंरोजगारांच्या संधीसुद्धा उपलब्ध झालेल्या आहेत. विद्यार्थ्यांमध्ये व्यवसाय शिक्षणाची आवड निर्माण करणे, तसेच त्यांनी स्वावलंबी जीवन जगणे हे उद्दिष्ट समोर ठेवून महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाने अल्पमुदतीचे व्यवसाय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम तयार केले आहेत. हे अभ्यासक्रम मुख्यतः शिक्षण अर्धवट सोडलेल्या विद्यार्थ्यांकरिता, त्यांना स्वतःच्या पायावर उभे राहता यावे यादृष्टीने तयार केलेले आहेत.

शैक्षणिक सत्र २०१३-१४ पासून विविध गटातील एकूण ३५५ अभ्यासक्रम मंडळामार्फत राबविण्यात येत असून सद्यःस्थितीत २७७ अभ्यासक्रम चालू आहे. त्यांचा कालावधी सहा महिने ते दोन वर्षे आहे. सहा महिन्यांच्या शैक्षणिक सत्राचा कालावधी जानेवारी ते जूनअखेर व जुलै ते डिसेंबरअखेर आहे. तसेच एक व दोन वर्षांचा शैक्षणिक सत्राचा कालावधी जून ते मे असा आहे. हे अभ्यासक्रम मुख्यतः मंडळामार्फत मान्यता दिलेल्या संस्थांमधून चालविण्यात येतात.

महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, मुंबई ४०० ०५१.
प्रवेश क्षमता २०१८-२०१९

अ.क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संख्या	प्रवेश क्षमता
१	२	३	४
१	मुंबई	३६	३९३०
२	मुंबई (उपनगर)	६५	५१५०
३	ठाणे	७५	५०७५
४	पालघर	०	०
५	रायगड	१७	१०२५
६	रत्नागिरी	२६	१३८०
७	सिंधुदुर्ग	१५	५२५
एकूण		२३४	१७०८५
८	नाशिक	२३	९००
९	जळगाव	३९	१८७५
१०	अहमदनगर	५२	१५७५
११	नंदुरबार	१७	७००
१२	धुळे	२१	७५०
एकूण		१५२	५८००
१३	पुणे	६८	५१००
१४	सातारा	६१	३३२५
१५	सांगली	४४	२२७५
१६	सोलापूर	७५	३७००
१७	कोल्हापूर	४१	२१७५
एकूण		२८९	१६५७५
१८	औरंगाबाद	५१	२९२५
१९	जालना	३१	१२५०
२०	नांदेड	६८	३१७५
२१	परभणी	२२	९००
२२	हिंगोली	१४	५७५
२३	बीड	१३७	६०५०
२४	लातूर	६२	२७५०
२५	उस्मानाबाद	३२	१३५०
एकूण		४१७	१८९७५
२६	अमरावती	५७	२२७५
२७	अकोला	४०	१८००
२८	वाशिम	८	४२५
२९	यवतमाळ	४२	१५२५
३०	बुलढाणा	५०	२६२५
एकूण		१९७	८६५०
३१	नागपूर	८३	४३२५
३२	वर्धा	२५	९५०
३३	भंडारा/गोंदिया	१०७	१५६५
३४	चंद्रपूर	१९	८७५
३५	गडचिरोली	३	७५
३६	गोंदिया	१७	६२५
एकूण		२५४	८४१५
एकूण एकत्रित		१५४३	७५५००
६ महिने, १ वर्ष, २ वर्ष एकूण प्रवेश क्षमता			--

(3) Workload and Financial Justification

Maharashtra State Board of Vocational Examinations, Mumbai-400 051

TABLE IX

(रुपये हजारोंत / Rs. in thousands)

प्रत्यक्ष परीक्षेस बसलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या Students actually appeared for Examination		परीक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या No. of students passed		प्राशिन- कांची संख्या No. of paper setters	परीक्ष- कांची संख्या No. of Examiners	परीक्षा मंडळासाठी प्रत्यक्ष खर्च (योजनेतर व योजनांतर्गत) २०१७-२०१८ Total Plan and non-plan expenditure 2017-2018			परीक्षार्थीवरील दरडोई खर्च २०१७-२०१८ (स्तंभ क्रमांक १५ ÷ ९ + १०) Per capita expenditure per student, 2017- 2018 (Col. No. 15 ÷ 9 + 10)	परीक्षा शुल्क म्हणून प्रत्यक्ष जमा २०१७-२०१८ Total Examinations Fees received 2017-2018
वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year	वार्षिक पद्धती Annual pattern	वर्षातून दोन वेळेस Twice a year			आवर्ती Recurring	अनावर्ती Non- Recurring	एकूण Total		
9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	मान्यता शुल्कापोटी जमा झालेली रक्कम रु. 62,01,000 शासनाकडे जमा करण्यात आलेली आहे

५. शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना

(१) योजनेची पार्श्वभूमी

शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजना ही भारत सरकारने १९५० मध्ये सुरू केलेली असून, या योजनेखाली सर्व देशात प्रशिक्षणाचा दर्जा समान राखण्यासाठी राष्ट्रीय स्तरावर व्यवसाय प्रशिक्षण परिषद १९५६ मध्ये स्थापन केलेली आहे. या परिषदेमार्फत शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे/खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रांबाबतचे धोरण, त्यांचे नियंत्रण, विविध व्यवसाय अभ्यासक्रम तयार करणे, बांधकाम, विद्युत पुरवठा, यंत्रसामग्रीची मानके, निदेशकांचे प्रशिक्षण, राष्ट्रीय स्तरावर चाचणी घेणे, राष्ट्रीय व्यवसाय प्रमाणपत्र देणे इत्यादी बाबी केल्या जातात. या परिषदेचे प्रमुख मा. कौशल्य विकास व उद्योजकता मंत्री, भारत सरकार हे असून केंद्र व राज्य शासनाचे प्रतिनिधी, मालक व नोकर संघटनेचा प्रतिनिधी व विविध विषयांवरील तज्ज्ञ सभासद या समितीत असतात. या योजनेची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी सुरुवातीला केंद्र सरकारकडून केली जात होती, मात्र १९६९ सालापासून या योजनेची अंमलबजावणी राज्य सरकारकडून केली जात आहे. तसेच शासनाच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांवरील खर्चही राज्य शासनाकडून केला जात आहे.

(२) योजनेचे मुख्य उद्देश

- (१) कारखान्याच्या विविध कामांसाठी लागणाऱ्या कुशल मनुष्यबळाचा पुरवठा करणे.
- (२) युवकांना रोजगाराभिमुख प्रशिक्षण देऊन कारखान्यांत रोजगार मिळविण्यासाठी सक्षम बनविणे.
- (३) युवकांना कौशल्ययुक्त प्रशिक्षण देऊन उत्पादन व इतर सेवाक्षेत्रांमध्ये स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी सक्षम बनविणे.
- (४) कामगारांना योजनाबद्ध प्रशिक्षण देऊन औद्योगिक आस्थापनांचा दर्जा, गुणवत्ता व उत्पादन वाढविणे.

शासकीय व खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आकारलेले शुल्क विवरण खालीलप्रमाणे :

अ. क्र.	तपशील	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था					खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था			
		सामान्य	राखीव	IMC	OMS	NRI	MS	OMS	NRI	
	प्रशिक्षण शुल्क									
१	मशिन गट-अभियांत्रिकी व्यवसाय	१२००	--	३००००	४५०००	६००००				
	बिगर मशिन गट-अभियांत्रिकी व्यवसाय	१०००	--	२५०००	३७५००	५००००				
	बिगर अभियांत्रिकी व्यवसाय	८००	--	२००००	२००००	४००००				
२	ओळख पत्र शुल्क	५०	५०	५०	५०	५०	३०००० (एकत्रित)	६०००० (एकत्रित)	१५०००० (एकत्रित)	
३	ग्रंथालय शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००				
४	इंटरनेट सुविधा शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००				
५	सांस्कृतिक कार्य शुल्क	१००	१००	१००	१००	१००				
६	वसतिगृह शुल्क प्रवेशाच्या वेळी जमा करावयाची अनामत रक्कम	१२००	१२००	१२००	६०००	१२०००	संबंधित औ. प्र. संस्थांकडून निश्चित करण्यात येते.			
७	प्रशिक्षण अनामत रक्कम	५००	५००	५००	५००	५००	५००	५००	५००	
८	ग्रंथालय अनामत रक्कम	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	
९	वसतिगृह अनामत रक्कम	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	१०००	

* संबंधित प्रशिक्षण वर्षाकरिता खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थानिहाय एकत्रित शुल्क तपशिले <http://admission.dvetgov.in> या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांसाठी आकारायचे शुल्क निर्धारित केलेल्या शुल्कापेक्षा कमी शुल्क आकारू शकतात. उमेदवारांनी संबंधित खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांशी विकल्प सादर करण्यापूर्वी व/वा प्रवेश घेण्यापूर्वी संपर्क करावा.

उमेदवारांनी खाजगी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांशी याबाबत संपर्क करावा.

विद्यावेतन :-

- (१) रुपये ४० (प्रवेश क्षमतेच्या ५० टक्के प्रशिक्षणार्थी),
 (२) रुपये ४० ते २० (प्रतिमहा समाजकल्याण खात्याकडून मागासवर्गीय प्रशिक्षणार्थीकरिता).

(३) योजनेची सद्यःस्थिती

अ. क्र.	संस्थेचा प्रकार	एकूण संख्या	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा
१	सर्वसाधारण शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	३०७	१११५९६	७४३१८
२	आदिवासी उपयोजनेतर्गत सुरू करण्यात आलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	६१	१७११२	१२३६८
३	शासकीय आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	२८	१८६०	१४९६
४	शासकीय महिलांसाठी सुरू केलेल्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	१५	५०४८	३८४०
५	अनु. जाती व नव बौद्धांच्या मुलांमुलींकरिता उच्चस्तर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था.	०४	४७२	३५२
६	अल्पसंख्याक औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	०२	५४०	४५६
अ	एकूण शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	४१७	१३६६२८	९८८३०
ब	एकूण अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	५७०	९३०९२	५४९७६
क	राज्यातील एकूण औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	९८७	२२९७२०	१४७८०६

शासकीय २० तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून तीन व्यवसाय व ४६ तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दोन व्यवसाय आणि ११० तालुकास्तरीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून एक व्यवसाय फक्त महिलांसाठी राखीव ठेवण्यात आलेला आहे. या व्यतिरिक्त इतर सर्व व्यवसायांत ३० टक्के जागा महिलांसाठी राखीव आहेत.

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण केंद्रे यांमध्ये खालीलप्रमाणे एकूण ८५ व्यवसायांचे प्रशिक्षण देण्यात येते.

अभियांत्रिकी व्यवसाय			बिगर अभियांत्रिकी व्यवसाय			
१ वर्ष	२ वर्ष	एकूण	१ वर्ष	२ वर्ष	एकूण	एकूण व्यवसाय
२८	३७	६५	२६	०	२६	९१

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२० च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा										एकूण (शासकीय व अशासकीय)				
		संस्था					उपलब्ध जागा									
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	मंजूर प्रवेश क्षमता	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण		अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	मंजूर प्रवेश क्षमता		
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
मुंबई विभाग																
१	मुंबई शहर	७	०	७	७	६	४०८४	०	४०८४	२६६०	०	२६६०	८७६	४८४	४९६०	३१४४
२	मुंबई (उपनगर)	६	०	६	६	८	३९८०	०	३९८०	२४६८	०	२४६८	१९७६	१०६४	५९५६	३५३२
३	टाणे	१०	१	११	११	८	४७५२	६४	४७५२	३१००	४०	३१००	१४१२	९००	६१६४	४०००
४	पालघर	१०	२	१२	१२	७	२३९६	८०	२३९६	१७६०	४०	१७६०	७९२	५८०	३१८८	२३४०
५	रायगड	१६	--	१६	१६	४	४४७६	०	४४७६	२९७६	०	२९७६	५५२	४२०	५०२८	३३९६
६	रत्नागिरी	१०	--	१०	१०	६	३०८८	०	३०८८	२१२८	०	२१२८	१२८८	८१६	४३७६	२९४४
७	सिंधुदुर्ग	८	--	८	८	१	१५६०	०	१५६०	१०६४	०	१०६४	४०	२०	१६००	१०८४
एकूण		६७	३	७०	७०	४०	२४३३६	१४४	२४३३६	१६१५६	८०	१६१५६	६९३६	४२८४	३१२७२	२०४४०
नाशिक विभाग																
८	नाशिक	२१	४	२५	२५	२८	७७९२	२८८	७७९२	५२६४	२०८	५२६४	४६४८	२६५२	१२४४०	७९१६
९	धुळे	६	२	८	८	१६	२४२०	१४८	२४२०	१५९२	१२४	१५९२	२१२४	१५२८	४५४४	३९२०
१०	नंदुरबार	८	२	१०	१०	२	२०६०	१२८	२०६०	१४४८	१०८	१४४८	६३२	३७६	२६९२	१८२४
११	जळगाव	१७	१	१८	१८	७१	५१९६	६०	५१९६	३५७२	६०	३५७२	११५३६	६३००	१६७३२	९८७२
१२	अहमदनगर	१६	२	१८	१८	२८	४२०८	१२८	४२०८	२८०८	१२८	२८०८	६६६४	४२१२	१०८७२	७०२०
एकूण		६८	११	७९	७९	१४५	२९६७६	७५२	२९६७६	१४६८४	६२८	१४६८४	२५६०४	१५०६८	४७२८०	२९७५२

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२० च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा										एकूण (शासकीय व अशासकीय)				
		संस्था					शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था					अशासकीय औद्योगिक		मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	
		शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (४ + ५)	अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता	एकूण	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	उपलब्ध जागा	एकूण	मंजूर प्रवेश क्षमता			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७
पुणे विभाग																
१३	पुणे	..	१६	--	१६	४०	५६	८६५६	८६५६	५६९४	०	५६९४	१७०८	५८८८	१८३६४	११५८२
१४	सातारा	..	११	--	११	७	५०३२	३२४०	५०३२	३२४०	०	३२४०	११३६	६६०	६१६८	३९००
१५	सांगली	..	१०	--	१०	१४	३९९२	२६६०	३९९२	२६६०	०	२६६०	१८१६	१०४४	५८०८	३७०४
१६	सोलापूर	..	१२	--	१२	२४	४१८८	२७००	४१८८	२७००	०	२७००	३९९६	२५८०	८१८४	५२८०
१७	कोल्हापूर	..	१२	--	१२	४०	४८००	३२४४	४८००	३२४४	०	३२४४	५७४०	३९८४	१०५४०	६४२८
एकूण		..	६१	--	६१	१२५	२६६६८	१७५३८	२६६६८	१७५३८	०	१७५३८	२२३९६	१३३५६	४९०६४	३०८९४
औरंगाबाद विभाग																
१८	औरंगाबाद	..	११	--	११	६	३३९२	१९४४	३३९२	१९४४	०	१९४४	६८८	४७२	४०८०	२४१६
१९	जालना	..	८	--	८	४	२०७६	१३८४	२०७६	१३८४	०	१३८४	२८४	१४४	२३६०	१५२८
२०	परभणी	..	९	--	९	४	२२७२	१४९२	२२७२	१४९२	०	१४९२	८९२	७०४	३२६४	२१९६
२१	हिंगोली	..	६	१	७	२	८९६	६६८	८९६	६६८	६४	६६८	२२४	२५२	११२०	९२०
२२	बीड	..	१२	--	१२	१२	२९२०	२०८४	२९२०	२०८४	०	२०८४	१७०८	१२०४	४६२८	३२८८
२३	नांदेड	..	१७	१	१८	७	३८४८	२७४८	३८४८	२७४८	८४	२७४८	२२००	१३६४	६०४८	४११२
२४	उस्मानाबाद	..	८	--	८	९	२४९६	१६५६	२४९६	१६५६	०	१६५६	९५६	५७२	३४५२	२२२८
२५	लातूर	..	११	--	११	९	३९२४	२६४०	३९२४	२६४०	०	२६४०	१०८४	१०५६	५००८	३६९६
एकूण		..	८२	२	८४	५३	२९८२४	१४६९६	२९८२४	१४६९६	१४८	१४६९६	८०३६	५७६८	२९८६०	२०३८४

जिल्हानिहाय शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व ऑगस्ट २०२० च्या प्रवेश क्षमतेबाबतचा तपशील

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	प्रवेशाकरिता उपलब्ध जागा										एकूण (शासकीय व अशासकीय)					
		संस्था					उपलब्ध जागा										
		शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	शासकीय आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था						
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	
अमरावती विभाग																	
२६	अमरावती	१८	२	२०	२०	१३	३१	६५९२	१४४	४६१२	१०४	४६१२	२३९६	१४३६	८९८८	६०४८	
२७	अकोला	८	०	८	८	२	१०	३५१६	०	२४९६	०	२४९६	३४०	२००	३८५६	२६९६	
२८	वाशिम	६	०	६	६	०	६	१६१६	०	१२४०	०	१२४०	०	०	१६१६	१२४०	
२९	बुलढाणा	१३	०	१३	१३	९	२२	४०८८	०	२९२०	०	२९२०	१७६८	१०००	५८५६	३९२०	
३०	यवतमाळ	१८	२	२०	२०	३	२१	५५७६	१४४	३९८८	१२४	३९८८	३७६	२१२	५९५२	४२००	
एकूण		६३	४	६७	६७	२७	९०	२१३८८	२८८	१५२५६	२२८	१५२५६	४८८०	२८४८	२६२६८	१८९०४	
नागपूर विभाग																	
३१	नागपूर	१७	१	१८	१८	६४	८१	५४२८	६०	३६४८	४०	३६४८	१२४१२	६४५६	१७८४०	१०९०४	
३२	चंद्रपूर	१८	२	२०	२०	३३	५१	५०४८	१४४	३६४०	१४४	३६४०	५१४४	३०१२	१०९९२	६६५२	
३३	गडचिरोली	१६	४	२०	२०	०	१६	३५५६	२४४	२६४८	२०८	२६८४	०	०	३५५६	२६८४	
३४	भंडारा	८	०	८	८	२९	३७	२३५२	०	१६६४	०	१६६४	३६७२	१९५२	६०२४	३६१६	
३५	गोंदिया	९	१	१०	१०	१२	२१	२२६०	८०	१५४४	२०	१५४४	१६६४	८४४	३९२४	२३८८	
३६	वर्धा	८	०	८	८	१३	२१	२११२	०	१४२०	०	१४२०	२३२८	१३६८	४४४०	२७८८	
एकूण		७६	८	८४	८४	१५१	२२७	२०७५६	५२८	१४६००	४१२	१४६००	२५२२०	१३६३२	४५९७६	२८२३२	
एकूण		४१७	२८	४४५	४४५	५४१	९५८	१३६६४८	१८६०	१२८५०	१४९६	१२८५०	१३६६४८	१३०७२	५४९५६	२२९७२०	१४७८०६

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२० करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव	प्रवेशसत्र २०२०		प्रवेशसत्र २०२० करिता		एकूण उपलब्ध जागा	एकूण मंजूर प्रवेश क्षमता	
		करिता शासकीय		अशासकीय औ.प्र. संस्था				
		उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता	उपलब्ध जागा	मंजूर प्रवेश क्षमता			
१	२	३	४	५	६	७	८	
१ वर्ष मुदतीचे अभ्यासक्रम (अभियांत्रिकी)								
१	सुतारकाम	..	२३२८	१३४४	२४	२	२३५२	१३४६
२	फाउंड्रीमन	..	६४८	१७५	०	०	६४८	१७५
३	इन्टेरिअर डिझायनिंग अॅण्ड डेकोरेशन	..	५७६	२९९	२४	१	६००	३००
४	गवंडी (बांधकाम कारागीर)	..	८४०	३३९	२४	०	८६४	३३९
५	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग	..	४०	३९	०	०	४०	३९
६	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग अंडर ड्युअल सिस्टम ट्रेनिंग	..	०	०	२०	०	२०	०
७	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर	..	४०	३९	४०	१२	८०	५१
८	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर अंडर ड्युअल सिस्टम ट्रेनिंग	..	०	०	२०	०	२०	०
९	मेकॅनिक ऑटो इलेक्ट्रीकल अॅण्ड इलेक्ट्रॉनिक्स	..	३००	२७४	०	०	३००	२७४
१०	मेकॅनिक डिझेल	..	५१६०	५०७१	३०४८	१४१९	८२०८	६४९०
११	मेकॅनिक ट्रॅक्टर	..	११००	१००६	६०	४०	११६०	१०४६
१२	मेकॅनिक ट्रॅक्टर अंडर ड्युअल सिस्टम ट्रेनिंग	..	२०	२०	०	०	२०	२०
१३	मेकॅनिक टू अॅण्ड श्री व्हिलर	..	०	०	४०	०	४०	०
१४	मेकॅनिक टू अॅण्ड श्री व्हिलर अंडर ड्युअल सिस्टम ट्रेनिंग	..	०	०	२०	१४	२०	१४
१५	प्लॅस्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	..	६००	३७५	२०	०	६२०	३७५
१६	नळ कारागीर	..	२२३२	१५८८	४०८	६६	२६४०	१६५४
१७	नळ कारागीर अंडर ड्युअल सिस्टम ट्रेनिंग	..	०	०	२४	१२	२४	१२
१८	पंप ऑपरेटर-कम-मेकॅनिक	..	१२६०	८९०	०	०	१२६०	८९०
१९	रबर टेक्निशियन	..	२४	१९	०	०	२४	१९
२०	कॅबिनेट फर्निचर मेकर (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२४	१५	०	०	२४	१५
२१	जनरल फिटर कम मेकॅनिक (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२०	१९	०	०	२०	१९
२२	मेकॅनिक ऑटो बॉडी पेंटिंग (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२०	१०	०	०	२०	१०
२३	मेकॅनिक ऑटो बॉडी रिपेअर (एस. सी. व्ही. टी.)	..	२०	९	०	०	२०	९
२४	पत्रे कारागीर	..	१७२०	१२८७	२००	१६	१९२०	१३०३
२५	सोलर टेक्निशियन (इलेक्ट्रिकल)	..	०	०	६०	१	६०	१
२६	संधाता	..	१०६८०	९३७३	८०६०	२५६७	१८७४०	११९४०
२७	संधाता (GMAW/GTAW)	..	३४०	२१८	०	०	३४०	२१८
२८	संधाता अंडर ड्युअल सिस्टम ट्रेनिंग	..	०	०	२०	१	२०	१
एकूण		..	२७९९२	२२४०९	१२११२	४१५१	४०१०४	२६५६०

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२० करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव	प्रवेशसत्र २०२०		प्रवेशसत्र २०२० करिता		एकूण	एकूण
		करिता शासकीय		अशासकीय औ.प्र. संस्था		उपलब्ध	मंजूर
		उपलब्ध	मंजूर	उपलब्ध	मंजूर	जागा	प्रवेश
१	२	३	४	५	६	७	८

१ वर्ष मुदतीचे अभ्यासक्रम (बि. अभियांत्रिकी)

२९	बेकरी अॅण्ड कन्फेक्शनरी	..	२८८	११६	०	०	२८८	११६
३०	बेसिक कॉस्मोटोलॉजी	..	२४२४	१५५२	१२०	६०	२५४४	१६१२
३१	कॉम्प्युटर हार्डवेअर अॅण्ड नेटवर्क मॅटेनेन्स	..	४०८	२८९	१९२	४१	६००	३३०
३२	कॉम्प्युटर ऑपरेटर अॅण्ड प्रोग्रॅमिंग असिस्टंट	..	७१७६	५८४६	२६६४	६७०	९८४०	६५१६
३३	डेस्कटॉप पब्लिशिंग ऑपरेटर	..	३८४	१४२	१६८	२२	५५२	१६४
३४	डिजिटल फोटोग्राफर	..	२४	१४	०	०	२४	१४
३५	ड्रेस मॅकिंग	..	४७८०	२९५८	१२०	१६	४९००	२९७४
३६	फॅशन डिझाईन अॅण्ड टेक्नॉलॉजी	..	१३८०	९७९	६०	२४	१४४०	१००३
३७	फायर टेक्नॉलॉजी अॅण्ड इंडस्ट्रियल सेफ्टी मॅनेजमेन्ट	..	०	०	७२	७	७२	७
३८	फुड अॅण्ड बेवरेज सर्व्हिसेस असिस्टंट	..	२२०	८८	०	०	२२०	८८
३९	फूड प्रॉडक्शन (जनरल)	..	४३२	२२५	०	०	४३२	२२५
४०	फ्रंट ऑफिस असिस्टंट	..	४८	३	०	०	४८	३
४१	फ्रूट अॅण्ड व्हेजेटेबल प्रोसेसिंग	..	६००	२६७	०	०	६००	२६७
४२	हेल्थ सॅनिटरी इन्स्पेक्टर	..	२४	२४	४८	२२	७२	४६
४३	हॉस्पिटल हाउस कीपिंग	..	२४	५	७२	१९	९६	२४
४४	हाऊसकीपर	..	४८	०	०	०	४८	०
४५	आय.ओ. टी. टेक्निशियन (स्मार्ट सिटी)	..	०	०	४८	२४	४८	२४
४६	मल्टीमिडिया अॅनिमेशन अॅण्ड स्पेशल इफेक्ट	..	७२	४६	०	०	७२	४६
४७	फोटोग्राफर	..	४८	४८	०	०	४८	४८
४८	फीजिओथेरेपी टेक्निशियन	..	२४	४	४०	१	६४	५
४९	फुड अॅण्ड बेवरेज सर्व्हिसेस असिस्टंट (एस. सी. व्ही. टी.)	..	६०	३	०	०	६०	३
५०	लघुलेखक (मराठी) (एस. सी. व्ही. टी.)	..	१४०	१४१	४०	३३	१८०	१७४
५१	सेक्रेटरीअल प्रॅक्टिस (इंग्रजी)	..	३८४	२५५	४८	०	४३२	२५५
५२	सुईंग टेक्नोलॉजी	..	३३२०	१७७८	१६०	४६	३४८०	१८२४
५३	स्टेनोग्राफर सेक्रेटरीअल असिस्टंट (इंग्रजी)	..	६२४	५९७	०	०	६२४	५९७
५४	सरफेस ऑरनॉमेन्टेशन टेक्निक्स (भरतकाम)	..	१४०	७८	२०	०	१६०	७८
	एकूण	..	२३०७२	१५४५८	३८७२	९८५	२६९४४	१६४४३

दोन वर्षे मुदतीचे अभ्यासक्रम (अभियांत्रिकी)

५५	वैमानिकी रचना व उपकरणे संधाता	..	४०	४०	०	०	४०	४०
५६	आर्किटेक्चरल ड्रॉफ्समन	..	२४	९	७२	६	९६	१५
५७	अटॅडन्ट ऑपरेटर (केमिकल प्लान्ट)	..	१६८	१६३	२४	१२	१९२	१७५
५८	ड्रॉफ्समन सिव्हील	..	६४८	५९९	११०४	२०५	१७५२	८०४
५९	ड्रॉफ्समन मेकॅनिकल	..	८८०	७४६	१२२०	२२३	२१००	९६९

अभ्यासक्रमनिहाय प्रवेश क्षमतेचा तपशील प्रवेशसत्र २०२० करिता

अ. क्र.	व्यवसायाचे नाव	प्रवेशसत्र २०२०		प्रवेशसत्र २०२० करिता		एकूण	एकूण	
		करिता शासकीय		अशासकीय औ.प्र. संस्था		उपलब्ध	मंजूर	
		उपलब्ध	मंजूर	उपलब्ध	मंजूर	जागा	प्रवेश	
१	जागा क्षमता	३	४	५	६	७	८	
६०	वीजतंत्री	..	६७९५	६७९६	१५५००	१२२४१	२२२९५	१९०३७
६१	इलेक्ट्रॉनिक्स मेकॅनिक	..	३३६०	३०५१	९३२	४०६	४२९२	३४५७
६२	इलेक्ट्रोप्लेटर	..	८०	६५	०	०	८०	६५
६३	जोडारी	..	७७००	७३६१	१३२२०	५२१५	२०९२०	१२५७६
६४	इन्फॉरमेशन अॅण्ड कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजी सिस्टिम मॅटेनन्स	..	२०४०	१४८६	७२	२६	२११२	१५१२
६५	इन्स्ट्रुमेन्ट मेकॅनिक	..	१४४	१२९	१२०	६२	२६४	१९१
६६	इन्स्ट्रुमेन्ट मेकॅनिक (केमिकल प्लान्ट)	..	६०	६०	०	०	६०	६०
६७	लिफ्ट अॅण्ड एक्सलेटर मेकॅनिक	..	०	०	२४	१८	२४	१८
६८	यंत्र कारागीर	..	२८००	२७०२	१८०	७०	२९८०	२७७२
६९	यंत्र कारागीर (घर्षक)	..	१०२०	७२९	१००	३१	११२०	७६०
७०	मॅटेनन्स मेकॅनिक (केमिकल प्लान्ट)	..	१४०	१३९	२०	०	१६०	१३९
७१	मरीन फिटर	..	०	०	२०	७	२०	७
७२	मेकॅनिक अॅग्रीकल्चर मशिनरी	..	७२	६६	०	०	७२	६६
७३	मेकॅनिक कन्ड्युमर इलेक्ट्रॉनिक्स अप्लायन्सेस	..	४८	४८	०	०	४८	४८
७४	मेकॅनिक मशीन टूल मेन्टेनन्स	..	५२८	४७५	२४	८	५५२	४८३
७५	मेकॅनिक मोटर व्हेहिकल	..	४१५२	४१०२	२१६०	१५६०	६३१२	५६६२
७६	ऑपरेटर अॅडव्हान्स मशीन टूल्स	..	१७६	१४२	०	०	१७६	१४२
७७	रंगारी (जनरल)	..	८४०	५६६	४००	४३	१२४०	६०९
७८	प्रशितन व वातानुकूलित टेक्नशियन	..	२०४०	१८६७	६९६	४११	२७३६	२२७८
७९	प्रशितन व वातानुकूलित टेक्नशियन अंडर ड्युअल सिस्टिम ट्रेनिंग	..	०	०	२४	२२	२४	२२
८०	एस.सी.व्ही.टी. -आर्किटेक्चरल ड्रॉफ्समन	..	२४	२४	०	०	२४	२४
८१	स्पिनिंग टेक्नशियन	..	२०	२०	०	०	२०	२०
८२	सर्व्हेअर	..	३३६	३२०	२६४	५८	६००	३७८
८३	टेक्नशियन मेकॅट्रॉनिक्स	..	२४	१५	०	०	२४	१५
८४	टेक्नशियन मेडिकल इलेक्ट्रॉनिक्स	..	२४	२	०	०	२४	२
८५	टेक्नशियन पॉवर इलेक्ट्रॉनिक्स सिस्टिम	..	७२	४३	४८	१३	१२०	५६
८६	टेक्सटाईल्स मेकॅट्रॉनिक्स	..	४०	३०	०	०	४०	३०
८७	टूल अॅण्ड डायमेकर (डाईज अॅण्ड मोल्ड)	..	२६३	२४७	०	०	२६३	२४७
८८	टूल अॅण्ड डायमेकर (प्रेस टुल्स, जिग अॅण्ड फिक्शर)	..	५०४	४०४	४८	३०	५५२	४३४
८९	कातारी	..	२८४१	२५३७	५८०	१६१	३४२०	२६९८
९०	विक्किंग टेक्नशियन	..	२४	२५	०	०	२४	२५
९१	तारतंत्री	..	३८६०	३८१५	२१२०	१०१६	५९८०	४८४१
	एकूण	..	४१७८६	३८८२३	३८९७२	२१८५४	८०७५८	६०६७७
	राज्याची एकूण	..	९२८५०	७६६९०	५४९५६	२६९९०	१४७८०६	१०३६८०

६. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये राबविण्यात येणाऱ्या योजना

(१) लोकसेवा केंद्र योजना

बेरोजगारांची समस्या कमी करण्यासाठी देशात सर्वप्रथम महाराष्ट्र शासनाने जुलै २००२ च्या शासन निर्णयान्वये राज्यातील सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, शासकीय तांत्रिक विद्यालयांमध्ये लोकसेवा केंद्राची स्थापना करण्यात आली आहे.

सदरील योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे आहेत :- या योजनेअंतर्गत प्रशिक्षणार्थ्याला प्रशिक्षण घेण्यासाठी शैक्षणिक अर्हतेची कोणतीही अट नाही, कोणतीही वयोमर्यादा नाही व या योजनेअंतर्गत उमेदवारांना १५ दिवस ते ३ महिन्यांच्या कालावधीचे विविध अल्प मुदतीच्या व्यवसायांचे प्रशिक्षण देण्यात येते. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये लोकसेवा केंद्रासाठी स्वतंत्र कक्षाची स्थापना करून तेथे बाहेरील काम घेण्यासाठी व माहिती देण्यासाठी दूरध्वनी सोयीयुक्त स्वतंत्र कक्ष स्थापन करण्यात आलेला आहे. लोकसेवा केंद्राचा फायदा हा प्रशिक्षण पूर्ण केलेल्या प्रशिक्षणार्थ्यांना त्यांचे काम करण्यासाठी होत असतो. या केंद्रामध्ये नोंदणीकृत उमेदवारांमार्फत विविध कामे करण्यात येत असतात. हे उमेदवार संस्थेतील बेरोजगार असलेले माजी उमेदवार असतात. या उमेदवारांना बाहेरील घेतलेले काम करण्यासाठी संस्थेतील उपलब्ध असलेली यंत्रसामग्री वापरण्यास मुभा असते व मिळालेल्या मोबदल्यापैकी ९० टक्के रक्कम ही उमेदवारांना देण्यात येते व उर्वरित फक्त १० टक्के ओव्हरहेड चार्ज आकारून संस्थेला देण्यात येतो. सद्यःस्थितीत २०१३-१४ पासून योजना राबविण्यात येत नाही.

(२) मागेल त्याला व्यवसाय प्रशिक्षण

जागतिकीकरणामध्ये व्यावसायिक व खुले आर्थिक धोरण भारताने स्वीकारल्यामुळे परदेशातील आंतरराष्ट्रीय कंपन्यांच्या स्पर्धेला सार्वजनिक व खाजगी कंपन्यांना तोंड द्यावे लागत आहे. त्यामुळे कंपन्यांवर मंदीची लाट आली आहे. त्या कारणास्तव रोजगाराच्या संधी कमी होत आहेत. त्यासाठी बेरोजगारीला तोंड देण्यासाठी व बेरोजगारीचे प्रमाण कमी करण्यासाठी स्वयंरोजगार करण्याशिवाय पर्याय उरला नाही. यासाठी शासनाने अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गासाठी मागेल त्याला व्यवसाय प्रशिक्षण योजना सुरू केली आहे. या योजनेअंतर्गत बेरोजगार उमेदवारांना स्वयंरोजगार प्राप्त होण्यासाठी अल्पमुदतीच्या व्यवसायाचे प्रशिक्षण दिले जाते. सद्यःस्थितीत २०१३-१४ पासून सदर योजना चालू नाही.

योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये

१. या योजनेअंतर्गत संबंधित उमेदवारांकडून कोणतीही फी आकारली जात नाही.
२. या योजनेअंतर्गत प्रशिक्षणादरम्यान उमेदवारांना रुपये १०० प्रतिमहा विद्यावेतन दिले जाते.
३. सेवा गटातील व्यवसायाचे प्रशिक्षण केलेल्या संबंधित प्रशिक्षणार्थ्यांना रुपये १,०६० किमतीपर्यंतचे टूलकिट्स मोफत देण्यात येते, जेणेकरून सदर उमेदवार स्वयंरोजगार सुरू करून स्वतःच्या पायावर उभे राहतील. त्यामुळे बेरोजगारीचे प्रमाण कमी करण्यास मदत होईल.

वर्ष २०१८-२०१९ मध्ये लाभ घेतलेल्या उमेदवारांची माहिती

(१) अनुसूचित जातीच्या विद्यार्थ्यांची संख्या	..	१७१९०
(२) विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांची संख्या	..	१००२०

(३) आर्टिझन टू टेक्नोक्रॅट

विविध उद्योगधंदे, कारखाने, इन्फॉर्मल सेक्टरमध्ये तसेच व्यक्तिगतरित्या काम करणारे कारागीर अशिक्षित अथवा अल्पशिक्षित असले तरी ते आपल्या व्यवसायातील कामात अतिशय कुशल असतात. अशा कारागिरांची सर्वसाधारण कौशल्ये तपासणी करून त्यांच्या नैपुण्यतेचा दर्जा ठरविणे व त्यांना प्रमाणपत्र देण्याची योजना अस्तित्वात नाही.

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून उत्तीर्ण झालेल्या उमेदवारांना संबंधित क्षेत्रात पदविका/पदवी संपादन करण्याची इच्छा असूनही अशा सुविधा उपलब्ध नसल्यामुळे त्यांची प्रगतीही मर्यादित राहते.

वरील सर्व मुद्द्यांचा विचार करून अनौपचारिक क्षेत्रातील कुशल कारागीर तसेच औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमधून उत्तीर्ण उमेदवारांना सध्याच्या तंत्र/व्यवसाय शिक्षण पद्धतीमध्ये संबंधित व्यवसायामध्ये पदविका/पदवीपर्यंतचे शिक्षण घेण्याची संधी उपलब्ध करून देण्याच्या उद्दिष्टपूर्तीसाठी आर्टिझन टू टेक्नोक्रेट ही योजना २००५ पासून सुरू करण्यात आली आहे. या योजनेत कौशल्य चाचणीचे एकूण ६ स्तर खालील नमूद केल्याप्रमाणे आहेत :-

अल्पकुशल कारागीर ते अतिकुशल कारागीर

कौशल्य स्तर एक ते चार

प्रथम स्तर	अल्पकुशल कारागीर (Artisen)	अशिक्षित कारागिरांसाठी प्रथम स्तर कौशल्य चाचणी
द्वितीय स्तर	निमकुशल कारागीर (Senior Artisen)	अल्पशिक्षित कारागिरांसाठी द्वितीय स्तर कौशल्य चाचणी
तृतीय स्तर	कुशल कारागीर (Craftsman)	द्वितीय स्तर उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी एस.सी.व्ही.टी. परीक्षा
चौथा स्तर उत्तीर्ण	अतिकुशल कारागीर (Master Craftsman)	दहावी उत्तीर्ण/अनुत्तीर्ण उमेदवार तसेच एस. सी. व्ही. टी. उमेदवारांसाठी एस.सी.व्ही.टी. परीक्षा.

तंत्रज्ञ ते विशेष तज्ञ (पाचवा व सहावा स्तर)

पाचवा स्तर परीक्षा (पदविका)	तंत्रज्ञ (Technician)	एस. सी. व्ही. टी./एस. सी. व्ही. टी. उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी व्यवसाय पदविका परीक्षा.
सहावा स्तर	विशेष तज्ञ (Technocrat)	पदविका उत्तीर्ण उमेदवारांसाठी व्यवसाय पदवी परीक्षा.

(४) केंद्रपुरस्कृत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना दर्जावाढ करणे व जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्प

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दिले जाणारे कौशल्य प्रशिक्षण कारखान्यातील नवीन तंत्रज्ञानाच्या गरजेशी सुसंगत होण्यासाठी व कौशल्ययुक्त जागतिक दर्जाचे कुशल मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी कारखाने / औद्योगिक संघटना यांच्या सहकार्याने देशातील एकूण ५०० शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जा उंचावून त्यांना सेंटर ऑफ एक्सलन्स (CoE) मध्ये रूपांतरित करण्याकरिता व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ करण्याकरिता ही योजना जागतिक बँकेमार्फत राबविली जात आहे. सदर योजना २००६-०७ ते सप्टेंबर २०१८ पर्यंत राबविण्यात येत आहे. त्यानुसार राज्यातील ८७ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांना जागतिक बँकेच्या साहाय्याने केंद्र शासनमार्फत या योजनेतर्गत अर्थसहाय्य उपलब्ध करण्यात आलेले आहे.

सदर प्रकल्पांतर्गत राज्य शासन, केंद्र शासन व जागतिक बँक यांच्यामध्ये त्रिपक्षीय करार केलेला असून त्याअनुषंगाने प्रकल्पाची अंमलबजावणी केली आहे. जागतिक बँक व केंद्र शासन यांच्यामार्फत दरवर्षी नियमितपणे प्रकल्पाचा आढावा घेण्यात येतो. उपरोक्त योजनेकरिता केंद्र शासन व राज्य शासन यांचा हिस्सा ७५ टक्के : २५ टक्के याप्रमाणात आहे.

- अ) जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत दर्जावाढ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकरिता **रुपये २.०० कोटी**
 ब) जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत सेंटर ऑफ एक्सलन्स औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांकरिता **रुपये ३.५० कोटी** इतका निधी ठरविण्यात आलेला आहे.

या योजनेतर्गत संबंधित औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये स्थानिक क्षेत्राशी निगडित असलेल्या विशिष्ट व्यवसाय अंतर्गत प्रशिक्षणाध्यांना विशेष प्रशिक्षण देऊन त्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे सेंटर ऑफ एक्सलन्समध्ये रूपांतरीत केले जाते. उदा. इलेक्ट्रिकल, फॅब्रिकेशन, केमिकल, ऑटोमोबाईल इत्यादी.

सन २००६-०७ ते २००९-१० या कालावधीमध्ये वर्षनिहाय चार टप्प्यांमध्ये ८७ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था समाविष्ट केलेल्या आहेत. याबाबतचा वर्षनिहाय तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	वर्ष	टप्पा	सी.ओ.ई.	दर्जावाढ	एकूण	शेरा
१	२००६-०७	दुसरा	१२	३	१५	World Bank funding
२	२००७-०८	तीसरा	२१	९	३०	
३	२००८-०९	चौथा	३०	०	३०	
४	२००९-१०	पाचवा	७	५	१२	
एकूण			७०	१७	८७	

जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत प्राप्त निधीचा तपशील

(रुपये लाखांत)

अ. क्र.	निधीचा तपशील	रक्कम
१	केंद्र हिश्यापैकी केंद्र शासनाकडून प्राप्त निधी (सन २००७-०८ ते सन २०१४-१५)	२५४१५.२८
२	राज्य शासनाकडून वितरित करण्यात आलेली तरतूद (सन २००६-०७ ते सन २०१८-१९)	४००९४.५४
	केंद्र हिस्सा ७५ टक्के	३००७०.९०
	राज्य हिस्सा २५ टक्के	१००२३.६४
३	खर्च करण्यात आलेला एकूण निधी	३७०४७.७५
	केंद्र हिस्सा ७५ टक्के	२७७८५.८१
४	डिजीईटी, नवी दिल्ली यांना सादर करण्यात आलेली उपयोगिता प्रमाणपत्रे	२४५२५.६२

जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्पांतर्गत केंद्र शासनाकडून आजपर्यंत वितरित करण्यात आलेल्या निधी व खर्चाचा तपशील (सन २००६-०७ ते सन २०१८-१९)

(रुपये लाखांत)

अ. क्र.	घटक (Component)	एकूण योजना निधी (I D P)	केंद्र हिस्सा ७५ टक्के	केंद्राचा वितरित निधी	राज्य हिस्सा २५ टक्के	केंद्र + राज्य खर्च	सादर करण्यात आलेली उपयोगिता प्रमाणपत्रे
१	सेंटर ऑफ एक्सलन्स + दर्जावाढ	२७९००.००	२०९२५.००	२०६८०.३०	६८१३.४३	३०८२४.७५	२०६२८.६९
२	एस.पी.आय.यु.	६८.००	५१.००	५१.००	१७.००	२४५.७८	५१.००
३	एम.आय.एस.	४९०.२४	३६७.६८	३३०.९०	११०.३०	३२०.३४	३०७.५८
४	प्रोत्साहनात्मक निधी	६४८.००	४८६.००	२४३.००	८१.००	२२२.९२	१६७.१९
५	आय.टी.ओ.टी.	४९६.००	३७२.००	१६८.००	५६.००	१२०.००	९०.००
६	अतिरिक्त निधी	६५७०.१६	४९२७.६२	३९४२.०८	१३१४.०३	५३१३.९६	३२८१.१६
	एकूण	३६१७२.४०	२७१२९.३०	२५४१५.२८	८४७१.७६	३७०४७.७५	२४५२५.६२

टीप.- एकूण रुपये ३७,०४७.७५ लक्ष इतका खर्च मार्च २०१९ पर्यंत झालेला असून या खर्चामध्ये योजनेतर (Non Plan) खर्च समाविष्ट आहे.

- मा. केंद्रीय मंत्री, श्रम व रोजगार मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या दिनांक ३० एप्रिल २०१० च्या पत्रान्वये महाराष्ट्र राज्याला “ जागतिक बँक साहाय्यित व्यवसाय प्रशिक्षण सुधारणा प्रकल्प ” या योजनेला **Better Performing State** म्हणून प्रमाणित करण्यात आले आहे.
- शासन निर्णय क्रमांक आयटीआय-२०१४/प्र.क्र.९४/व्यशि-३, दिनांक ३ जुलै २०१४ व दिनांक १५ जून २०१५ अन्वये सेंटर ऑफ एक्सलन्स अंतर्गत सुरू असलेले व्यवसाय शिल्प कारागीर प्रशिक्षण योजनेंतर्गत रूपांतरीत करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे.
- जागतिक बँक प्रकल्प हा सप्टेंबर २०१८ अखेर संपुष्टात आला आहे.

* आदिवासी मुलींसाठी अधिकच्या जागा निर्माण करणे. यामध्ये दोन आदिवासी संस्थांमध्ये प्रत्येकी ६ व्यवसाय फक्त आदिवासी महिलांसाठी सुरू करण्यात आले आहेत.

* महिला औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये दुसऱ्या पाळीत आदिवासी महिलांसाठी अधिकच्या सुविधा निर्माण करणे. यामध्ये ५ महिलांच्या औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दुसऱ्या पाळीत व नवीन अधिकच्या व्यवसायात ४३२ जागा निर्माण करण्यात आलेल्या आहेत.

* २० आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये आदिवासी महिलांसाठी १ व्यवसाय व १४ आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये आदिवासी महिलांसाठी २ व्यवसाय सुरू करणे. यामध्ये ३५ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये आदिवासी महिलांसाठी १ व २ व्यवसाय सुरू करण्यात आले.

१०. मागेल त्याला व्यवसाय प्रशिक्षण योजना अनुसूचित जमातीतील उमेदवारांना लागू करणे.

सदरील योजनेद्वारे आदिवासी क्षेत्रातील अनुसूचित जमातीतील जे उमेदवार व्यवसाय प्रशिक्षणापासून वंचित राहतात त्यांच्यासाठी सदरील योजनेद्वारे अल्पमुदतीचे त्यांच्या परिसरातील आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये प्रशिक्षण देण्यात येते व सदरील प्रशिक्षणाकरिता कोणतीही वयोमर्यादा नसून त्यांच्याकडून कोणतेही शुल्क आकारले जात नाही. तसेच प्रशिक्षणादरम्यान संबंधित प्रशिक्षणार्थ्यांना दरमहा रुपये १०० विद्यावेतन दिले जाते व जे उमेदवार सेवागटातील व्यवसायामध्ये प्रशिक्षण पूर्ण करतात त्यांना रुपये १,००० किमतीपर्यंतचे टूलकिट स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी मोफत देण्यात येते. सदरील प्रशिक्षणादरम्यान त्यांना उद्योजकता प्रशिक्षण याचेही प्रशिक्षण देण्यात येते.

११. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये अनुसूचित जमातीतील प्रशिक्षणार्थ्यांसाठी पुस्तकपेढीचा विकास करणे.

अनुसूचित जमातीच्या प्रशिक्षणार्थ्यांना प्रशिक्षणादरम्यान संबंधित व्यवसायासाठी आवश्यक असलेली पुस्तके उपलब्ध करून देण्यात येतात.

१२. आदिवासी उपयोजनेअंतर्गत कार्यरत ५६ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील यंत्रसामग्रीची त्रुटी दूर करणे.

या योजनेअंतर्गत आदिवासी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये कालानुरूपे जी यंत्रसामग्री अतिशय जुनी झालेली आहे व त्यामुळे प्रशिक्षणावर फरक पडतो. सदरील यंत्रसामग्री निलेखित करून त्याऐवजी नवीन यंत्रसामग्री खरेदी करून संस्थेतील यंत्रसामग्रीची त्रुटी दूर करण्यात येते. तसेच आधुनिकीकरणामुळे संस्थेमध्ये यंत्रसामग्रीची असलेली त्रुटी दूर करण्यात येते.

(६) उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेमध्ये देण्यात येणारे प्रशिक्षण हे उत्पादनाभिमुख असल्यामुळे त्यामध्ये प्रात्यक्षिकाचा अंतर्भाव जास्त प्रमाणात असतो. प्रात्यक्षिकाचे प्रशिक्षण देण्याकरिता प्रशिक्षणार्थ्यांचा आत्मविश्वास वाढविणे, तसेच त्यांना विविध यंत्रसामग्री स्वतः चालविणे व त्यावर विविध प्रकारचे जॉब तयार करणे, यात जास्तीतजास्त अचूकता व दिलेल्या वेळेत औद्योगिक आस्थापनांप्रमाणे तयार करणे गरजेचे असते. याकरिता त्यांना औद्योगिक आस्थापनांप्रमाणे विविध जॉब व त्यासाठी आवश्यक कौशल्याचे प्रात्यक्षिक करणे आवश्यक असते.

वरील बाबींचा विचार करता विद्यार्थ्यांच्या कौशल्यात वाढ होण्यासाठी व शासनाच्या महसुलात वाढ होण्यासाठी उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना ही १९८१ मध्ये सुरू करण्यात आली आहे. त्यामध्ये सन २००२ मध्ये सुधारित पद्धतीने अंमलबजावणी करण्यात आली.

उद्दिष्टे :

१. प्रशिक्षणार्थ्यांच्या कौशल्यात वाढ करणे व त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगारासाठी सक्षम करणे.
२. औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील प्रशिक्षणार्थ्यांची कच्च्या मालाची गरज या योजनेतून भागविणे.
३. सदरील योजना औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रभाविणे राबवून महसूल वाढविणे.
४. प्रशिक्षणार्थ्यांच्या / निदेशकांच्या प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव घेणे व त्यामुळे त्यांचा आत्मविश्वास वाढवून कामाची अधिक आवड निर्माण करणे.
५. संस्थेमध्ये उपलब्ध असलेल्या यंत्रसामग्री व हत्यारे मनुष्यबळाचा महत्तम वापर करून, महसूल प्राप्त करून त्याद्वारे आधुनिक तंत्रज्ञानामधील यंत्रसामग्री खरेदी करून व संस्थेच्या इतर विकासासाठी वापर करणे.
६. सदरील योजना प्रभाविणे राबवून संस्थेच्या परिसरातील खाजगी, शासकीय, निमशासकीय आस्थापनांशी अधिकाधिक संबंध वाढवून त्यांचा फायदा संस्थेतील प्रशिक्षणार्थ्यांच्या प्रशिक्षणासाठी करून घेणे. उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण योजना सर्व औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये अनिवार्य करण्यात आली आहे.

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेद्वारे देशातील १३९६ शासकीय औ. प्र. संस्थांचा दर्जावाढ करणे.

औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधून दिले जाणारे प्रशिक्षण कारखान्यातील तंत्रज्ञानाच्या गरजेशी सुसंगत होण्यासाठी व कौशल्ययुक्त जागतिक दर्जाचे मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी कारखाने / औद्योगिक संघटना यांच्या सहकार्याने केंद्रशासनाने सन २००५-०६ पासून देशातील ५०० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जा उंचावून त्यांना सेंटर ऑफ एक्सलन्स रूपांतरित करण्याची योजना सुरू केलेली आहे. देशातील उर्वरित १,३९६ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप (Public Private Partnership) द्वारे करण्याची घोषणा केंद्रीय वित्त मंत्री यांनी २००७-०८ च्या अर्थ संकल्पिय भाषणामध्ये केली आहे. सन २००७-०८ पासून ते सन २०११-१२ पर्यंत खाजगी उद्योगाच्या सहभागाने (पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपद्वारे) राज्यातील एकूण २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा दर्जावाढ केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार करण्यात आलेला आहे.

योजनेची उद्दिष्टे

- देशातील कुशल मनुष्यबळाचे प्रमाण ५ टक्क्यावरून ५० टक्क्यांपर्यंत वाढविणे.
- औद्योगिक आस्थापनांना त्यांच्या गरजेनुसार लागणारे मनुष्यबळ तयार करून पुरविणे.
- व्यवसाय कौशल्यांची कक्षा (Universe of Knowledge) वाढवून जागतिक दर्जाचे मनुष्यबळ तयार करणे.
- औद्योगिक आस्थापनांच्या सहभागातून औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या मूलभूत सुविधांमध्ये वाढ करणे.

योजनेची वैशिष्ट्ये

- औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेकरिता एका Industry Partner ची सहयोगी उद्योजक म्हणून निवड केली जाते.
- Industry Partner च्या अध्यक्षतेखाली संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) स्थापना करण्यात येते.
- संस्था व्यवस्थापन समितीत परिसरातील अन्य चार Industry Partner सभासद असतात व शासनाचे सहा प्रतिनिधी असून प्राचार्य हे सदस्य सचिव आहेत.
- संबंधित Industry Partner (IMC अध्यक्ष), राज्य व केंद्र शासन यांच्यात त्रिपक्षीय सामंजस्य करार केला जातो.
- संस्था व्यवस्थापन समितीने संस्था विकास आराखडा Institute Development Plan (IDP) तयार करावयाचा असून त्यामध्ये पुढील पाच वर्षांच्या आर्थिक गरजा व गुणवत्ता प्रगती निकषांचा समावेश करावयाचा आहे.
- संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला संस्था नोंदणी अधिनियम, १८६० अंतर्गत नोंदणी करून मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम, १९५० अंतर्गत नोंदणी करावयाची आहे.
- संस्था व्यवस्थापन समितीच्या नावाने संस्थेजवळील राष्ट्रीयकृत बँकेत खाते उघडावयाचे असून आयकर विभागाकडून TAN व PAN क्रमांक प्राप्त करून घेणे आवश्यक आहे.
- संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला आर्थिक व शैक्षणिक स्वायत्ता देण्यात आलेली आहे.
- संस्था व्यवस्थापन समिती (IMC) ला राज्य शासनाने ठरवून दिलेले प्रवेशशुल्क आकारून २० टक्के प्रवेश करण्याचे अधिकार देण्यात आलेले आहेत.
- राज्य सुकाणू समिती State Steering Committee (SSC) व राष्ट्रीयकृत सुकाणू समितीने National Steering Committee (NSC) IDP व MoA ला मान्यता दिल्यानंतर समितीच्या बँक खात्यात प्रत्येकी रुपये २.५ कोटी रक्कम व्याजमुक्त कर्जरूपाने केंद्र शासनाकडून जमा करण्यात येते.
- संस्था व्यवस्थापन समितीतर्फे संस्थेत विविध उपक्रम राबवून महसूल वाढवावयाचा आहे.
- संस्थेचा सर्वकष दर्जावाढ किंवा CoE सुरू करून गुणात्मक विकास करावयाचा आहे.
- व्याजमुक्त कर्जाची परतफेड ११ व्या वर्षापासून ३० वर्षांपर्यंत समान २० हप्त्यात समितीने करावयाची आहे.

राज्यात २५० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेत विविध खाजगी औद्योगिक आस्थापना कार्यरत असून इस्पात इंडस्ट्रिज, व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज, वॉर्कार्ड लि., भारत फोर्ज लि., जे. एस. डब्ल्यू. स्टील, किस्टोन रिअल्टर प्रा. लि., रेमंड लि., टाटा इंडस्ट्रिज, प्राज इंडस्ट्रिज लि. इत्यादी नामांकित आस्थापनांचा सहयोगी उद्योजक म्हणून सहभाग मिळालेला आहे.

सन २००७-०८ पासून या योजनेची अंमलबजावणी देशात तसेच राज्यात सुरू झालेली असून महाराष्ट्र शासनाने शासन निर्णय, क्रमांक आयटीआय २००७/(१६२/०७)/व्यशि-२, दिनांक ३१ डिसेंबर २००७ नुसार अंमलबजावणी चालू केलेली आहे.

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत समाविष्ट संस्था

एकूण उद्दिष्ट	साध्य					एकूण
२००७-०८ ते २०११-१२	२००७-०८	२००८-०९	२००९-१०	२०१०-११	२०११-१२	
२५०	६२	५५	६०	२९	४४	२५०

केंद्र शासनाकडून पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप योजनेअंतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेला प्राप्त झालेला निधी (रुपये कोटी)

२००७-०८		२००८-०९		२००९-१०		२०१०-११		२०११-१२		एकूण संस्था	एकूण निधी
संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी	संस्था	निधी		
६२	१५५	५५	१३७.५	६०	१५०	२९	७२.५	४४	११०	२५०	६२५

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३	४
मुंबई विभाग			
१	बोरिवली	ओबेरॉय हॉटेल अॅण्ड रिसॉर्ट्स, मुंबई	.. दर्जावाढ
२	शहापूर	जेएसडब्ल्यू स्टील लिमिटेड, शहापूर, ठाणे	.. दर्जावाढ
३	बेलापूर	ए. एस. ए. पी. पी. मीडिया लि., मुंबई	.. दर्जावाढ
४	फोंडाघाट	सापळे ऑटो सर्व्हिसेस प्रा. लि., फोंडाघाट	.. दर्जावाढ
नाशिक विभाग			
५	नाशिक (मु.)	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स, नाशिक	.. दर्जावाढ
६	सिन्नर	एसएमपी ऑटोटेक प्रा. लि., अंबड, नाशिक	.. दर्जावाढ
७	चांदवड	कैलास ट्रीटमेंट, पंचवटी, नाशिक	.. दर्जावाढ
८	सटाणा	शलाका शाफ्टस् प्रा. लि., अंबड, नाशिक	.. दर्जावाढ
९	निफाड	सुशील ग्रेम्स एक्सपोर्ट कंपनी, निफाड	.. दर्जावाढ
१०	येवला	श्री गणेश होन्डा एजन्सीज	.. दर्जावाढ
११	अक्कलकुवा	टेक्नोफ्रॅब इंजिनिअरिंग, धुळे	.. दर्जावाढ
१२	पारोळा	स्ट्रार फॅब्रीकेशन	.. दर्जावाढ
१३	जामनेर	कमल डार्जिज आणि इंजिनिअरिंग वर्क्स, जळगाव	.. दर्जावाढ
१४	श्रीगोंदा	मायक्रोटेक इंडस्ट्रिज, अहमदनगर	.. दर्जावाढ
१५	नेवासा	जी. के. एन. सिंटर मेटल्स लि., अहमदनगर	.. दर्जावाढ
१६	पाथर्डी	जिपकॉन इंडस्ट्रिज लि., अहमदनगर	.. दर्जावाढ
१७	शिरपूर	प्रियदर्शनी सहकारी सूतगिरणी, शिरपूर	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४
पुणे विभाग			
१८	औंध-पुणे (मु.)	परिसिस्टंस सिस्टिम प्रा. लि.	दर्जावाढ
१९	दौंड (वरवंड)	विशय कॉम्पोनन्ट्स, पुणे	दर्जावाढ
२०	पुरंदर (सासवड)	कोमब्लेज अॅण्ड डिमेंग प्रा. लि.	दर्जावाढ
२१	खेड	भारत फोर्ज इंडिया लिमिटेड, पुणे	दर्जावाढ
२२	शिरूर	बुर्काडट कॉम्प्रेशन्स प्रा. लि., कोंढापुरी, पुणे	दर्जावाढ
२३	पंढरपूर	लक्ष्मी हायड्रोलिक्स, सोलापूर	दर्जावाढ
२४	मंगळवेढा	प्रिसिजन डॅमचाकर प्रा. लि.	दर्जावाढ
२५	विटा	किलॉस्कर ब्रदर्स लिमिटेड, किलॉस्करवाडी	दर्जावाढ
२६	वाई	गरवारे वॉल रोप्स लि., वाई	दर्जावाढ
२७	दहिवडी (माण)	केबॉवेट इंजिनिअरिंग प्रा. लि., सातारा	दर्जावाढ
औरंगाबाद विभाग			
२८	औरंगाबाद (मुलीची) *	ओकार्ट लि., औरंगाबाद	दर्जावाढ
२९	अंबड	एनआरबी बेअरिंग लिमिटेड, जालना	दर्जावाढ
३०	बदनापूर	अॅप्रोकॉप इंजिनिअरिंग प्रा.लि.	दर्जावाढ
३१	भोकरदन	विश्व टुलिंग सिस्टीम, औरंगाबाद	दर्जावाढ
३२	परळी-वैजनाथ *	लक्ष्मी कॉटस्पिन लि.	दर्जावाढ
३३	आष्टी	एन्डुरन्स टेक्नॉलॉजी प्रा. लि., औरंगाबाद	दर्जावाढ
३४	बसमतनगर	बी. सी. एल. स्प्रिंग लिमिटेड, औरंगाबाद	दर्जावाढ
३५	धर्माबाद	जेडीटी डायमंड टूल्स प्रा. लिमिटेड, औरंगाबाद	दर्जावाढ
३६	भोकर	बॉम्बे चेंबर्स ऑफ कॉमर्स, मुंबई	दर्जावाढ
३७	भूम	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	दर्जावाढ
३८	कळंब	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	दर्जावाढ
३९	परांडा	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	दर्जावाढ
४०	लातूर (मु.) *	व्हिडिओकॉन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, औरंगाबाद	दर्जावाढ
४१	अहमदपूर	जैन डायमंड टूल्स, औरंगाबाद	दर्जावाढ
अमरावती विभाग			
४२	अमरावती (मु.) *	हॉटेल श्रीपाद कॉन्टिनेन्टल, अमरावती	दर्जावाढ
४३	मोशी *	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, नागपूर	दर्जावाढ
४४	मोझरी	जाधव गिअर्स, अमरावती	दर्जावाढ
४५	नांदगाव-खांडेश्वर	कस्तुरी मेटलर्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
४६	धारणी	अस्पा बॅण्डसन्स लि.	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४
अमरावती विभाग--चालू			
४७	गुंज (महागाव)	रेमंड युको डेनीम प्रा. लिमिटेड, यवतमाळ	.. दर्जावाढ
४८	पुसद *	रेमंड युको डेनीम प्रा. लिमिटेड, यवतमाळ	.. दर्जावाढ
४९	उमरखेड	रेमंड युको डेनीम प्रा. लिमिटेड, यवतमाळ	.. दर्जावाढ
५०	अकोला (मु.) *	जे. एस. कॉर्पोरेशन, अकोला	.. दर्जावाढ
५१	मंगळूरपीर *	जे. एस. कॉर्पोरेशन, अकोला	.. दर्जावाढ
नागपूर विभाग			
५२	सावनेर	जे. एस. डब्लू स्टील डोटेट प्रोबुकर लि.,	.. दर्जावाढ
५३	देवरी	अशोक लेलॅंड लिमिटेड, भंडारा	.. दर्जावाढ
५४	सालेकसा	आदाणी पॉवर, महाराष्ट्र लिमिटेड	.. दर्जावाढ
५५	तिरोडा	अदानी पॉवर महाराष्ट्र प्रा. लिमिटेड	.. दर्जावाढ
५६	भंडारा (मु.)	सनफ्लॅग स्टील इंडस्ट्रिज, भंडारा	.. दर्जावाढ
५७	तुमसर	सनफ्लॅग स्टील इंडस्ट्रिज, भंडारा	.. दर्जावाढ
५८	साकोली	अशोक लेलॅंड लिमिटेड, भंडारा	.. दर्जावाढ
५९	ब्रह्मपुरी	महाराष्ट्र इलेक्ट्रोस्मेन्ट लि., मूल, चंद्रपूर	.. दर्जावाढ
६०	सिंदेवाही	संदीप मेटल क्राफ्ट लि.	.. दर्जावाढ
६१	विसोरा	पी. व्ही. टेक्सटाईल जाम, समुद्रपूर	.. दर्जावाढ
६२	देसाईगंज	ए. ए. एनर्जी लि.,	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००८-२००९ मध्ये समाविष्ट संस्था

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४
मुंबई विभाग			
१	अंधेरी	किस्टोन रिअल्टर, मुंबई	.. दर्जावाढ
२	मुरबाड	जे. एम. डब्ल्यू. स्टील, ठाणे	.. दर्जावाढ
३	कर्जत	किस्टोल रिअल्टर, मुंबई	.. दर्जावाढ
४	पेण	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, पेण	.. दर्जावाढ
५	उरण	जे. एन. पोर्ट ट्रस्ट ऑफ इंडिया, उरण	.. दर्जावाढ
६	श्रीवर्धन *	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, पेण	.. दर्जावाढ
७	अलिबाग	मानके अॅण्ड मानके इन्फ्रास्ट्रक्चर ग्रुप	.. दर्जावाढ
८	मुरुड	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, पेण	.. दर्जावाढ
९	मंडणगड	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, पेण	.. दर्जावाढ
१०	रत्नागिरी (मु.) *	फिनोलेक्स इंडस्ट्रिज लिमिटेड, रत्नागिरी	.. दर्जावाढ
११	राजापूर	न्यूक्लीअर पॉवर कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लि.	.. दर्जावाढ
१२	मालवण	निर्माण रिअल्टर अॅण्ड डेव्हलपर्स	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४
पुणे विभाग			
१३	वेल्ले	येबुमेस निर्माण प्रा. लिमिटेड,	.. दर्जावाढ
१४	शिराळा	हायस्पीड रबर प्रा. लि., इस्लामपूर	.. दर्जावाढ
१५	आटपाडी	किलोस्कर ब्रदर्स, सांगली	.. दर्जावाढ
१६	सोलापूर (मु.)	सागर क्रिएशन, सोलापूर	.. अॅपरल
१७	सोलापूर (दक्षिण)	लोकमंगल उद्योग समूह, सोलापूर	.. दर्जावाढ
१८	कुर्डूवाडी	प्रभु रॉकशेप मशिनरी, सोलापूर	.. दर्जावाढ
१९	सांगोला	लोकमंगल उद्योग समूह	.. दर्जावाढ
२०	शिरोळ	कुलकर्णी पॉवर टूल्स लि.,	.. दर्जावाढ
२१	पाटण	दत्ता टूल्स लि., कराड	.. दर्जावाढ
२२	कोरेगाव	सायकलो स्टान्स मिशन लि., सातारा	.. दर्जावाढ
नाशिक विभाग			
२३	पेट	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स	.. दर्जावाढ
२४	मालेगाव *	एन. बी. शुगर अॅण्ड फार्मास्युटिकल लि.	.. दर्जावाढ
२५	शहादा	एल्मेक इंजिनिअर्स लि., धुळे	.. दर्जावाढ
२६	अंमळनेर	सुमधू इंजिनिअरिंग इं. लि., जळगाव	.. दर्जावाढ
२७	चाळीसगाव	इसेंशियल एक्विपमेंट, धुळे	.. दर्जावाढ
२८	यावल	सोयो सिस्टिम्स लि., जळगाव	.. दर्जावाढ
२९	पारनेर	मयूर इंडस्ट्रिज, अहमदनगर	.. दर्जावाढ
३०	राहुरी	कोहिनूर प्लानेट कन्स्ट्रक्शन प्रा. लि., मुंबई	.. दर्जावाढ
३१	संगमनेर *	इलेक्ट्रॉनिका मशिन टूल्स लि., सिन्नर	.. दर्जावाढ
औरंगाबाद विभाग			
३२	गंगापूर	एन. आर. बी. बेअरिंग लि.	.. दर्जावाढ
३३	अंबेजोगाई *	नॅचरल शुगर अॅण्ड अलार्ईड इंडस्ट्रिज प्रा. लि.	.. दर्जावाढ
३४	हिंगोली *	श्री. खुराना ट्रॅव्हल्स, हिंगोली	.. दर्जावाढ
३५	उमरगा	प्रगती मोटर्स, उमरगा	.. दर्जावाढ
३६	चाकूर	कल्पकला हॅण्डमेड पेपर इंडस्ट्रिज, लातूर	.. दर्जावाढ
३७	रेणापूर	कल्पकला हॅण्डमेड पेपर इंडस्ट्रिज, लातूर	.. दर्जावाढ
अमरावती विभाग			
३८	भातकुली *	जाधव गिअर्स लि., अमरावती	.. दर्जावाढ
३९	अचलपूर *	गुक्स इंडस्ट्रिज लिमिटेड	.. दर्जावाढ
४०	मूर्तिजापूर *	अनुप इंजिनिअरिंग इंडस्ट्रिज, अकोला	.. दर्जावाढ
४१	चिखली *	—	.. दर्जावाढ
४२	मलकापूर *	बिर्ला कॉटस्पिन (इं.) लि., मलकापूर	.. दर्जावाढ
४३	शेगाव *	विकाशी फॅब्रिक्स लि., खामगाव	.. दर्जावाढ
४४	दिग्रस	पॅडसन इंडस्ट्रिज लिमिटेड, अकोला	.. दर्जावाढ
४५	राळेगाव	रेमॅण्ड युको डेनिम लि., यवतमाळ	.. दर्जावाढ
४६	घाटंगी	रेमॅण्ड युको डेनिम लि., यवतमाळ	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००७-२००८ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४
नागपूर विभाग			
४७	हिंगणा	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, कळमेश्वर	.. दर्जावाढ
४८	भिवापूर	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, कळमेश्वर	.. दर्जावाढ
४९	पारशिवणी (आ.)	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, कळमेश्वर	.. दर्जावाढ
५०	नरखेड	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, कळमेश्वर	.. दर्जावाढ
५१	समुद्रपूर	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, कळमेश्वर	.. दर्जावाढ
५२	पवनी	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	.. दर्जावाढ
५३	लाखांदूर	अशोक लेलँड लिमिटेड, भंडारा	.. दर्जावाढ
५४	मोहाडी	सन फ्लॅग आयर्न अँड स्टील कं., भंडारा	.. दर्जावाढ
५५	अर्जुनीमोरगाव	डीलाइट इंडस्ट्रिज, भंडारा	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
मुंबई विभाग				
ठाणे	१	भिवंडी*	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	.. दर्जावाढ
	२	मोखाडा (आ.)	एम. टी. एज्युकेशनल प्रा. लि., मुंबई	.. दर्जावाढ
	३	तलासरी (आ.)	बाटलीबॉय लि., सुरत	.. दर्जावाढ
	४	कल्याण	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	.. दर्जावाढ
	५	पालघर	जे. एस. डब्ल्यू. स्टील लि., बोईसर	.. दर्जावाढ
रायगड	६	माणगाव	निर्माण रिअल्टर्स अँड डेव्हलपर्स, मुंबई	.. दर्जावाढ
	७	खालापूर	महिंद्रा युजिन प्रा. लि., खोपोली	.. दर्जावाढ
रत्नागिरी	८	संगमेश्वर	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, पेण	.. दर्जावाढ
	९	दापोली	भारती शिपयार्ड लि., रत्नागिरी	.. दर्जावाढ
सिंधुदुर्ग	१०	देवगड	इस्पात इंडस्ट्रिज लिमिटेड, पेण	.. दर्जावाढ
पुणे विभाग				
पुणे	११	मुळशी	बजाज ऑटो लि., पुणे	.. दर्जावाढ
सांगली	१२	जत	मॅग्नेटिकस प्रा. लि., मिरज	.. दर्जावाढ
सोलापूर	१३	मोहोळ	कोठारी एमरी टेक्स.	.. दर्जावाढ
	१४	बाशी	बंडेवार ट्रेक्टर्स	.. दर्जावाढ
कोल्हापूर	१५	राधानगरी	विजय इंजिनिअरिंग वर्क्स, कोल्हापूर	.. दर्जावाढ
	१६	हातकणंगले	सधर्म टेक्सकॉम, हातकणंगले	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिपअंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
पुणे विभाग--चालू				
	१७	गगनबावडा	विष्णुसन्स इंडस्ट्रिज, कोल्हापूर	.. दर्जावाढ
	१८	आजरा	पोवार ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रिज, आजरा	.. दर्जावाढ
	१९	तुर्कवाडी	फेअरफिल्ड अँटलास लि., शिनोली-चंदगड	.. दर्जावाढ
	२०	मुरगुड	मनूग्राफ इंडिया लि., कोल्हापूर	.. दर्जावाढ
	२१	शाहूवाडी	डी. एस. दुधाणे ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रिज, कोल्हापूर	.. दर्जावाढ
सातारा	२२	मेढा	कुपर कॉर्पोरेशन प्रा. लि.	.. दर्जावाढ
नाशिक विभाग				
नाशिक	२३	सुरगाणा (आ)	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	.. दर्जावाढ
अहमदनगर	२४	कर्जत	लार्सन अँड टुब्रो लि., (ईएसई डिव्हिजन)	.. दर्जावाढ
	२५	श्रीरामपूर *	जीकेएन सेंटर मेटल लि., अहमदनगर	.. दर्जावाढ
नंदुरबार	२६	तळोदा (आ)	श्रीसन टेक्नॉलॉजी प्रा. लि., नाशिक	.. दर्जावाढ
	२७	अक्राणी (आ)	इलमेक इंजिनअर्स, धुळे	.. दर्जावाढ
जळगाव	२८	जळगाव (मु.)	रेमण्ड्स (टेक्सटाईल डिव्हिजन) लि., जळगाव	.. दर्जावाढ
	२९	उचंदे	सुपर टूल्स, जळगाव	.. दर्जावाढ
	३०	पाचोरा	द्वारका इंडस्ट्रिज, जळगाव	.. दर्जावाढ
औरंगाबाद विभाग				
औरंगाबाद	३१	वैजापूर	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	.. दर्जावाढ
	३२	सिल्लोड	एम. टी. एज्युकेशन प्रा. लि., मुंबई	.. दर्जावाढ
बीड	३३	केज	आयडीयाज इंजिनअर्स, औरंगाबाद	.. दर्जावाढ
	३४	गेवराई	एक्सपर्ट ग्लोबल, औरंगाबाद	.. दर्जावाढ
हिंगोली	३५	औढा नागनाथ	एस. आर. मेटल्स प्रा. लि., जालना	.. दर्जावाढ
	३६	कळमनूरी	धनंजय ग्रुप ऑफ कंपनीज, औरंगाबाद	.. दर्जावाढ
उस्मानाबाद	३७	तुळजापूर	श्री गुरुकृपा इंजिनअरिंग वर्क्स, उस्मानाबाद	.. दर्जावाढ
लातूर	३८	औसा	शिवानंद इंडस्ट्रिज, लातूर	.. दर्जावाढ
जालना	३९	जाफराबाद	विश्व टुलिंग सिस्टिम्स प्रा. लि., औरंगाबाद	.. दर्जावाढ
	४०	मंठा	कीर्ती इंडस्ट्रिज, जालना	.. दर्जावाढ
	४१	घनसावंगी	विनोदराय इंजिनअरिंग प्रा. लि., जालना	.. दर्जावाढ
	४२	परतूर	कालिका स्टील अँप्लॉय प्रा. लि.,	.. दर्जावाढ
परभणी	४३	जिंतूर	वॅरोक इंजिनअरिंग प्रा. लि.,	.. दर्जावाढ
अमरावती विभाग				
अकोला	४४	बाळापूर *	तुलसी पॉलीमर्स, अकोला	.. दर्जावाढ
यवतमाळ	४५	आर्णी (आ.)	साईनाथ इंडस्ट्रिज, यवतमाळ	.. दर्जावाढ
	४६	मोरेगाव (आ.)	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.,	.. दर्जावाढ
	४७	बाभूळगाव	मॅक / मोटर्स	.. दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप अंतर्गत सन २००९-२०१० मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योगसमूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
नागपूर विभाग				
यवतमाळ	४८	कुही	एम. एस. ई. टी. कं. लि.,	दर्जावाढ
	४९	मौदा	एनटीपीसी, मौदा	दर्जावाढ
वर्धा	५०	सेलू	इंदिरा सहकारी सूतगिरणी, सेलू	दर्जावाढ
चंद्रपूर	५१	गोंडपिंपरी (आ.)	दि टाईम इंजिनिअरिंग, चंद्रपूर	दर्जावाढ
	५२	चिमूर (आ.)	चिमूर कॉटन इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
	५३	मूल	टाटा मोटर्स	दर्जावाढ
	५४	भद्रावती (आ.)	पॉवर ग्रिड कॉर्पोरेशन ऑफ इंडिया लि.	दर्जावाढ
	५५	नागभीड	सिग्मा इलेक्ट्रो पॉवर इंजिनिअरिंग, प्रा. लि.	दर्जावाढ
गडचिरोली	५६	एटापल्ली (आ.)	लॉइड्स मेटल्स अॅण्ड इंजिनिअर्स, प्रा. लि., चंद्रपूर	दर्जावाढ
	५७	कोची (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि.	दर्जावाढ
	५८	आरमोरी (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि., बल्लारपूर, जि. चंद्रपूर	दर्जावाढ
	५९	चामोशी (आ.)	बल्लारपूर इंडस्ट्रिज लि., बल्लारपूर, जि. चंद्रपूर	दर्जावाढ
	६०	धानोरा (आ.)	गुप्ता एनर्जी लि., नागपूर	दर्जावाढ

सन २०१०-२०११ मध्ये समाविष्ट औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
मुंबई विभाग				
मुंबई उपनगर	१	गोवंडी	सुपारीवाला एक्सपोर्ट प्रा. लि. मुंबई	दर्जावाढ
रायगड	२	पोलादपूर	निर्माण रिअल्टर अॅण्ड डेव्हलपर्स	दर्जावाढ
	३	नांदवी	कोहिनूर प्याॅनेट कन्स्ट्रक्शन प्रा. लि.	दर्जावाढ
	४	म्हसळा *	डिगी पार्ट लि.	दर्जावाढ
रत्नागिरी	५	लांजा	जे एस. डब्ल्यू. इन्फ्रास्ट्रक्चर लि.	दर्जावाढ
पुणे विभाग				
सोलापूर	६	करमाळा	आर. आर. इलेक्ट्रिकल, सोलापूर	दर्जावाढ
कोल्हापूर	७	भुदरगड	एस. बी. रिशेलेरस प्रा. लि. कोल्हापूर	दर्जावाढ
	८	पन्हाळा	सुर्या ईक्युपमेंट प्रा. लि.,	दर्जावाढ
सांगली	९	कवठेमहाकाळ	एम. एस. ई. टी. कं. लि. कोल्हापूर	दर्जावाढ
सातारा	१०	औंध-खटाव	हिंदुस्तान स्ट्रक्चरल वर्क	दर्जावाढ
औरंगाबाद विभाग				
नांदेड	११	कंधार	टाटा मोटर्स	दर्जावाढ
	१२	देगलूर	टाटा केमिकल्स लि. नांदेड	दर्जावाढ
लातूर	१३	शिरूर अनंतपाळ	एक्सपोनेन्टेल्स इंजिनिअरिंग प्रा. लि. पुणे	दर्जावाढ

सन २०१०-२०११ मध्ये समाविष्ट औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव	दर्जावाढ/सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
नाशिक विभाग				
नाशिक	१४	नाशिक (उच्चस्तर)	रिलायन्स इलेक्ट्रॉनिक्स	दर्जावाढ
	१५	भडगाव	चैतन्य स्टीलशेष प्रा. लि.	दर्जावाढ
	१६	धरणगाव	स्पेक्ट्रम फॅब्रिकेट्स (इंडिया) प्रा. लि.	दर्जावाढ
धुळे	१७	शिंदखेडा	यूनिव्हर्सल स्टार्च चेम एलेड लि.	दर्जावाढ
अमरावती विभाग				
अमरावती	१८	दर्यापूर	कोनिसू ऑटो प्रा. लि.	दर्जावाढ
	१९	अंजनगाव-सूर्जी*	पारस्कर ऑटोवर्ड प्रा. लि.	दर्जावाढ
	२०	चांदूरबाजार*	जैका मोटर्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
	२१	धामणगाव	जाधव स्टील एलॉग	दर्जावाढ
बुलढाणा	२२	मोताळा	डी. एस. इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
यवतमाळ	२३	झरीझामणी	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.	दर्जावाढ
	२४	नेर	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.	दर्जावाढ
	२५	कळंब (आ.)	बजरंग पेपर प्रॉडक्ट्स	दर्जावाढ
	२६	दारव्हा	रेमंड युको डेनिम प्रा. लि.	दर्जावाढ
नागपूर विभाग				
वर्धा	२७	हिंगणघाट	मारुती सुझूकी इंडिया	दर्जावाढ
	२८	आर्वी	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
	२९	कारंजा-घाडगे	डी. एस. फर्निशर्स	दर्जावाढ

पब्लिक प्रायव्हेट पार्टनरशिप अंतर्गत सन २०११-१२ मध्ये समाविष्ट संस्था

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव	दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
मुंबई विभाग				
ठाणे	१	उल्हासनगर	सेंच्युरी रेयॉन	दर्जावाढ
सिंधुदुर्ग	२	दोडामार्ग	फनफर्स्ट फॉउन्डेशन प्रा. लि.	दर्जावाढ
	३	वेंगुर्ला	लुपीन फॉउन्डेशन	दर्जावाढ
रायगड	४	तळा	महिंद्रा उजिन स्टील कंपनी लि.	दर्जावाढ
	५	सुधागड पाली	मियाट प्रा. लि.	दर्जावाढ
पुणे विभाग				
सांगली	६	कडेगाव	टाटा ऑटोकॅप सिस्टिम लि.	दर्जावाढ
	७	पलुस	सनशेरा इंजिनिअरिंग प्रा. लि.	दर्जावाढ
नाशिक विभाग				
नाशिक	८	नांदगाव	हॅड्रोलिक्स इंडिया लि.	दर्जावाढ
अहमदनगर	९	कोपरगाव	भनसोली ट्रेव्हल्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
जळगाव	१०	एरंडोल	तुलशी एक्सट्रुशन प्रा. लि.	दर्जावाढ
	११	चोपडा	शुभदा एग्रॉप्लास्ट	दर्जावाढ

सन २०११-१२ मध्ये समाविष्ट संस्था--चालू

जिल्ह्याचे नाव	अ. क्र.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेचे नाव	सहयोगी उद्योग समूहाचे नाव	दर्जावाढ / सीओई सेक्टर
१	२	३	४	५
			औरंगाबाद विभाग	
औरंगाबाद	१२	औरंगाबाद (उच्चस्तर)	बजाज ऑटो लि. पुणे	दर्जावाढ
	१३	कन्नद	आकृती सिटी गोल्ड इन्स्टिट्यूट	दर्जावाढ
बीड	१४	धारूर	किरगद ऑटोकॅम्प प्रा. लि.	दर्जावाढ
	१५	माजलगाव	कराड ऑटो कॉम्पोनेन्ट	दर्जावाढ
	१६	पाटोदा	अडोर वेलिंग	दर्जावाढ
लातूर	१७	देवणी	ज्योतीलिंग इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
	१८	जळकोट	ए. एस. आर. इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
नांदेड	१९	मुदखेड	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
हिंगोली	२०	सेनगाव	शिंट शेपर्स	दर्जावाढ
	२१	पुर्णा	सुनील हायटेक इंजिनिअरिंग लि.	दर्जावाढ
	२२	पालम	गंगाखेड शुगर अॅण्ड एनर्जी लि.	दर्जावाढ
	२३	सोनपेढ	सिम इंडस्ट्रिज	दर्जावाढ
	२४	गंगाखेड	मेटलमॅन ऑटो प्रा. लि.	दर्जावाढ
			अमरावती विभाग	
अमरावती	२५	वरूड	श्रद्धा ऑटो सर्व्हिसेस	दर्जावाढ
	२६	अमरावती (उच्चस्तर)	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
अकोला	२७	तेल्हारा	पारस्कर मोटारबाइक्स, अकोला	दर्जावाढ
	२८	बाशीं टाकळी	डी. जी. सिरॅमिक्स	दर्जावाढ
	२९	पातूर	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
बुलढाणा	३०	संग्रामपूर	डॅसॉल पेट्रोलियम सर्व्हिस	दर्जावाढ
	३१	मेहकर	शारंगधर शुगर मिल	दर्जावाढ
वाशिम	३२	रिसोड	आश्लेषा पॉवर कंट्रोलस् प्रा. लि.	दर्जावाढ
	३३	मालेगाव	तिरुपती ग्रुप	दर्जावाढ
	३४	जळगाव जामोद	हावरे इंजिनिअरिंग अॅण्ड बिल्डर्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
			नागपूर विभाग	
नागपूर	३५	नागपूर (उच्चस्तर)	महिंद्रा अॅण्ड महिंद्रा लि.	दर्जावाढ
वर्धा	३६	आष्टी	के. ई. सी. इंटरनॅशनल लि.	दर्जावाढ
गोंदिया	३७	सडक अर्जुनी	अशोक लेलॅंड, नागपूर	दर्जावाढ
	३८	आमगाव	नागपूर मोटर्स प्रा. लि.	दर्जावाढ
	३९	गोरेगाव	अदानी पॉवर महा. लि.	दर्जावाढ
चंद्रपूर	४०	पोंभुर्णा	चंद्रपूर फेरा अॅलॉज प्लॅन्ट	दर्जावाढ
	४१	सावली	टाटा मोटर्स लि.	दर्जावाढ
			आश्रम औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था नाशिक विभाग	
नंदुरबार	४२	सुकापूर	लुपीन फाउन्डेशन	दर्जावाढ
धुळे	४३	नवापाडा	लुपीन फाउन्डेशन	दर्जावाढ
			नागपूर विभाग	
गोंदिया	४४	बिजेपार	गुप्ता स्वचगिअर	दर्जावाढ

(१) प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण (AVTS)

देशातील औद्योगिक विकासाला गती प्राप्त व्हावी, औद्योगिक उत्पादन वाढावे, त्याला उत्तेजन मिळावे व सहाय्य व्हावे या हेतूने प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती सुरू करण्यात आलेली आहे. ज्या निरनिराळ्या प्रगत आणि क्लिष्ट अशा प्रकारच्या कामासाठी अतिशय उच्च प्रकारचे कसब प्राप्त केलेले कामगार व तंत्रज्ञ इतर प्रशिक्षण कार्यक्रमाद्वारे मिळू शकत नाहीत, त्या प्रकारच्या कामासाठी प्रशिक्षण देण्याचा हेतू या योजनेमागे आहे. अशा प्रकारचे केंद्र औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औंध, पुणे येथे प्रगत प्रशिक्षण देण्यासाठी एप्रिल, १९७७ पासून सुरू करण्यात आलेले आहे. या प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धतीत उद्योगधंद्यांकडून मिळालेल्या चांगल्या प्रतिसादामुळे आणि योजनेच्या उपयुक्ततेमुळे शासनाने ऑगस्ट, १९८२ पासून अंबरनाथ, नाशिक, कोल्हापूर, अमरावती, नागपूर, औरंगाबाद व नांदेड या ७ ठिकाणी ही प्रशिक्षण केंद्रे चालू केली आहेत. आजमितीस महाराष्ट्र राज्यात एकूण ८ प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण संस्था कार्यरत आहेत.

अ. क्र.	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम
१	२	३
१	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, अंबरनाथ	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) रेफ्रिजरेशन अॅण्ड एअर कंडिशनिंग मेकॅनिक, (३) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल), (४) इलेक्ट्रॉनिक्स मेन्टेनन्स मेकॅनिक.
२	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, औंध, पुणे	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) अॅडव्हान्स मशीन टूल मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (३) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल), (४) टूल अॅण्ड डायमॅन्डिंग, (५) इंडक्शन टू इंजिनअरिंग टेक्नॉलॉजी, (६) अॅडव्हान्स प्लॉस्टिक प्रोसेसिंग, (७) मटेरियल मॅड, (८) प्रिंटिंग टेक्नॉलॉजी, (९) हायड्रॉलक्स अॅण्ड न्यूमॅटिक्स.
३	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, कोल्हापूर	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) ऑटोमोबाइल मेकॅनिक, (३) अॅडव्हान्स वेलिंग, (४) मशीन टूल मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल).
४	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, नाशिक	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, (२) अॅडव्हान्स वेलिंग, (३) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (४) इलेक्ट्रॉनिक्स मेन्टेनन्स मेकॅनिक.
५	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, अमरावती	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) अॅडव्हान्स वेलिंग, (३) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (४) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिक).
६	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, नागपूर	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (३) मेट्रॉलॉजी अॅण्ड इंजिनियरिंग इन्स्पेक्शन, (४) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल), (५) अॅडव्हान्स वेलिंग.
७	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, नांदेड	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (इलेक्ट्रिकल), (३) रेफ्रिजरेशन अॅण्ड एअर कंडिशन मेकॅनिक.
८	प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धती, औरंगाबाद	.. (१) अॅटो कॅड कॅम, श्री डी मॉडेलिंग, (२) ऑटोमोबाइल मेकॅनिक, (३) अॅडव्हान्स मशीन टूल्स मेन्टेनन्स (मेकॅनिकल).

या प्रशिक्षण कार्यक्रमातून नजीकच्या उद्योगधंद्यांच्या सहभागाने आजपर्यंत एकूण १,१४,४५७ कामगार प्रशिक्षित झाले आहेत.

(२) यंत्र दुरुस्ती आणि निगराणी कार्यशाळा, अमरावती / पनवेल

निरनिराळ्या प्रकारची यंत्रे व यंत्रसामग्री यांची दुरुस्ती करून निगा राखण्यासाठी यंत्र दुरुस्ती व निगराणी कार्यशाळा शासनाने नाशिक रोड येथे १९८० मध्ये स्थापन केली होती. सद्यःस्थितीत ही निगराणी कार्यशाळा नाशिक रोड येथून स्थलांतरित करून ती सध्या अमरावती येथे कार्यरत असून, दुसरी कार्यशाळा पनवेल येथे १९९५ पासून कार्यरत झाली आहे.

महाराष्ट्रात शासनाच्या एकूण ४१७ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत असून त्यामध्ये अवजड यंत्रे, यंत्रसामग्री हत्यारे इत्यादी विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणाकरिता वापरण्यात येतात. विद्यार्थी प्रात्यक्षिक शिक्षणाकरिता ही यंत्रसामग्री हाताळतात आणि त्यामुळे बऱ्याचवेळा ती लवकर नादुरुस्त होते व तिची झीजही होते. निरनिराळ्या संस्थांमध्ये वापरात असलेली यंत्रसामग्री जवळजवळ १,९७,७५२ विद्यार्थी हाताळत असतात. प्रत्येक यंत्र दरदिवशी साधारणतः ७ तास उपयोगात असते आणि त्यामुळे त्यांची सतत देखभाल, निगा आणि दुरुस्ती करणे अत्यावश्यक झाले आहे. हे करण्याकरिता विशेषज्ञ व प्रवीण, कुशल कर्मचारीवर्ग सदर कार्यशाळेत उपलब्ध आहे.

या यंत्र दुरुस्ती निगराणी कार्यशाळेची मुख्य कार्ये पुढीलप्रमाणे :-

- (१) औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये असलेल्या ज्या यंत्रांची दुरुस्ती संस्थेतल्या संस्थेत होऊ शकणार नाही, अशी यंत्रे व यंत्रसामग्री दुरुस्त करणे,
- (२) जुन्या यंत्रांचे नूतनीकरण करून त्यांची उपयुक्तता आणि अचूकता अधिक काळ वाढविणे,
- (३) यंत्र आणि यंत्रसामग्री नादुरुस्त झाल्यावर त्यांची कारणे शोधून काढणे आणि त्याचा अभ्यास करून यंत्रांची नादुरुस्ती पुन्हा कशी टाळता येईल याबाबत संस्थेस मार्गदर्शन करणे, तसेच योग्य निगा कशी राखता येईल याबाबतही सल्ला देणे,
- (४) सध्या अस्तित्वात असलेली यंत्रे आणि यंत्रसामग्री यांच्या बांधणीचा (डिझाईन) अभ्यास करून त्यामध्ये जरूर पडल्यास कशा रीतीने बदल करता येईल याचा अभ्यास करणे आणि एखाद्या कारखान्याने पुरविलेल्या यंत्राचे उत्पादन तथा सुटे भाग निर्मिती बंद असल्यास, त्या भागाएवजी दुसऱ्या सुट्या भागांची निर्मिती करून ती यंत्रे व यंत्रसामग्री उपयोगात आणणे,
- (५) शक्य असेल तेथे आणि तेव्हा गुंतागुंतीचे किचकट सुटे भाग तयार करणे,
- (६) उत्पादकांकडील विशेषज्ञाची सेवा संस्थांना उपलब्ध करून देणे व त्यांचा मेहनताना देणे.

(३) हायटेक प्रशिक्षण योजना (Hitech Scheme)

प्रगत तंत्रज्ञानाच्या प्रभावामुळे कारखान्यातील उत्पादन प्रक्रियांमध्ये संख्यात्मक व गुणात्मक बदल होत आहेत, संगणक व इलेक्ट्रॉनिक्स क्षेत्रामध्ये विकासाची गती अधिक असल्याने या क्षेत्रातील कामगार, कारागीर व तंत्रज्ञ यांना नवीन प्रकारचे प्रगत कौशल्य व ज्ञान देऊन तांत्रिकदृष्ट्या कार्यक्षम करण्याकरिता सन १९९९ पासून निर्माण करण्यात आली आहे. जागतिक बँक प्रकल्पांतर्गत देशातील विविध राज्यातील १० औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये सदर योजना राबविण्याचे ठरविले आहे व त्या अनुषंगाने रोजगार व प्रशिक्षण महासंचालनालय, भारत सरकार यांनी प्रगत व्यवसाय प्रशिक्षण पद्धतीद्वारा औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, औंध, पुणे या महाराष्ट्रातील एकमेव संस्थेची निवड केलेली असून तेथे हायटेक प्रशिक्षण योजना कार्यरत आहे.

या योजनेची उद्दिष्टे पुढीलप्रमाणे आहेत :-

१. नवीन पिढीतील कुशल कामगारांना अद्ययावत व उच्च तांत्रिक नवीन यंत्रे/उपकरणे यांच्या सर्व्हिसिंग व निगराणीचे ज्ञान देणे.
२. नवीन व उच्च तंत्रज्ञानातील आवश्यक क्षेत्रातील ज्ञान कारखान्यातील कुशल कामगारांना देण्यासाठी अल्प कालावधीच्या प्रशिक्षण अभ्यासक्रमांचे आयोजन करणे.
३. नवीन अद्ययावत उद्योगक्षेत्रातील तंत्रज्ञान अवगत करण्यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांतील निदेशकांना प्रशिक्षण देणे.
४. उद्योग तसेच संस्थांमध्ये कालानुरूप शोध व विकास प्रकल्प / अभ्यासक्रमांचे आयोजन करून सल्ला सेवा पुरविणे.

या योजनेअंतर्गत पुढील अभ्यासक्रम आहेत :-

१. इंडस्ट्रियल ऑटोमेशन
२. अॅटो कॅड
३. अॅनालॉग अॅण्ड डिजिटल इलेक्ट्रॉनिक्स
४. पी. सी. मेन्टेनन्स

या योजनेअंतर्गत आजमितीस ७,०२० लाभार्थींनी प्रशिक्षण घेतलेले आहे.

७. शिल्प कारागिरांचे तथा पर्यवेक्षकांचे प्रशिक्षण

(अ) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा.--कारखान्यामध्ये नोकरीत असलेल्या कामगारांचे व्यवसायातील कौशल्य वृद्धिगत करण्यासाठी तसेच तरुणांना व्यवसाय प्रशिक्षण देऊन कारखान्यात रोजगार मिळवून देण्यासाठी शासनाने शासकीय तंत्र विद्यालये तथा औद्योगिक शाळा सुरू केल्या. सदर संस्थांमधून अल्पमुदतीचे अभ्यासक्रम राबविण्यात येतात. सध्या या संस्थांमधून महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळाचे खालील अभ्यासक्रम राबविण्यात येत आहेत :-

- (१) शिवण व कर्तन
- (२) हस्तजुळणी
- (३) लेटर प्रेस प्रिंटिंग
- (४) रेडिओ दुरुस्ती
- (५) मोटार व आर्मिचर वार्डिंग
- (६) इलेक्ट्रिकल वायरमन
- (७) पंप व विद्युत दुरुस्ती
- (८) दुचाकी (मोटार यांत्रिकी)
- (९) लेथ ऑपरेटर
- (१०) संधाता जोडकाम
- (११) कॅबिनेट व फर्निचर मेकिंग
- (१२) कर्मशिअल पेंटिंग

जिल्हानिहाय शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळेची संख्या व प्रवेशक्षमता दर्शविणारे विवरणपत्र

अ. क्र.	जिल्ह्याचे नाव	संस्थांची संख्या	प्रवेश क्षमता	शेरा
Sr. No.	Name of District	Nos. of Institute	Intake Capacity	Remarks
१	२	३	४	५
१	उपनगर, मुंबई Suburban, Mumbai	.. 1	130	
२	नाशिक Nashik	.. 1	75	
३	सातारा Satara	.. 1	60	
४	सोलापूर Solapur	.. 70	--	
५	कोल्हापूर Kolhapur	.. 1	75	
६	औरंगाबाद Aurangabad	.. 2	215	
७	परभणी Parbhani	.. 1	100	
८	अकोला Akola	.. 1	105	
९	नागपूर Nagpur	.. 1	15	
एकूण Total		.. 9	945	—

८. शिकाऊ उमेदवारी योजना

(शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१)

● योजनेची पार्श्वभूमी :

कुशल कारागीरास आवश्यक असलेले पायाभूत प्रशिक्षण औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये दिल्यानंतर उद्योगात असणाऱ्या प्रक्रियांमध्ये लागणारी यंत्रसामग्री तसेच व नवीन आधुनिक तंत्रज्ञानानुसार औद्योगिक आस्थापनेत वापरण्यात येणारी आधुनिक यंत्रसामग्री व तंत्र यांचे ज्ञान व कौशल्य प्राप्त करून हा कुशल कारागीर सर्व दृष्टीने स्वावलंबी बनावा यासाठी शिकाऊ उमेदवारी योजना अस्तित्वात आली.

राज्यातील विशिष्ट क्षेत्रातील कुशल मनुष्यबळाच्या मागणीस अनुरूप असलेल्या व्यवसायांचा कालावधी राज्यस्तरावर निश्चित केल्यामुळे योजनेची अंमलबजावणी गतीमान पद्धतीने होऊन उमेदवारांना रोजगार / स्वयंरोजगाराच्या संधी प्राप्त होतात.

सन २०२० पर्यंत ५ लाख शिकाऊ उमेदवार भरतीचे लक्ष ठेवण्यात आले आहे. यासाठी शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ मध्ये महाराष्ट्र शासनाने सुधारणा करून महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण, भाग आठ, असाधारण क्रमांक २२, दिनांक ९ फेब्रुवारी २०१८ व महाराष्ट्र शासन राजपत्र, असाधारण भाग चार-अ (अधिसूचना), दिनांक ५ एप्रिल २०१८ नुसार सर्व औद्योगिक आस्थापनांना त्यांच्याकडील मनुष्यबळाच्या २५ टक्के शिकाऊ उमेदवार प्राधान्याने भरती करण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे.

केंद्र शासनाच्या कौशल्य विकास व उद्योजकता विभागाचे पत्र क्रमांक : File No. MSDE-०१(०१)/२०१८-AP (PMU) New Delhi, dated ०१ ऑक्टोबर २०१९ अन्वये ज्या आस्थापनेत (कंत्राटी कामगारांसह) ३० किंवा त्यापेक्षा जास्त मनुष्यबळ आहे, त्या आस्थापनेने वित्तीय वर्षात शिकाऊ उमेदवारी भरती २.५ % ते १५% (महाराष्ट्रासाठी २५%) पर्यंत करणे बंधनकारक आहे. शिकाऊ उमेदवारी भरती करताना किमान ५% जागा फ्रेशर व कौशल्य प्रमाणपत्रधारक उमेदवारांसाठी आरक्षित ठेवण्यात याव्यात. ज्या आस्थापनेत (कंत्राटी कामगारांसह) ४ ते २९ पर्यंत मनुष्यबळ आहे, त्या आस्थापनेने शिकाऊ उमेदवारी भरती करणे बंधनकारक नाही, परंतु त्या आस्थापना शिकाऊ उमेदवारी भरती करू शकतात. तीन किंवा त्यापेक्षा कमी मनुष्यबळ असलेल्या आस्थापनेला शिकाऊ उमेदवारी भरती करण्यास मान्यता नाही.

● योजनेबाबतची इतर माहिती :

औद्योगिक क्षेत्रात प्रशिक्षणाची पातळी सुधारण्याच्या दृष्टीने शिकाऊ उमेदवार अधिनियमाची अंमलबजावणी करण्यात आली. हा अधिनियम लोकसभेत १९६१ साली मंजूर झाला आणि १९७३ व १९८६ साली त्यात सुधारणा झाली. या अधिनियमाची नियमावली १९६२ साली तयार झाल्यानंतर या राज्यात जानेवारी, १९६३ पासून ही योजना राबविण्यात येत आहे. तसेच केंद्र शासनाने शिकाऊ उमेदवार अधिनियम, १९६१ अंतर्गत दिनांक २२ डिसेंबर २०१४ व शिकाऊ उमेदवारी नियम १९९२ मध्ये दिनांक १८ जून २०१५ रोजी महत्त्वाच्या सुधारणा करण्यात आलेल्या आहेत. या योजनेचे काम पहाण्यासाठी संचालक व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, यांना “ राज्य प्रशिक्षणार्थी सल्लागार ” म्हणून नेमले आहे. तसेच सहा विभागीय कार्यालयांच्या प्रमुखांना “ सहप्रशिक्षणार्थी सल्लागार (वरिष्ठ) ” या पदाचा दर्जा दिलेला आहे. ते त्यांच्या अधिपत्याखालील शासकीय/अशासकीय आस्थापनेतील शिकाऊ उमेदवारी योजनेअंतर्गतची कामे पहातात. राज्य पातळीवर शिकाऊ उमेदवारी योजना अधिक कार्यक्षमपणे राबविण्यासाठी खाजगी व निमसरकारी स्तरावर अडीअडचणीचे निवारण/मार्गदर्शन करण्यासाठी निरनिराळ्या समित्या नेमलेल्या आहेत.

महाराष्ट्र राज्यात शासनाची शासकीय ४४ मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रे (BTRI), ०१ बेसिक ट्रेनिंग प्रोव्हायडर (BTP) व अशासकीय १६३ मूलभूत प्रशिक्षण केंद्रे (BTC) अशी एकूण २०८ प्रशिक्षण केंद्रे स्थापन झालेली आहेत. या योजनेनुसार केंद्र सरकारने औद्योगिक क्षेत्रातील कारखान्यांच्या व्यवस्थापकांच्या माहितीसाठी अधिसूचना प्रसिद्ध केल्या व औद्योगिक क्षेत्रातील कारखान्यांना उपयोगी पडतील असे २६१ व्यवसाय निरनिराळ्या ३९ गटांतून निर्देशित केलेले आहेत. महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ, मुंबई यांचेमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येणाऱ्या व्यवसायांना केंद्र शासनाच्या दिनांक ७ सप्टेंबर २०१७ च्या अधिसूचनेनुसार १२३ व्यवसायांना शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे. ३२ क्षेत्रातील ३११ वैकल्पिक (Optional) व्यवसायांनाही शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे. तंत्रज्ञ (व्यावसायिक) शिकाऊ उमेदवारी योजनेअंतर्गत २० व्यवसायांना शिकाऊ उमेदवारी लागू केलेली आहे.

वैकल्पिक (Optional) व्यवसायांची शिकाऊ उमेदवारी राष्ट्रीय कौशल्य विकास निगम (National Skill Development Corporation) यांचेअंतर्गत “ सेक्टर स्किल कौन्सिल ” मार्फत राबविण्यात येते.

● शिकाऊ उमेदवारी योजनेचे प्रकार :

अ.क्र.	शिकाऊ उमेदवारीचा प्रकार	आवश्यक अर्हता
1	Trade Apprentice	Passed out of ITIs
2	Fresher Trade Apprentice	Class 8th, 10th and 12th pass outs
3	Graduate Apprentice	Graduates in Engineering and Non-Engineering courses.
4	Technician Apprentice	Passed out of Polytechnics
5	Technician (Vocational) Apprentice	Passed out of a 10 + 2 vocational training courses
6	Apprentices who are perusing their graduation / diploma courses	
7	Apprentices who have passed out of any NSQF aligned Short term training Course including courses under the PMKVY/DDUGKY/MES.	
8	Fresher apprentices amongst those who are class V Pass and above who are not covered under any of the afore-mentioned categories but meet the Educational/Technical qualifications as specified in the course curriculum.	

केंद्र शासन प्रत्येक व्यवसायाच्या अभ्यासक्रमाची आखणी करते. शिकाऊ उमेदवारी पूर्ण झाल्यानंतर राष्ट्रीय व्यावसायिक प्रशिक्षण परिषद, नवी दिल्ली यांचेमार्फत शिकाऊ उमेदवारांची अंतिम परीक्षा घेऊन उत्तीर्ण उमेदवारांना अंतिम प्रमाणपत्र देण्यात येते. औद्योगिक कारखान्यांत जे शिकाऊ उमेदवार प्रशिक्षण घेतात, त्यांना प्रशिक्षणाच्या कालावधीमध्ये केंद्र शासनाच्या दिनांक २५ सप्टेंबर २०१९ च्या राजपत्रानुसार विद्यावेतनाचे दर खालीलप्रमाणे सुधारीत आलेले आहेत :-

विद्यावेतन :

अ.क्र.	प्रकार	विद्यावेतनाचा प्रतिमहा किमान दर
१	इयत्ता ५ वी ते ९ वी उत्तीर्ण	रुपये ५,०००
२	इयत्ता १० वी उत्तीर्ण	रुपये ६,०००
३	इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण	रुपये ७,०००
४	राष्ट्रीय किंवा राज्य प्रमाणपत्रधारक	रुपये ७,०००
५	तंत्रज्ञ (व्यावसायिक)	रुपये ७,०००
६	तंत्रज्ञ (पदविकाधारक)	रुपये ८,०००
७	पदवीधारक	रुपये ९,०००

शिकाऊ उमेदवारीच्या दुसऱ्या आणि तिसऱ्या वर्षात पहिल्या वर्षातील अनुज्ञेय विद्यावेतनच्या दराच्या अनुक्रमे १० टक्के आणि १५ टक्के वाढ अनुज्ञेय असते.

● शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेची अंमलबजावणी :

दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून www.apprenticeship.gov.in आणि दिनांक ०६ एप्रिल २०२० पासून www.apprenticeshipindia.org या केंद्र शासनाने सुरू केलेल्या संकेतस्थळामार्फत शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण योजनेची ऑनलाईन पद्धतीने अंमलबजावणी केली जाते. आस्थापनेची नोंदणी, प्रशिक्षणार्थ्यांची नोंदणी, विद्यावेतन अदा करणे व विद्यावेतन प्रतिपूर्ती इत्यादीबाबतची कार्यपद्धती संकेतस्थळावर विस्तृतपणे नमूद केलेली आहे.

केंद्र शासनाने सुरू केलेल्या Apprenticeship Training Portal (www.apprenticeshipindia.org) वर ऑक्टोबर २०२० पर्यंत खालीलप्रमाणे शिकाऊ उमेदवारांची व आस्थापनांची नोंदणी झालेली आहे.

Sr. No.	Particulars	Count
1	Apprentice Count	४२०२१५
2	Establishment Count	१९३५६

राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजना

(National Apprenticeship Promotion Scheme - NAPS)

केंद्र शासनाची National Apprenticeship Promotion Scheme - NAPS ही योजना दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून शिकाऊ उमेदवारांच्या भरतीकरिता प्रोत्साहन देण्यासाठी सुरू करण्यात आली आहे. या योजनेच्या अंमलबजावणीचा कालावधी सन २०१६ ते सन २०२० असा आहे.

केंद्र शासनाने शिकाऊ उमेदवारांच्या भरतीचे प्रमाण २.३ लक्ष वरून सन २०२० पर्यंत ५० लक्ष करण्याचे उद्दिष्ट आहे. याकरिता केंद्र शासनाचे रुपये १० हजार कोटी इतका निधी उपलब्ध करून दिलेला असून महाराष्ट्र राज्याकरिता रुपये १९,७६,८०,३५०/- (एकोणीस कोटी शहात्तर लाख ऐंशी हजार तीनशे पन्नास फक्त) इतका निधी उपलब्ध करून दिला आहे.

- शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेअंतर्गत शिकाऊ उमेदवारांची भरती करण्यासाठी आस्थापनांना दिनांक १९ ऑगस्ट २०१६ पासून दरमहा प्रति शिकाऊ उमेदवार देय विद्यावेतनाच्या २५% किंवा रुपये १५००/- यापैकी कमी असलेली रक्कम आस्थापनेला देय असेल.
- या योजनेअंतर्गत फ्रेशर शिकाऊ उमेदवारांच्या मूलभूत प्रशिक्षण कालावधीत ही रक्कम देय नाही. फ्रेशर शिकाऊ उमेदवारांच्या मूलभूत प्रशिक्षणाची रक्कम (रुपये ७५००/- जास्तीत जास्त) ५०० तास / ३ महिने एवढी देय राहिल.
- औद्योगिक आस्थापनांकडून संबंधित मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्राला सादर केलेले केंद्र शासनाच्या विहित नमुन्यातील राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेचे प्रतिपूर्ती विद्यावेतनाचे प्रस्ताव (NAPS Claim) संबंधित प्रादेशिक कार्यालयाला सादर केले जातात. सर्व प्रादेशिक कार्यालये जमा झालेले सदर प्रस्ताव संचालनालयास सादर करतात.
- संचालनालयास प्रादेशिक कार्यालयाकडून प्राप्त झालेले राष्ट्रीय शिकाऊ उमेदवारी प्रोत्साहन योजनेचे प्रतिपूर्ती विद्यावेतनाचे प्रस्ताव (NAPS Claim) संचालनालय स्तरावर गठीत करण्यात आलेल्या समितीकडून केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार तपासण्यात येतात व अचूक प्रस्तावांची प्रतिपूर्ती संबंधित औद्योगिक आस्थापनांच्या बँक खात्यात NEFT/RTGS द्वारे करण्यात येते.

शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कक्षेत येणारे व विभागवार सर्वेक्षण केलेले कारखाने दर्शविणारा तक्ता

तक्ता १६ TABLE XVI

अनु- क्रमांक Sr. No.	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of Regional Office	वर्ष Year	शिकाऊ उमेदवारी अधिनियम, १९६१ च्या कक्षेत येणाऱ्या कारखान्यांची संख्या	सर्वेक्षण केलेल्या एकूण कार- खान्यांची संख्या	पोर्टलवर नोंदणी केलेल्या कार- खान्यांची संख्या	प्रशिक्षणाच्या सोयी असणाऱ्या कार- खान्यांची संख्या	स्थित केलेल्या जागांची एकूण संख्या	भरती केलेल्या शिकाऊ उमेद- वारांची एकूण संख्या
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई, Regional Office, Mumbai.	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	35515 37599 35987	20612 21529 22333	1912 2087 2550	1468 1587 1912	22956 24130 27590	8806 8651 11125
2	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे, Regional Office, Pune.	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	7293 7475 7659	6964 7296 13379	2624 2953 3089	2645 2831 2999	23028 17279 25460	12338 9691 12655
3	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक, Regional Office, Nashik.	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	1972 2108 2283	1361 1591 1982	1315 1475 2012	1345 1518 2012	10509 11171 12380	4955 6022 6934
4	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती, Regional Office, Amravati.	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	1069 1130 1210	781 790 866	627 671 795	627 671 795	2269 2431 2920	1607 1852 2530
5	प्रादेशिक कार्यालय, औरंगाबाद, Regional Office, Aurangabad.	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	6000 6100 6200	5800 5900 6000	1700 2186 2200	1700 2186 2200	10300 11015 12000	9600 4011 6000
6	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर, Regional Office, Nagpur.	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	752 777 798	466 580 643	468 531 555	443 601 635	4779 4552 4625	2900 3467 3735
	एकूण Total	2019-2020 (Actual) (प्रत्यक्ष) . . 2020-2021 (Anticipated)(अपेक्षित) 2021-2022 (Estimated) (अंदाजे) . .	54601 55189 54137	35984 37686 45203	8646 9903 11201	8228 9394 10553	73841 70586 85475	40206 33544 42979

तक्ता

TABLE

मूलभूत प्रशिक्षण तथा अनुषंगिक सूचना केंद्रात (शासकीय व अशासकीय) प्रशिक्षण घेणाऱ्या
शिकाऊ उमेदवारांची विभागवार माहिती दाखविणारा तक्ता

तक्ता १७

अनु- क्रमांक	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव	वर्ष	निर्धारित केलेल्या जागा	३१ मार्च २०२० रोजी संपलेल्या व त्याच्या पुढील वर्षी असलेल्या शिकाऊ उमेदवारांची संख्या
1	2	3	4	5
१	बृहन्मुंबई शहर / Gr. Mumbai मुंबई उपनगर / Mumbai Suburban ठाणे / Thane	..	-	-
२	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / Regional Office, Mumbai	..	22956	8806
३	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे / Regional Office, Pune	..	23028	12338
४	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक / Regional Office, Nashik	..	10509	4955
५	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती / Regional Office, Amravati	..	2269	1607
६	प्रादेशिक कार्यालय, औरंगाबाद / Regional Office, Aurangabad..	..	10300	9600
७	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर / Regional Office, Nagpur	..	4779	2900
एकूण / Total..		2019-2020	73841	40206

Statement showing districtwise information of Apprentices undergoing training in Basic Training and Related Instruction Centres (Government and Non-Government)

TABLE XVII

(रुपये हजारत / Rs. in thousands)

अंतिम व्यवसाय परीक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या शिकाऊ उमेदवारांची संख्या			एकूण खर्च (योजनेतर व योजनांतर्गत) २०१९-२०२०			उमेदवारांवरील दरडोई खर्च २०१९-२०२० रकाना क्रमांक ११ ÷ रकाना क्रमांक ५	या कार्यक्रमापासून शासनास २०१९-२०२० या वर्षात मिळालेले महसुली उत्पन्न (उदा. शिक्षण शुल्क, परीक्षा शुल्क, प्रवेश फी इत्यादीपासून)
पात्र	उपस्थित	उत्तीर्ण	आवर्ती	अनावर्ती	एकूण		
6	7	8	9	10	11	12	13
-	-	-	-	-	-	-	-
5626	5663	2553	16096	10040	16202	3	228
7740	6772	1711	16367	83722	17204	1	588
4600	4476	1909	19092	00	19092	4	265
955	934	500	11599	951	12550	8	704
5466	4963	2035	19693	-	19693	5	21
1796	1773	830	44477	29392	69841	2	11
40799	40799	26662	133870	-	133870	15	2220

शिफारस केलेल्या व नेमलेल्या उमेदवारांचा व्यवसायनिहाय व विभागनिहाय माहिती दर्शविणारा तक्ता
(३१ ऑक्टोबर २०२० रोजीची माहिती)

Statement showing No. of Apprentices recommended and engaged (as on 31st October 2020)

अनु- क्रमांक	प्रादेशिक कार्यालयाचे नाव Name of Regional Office	अ A	ब B
1	2	3	4
1	प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई Regional Office, Mumbai	.. 18240	4305
2	प्रादेशिक कार्यालय, पुणे Regional Office, Pune	.. 22981	12362
3	प्रादेशिक कार्यालय, नाशिक Regional Office, Nashik	.. 11684	3984
4	प्रादेशिक कार्यालय, नागपूर Regional Office, Nagpur	.. 4535	1502
5	प्रादेशिक कार्यालय, अमरावती Regional Office, Amravati	.. 1973	1181
6	प्रादेशिक कार्यालय, औरंगाबाद Regional Office, Aurangabad	.. 11015	4011
	एकूण	.. 70428	27345

तक्ता

TABLE

वर्गीकरण	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२०२०			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१			
	Actual Expenditure 2019-2020			Budget Estimates 2020-2021			
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	
अ. कार्याचे वर्गीकरण--							
(१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कर्मशाळा ००३, (१), (०१) (०१) (२२३०६०५८)							
वेतन	..	11202	-	11202	15357	-	15357
वेतनेतर	..	142	-	142	1046	-	1046
एकूण-१	..	11344	-	11344	16403	-	16403
(२) शिल्प कारागिरांचे तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण ००३, (०२), (०२) (०१) (२२३०६०३१)							
वेतन	..	5696654	-	5696654	6112615	-	6112615
वेतनेतर	..	542621	-	542621	757865	-	757865
एकूण-२	..	16239275	-	16239275	6870480	-	6870480
(३) शिकाऊ उमेदवारांचे प्रशिक्षण १०२, (०१), (०१) (०१) (२२३०६०४९)							
वेतन	..	185869	-	185869	214069	-	214069
वेतनेतर	..	2880	-	2880	16079	-	16079
एकूण-३	..	188749	-	188749	230148	-	230148
एकूण २२३० कामगार व सेवायोजन	..	-	-	-	-	-	-
(४) ४२५० इतर (२०१) कामगार							
	..						
	..						
	..						
	..						
(५) डब्ल्यू-०७ प्रादेशिक असमतोल दूर करणे							
वेतन	..	-	-	-	-	-	-
वेतनेतर	..	-	-	-	-	-	-
८०० - इतर खर्च	..	-	-	-	-	-	-
(००) (०१) प्रादेशिक असमतोल दूर करणे (२२३००८३५)							
	..						

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022			Classification
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	
						A. Activitiwise Classification-
						(1) Government Industrial Training Workshop 003 (01) (01) (2230A058)
16932	—	16932	16432	—	16432	Salary
870	—	870	1047	—	1047	Non-Salary
17802	—	17802	17479	—	17479	Total-1
						(2) Training of Craftsmen and Supervisor 003 (02) (01) and (02) (2230A031)
5524285	—	5524285	6208240	—	6208240	Salary
661109	—	661109	759116	—	759116	Non-Salary
6185394	—	6185394	6967406	—	6967406	Total-2
						(3) Apprentices Training 102 (00) (01) and (2) (2230A049)
205696	—	205696	229054	—	229054	Salary
14848	—	14848	16107	—	16107	Non-Salary
220544	—	220544	245161	—	245161	Total-3
7506599	—	7506599	9618267	—	9618267	Total 2230 Labour and Employment
						(4) 4250 Other 201 — Labour
—	—	—	—	—	—	4250 0312
—	—	—	—	—	—	4250 0321
—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	(5) W— 07 Removal of Regional Imbalance
—	—	—	—	—	—	800—Other Expenditure
—	—	—	—	—	—	(00) (01) Removal of Regional Imbalance (22300835)

वर्गीकरण	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२०२०			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१		
	Actual Expenditure 2019-2020			Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
1	2	3	4	5	6	7
अ. कार्याचे वर्गीकरण--						
कारागिरांसाठी तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा विस्तार (०२) (०३) (राज्य हिस्सा) (२२३०९१५६)						
वेतन	..	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	12210	12210	0	15100
एकूण-१	..	0	12210	12210	0	15100
(२) आयटीआयसाठी पुस्तक पेढ्या उघडणे (०२), (०१) (२२३०९२८१)						
वेतन	..	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	0
एकूण-१	..	0	0	0	0	0
(३) कारागिरांसाठी तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षणाचा विस्तार (०२), (०४) (केंद्र हिस्सा) (२२३०९१६५)						
वेतन	..	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	35499	35499	0	45300
एकूण-१	..	0	35499	35499	0	45300
(४) व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय बळकटीकरण करणे (माहिती प्रणाली व्यवस्थापन) (०२) (०५) (२२३०९१७४)						
वेतन	..	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	4278	0	0	240000
एकूण-१	..	0	4278	0	0	240000
(५) स्वतंत्र फिडर लाईन बसविणे (०२) (०६) (२२३०९१८३)						
वेतन	..	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	0
एकूण-१	..	0	0	0	0	0
(६) कर्मचारी वर्गाचे प्रशिक्षण (०२) (०७) (२२३०९१९२)						
वेतन	..	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर	..	0	0	0	0	20000
एकूण-१	..	0	0	0	0	20000

(ii) Financial Requirements

(रुपये हज़ारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022			Classification
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	
						1
						A. Activitiwise Classification-
						Expansion of Technical and Vocational Training of Craftsmen (02) (03) (2230A156)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	2	2	0	0	0	Non-Salary
0	2	2	0	0	0	Total-1
						(2) Opening of Books in ITI's (SCP) (02) (01) (2230A281)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	0	0	Non-Salary
0	0	0	0	0	0	Total-1
						(3) Expansion of Technical and Vocational Training of Craftsmen (02) (04) (2230A165)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	2	2	0	0	0	Non-Salary
0	2	2	0	0	0	Total-1
						(4) Stregthening of Directorate of Vocational Eductaional and Training in ITI's (Management of Information System) (02) (05) (2230A174)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	168000	168000	0	60000	60000	Non-Salary
0	168000	168000	0	60000	60000	Total-1
						(5) Installation of Separate Feeder Line (02) (06) (2230A183)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	0	0	0	100	100	Non-Salary
0	0	0	0	100	100	Total-1
						(6) Training of Staff (02) (07) (2230A192)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	14000	14000	0	20000	20000	Non-Salary
0	14000	14000	0	20000	20000	Total-1

वर्गीकरण 1	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२०२० Actual Expenditure 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२०२१ Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
	2	3	4	5	6	7
(७) प्रवेश क्षमता वाढविण्यासाठी औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचा विस्तार करणे (०२) (०८) (२२३०ए२०९)						
वेतन ..	0	352250	352250	0	510000	510000
वेतनेत्तर ..	0	94585	94585	0	892315	892315
एकूण-१ ..	0	446835	446835	0	1402315	1402315
(८) १३ व्या वित्त आयोगांतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांचे बळकटीकरण करणे (०२) (०९) (२२३०ए२१८)						
वेतन ..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर ..	0	2267	2267	0	2500	2500
एकूण-१ ..	0	2267	2267	0	2500	2500
(९) अंकीय (डिजिटल) ग्रंथालय सुरू करणे (०१) (१०) (२२३०ए२२७)						
वेतन ..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	1	1
एकूण-१ ..	0	0	0	0	1	1
(१०) प्रशिक्षण-नि-सेवानिश्चिती केंद्र स्थापन करणे (०२) (११) (२२३०ए२३६)						
वेतन ..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	4400	4400
एकूण-१ ..	0	0	0	0	4400	4400
(११) अतिरेकी कारवाईग्रस्त जिल्ह्यातील युवकांसाठी कौशल्य विकास कार्यक्रम (राज्य हिस्सा) (०२) (१२) (२२३०ए२४५)						
वेतन ..	0	0	0	0	2540	2540
वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	9960	9960
एकूण-१ ..	0	0	0	0	12500	12500
(१२) अतिरेकी कारवाईग्रस्त जिल्ह्यातील युवकांसाठी विकास कार्यक्रम (केंद्र हिस्सा) (०२) (१३) (२२३०ए२५४)						
वेतन ..	0	0	0	0	0	0
वेतनेत्तर ..	0	0	0	0	27060	27060
एकूण-१ ..	0	0	0	0	27060	27060
एकूण २२३० कामगार व सेवायोजन ..	0	779314	779314	0	540659	540659

(ii) Financial Requirements

(रुपये हजारत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२०२१ Revised Estimates 2020-2021			अर्थसंकल्प २०२१-२०२२ Budget Estimates 2021-2022			Classification
योजनेतर Non-Plan 8	योजनांतर्गत Plan 9	एकूण Total 10	योजनेतर Non-Plan 11	योजनांतर्गत Plan 12	एकूण Total 13	
						1
						(7) Expansion of Industrial Training Institute Intake Capacity (02) (08) (2230A209)
0	460000	460000	0	430000	430000	Salary
0	314101	314101	0	612007	612007	Non-Salary
0	774101	774101	0	1042007	1042007	Total-1
						(8) Strengthening of Industrial Training Institute Under 13th Finance Commission (02) (09) (2230A218)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	1	1	0	500	500	Non-Salary
0	1	1	0	500	500	Total-1
						(9) Opening of Digital Liabrary (02) (10) (2230A227)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	1	1	1	1	0	Non-Salary
0	1	1	1	1	0	Total-1
						(10) Establishment of Training-cum-placement Centre (02) (11) (2230A236)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	3080	3080	0	100	100	Non-Salary
0	3080	3080	0	100	100	Total-1
						(11) Skill Development of youth in Districts affected by left wing extremism (02) (12) (2230A245)
0	1	1	0	2754	2754	Salary
0	5609	5609	0	10996	10996	Non-Salary
0	5610	5610	0	13750	13750	Total-1
						(12) Skill Development of youth in Districts affected by left wing extremism (02) (13) (2230A254)
0	0	0	0	0	0	Salary
0	16802	16802	0	29750	29750	Non-Salary
0	16802	16802	0	29750	29750	Total-1
0	981595	981595	0	1492886	1492886	Total 2230 Labour and Employment

वैधानिक विकास मंडळनिहाय प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय तरतूद,

बाब 1	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२० Actual Expenditure 2019-2020			अर्थसंकल्प २०२०-२१ Budget Estimates 2020-2021		
	योजनेतर Non-Plan 2	योजनांतर्गत Plan 3	एकूण Total 4	योजनेतर Non-Plan 5	योजनांतर्गत Plan 6	एकूण Total 7
	विदर्भ वैधानिक विकास मंडळ ..	१७३६४०२	१३०५७४	१५११०७६	१९२१८६८	४५३४१८
मराठवाडा वैधानिक विकास मंडळ ..	१५४३४६९	१२५५५२	१३५३८३४	१७०८३२७	४३५९७९	२१७४६३४
उर्वरित महाराष्ट्र वैधानिक विकास मंडळ ..	३१५१२४८	२४६०८४	२७५२९९०	३४८७८३५	८५४५२०	४३९९६१८
एकूण ..	६४३१११९	५०२२१०	५६१७८९५	७११८०३१	१७४३९१७	८९७८६०८
वर्गीकरण न केलेले ..	०	०	०	०	०	०
एकूण महाराष्ट्र ..	६४३१११९	५०२२१०	५६१७८९५	७११८०३१	१७४३९१७	८९७८६०८

सुधारित अंदाज याबाबतचे विवरणपत्र

रुपये हजारात / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१			अर्थसंकल्प २०२१-२२		
Revised Budget Estimates 2020-2021			Budget Estimates 2021-2022		
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total
8	9	10	11	12	13
१७३६४०२	३०३६३६	१५४२२६१०	२१६६२६७	४६१३०३	२६२७५७०
१५४३४६९	२९१९५८	१४२३९४८	१९२५५७१	४४३५६२	२३६९१३३
३१५१२४८	५७२२३८	२९०७२२६	३९३१३७३	८६९३८१	४८००७५४
६४३१११९	११६७८३२	५८७३७८४	८०२३२११	१७७४२४६	९७९४४५७
०	२	०	०	०	०
६४३१११९	११६७८३२	५८७३७८४	८०२३२११	१७७४२४६	९७९४४५७

महिलांसाठी १५ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था कार्यरत असून त्यांची एकूण प्रवेशक्षमता ८१६९ इतकी आहे.
सदर संस्थांवर प्रत्यक्ष खर्च, अर्थसंकल्पीय

बाब	प्रत्यक्ष खर्च २०१९-२०			अर्थसंकल्प २०२०-२१			
	Actual Expenditure 2019-2020			Budget Estimates 2020-2021			
	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
1	2	3	4	5	6	7	
१५ औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (मुलींच्या)	..	१८७१७८३	७१७५	१४२२०३२	२०६११४४	१५६४७	१६२२४९१
एकूण	..	१८७१७८३	१४७९२३३	१४२२०३२	२०६११४४	२०४३३७६	१६२२४९१

अर्थसंकल्प

तसेच इतर ४०१ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रवेशाकरिता महिलांसाठी ३० टक्के जागा आरक्षित आहेत.

अंदाज व सुधारित अंदाज बाबतचे विवरणपत्र

(रुपये हजारांत / Rs. in thousands)

सुधारित अंदाज २०२०-२१			अर्थसंकल्प २०२१-२२			
Revised Budget Estimates 2020-2021			Budget Estimates 2021-2022			
योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	योजनेतर Non-Plan	योजनांतर्गत Plan	एकूण Total	
8	9	10	11	12	13	
१९२९३३६	२९४८५५	१५७६२२८	२२९८८९२	४४८८७०	१७१२३११	15. Industrial Training Institutes (Girls)
१९२९३३६	२९४८५५	१५७६२२८	२२९८८९२	४४८८७०	१७१२३११	Total

१०. पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

२०२१-२०२२

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या		एकूण	
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत		
१	२	३	४	५	६	
प्रधानशीर्ष : २२०३-तंत्रशिक्षण						
उपशीर्ष : ००१-संचालक व प्रशासन						
(०१) (०१), संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण						
अनिवार्य, दत्तमत (२२०३ ३३७१)						
मागणी क्रमांक डब्ल्यू-३.						
१	संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	.. एस-२९	१३११००-२१६६००	१	--	१
२	सहसंचालक	.. एस-२५	७८८००-२०९२००	६	--	६
३	उपसंचालक	.. एस-२४	७११००-२११९००	३	--	३
४	सहायक संचालक (तांत्रिक)	.. एस-२३	६७७००-२०८७००	११	--	११
५	जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी	.. एस-२३	६७७००-२०८७००	३१	--	३१
६	सहायक विधी अधिकारी	.. एस-२३	६७७००-२०८७००	१	--	१
७	उपसंचालक (सांख्यिकी)	.. एस-२०	५६१००-१७७५००	१	--	१
८	निरीक्षक	.. एस-२०	५६१००-१७७५००	३९	--	३९
९	सहायक संचालक (अतांत्रिक) (वरिष्ठ)	.. एस-१८	४९१००-१५५८००	१	--	१
१०	उपजिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी (अतांत्रिक)	.. एस-१८	४९१००-१५५८००	२२	--	२२
११	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	.. एस-१५	४१८००-१३२३००	८	--	८
१२	लेखाधिकारी	.. एस-१६	४४९००-१४२४००	७	--	७
१३	विधी अधीक्षक	.. एस-१५	४१८००-१२२३००	६	--	६
१४	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	.. एस-१५	४१८००-१३२३००	१	--	१
१५	सहायक लेखाधिकारी	.. एस-१५	४१८००-१२२३००	२	--	२
१६	संशोधन सहायक	.. एस-१४	३८६००-१२२८००	२४	--	२४
१७	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	.. एस-१४	३८६००-१२२८००	२५	--	२५
१८	मुख्य लेखापाल	.. एस-१४	३८६००-१२२८००	६	--	६
१९	अधीक्षक	.. एस-१४	३८६००-१२२८००	४६	--	४६
२०	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	.. एस-१४	३८६००-१२२८००	७	--	७
२१	मुख्य लिपिक	.. एस-१३	३५४००-११२४००	१०	--	१०
२२	लेखापरीक्षक	.. एस-१३	३५४००-११२४००	२९	--	२९
२३	सांख्यिकी सहायक	.. एस-१०	२९२००-९२३००	३१	--	३१
२४	टिप्पणी सहायक / वरिष्ठ लिपिक	.. एस-८	२५५००-८११००	१२९	--	१२९
२५	लघुटंकलेखक	.. एस-८	२५५००-८११००	६	--	६
२६	कनिष्ठ लिपिक / टंकलेखक	.. एस-६	१९९००-६३२००	१२५	--	१२५
२७	वाहनचालक	.. एस-६	१९९००-६३२००	३०	--	३०

विवरणपत्र--चालू

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या		
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६
२८	नाईक	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
२९	लोहमुद्रण चालक	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
३०	चक्रमुद्रण चालक	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
३१	सफाईगार	एस-१ १५०००-४७६००	२	--	२
३२	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१ १५०००-४७६००	९३	--	९३
एकूण ..			७०६	--	७०६
१०३-तंत्रशाळा					
(०१)-शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा (योजनेतर)					
(०१) (०१) शासकीय तांत्रिक माध्यमिक शाळा					
अनिवार्य (२२०३ ३३९१)					
सरकारी तंत्र माध्यमिक शाळा					
१	मुख्याध्यापक (वर्ग-१) (क)	एस-२० ५६१००-१७७५००	३६	--	३६
२	मुख्याध्यापक (वर्ग-२)	एस-२० ५६१००-१७७५००	८४	--	८४
३	अभियांत्रिकी अधीक्षक	एस-२० ५६१००-१७७५००	६	--	६
४	पूर्णवेळ शिक्षक	एस-१६ ४४९००-१४२४००	२७०	--	२७०
५	सहायक अभियांत्रिकी अधीक्षक	एस-१५ ४१८००-१३२३००	३६	--	३६
६	अधिव्याख्याता	एस-१५ ४१८००-१३२३००	२३	--	२३
७	सहायक अधिव्याख्याता	एस-१५ ४१८००-१३२३००	१४५	--	१४५
८	पूर्णवेळ निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	३०१	--	३०१
९	सहायक शिक्षक	एस-१३ ३५४००-११२४००	६३	--	६३
१०	मुख्य लिपिक	एस-१३ ३५४००-११२४००	५६	--	५६
११	निदेशक	एस-१० २९२००-९२३००३२७	--	३२७	३२७
१२	भांडारपाल	एस-१० २९२००-९२३००४३	--	४३	४३
१३	ग्रंथपाल	एस-१० २९२००-९२३००६	--	६	६
१४	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ २५५००-८११००६०	--	६०	६०
१५	कनिष्ठ लिपिक / टंकलेखक	एस-६ १९९००-६३२००१२६	--	१२६	१२६
१६	भांडार लिपिक	एस-६ १९९००-६३२००७८	--	७८	७८
१७	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१ १५०००-४७६००५१६	--	५१६	५१६
१८	पहारेकरी	एस-१ १५०००-४७६००२२४	--	२२४	२२४
१९	सफाईगार	एस-१ १५०००-४७६००१२३	-	१२३	१२३
२०	पहारेकरी	टेका पद्धतीने	७३	--	७३
एकूण ..			२५९६	--	२५९६

विवरणपत्र-चालू

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या			
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत	एकूण	
१	२	३	४	५	६	
(०२) शासकीय औद्योगिक संस्था						
(०३) (०१) शासकीय औद्योगिक शाळा						
अनिवार्य (२२०३ ३३३५)						
अभ्यासक्रम चालविणाऱ्या शासकीय औद्योगिक शाळा						
१	प्राचार्य	एस-२०	५६१००-१७७५००	१	--	१
२	चर्मतज्ञ आणि अधीक्षक	एस-२०	५६१००-१७७५००	१	--	१
३	निदेशक	एस-८	२५५००-८११००	७	--	७
४	वरिष्ठ लिपिक	एस-८	२५५००-८११००	१	--	१
५	कनिष्ठ लिपिक	एस-६	१९९००-६३२००	३	--	३
६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१	१५०००-४७६००	७	--	७
७	पहारेकरी	एस-१	१५०००-४७६००	२	--	२
८	सफाईगार	एस-१	१५०००-४७६००	१	--	१
९	सफाईगार	..	टेका पद्धतीने	१	--	१
			एकूण ..	२४	--	२४
१०८ परीक्षा						
(०१) व्यवसाय परीक्षा मंडळ						
(०१) (०१) व्यवसाय शिक्षण परीक्षा मंडळ						
अनिवार्य (२२०३ ३३५३)						
१	अध्यक्ष (पी. बी. ३)	एस-२५	७८८००-२०९२००	१	--	१
२	सचिव	एस-२३	६७७००-२०८७००	१	--	१
३	परीक्षा नियंत्रक	एस-२०	५६१००-१७७५००	१	--	१
४	निरीक्षक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण	एस-२०	५६१००-१७७५००	१	--	१
५	उपसचिव (अतांत्रिक) (पी. बी. २)	एस-१८	४९१००-१५५८००	१	--	१
६	सहायक सचिव (अतांत्रिक)	एस-१५	४१८००-१३२३००	१	--	१
७	लेखा अधिकारी	एस-१६	४४९००-१४२४००	१	--	१
८	अधीक्षक	एस-१४	३८६००-१२२८००	२	--	२
९	कॉम्प्युटर प्रोग्रॅमर	एस-१४	३८६००-१२२८००	१	--	१
१०	लेखापरीक्षक	एस-१३	३५४००-१२२४००	१	--	१
११	कॉम्प्युटर ऑपरेटर	एस-१३	३५४००-१२२४००	२	--	२
१२	लघुलेखक (वरिष्ठ)	एस-१५	४१८००-१३२३००	१	--	१
१३	लघुलेखक (कनिष्ठ) (पी. बी. १)	एस-८	२५८००-८११००	१	--	१
१४	ग्रंथपाल	एस-१०	२९२००-९२३००	१	--	१
१५	भांडारपाल	एस-१०	२९२००-९२३००	१	--	१
१६	टिप्पणी सहायक	एस-८	२५८००-८११००	६	--	६
१७	लघुटंकलेखक	एस-८	२५५००-८११००	१	--	१
१८	कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	एस-६	१९९००-६३२००	१३	--	१३
१९	वाहनचालक	एस-६	१९९००-६३२००	१	--	१
२०	नाईक	एस-३	१६६००-५२४००	१	--	१
२१	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१	१५०००-४७६००	५	--	५
२२	पहारेकरी	..	टेका पद्धतीने	२	--	२
२३	सफाईगार	..	टेका पद्धतीने	१	--	१
			एकूण ..	४७	--	४७
			एकूण २२०३-तंत्रशिक्षण ..	३३७४	--	३३७४

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या			
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत	एकूण	
१	२	३	४	५	६	
२२३०-कामगार व सेवायोजन						
०३-प्रशिक्षण-मागणी क्रमांक झेडए-१						
(०१) शिल्प कारागीर व पर्यवेक्षक यांचे प्रशिक्षण						
१. (०१) (०१) शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण कार्यशाळा						
कर्मशाळा (२२३० ए ०५८)						
१	निदेशक (जी. आय. टी.)	एस-१०	२९२००-९२३००	४५	--	४५
२	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक-टंकलेखक	एस-६	१९९००-६३२००	१०	--	१०
३	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१	१५०००-४७६००	१०	--	१०
एकूण ..			६५	--	६५	
२. ००३ (०२) (०१) कारागीरांचे व शिल्प कारागीरांचे						
तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण						
तांत्रिक व व्यावसायिक प्रशिक्षण (२२३० ए ०३१)						
१	सहसंचालक	एस-२५	७८८००-२०९२००	२	--	२
२	उपसंचालक (व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण)	एस-२४	७११००-२११९००	२	--	२
३	सहायक संचालक (तांत्रिक)	एस-२३	६७७००-२०८७००	१७	--	१७
४	प्राचार्य	एस-२०	५६१००-१७७५००	२७	३	३०
५	सहायक विधी अधिकारी	एस-२३	६७७००-२०८७००	१	--	१
६	निरीक्षक	एस-२०	५६१००-१७७५००	२१	--	२१
७	व्यवस्थापक	एस-२०	५६१००-१७७५००	२	--	२
८	प्राचार्य	एस-२०	५६१००-१७७५००	५५	८	६३
९	उपप्राचार्य	एस-२०	५६१००-१७७५००	३५	--	३५
१०	प्राचार्य	एस-१७	४७६००-१५११००	२६४	३३	२९७
११	उपप्राचार्य	एस-१७	४७६००-१५११००	२७	४	३१
१२	सिस्टिम ऑनॉलिसिस	एस-१७	४७६००-१५११००	१	--	१
१३	सहायक संचालक (वरिष्ठ) (अतांत्रिक)	एस-१८	४९१००-१५५८००	१	--	१
१४	सहायक संचालक (अतांत्रिक)	एस-१५	४१८००-१३२३००	४	१	५
१५	प्रबंधक	एस-१५	४१८००-१३२३००	२७	१	२८
१६	सहायक संचालक (विधी)	एस-१५	४१८००-१३२३००	३	--	३
१७	लेखा अधिकारी	एस-१६	४४९००-१४२४००	१	--	१
१८	लघुलेखक (उच्च श्रेणी)	एस-१५	४१८००-१३२३००	२	--	२
१९	प्रशिक्षण अधिकारी	एस-१५	४१८००-१३२३००	४५	१५०	१९५
२०	प्रशिक्षण अधिकारी (वरिष्ठ)	एस-१७	४७६००-१५११००	४	--	४
२१	प्रकल्प अधिकारी	एस-१७	४७६००-१५११००	--	२८	२८
२२	गट निदेशक	एस-१५	४१८००-१३२३००	३३७	७५	४१२
२३	गट निदेशक	एस-१५	४१८८-१३२३००	--	०२	०२
२४	शिल्प निदेशक / व्यवसाय निदेशक	एस-१४	३८६००-१२२८००	४२०६	८५५	५०६१
२५	शिल्प निदेशक	एस-१४	३८६००-१२२८००	--	२८१	२८१

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--चालू

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या		
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६
२६	गणित निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१२९	१६	१४५
२७	चित्रकला निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१२९	१६	१४५
२८	सहायक अधिव्याख्याता	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	३९	३९
२९	गणित तथा चित्रकला निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	५७	५७	११४
३०	गणित तथा चित्रकला निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	२८	२८
३१	तांत्रिक सहायक (वरिष्ठ)	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१	--	१
३२	मास्टर क्राफ्टस्मन	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१२	--	१२
३३	कार्यालय अधीक्षक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	४३	१	४४
३४	अधीक्षक (तांत्रिक)	एस-१४ ३८६००-१२२८००	२४	--	२४
३५	भांडार अधीक्षक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	११	--	११
३६	लघुलेखक (निम्न श्रेणी)	एस-१४ ३८६००-१२२८००	३	--	३
३७	कॉम्प्युटर प्रोग्रामर	एस-१५ ४१८००-१३२३००	७	--	७
३८	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	एस-१३ ३५४००-११२४००	९०	१	९१
३९	लेखापरीक्षक	एस-१३ ३५४००-११२४००	१	--	१
४०	मिलरार्ईट मेन्टेनन्स मेकेनिक (मेकॅ./इले./इलेक्ट्रॉ.)	एस-१० २९२००-९२३००	१०५	--	१०५
४१	वसतिगृह अधीक्षक - तथा ग्रंथपाल - शारीरिक शिक्षण निदेशक	एस-१० २९२००-९२३००	४३	--	४३
४२	वसतिगृह अधीक्षक - तथा ग्रंथपाल - शारीरिक शिक्षण निदेशक - तथा लिपिक	एस-१० २९२००-९२३००	--	०२	०२
४३	भांडारपाल	एस-१० २९२००-९२३००	५०	१	५१
४४	कनिष्ठ क्राफ्टस्मन	एस-८ २५५००-८११००	६	--	६
४५	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ २५५००-८११००	७०६	४६	७५२
४६	वरिष्ठ लिपिक तथा भांडारपाल	एस-८ २५५००-८११००	--	२८	२८
४७	लघुटंकलेखक	एस-८ २५८००-८११००	१०	--	१०
४८	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	एस-६ १९९००-६३२००	६४७	९४	७४१
४९	कनिष्ठ तथा भांडार लिपिक	एस-६ १९२००-६३२००	२	--	२
५०	कनिष्ठ लिपिक तथा भांडारपाल	एस-६ १९२००-६३२००	९५	--	९५
५१	सहायक भांडारपाल	एस-६ १९२००-६३२००	२७३	३९	३१२
५२	वाहनचालक	एस-६ १९२००-६३२००	२	--	२
५३	नाईक	एस-३ १६६००-५२४००	१	--	१
५४	शिपाई	एस-१ १६६००-५२४००	४६४	४०	५०४
५५	वसतिगृह पहारेकरी	एस-१ १५०००-४७६००	--	०६	०६
५६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१ १५०००-४७६००	१२९६	११९	१४१५
५७	कार्यशाळा परिचर	एस-३ १६६००-५२४००	८	--	८
५८	अंशकालीन प्राचार्य	रु. १५० - दरमहा	११	--	११
५९	अंशकालीन प्राचार्य / प्राचार्य	रु. १०० - दरमहा	८	--	८
६०	प्रशिक्षण अधिकारी	रु. १५००० - दरमहा	--	३९०	३९०
६१	गट निदेशक	रु. १५,००० - दरमहा	--	५७	५७

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--चालू

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या		
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६
६२	शिल्प निदेशक	रु. १५००० - दरमहा	--	१२३९	१२३९
६३	गणित / चित्रकला निदेशक	रु. १५००० - दरमहा	--	२०४	२०४
६४	प्रकल्प समन्वयक	रु. १०००० - दरमहा	--	१	१
६५	सिस्टिम ऑनॉलिस्ट	रु. ६५०० - दरमहा	--	१	१
६६	निदेशक	रु. ५५०० - दरमहा	--	१८	१८
६७	गणित / चित्रकला निदेशक	रु. ५५०० - दरमहा	--	१	१
६८	गट निदेशक	रु. ५५०० - दरमहा	--	२	२
६९	शिल्प निदेशक	रु. ५००० - दरमहा	--	१८	१८
७०	डेटा एन्ट्री ऑपरेटर	रु. ५००० - दरमहा	--	२	२
७१	भांडारपाल	रु. ४००० - दरमहा	--	१	१
७२	वरिष्ठ लिपिक	रु. ४००० - दरमहा	--	३	३
७३	वरिष्ठ लिपिक	रु. ३५०० - दरमहा	--	२	२
७४	कनिष्ठ लिपिक	रु. ३०५० - दरमहा	--	१	१
७५	कनिष्ठ लिपिक	रु. ३००० - दरमहा	--	२	२
७६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	रु. २५०० - दरमहा	--	१	१
७७	प्रयोगशाळा सहायक	रु. २२५० - दरमहा	२	--	२
७८	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	रु. २५०० - दरमहा	--	१२	१२
७९	निदेशक (थिअरी)	रु. १०० - दरमहा	--	३३	३३
८०	निदेशक (प्रॅक्टिकल)	रु. १०० - दरमहा	--	४८	४८
८१	निदेशक (ड्रॉईंग)	रु. १०० - दरमहा	--	११	११
८२	लिपिक - टंकलेखक	रु. ५० - दरमहा	११	--	११
८३	निदेशक - गणित	रु. १०० - दरमहा	--	११	११
८४	शिपाई	रु. ३५ - दरमहा	११	--	११
८५	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	टेका पद्धतीने	--	८	८
८६	शिपाई	टेका पद्धतीने	--	४	४
८७	पहारेकरी	टेका पद्धतीने	११६५	१७	११८२
८८	सफाईगार	टेका पद्धतीने	४२५	९	४३४
एकूण ..			१०९३२	४०७०	१५००२

३. १०२, (१) शिकाऊ उमेदवारी प्रशिक्षण

(०१), (०१) शिकाऊ उमेदवारांबाबत, १९६१ अन्वये

शिकाऊ उमेदवाराचे प्रशिक्षण (२२३० ए ०४९)

१	उपशिक्षणार्थी सल्लागार (वरिष्ठ)	एस-२४ ७११००-२००१००	१	--	१
२	शिक्षणार्थी सल्लागार	एस-२३ ६७७००-२०८७००	२	--	२
३	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक) (वरिष्ठ)	एस-२० ५६१००-१७७५००	५	--	५
४	सहायक प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	एस-१७ ४७६००-१५११००	४७	--	४७
५	कनिष्ठ प्रशिक्षणार्थी सल्लागार (तांत्रिक)	एस-१५ ४१८००-१३२३००	५०	--	५०
६	शिल्प निदेशक (संगणकशास्त्र)	एस-१४ ३८६००-१२२८००	१	--	१
७	व्यवसाय निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	४५	--	४५
८	गणित तथा चित्रकला निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	७	--	७
९	कार्यालय अधीक्षक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	९	--	९

पदे व वेतनमान दर्शविणारे विवरणपत्र--चालू

अनु- क्रमांक	पदनाम	वेतनमान (रुपये)	पदसंख्या		
			२०२०-२१ योजनेतर	२०२०-२१ योजनांतर्गत	एकूण
१	२	३	४	५	६
१०	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	एस-१३ ३५४००-१२२४००	१३	--	१३
११	वसतिगृह अधीक्षक	एस-१० २९२००-९२३००	१	--	१
१२	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ २५५००-८११००	४६	--	४६
१३	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक - टंकलेखक	एस-६ १९२००-६३२००	४४	--	४४
१४	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	एस-१ १५०००-४७६००	१०२	--	१०२
१५	वरिष्ठ लिपिक	रु. ४००० - दरमहा	--	४	४
१६	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
१७	अंशकालीन प्राचार्य	रु. १५० - दरमहा	४४	--	४४
१८	अंशकालीन प्राचार्य / प्राचार्य	रु. १०० - दरमहा	--	४	४
एकूण ..			४१७	१२	४२९
मागणी क्र. एन-३, अनुसूचित जाती व जमातीसाठी					
उच्चस्तर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (२२२५ ४१०४)					
१	प्राचार्य	एस-२० ५६१००-१७७५००	--	४	४
२	गट निदेशक	एस-१५ ४१८००-१३२३००	--	८	८
३	शिल्प निदेशक / व्यवसाय निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	४८	४८
४	गणित निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	४	४
५	चित्रकला निदेशक	एस-१४ ३८६००-१२२८००	--	४	४
६	मुख्य लिपिक / प्रमुख लिपिक	एस-१३ ३५४००-१२२४००	--	४	४
७	वरिष्ठ लिपिक	एस-८ २५५००-८११००	--	१२	१२
८	भांडारपाल	एस-८ २५५००-८११००	--	४	४
९	कनिष्ठ लिपिक / कनिष्ठ लिपिक-टंकलेखक	एस-६ १९२००-६३२००	--	८	८
१०	चतुर्थश्रेणी कर्मचारी	रु. २५५० - दरमहा	--	८	८
११	कर्मशाळा परिचर	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
१२	भांडार परिचर	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
१३	चौकीदार	रु. २५५० - दरमहा	--	१२	१२
१४	सफाईगार	रु. २५५० - दरमहा	--	४	४
एकूण ..			०	१२८	१२८
एकूण--(२२३० - कामगार व सेवायोजन) ..			११४१४	४२१०	१५६२४